

Sirotek

Karel V. Rais

Stará Mertka pohnuvši se na krátké vrzavé posteli, hřbetem dlaně si přemnula oči, a poobrátila hlavu k oknu, zastíněnému vysokými, rozsochatými pelargóniemi, zamhourala, protože do světničky vnikalo světlo téměř úplně bílé. Usedla, pokřižovala se a zhluboka zívla. Ale již byla u kamen, aby se trochu ošplíchla. V nevelké světničce bylo volného místa nepatrně, protože u bílých stěn stála veliká jarmara, truhla, postel s chudými pruhovanými pelušinami, notná kamna kachlová, police a stůl, všecko tmavé, chatrné.

Stařena otřevši se, trochu přihladila chudičké šedé vlasy, přehodila si modračku a honem oblékala jupku; rty se jí přitom pohybovaly tichou modlitbou. Otevřevši poličku, vyndala chléb, ukrojila krajíc, z něhož si hned s chutí ukousla, a uvázavši na hlavu šátek, z kouta za kamny vzala režnou loktuši a již se pootevřenými dveřmi protáhla na síň. Ta byla klenutá, šerá, půdy jen upěchované a byl v ní lepší chládek než v stařenině světničce.

V čele síně byly dveře do velké světnice dokořán a hrčel odtamtud tvrdý, pronikavý chrápot. Na velké žluté posteli, stojící v plném světle zrovna proti dveřím, na náramných polštářích kanafasových spočívala tam černovlasá hlava nemladé ženštiny a vedle ní ostříhaná světlovlasá hlavička chlapecká.

Sotvaže stařena vystoupila na síň, ve světnici do chrápotu zaječely pronikavé křiklavé proudy kanářího zpěvu. Mertka stála chvíli nehnutě a hleděla k spícím hlavám. Ale náhle sebou škubla a již byla u dveří. Byly jenom na klapku. Otevřela, že ani nezavrzly, a zase tak za sebou zavřela. Na křivolaké záhrobni se rozhlédla dvorkem a pohleděla i do uličky, do níž byl kamenný domek obrácen svým čelem. Všude dosud bylo ticho. Přeběhla záhrobeň vedle prázdného chlívka, jenž byl teď dřevníkem, nevelkou zahradu za domkem, na jejíchž mlčenlivých schoulených slívách viselo malinko zapalujícího se ovoce, a již po vozové cestě chvátala do šira.

Byla jistě sedmdesátice, skoro jen kost a kůže, ale vysoká, vzpřímená; bosé, ožehlé nohy pod krátkou modračkou tlapaly sice naplno, ale dosud klusaly. Prach se kolem nich rozprašoval a zas rosa je smáčela.

Snídajíc v tom klusu suchý krajíc, pospíchala k lesu, jenž se v rovině polí černal. Bylo mírné chladno, nad lukami, těžce orosenými, v úžlabinách visely vláčné kusy bělošedé, řídké mlhy; klasnaté obilí také ještě spalo a mateřídouška s bílým

jetýlkem, když noha stařenina do nich tlápla, leknutím silně zavoněly. Obloha byla ještě zastřena jemným šedem, jenom na východě bylo bělavěji a nad návrším začínalo svítit. Ve vesnicích Lhotce na kopečku a v Oujezdě, napravo v rovině, zachumláných v korunách stromů, zpívali kohouti; ale v polích bylo dosud ticho.

Teprve když se stařena blížila k lesu, skřivan si na měkkotě vyskočil na veliký kus hlíny a švitorně se rozpovídal.

Z hlubin černého lesa, plného hustého podrostu, zhluboka se vyléval hučivý šum...

Nad návrším se víc a více rozsvěcelo — již i několik ostrých šípů vyjelo tam z hlubiny. Bílý obláček, jenž stál nad samým městečkem Malešicemi, začal se na pravém okraji rozpalovati. Stál skoro nehnutě, jako by nataženou hlavou počítal těch dvě stě domků a domů, jež se tu sešly, a čekal, brzo-li se probudí.

Na čtyřstranném náměstí byly kamenné, patrové, v čele majíce starou radnici s přilepenou vížkou, některé ještě s vysokými štíty a s podsíněmi, v ulicích, jež z rohu náměstí vybíhaly, přízemní, jeden skoro jako druhý s třemi čtyřmi okny; a kolem toho všeho v zahradách seděla dřevěná stavení, větší s chlévy, s kůlnami a stodolami, i drobné baráčky dřevěné, schoulené, na spadnutí. Staré rozlehlé štěpy, mohutné lípy obřích ramen i švarnější jasany zastiňovaly jim střechy šindelové i doškové a posypávaly je květem i listím.

Na konci ulice, vybíhající k západu, na malém vršku stál kostel s baňatou věží; číslice hodin, nově ozlacené, daleko zářily z šedavé oprýskané stěny. Vůkol Malešic ležely žírné lány a luhy, přečárované mnohými slivovými sady, a na poledni, v mírném úvalu při struze, v oplotěném prostranství stály budovy přádelny, patřící vídeňské firmě Kohn & Munk; očazený komín se tyčil nad celým údolím, díval se i na vesnice pod vzdálenými stráněmi, na jejichž temenech se zelenaly i modraly jehličnaté lesy.

V hospodářských staveních dočkal se bílý obláček života brzy, ale na náměstí stály domy pořád jako zaklety, s krámy zabeđenými, černými; nápisy na nich: Ondřej Rejtárek, obchod smíšeným zbožím, hostinec U zeleného stromu Václ. Jodasa, Florian Brunclík, kloboučník, hostinec U české koruny, Beseda, Jiří Librcaj, obchod v koloniálním zboží a prodej lihových nápojů, Frant. Zadražil, prodej všeho druhů mouky a vařiva — visely tu jako z časů dávno minulých. Kroky sekáče,

spěchajícího náměstím s hrabíci na rameni, rozléhaly se jako v městě začarovaném, a když na krám Librcajův zabouchal pěstí, ozvěna přilétala ze všech rohů...

V bílém domku, z něhož stařena Mertka vychvátala pro roští, spali tvrdě dál; kanár v kleci, visící nad rozkvetlými balzamínami, nadarmo se hlučně rozkřikoval. Spali, i když východ zahořel a malešické zahrady i střechy zalila růžová záplava. Spali, i když si mladé slunéčko vyskočilo nad stráň, když se zvon rozezpíval v baňaté věži, když se krákorky rozpovídaly na dvorku, když se z chlévů ozýval bukot dobytka, ze dvorů vrzot a hvizdot pump i okovů, klepot řezaček a hrkot vozů. Spali, i když v blízkých hospodářstvích bylo úplné denní čilo, když hospodyně podojily, pasáci vyhnali a děti se umyly na záspích nebo u studen. Spali ještě, když se stařena Mertka, ohnutá pod nacpanou loktuší, zpocená vrátila zahradou k dřevníku.

Shodivši břemeno a vyklepavši roští na velikou hromadu, od jara již nanošenou, šla opět do domku. U jeho dveří se zastavila, a přiklonivši se, naslouchala; že uvnitř bylo ticho, zas opatrně pozvedla klapku a provlékla se do síně. Vtom však klapka maličko klepla. Stařena ulekaně pohlédla do velké světnice. Tam se ženina hlava nadzvedla z polštáře, velké oči se chmurně zadívaly na Mertku a ruka prudce zahrozila.

Mertka se po špičkách šourala do své světničky, a hodivši loktuši za kamna, ukrojila si skývu chleba, z okna vzala hrneček s mlékem, a usednuvši na truhlu, jedla a připíjela. Okno bylo již zlatočerveně ozářeno a také do světnice stříkaly mezi osvětlenými listy pelargónií ručeje světla.

Na síni zapleskly tlápoty a v pootevřených dveřích se objevila ženština z velké světnice. Velká byla, silná padesátnice zamračeného pohledu, tváří ještě plných, ale nasivělých. Byla jen v krátké spodnici a nohy měla silné.

„Nemůžete dát trochu pozor a jít zticha,“ huhlala, a tmavé, chmurné oči div jí z důlků nevyskočily. „Člověku ani trochu toho spaní nepřejete, a Jozífek se taky zachrul.“

„I vždyť jsem tu už z lesa, je dávno ráno,“ suše odvětila stařena, příchozí si nevšímajíc.

„Ale na mlátě ještě nejste, tak jaképak — „ obracejíc se k odchodu, broukla mladší.

„Ale už letím — „ a dopivši, postavila hrníček na kamna.

„Tak jen pomalu, ať ho, chudáčka, nezbudíte —“ a vystoupila na síň.

Byla to stařenina dcera, Dlašková.

„Tumáš, Náno, tři hřibáčky jsem sebrala,“ vytahujíc houby z kapsy, vlídněji pravila jí matka.

Dlašková přijala, přikývla a šla ke dveřím domovním; tiše otevřela, stařenu pustila a zavřela zas. Protáhnuvši se, až jí v zádech zapraskalo, vjela si do nespořádaných vlasů. Ale když vstoupila do světnice a zahleděla se na hlavu na lůžku, pohled se jí rozjasnil a na krajích velkých úst se objevilo drobet úsměvu.

Že kanár tuze ječel, přikryla klec šátkem, opět se protáhla a lehla si zas. Přimkla víčka a ležela nehnutě. Nemohouc usnouti, v duchu hubovala na matku, že nemůže dát pozor a jíti zticha — jako obr že vejde do stavení, až člověka probudí. Asi po půlhodině zas otevřela oči a hleděla na dětskou hlavu.

Pootevřenými ústky, v nichž se bělaly hoření ostré zoubky, plynul zdravý dech; kulaté plné tváře byly zardělé. Pohlédnuvši na úško, usmála se, protože od ostříhané hlavy odstávalo. Svezši se s postele, klekla před ní a sepjaté paže opřela o slavník. Ale při té modlitbě každou minutu otvírala ústa dokořán. Domodlivši se, po špičkách se šla ke kamnům umýt a potom zatápěla.

Světnice Dlaškové byla velká, s dvěma okny do uličky, s jedním na zásep. Stůl v ní stál uprostřed, byl prostřen bílým ubrusem a obklopen družinou židlí; byl jen jako pro parádu, stůl jídelní stál u okna. Všechn nábytek byl stejného druhu, sic jen měkký, ale ořechově nabarvený, suk suku krásnější. I skleník Dlašková měla, ne polici, takový ten se sklem do půle dveří a v něm talířky samé zlato a růže, tácky, na nichž květy zrovna hořely, kalíšky, svítící rudým zlatem, sošky porculánové, několik váz, také plných namalovaného kvítí a zlatých ozdob. Nástěnné hodiny měly porculánový ciferník a kyvadélko rychle tikalo, obrazy: srdce Pána Ježíše a Panny Marie, sv. Anna, Antonín, Anděl strážný třpytily se zlatem, jež pokrývalo i rámy, dva obrazy dokonce: Ecce Homo a Mater Dolorosa, jejíž tváře byly pokropeny velkými, namalovanými slzami, vypadaly skoro jako plátěné obrazy kostelní a byly na nich snad všechny barvy; Dlašková je koupila od člověka až z Prahy, jenž tady jednou cestoval a po domech je nabízel na splátky. Celý rok po dvou zlatkách měsíčně je tenkrát splácela.

Okna měla zdrhovací bílé záclonky, vyžehlené, krajkami lemované i visící záclony pletené; papírová holubička visela nad stolem jídelním a nad stolem parádním košík ze skleněných koráli. „Boží požehnání“ bylo na stěnách asi troje, jedno vyšívané, kropenka, několik fotografií, ba na podlaze ležel i koberec.

Vedle velké světnice měla Dlašková jednookenní pokojíček a v něm ještě to lepší: prádelník polytýrovaný a na něm skříňku s voskovým Jezuletem, stolek, prostřený ubrusem vlněným, postel, vystlanou peřinami bílými, tvrdou skříň a na ní polévkovou mísu bílou, džbány porculánový i skleněný, talířů hranici, hrnečků řadu, na stěnách dva barvotisky rajských krajů, na podlaze koberec přes celý pokojík.

Když Dlašková, oblečená jen v košili, u krku zdrhnutou, a v krátkou barchetku, šourala se světnicí, když chystala hrnce na plotně, i když u stolu krájela hříbky, bylo na ní jasně vidět, jak jí jde k duhu, a všecko tělo její hlasitě mluvilo, že jí Pánbůh požehává.

Usednuvši na stoličku před pecí, kávový mlýnek si vložila mezi kolena, a zvolna melouc, rozjímala, že je dnes sobota a co tedy bude v poledne vařit. Když potom mlýnkovou zásuvku vyklepávala do „lográku“ a káva zavoněla světnicí, hošík se na posteli zachrul, protíraje si oči usedl a zívaje volal: „Babičko!“

„Copak, hošíčku, co, jak jsi se vyhajal, Jozífku, jak?“ tázala se mazlivě, a stojíc u pelesti, smála se naň, takže se objevily velké, zdravé zuby její.

Mnuv chvilku oči a hořce se ušklíbaje, neodpověděl, ale znova se sklonil na velký polštář.

„Jen si ještě zdřímni, Jozífku, zdřímni,“ pravila tlumeně a oči z něho nespustila.

Ale netrvalo dvě minuty a hošík opět seděl, tváře se tuze mračivě.

„Když mne nenecháte spát, pořád musíte chodit a dupat,“ mrzutě broukal.

„Co bys tohle povídal, Jozífku, já že tě nenechám spát, vždyť se bojím tlápnout a zakašlat, abych tě nevzbudila. Ale už jsi se vyspal, to je to — do poledne přece spát nemůžeš — a copak se ti zdálo, hošíčku, co?“ a již byla u něho a světlou ostříhanou hlavu hladila jako kuličku.

Jozífek trošku vzpomínal, ale potom mrzutě odvětil: „I už ani nevím, kdopak má pamatovat, co se člověku všecko zdá.“

„Člověku — člověku —“ smála se Dlašková. „Ty kluku máš rozumu,“ a

chvátala ke kamnům.

Klučik sesmekl se s lůžka; jsa jen v košilce, protáhl se, zívł a šoural se světnicí. Babička hlídajíc mléko, zálibně, s tichým úsměvem utkvívála na baculatých nožkách.

„Počkej, Jozífku, počkej, ty kluku, až půjdeš do školy — takový jsi líný a z postele se ti nechce. No, tobě taky budou zpívat: Adámku náš, copak děláš, děti jdou ze školy, ty teprv do školy se kolíbáš —“

Hošík při tom chraplavém zpěvu postál, poslouchal, ale potom mu šklublo v rameni, poskočil, a zdvihnuv drobnou pěst, vykulil oči, všecek pohled mu oživěl a již jadrně vyjekl: „Však já bych jim natlouk!“ Dlašková se suše rozesmála: „Ty bys jim natlouk, ty vejpado jeden, do kapsy by tě takový kluk strčil!“ „Ó, to byste se podívála!“ a jazyk mu prošlehl rtoma.

„Ale školák se nesmí prát — to bys nahrabal!“ Hoch již neodpověděl, ale u židle si líně oblékal nohavičky.

„Tak pojď, kluku, pojď, umyju tě — „

Ale Jozífek se škmouřil a skuhral: „Pořád s tím mytím!“ Když pak mu Dlašková velkou namočenou dlaní přejížděla obličej, kroutil se, skákal a prskal zle. „A teď si tuhle pěkně klekni!“ ukázala před postel. „Ale když už mám takový hlad,“ zakňoural.

„Jen si klekni, nemoďlenče, dřív modlit než jíst!“ Kleknuv, odříkával Otčenáš, jako když s trakářkem ujíždí po kamení.

„Nepospíchej tolik, vždyť ti Pánbůh nestačí! Začni Věřím v Boha!“

Jozífek zas tak rychle pokračoval, slova jedno s druhým splývala a polovičku jich spolykal.

„No, tohle tvé brebentění Pánbůh vyslyší,“ kárála jej, ale bez valné přísnosti. „Teď Desatero!“

To Jozífek tuze pletl a stařeně bylo předříkávati jedno za druhým. Zato Anděle boží a Zdravas královno odmílal, až dechu popadal.

„Teď za tatínka, za babičku a za dědečka — „

„Ale když mám už takovej hlad, že ani klečet nemůžu —“ a již se líně posadil na nohy.

„Za nebožku maminku, aby jí Pánbůh věčnou slávu dáti ráčil, a za duše v očištcí —“

Jozífek odříkav Otčenáš, rychle vyskočil, ale vtom se již chytil za kolena a kňoural: „Ty mne bolí, ani stát už nemůžu!“

„Počkej, kluku líná, tobě taky dá Pánbůh štěstí!“ smála se, a dolivši hrneček kávou, nesla mu jej na stůl. „Tak tu máš a jez, abys neumřel,“ a ukrojila lamák chleba.

Jozífek ulamoval sousta a drobil je do kávy. Ale náhle zase spustil brekot: „Ono mi to teče, babičko!“

„I s tebou je kříž, kluku; vidí, že je hrneček plný, a přec tam ještě nakládá. A teď jez!“ dodala, ubravši nadrobených soust a utřevši, co rozlil. Vzavši si potom s plotny notný hlišák, usedla proti hochovi a jedla s ním.

Oknem na ně padala slunečná zář a kanár ječel, div se mu hrdélko neprotrhlo. Dlašková toužebně vybírala namočená sousta, rty je nedočkavě srkaly ze lžice a všecken pohled byl pln spokojené blaženosti.

Sotvaže Jozífek dopil, postavil hrneček a rychle si oblékal vestu. Plaše pohleděv na Dlaškovou, po špičkách se plížil ke dveřím.

„Kam jdeš, kluku?“ zasmála se.

„I jenom na dvůr,“ odvětil, jako by se durdil, že se babička může vůbec tak ptát.

„Tak, ale — to ti povídám, ať přijde brzy a neletíš zas až herhárům!“

Když byl na záhrobní, rozhlédl se a pod čistým slunným nebem se mu tak zalíbilo, že si začal hvízdát. Sebrav kamének, mířil na krákorčinu nohu, ale hodiv, netrefil. Poskočil si na jedné noze, pohleděl k oknu, zda se babička nedívá, a již chtěl opět hodit, ale vtom u prkenného plotu spatřil známou hlavu.

„Jožko, cvrknem si?“ a ústa té hlavy se kamarádsky zašklebila.

Jozífek opět pohleděl na okno, a jda k plotu, odvětil: „Cvrknem!“

Kamarád se přes plot přehoupl jako pírkó. Jozífek zůstal nad tou mrštností udiven. Tohle dovést jako Honza Mádlů!

Honza byl o šišatou hlavu větší, oči měl jako jehly, černé vlasy jako strniště — také nos, brada, ba všecko na tom klukovi bylo do špičky. Měl umolouzenou košili na prsou rozhalenou, místo šlí jen jediný provázek, takže jedna nohavice štruksek byla vysoko, druhá ke kotníkům.

„Tak o tři?“ ptal se, nabrav z kapsy plnou dlaň pestrých fazolí, a s rozkoší je

profukoval, aby ani smítka mezi nimi nezůstala.

„O tři!“ a odstoupivše, hodili k důlku, do něhož začali potom ty rozstříknuté cvrkat. Hráli chvíli ani nedutajíce, jenom slovo, ohlašující, o kolik se bude hrát, vždycky před hodem vyletělo do vlahého vzduchu. Slepice jim ke hře krákoraly, vedle na stodole bukali holubi a ze vzdálenějšího dvora klepaly cepy.

Mádlů černý huňáč Alík se přiloudal za Honzou a počuměv, rozvalil se na slunečnu. Stuchlíkův morák šel ulicí, a slyše děti, vyškrábal se na prapisek a mhouraje, také je pozoroval.

V okně se ukázalo Dlaškové poprsí a oči se upjaly na hráče. Když potom Honza Mádlů zvolal: „O deset!“ ozvalo se z okna: „Jozífku, nehraj s tím klukem, ošulí tě o všecko!“ Honza se obrátil a pohled jeho byl najednou jako po doušku sladkosti. „I vždyť s ním hraju jen tak z legrace a pořád mu dávám vyhrávat, vid', Jozífku!“ a kolem rtů měl nevinný úsměv. Jozífek si poskočil, usmál se, zamrkal a volal: „Už jsem kolik vyhrál, babičko!“ a v očích měl plno dychtivosti.

„Jen aby — dej si pozor na Honzu!“ a poprsí zmizelo z okna.

Hráli, hráli, ale Honza najednou jako udýchán povídá: „Jozífku, na schovávačku!“

„No tak —“ a Jozífek bujně oživil.

„Čmuchej!“ a Honza se letěl schovat.

Slunce si již vyšlo nad střechy, a smějíc se, hřálo notně. V koších sliv, jejichž temné, málo zašedlé listy byly zemdeně svěšeny, vrabci se už teď tlačili do stínu a křídla měli jako rozbitá.

Na kostelní věži zvolna tloukla desátá.

Když Dlašková po hodné chvíli, ustrojena ve světlé kartónové sukni s pestrou širokou zástěrou a v halence, všecka vyžehlena, pěkně učesána vyšla na záhrobeň, marně se po Jozífkovi rozhlížela., Jozífku — Jozífku!“ začala lahodně volati.

„Jozífku, Pepíčku, kdepak jsi?“ pokračovala s menší laskavostí a šla za chlívěk bručíc: „Kam ho zas kluka staframentského všichni čerti nesli!“

„Jozífku — Pepku — Jožko, jdeš hned domů! Počkej, ty kluku, co jich dostaneš!“

V té chvíli Jozífek a Honza Mádlů byli v sousední zahradě v koruně jabloně, každý v jiné. Když Dlašková po prvé prudčeji zaječela, Honza zabublal: „Bábanatě

křičí!“

„I ať křičí,“ ušklíbl se Jozífek a seděli nedutajíce.

Když však Dlašková opět a opět volala a bystroslychý Honza poznal, že na dvorku nezůstává, napomínal tlumeně: „Slez — budeš bit — „

„Bodejť, však já se nedám!“

„I počkej, ty kluku nekalá, kam on si zas vylezl —“a bylo slyšeti kroky.

Teď již Jozífek nečekal, honem se sdrápal s jabloně a s prostým úsměvem šel babičce naproti.

„Ty kluku, snad jste tam neškubali jabka — však oni vám vezmou čepici! Počkej, Honzo, navečer řeknu mámě, jak zbuřdarma dřeš kalhoty.“

„Vždyť jsme si jen hráli na loupežníky a máme tady hnízda,“ bublavě slétalo z husté koruny jabloňové.

Vtom se však již Jozífek prohnul pod buchtou do zad, a když dostal hned ještě druhou, až odskočil. „Já ti dám, ty kluku, budu ti kupovat a ty to takhle budeš dřít —“

„Jen mne otloukejte, otloukejte,“ zkroucen se škmouřil Jozífek, a Dlašková se zdálo, že nabírá. Šla mlčky zpět a hoch se skleslý loudal za ní; když však zahnula za chlívek, vzpřímil se, poskočil, obrátil se k zahradě, zamával rukou a zahvizdl. Hned se však zas tak zkroušeně loudal do stavení.

„Půjdeš se mnou do rynku,“ berouc si černý šátek, kázala mu tam Dlašková, a přinesši botky, kabátek, klobouček, obula a oblékla jej, hlavičku přihladila, tváře zástěrou otřela.

„Podívej, jak jsi uřícen, Jozífku, počkej, počkej, jak ty budeš stonat!“ domlouvala mu skoro lítostně.

Jozífek se jen mračil.

„Nemůžeš si hrát tuhle na dvorku — po stromech musíš lézt —“

„Vždyť jsme nic nedělali, zticha jsme si hráli,“ mrzutě odpovídal.

„Bodejť, nedělali, ještě si vaz zlámeš; ale jen si dej pozor, abych ti zas, kluku, nenasekala—“ Jozífek pohodil hlavou jako hříbě.

„A pojď!“ houkla, pověsivši si na ruku pěkný pletený košík. Zamkla stavení, a vedouc si Jozífka za ruku, šla s ním uličkou k náměstí. Teď vedle ní cupal jako beránek a pohled Dlaškové byl také samá slast.

Podruhyně Mádlová, ledabyly oděná, velkooká, jako vyjevená, byvši u Vaňurů

„na mlátě“, běžela jim pěšinou mezi ploty do cesty: dva namazané krajíce přiklopené, svou ranní svačinu, nesla domů, aby ji rozdělila dětem. Vidouc Dlaškovou, přestala běžet a drsná osmahlá líce jí zpřívětivěla.

„Dobrytro dej Pánbůh,“ volala, „jdete s Jozífkem nakupovat?“

„Jdu — na oběd a zejtra je tu neděle, můj zas přijde,“ kývajíc odpovídala Dlašková.

„Bože — Jozífek — chudinka malá, zrovna kvete a tváře má jako bochánky — a jak vám to spolu sluší!“ stojíc a všecka rozdivena hledíc na Jozífka, velebila Mádlice.

„I bodejt' by neslušelo,“ a Dlašková se zasmála, „je to plátno —“ a neohlédnuvši se, šla s hoškem dál. Kolem úst jí však zůstal úsměv. Měla prve na jazyku perné slovo o Honzovi, jaký je to skoták, že jen Jozífka kazí, obehává, ale že Mádlová byla tak zdvořilá, pomyslila si, že to může zůstat na jindy.

Téměř celé náměstí bylo zatopeno slunečným jasem. Dva proudy vody, jež na kašně uprostřed něho šplýchaly a crčely z plechových hadů, zdály se Jozífkovi, hledícímu od ústí ulice, jako z rozteklého sršícího stříbra. Ale již ho upoutal knikot a chrochty selátka, jež překupník drže za zadní nožky, ukazoval skupinám vesničanů. I hrnčíři byli rozloženi před radnicí, hračkář tu měl dlouhý stůl, plný vojáčků, kominíků, veverek s pírkovými ocásky, koní, vozíčků, černobílých jeptišek. Celé hromady okurek ležely na režných plachtách, po hrbolatém dláždění rozestřených, kupy cibule, hlávkového zelí bílého i červeného, kapusty a bílé vodnice. Dvě babky tu seděly, každá na nůši, každá u své lavičky, na nichž stálo po dvou náramných baňatých hrncích, z jejichž útrob vyčnívaly „močené“ okurky, ještě v koprekovém chrastí, tak vábně, že kdo šel kolem a pohleděl, hned měl plný jazyk slin.

Levá babka se velmi mračila, protože před pravou právě stál vesnický párek, nedělně vystrojený; košatá ženština, zdravě červená, držela v levici na kus od těla okurku, z níž prýštily hojné pramínky, a pravicí nahýbala k ústům hrneček s lákem, muž kousal z okurky ohnut, aby se nepocákal.

Truhlář Koudelka z Kostelní ulice byl také na týdenním trhu malešickém vyložen: dva stoly tu měl, skříně, skleník, židle, postele, všecko měkké, krásně na ořechovo a k tomu ještě se zlacenými římsami. Chodil, pokuřoval, hladil si vousy pod bradou a staré oči s velkým obdivem a nadšením upíral na tu krásu, vlastní

rukou vyrobenou, na ty „věci“, o nichž vesnickým lidem vykládal, že mohou stát tady dokola v každém domě, v každém tom nejpanštějším pokoji, a čekal, nepřijde-li některý tatík s párkem mladých, kteří měli minulou neděli ohlášky.

Dlašková Jozífka pořád vedouc, šla vedle toho všeho pomalu, zkoumavě prohlížejíc, takže snad ani neslyšela, jak hošek upozorňuje: „Babičko — kulatky —“ a velkou dlaň jí tiskne, aby si přece všimla. Děkala, jako by neviděla a neslyšela, a rovnou kráčela k hlavnímu kupeckému krámu na náměstí, nad jehož řadou výkladních skříní visela velká tabule s nápisem: Ondřej Rejtárek — ,

V sousedním velkém domě, na jehož zažloutlých stěnách viseli dva černí orlové, v levém křídle v otevřeném okně stál tlustý pan berní, z dýmky pěnovky vybafoval modrošedé mraky a upřeně se díval na náměstí, kde selátka stále úpěla; pozoroval městského strážníka Studihrada, jenž před radnicí rozkročen, ruce maje vzadu složeny, s úsměvem na bezzubých ústech díval se na kničící zvířátka. V pravém křídle, v otevřených oknech bytu pana soudce, objevovala se kyprá dáma, ještě v krajkovém nočním kabátku, ale s hlavou skvěle učesanou, růžovým poupětem ozdobenou a kyprou rukou vlnadně z oken vysunovala půle nádherných záclon, jakých tu jinde nebylo kolem dokola náměstí. Kupec pan Librcaj, štíhlý, bezvousý, s hlavou plnou světlých kudrn, každou chvíli vyběhl z krámu na schůdky přede dveřmi, rychle se rozhlédl na všechny strany, zamnul rukama a zmizel zas.

Dlašková ještě byla přede dveřmi krámu dokořán otevřenými, a již pan Rejtárek, prošedivělý, s chumáčem vousů jenom pod ušima, v ostatním líci hojným strništěm jako umouněný, mna si tlusté ruce, za pultem volal: „Pěkně vítám, paní Dlašková, pěkně vítám, to jsou k nám hosti — — —“

A paní Rejtárková sedíc v starobylé lenošce, krátká, takže jí nohy visely, ale široká, takže jí lenoška byla všecka plna, pletouc punčochu dlouhanské holeni, líbezně ukazovala své falešné zuby a také vysokým, ostrým hlasem vítala: „Pěkně vítám, paní Dlašková, pěkně vítám — oni jsou přece věrná — tamhle pan Librcaj pořád je na schůdkách a dívá se, kde by koho mohl chytit, ale oni si ani nevšimnou a jdou rovnou k nám!“

A když Dlašková usmívajíc se vstoupila, pan Rejtárek rychle spustil: „Bože, tohle je prý babička, jaktěživ jsem to neviděl, nikdo na světě by to neřekl, každý by hádal, že to je maminka toho hošička, a to ještě krásně zachovalá!“ Slova divoce

vyrážela a vystříkovala panu Rejtárkovi mezi zuby, takže některé bylo sotva srozumitelné; kdykoli mluvil rychle, vždycky šepal, kdežto jindy rozprávěl zcela pořádně.

„Bodejť by oni zas nemluvili, Pánbůh rač dát šťastný dobrytro — já bába stará, pěkně Zachovalá!“ smála se Dlašková, ale Rejtárkovi jí oba na tvářích i na očích poznali, že, ji to těší.

„A snad nemyslejí?“ rozezpívala se paní Rejtárková, „koukala jsem přes celý rynek a myslela jsem si, která mladá panička to k nám jde rovně a krásně jako svíčka. Prosím jich, kdopak jim to šil?“

„Tohle?“ a Dlašková si pohladila sukni — „nevídáno kartounku — Pavli kancelistova mi to zpíchla, to vědí, jinam s šitím nejdu.“

„Proto, proto — taky já jenom tam — Pavli přec jenom má módní mustry, jen jsem na nich pohleděla a už jsem si pomyslíla, že to je od Pavli kancelistovy.“ Sklonivši oči z Dlaškové na Jozífka, pokračovala: „A hošíček jako řimbuček, tomu to, pane, svědčí, jakpak mu říkají, jak?“

Jozífek mlčel, protože to u Rejtárků po každé povídal a ta panička si to ještě nepamatovala.

„No, pověz přec, kluku hloupá,“ nuceně se smějíc, pobízela ho Dlašková: „Bože, člověk to od rána do noci cepuje, a přec to kouska móresů nemá!“ a stýskavě na paní Rejtárkovou pokyvovala.

„Jozífek,“ všecek škarediv, hlavu maje sklopenou, vydechl chlapec.

„Ale bodejť, bodejť, Jozífek!“ skoro zpívala paní Rejtárková. „Ty, Andres, poslouchej, dej Jozífkovi něco od cesty.“

„I bodejť by nedávali — tuze se potom halanti zmlsají. Tak čtvrtku kafe, kilo cukru —“

„Čtvrtku kafička — tak — kilo cukru — sladkého, a co dále poroučejí?“ klada balíčky na stůl šepal pan Rejtárek.

„Za tři skořice, za šest hrozinek, mandlí za čtyry, za dva šafrán, za jeden pepř — nové koření—“

„Ták — ták — hrozinky, mandličky na buchtičky, jen aby se povedly — „

„Za dva kvasnic — semhle petrolinu,“ a postavila na pult špinavou láhev, „a to snad bude všecko —“ „Mouku žádnou? Krásnou moučku máme —“ „Ale bože,“

rozesmála se Dlašková, „mám péct buchty a na mouku zapomenu — a krupici a perníku taky za tři —“

„No bodejť, bodejť, perníku do buchtíček —“

„I to ne, ale na kaši musím nasypat, to on tuhle Jozífek má jazejček —“

Paní Rejtárková hleděla velmi dojata. Soucitně pokyvujíc hlavou, velebila: „Ach tahle babička, ta ona se stará a snáší, co by bylo nejlepší pro hošíčka —“ Jozífek obdržev od pana Rejtárka cukrovou tyčinku, neměl v krámě stání: drže ji mezi prsty jako doutník, byl už ve dveřích a Tondovi Pečenkovu, jenž stál na náměstí, ruce v kapsách nohavic, ukazoval, jaké má sladké pokouření.

Tonda Pečenků nespouští z Jozífka očí, chvilkami jenom mezi zuby vystřikoval sliny. Když Dlašková všecko uložila v košíku a vypočítala desetníky i krejčary, pan Rejtárek shrábnuv peníze, žvatlal: „Tak děkuju mnohokrát, děkuju, přijdou zas a pozdravujou tatínka!“

„Přijdou zas s hošíčkem, paní Dlašková, pěkně se poroučím,“ sladce volala i panička, ale ze starodávného křesla se nehnula a dlouhá punčocha jí pořád visela z pletoucích rukou.

„I to vědí, že přijdu, kam bych jinač chodila, a maj se hezky, spánembohem!“ a Dlašková již zase stála před krámem, v tom svém světlém, nažehleném kartónovém šatstvě sluníčkem všecka ozářena. Košík majíc na ohnuté paži, Jozífka si vedouc, šla zvolna, vypjata, a v duchu viděla, že všecky paničky vpravo a vlevo, úřednické i měšťanské, doma v pokojích šukající nebo v krámech prodávající i kupující, ji pozorují a každý že si povídá: „Paní Dlašková byla na koupi s hošíčkem — ta si ho krásně vodí — „

U řezníka se nehodlala zastavit, myslíc, že bude zejtra dost času, až přijde z raní, ale vidouc, že má před krámem vyložena prkna, plná jitrniček, z nichž se libě kouří, olízla se a pravila hošíkovi :

„Jakpak, jitrničku abych ti, Jozífku, usmažila?“ „Ach, babičko, usmažte,“ honem přisvědčoval poskakuje.

Vešli do krámu, z něhož jim v ústrety letělo hlučné vítání řezníka Škutiny i jeho ženy. Stál tam i hokynář Nožička, tlustý, vypasený a také vsrkuje teplý obsah jednoho toho božího dárku, jen jen blažeností sykal.

„Co paní Dlašková poroučí, co,“ měkce -se ptal Škutina, jehož hladce oholený

měsíčkovitý obličej jen jen svítil, „krásnou vepřovinku máme, krásnou, jako mandle bude!“

„I maso necháme na ráno, pamatujte už, jen dvě jitrničky chceme — „

Paní Škutinová honem chvátala, aby posloužila. „Á, paní Dlašková — á, á — čerchmana, čerchmana, to jí to sluší,“ ukláněje se, breptal Nožička, ale Dlašková ani naň nepohleděla, zaplatila a šli zas, paní Škutinovou vyprovázení až na podloubí.

„Bože, tahle tetka má časy,“ sotva zašli, plnými ústy povídal hokynář, „jenom na tejden před smrtí kdybych se tak měl!“

„Vy budete mluvit, „ studeně jej odbývala Škutinka. „A snad ne,“ bránil se, „celý den nic jiného nedělá, jednom přemejšlí, co dobrého by snědla!“

Škutinka mu neodpověděla, ale hledíc na náměstí, kde scvrklá tetka Nožičková u hromady zeleniny mluvila do lidí, pomyslila si, že tenhle tlustý strejc zatím také chodí od krámu ke krámu a študýruje, co by po ránu, po snídani, před obědem bylo nejlepší k zajedení nebo k zapití.

Když Dlašková došla domů, zatopila a počala chystat jitrničky. Byla u kamen všecka hybná a na všem pohledu, jmenovitě na ústech, bylo jí viděti, jak ta chystaná dobrota bude chutnat. Jozífek se zatím procházel na dvorku, očekáváje, až babička zavolá. Moudrý teď byl, hodný, ani na holuba nehodil, ani krákorek neplašil, aby jenom babička nemusila hubovat; pohvizdoval si, prozpěvoval a pozoroval slívy, mezi listím se zapalující.

A po chvíli seděli spolu u stolu, Jozífek maje jitrnici na talíři, Dlašková v kastrolu, a chutnalo oběma; tetce se v koutcích jen jen lesklo, a když dojedla, chvíli ještě kastrol kousky chleba vymetala.

„Pánbůh rač nadělit,“ krásně povídal Jozífek a odcházeje, políbil babičce ruku.

Pokynuvši vlídně, pravila mazlavě: „To ti, hošíčku, povídám, ať mi zase s Honzou někde nelezeš!“

Uklidivši kastrol, postavila mléko na plotnu, ze široka si sedla na stoličku a pletouc zívala.

Jozífek si zaběhl na dvůr u Stuchlíků, kde babička Mertka mlátila; byla tam pěkná koulenice po vymlácené slámě a na schovávačku se tam dalo hrát jako nikde jinde. V pravé poledne seděl zase s Dlaškovou u misky kaše, jejíž běl však úplně zapadla v závějích lahodné smíšeniny perníku, cukru a skořice. Babičce chutnalo,

jako by ještě toho dne nebyla jedla, zato Jozífká musila kárat: „I ty kluku jedna, jen to navrchu oškrabuješ, a hloub se ti nechce.“

Když pak stará Mertka přichvátala z mlatu a přinesla jim placku, povidly namazanou, dcera smějíc se, hlásala: „Jen se, maminko, na kluka podívejte, takhle mi to jen svrchu oškrabuje, má on jazyk namlsaný!“

„Kde by nabral hladu, vid, Pepku,“ znajíc už, jak to chodívá, smála se Mertka. Sama mu také prve u Stuchlíků dala kus svačiny, chleba tvarohem namazaného, a Jozífek nesnědl ani polovici, třebaže dříve dělal hladové oči.

„Vezměte si tamhle na kamnech hrnek a vyškrabte si ho,“ Dlašková upozorňovala matku. Ta mlčky vzala, a jdouc ke dveřím, děkovala: „Pánbůh rač nadělit!“

Jozífek položil lžíci, když ještě bylo půl misky, ale nedočkavě, toužebně upínal oči na notnou placku; na tu přec jen měl ještě chuť, ale musel čekat.

Když Dlašková položila lžíci, vzala placku, zobracela ji na všechny strany, a ulomivši kus, podávala Jozífkovi: „Tu máš, když se dočkat nemůžeš — ty víš taky, co je dobrého!“ dodala pohrdlivě. S chutí do ní zabořil bílé zoubky, a jda ven, zastavil se u Mertky a nadšeně šepal: „Pane, ta je nejdobřejší, babičko.“

„Jen když ti chutná, hošíčku, ale dej pozor, ať se nezamažeš — to víš!“ a významně se naň podívala.

Zamrkal, že rozumí, a zálibně ukusuje, chvátal zas do světa.

Dlašková také placky ukousla, zas obracela, ulomila kousek, a majíc ústa plna, placku držíc v ruce, vyšla na síň a dál až ke dveřím stařeniny světničky.

„Že se ta Stuchlice nestydí, dát vám takovouhle placku — to je žrádlo — vždyť je to jako brousek; žádný jí to nevrátí?“ volala.

Stařena sedíc na truhle, rychle vyškrabovala hrnec. „I prosím tě, holka, kdo by vracel, když je hlad, že by jeden kamení chroustal!“

Dlašková užuž měla na jazyku: „Prosím vás, kde vy toho hladu naberete?“ ale řekla jen: „No dobře, ale že se nestydí, vždyť pracovní člověk má taky jazyk a selka si nemá myslet, že chudí sežerou všecko. Já vím, že si pro sebe upekli jiné!“

„I to ne, jedli je s námi všichni —“

„Jako brousek je to a černé — — A kolik že vám jich dala — tři? Ta se, pane, nepředá; celé dopoledne mlátit, a za to tři placky!“ To bublala již zase cestou k svým

dveřím.

Opět usedla na stoličku, a když placka, do posledního sousta zobracená, zmizela jí v ústech, složila hlavu do dlaní, aby si trochu zdřimla. Ani nevěděla, když matka zas utíkala na mlat...

Odpoledne ze všech ulic malešických hrčely vozy, do nichž téměř do všech bylo zapřaženo po páru krav, jenom asi před třemi si vyšlapoval a hlavou kýval kůň.

Tiché městečko bylo potom ještě tišší, páni po obědě odpočívali a potom se zemdeně loudali do kancelářů, sousedé a sousedky byli na pšenících. Sám pan starosta Crha, starý, ohnutý, s přizrzlou parukou pod ošumělým slamákem, se španihelkou v ruce kráčel do ulice, aby v poli dohlédl, a pan Rejtárek, první radní, hodiv na hlavu mohérovou čepici, uháněl za ním.

Na lánech se činili, aby popadli domů co nejvíce, aby zítřejší neděle uplývala v slastném oddechu. Obraceli, nahrabovali, vázali a snopy se koulely od rukou jako hnilice.

Obloha jasná a krásná, svěže modrá, jenom kolem sršícího slunce bělavější, objímala celé vúkolí. I proud tmavého čoudu, jenž se chvílemi vyvalil z továrního komínu, brzy se rozplýval pod nádhernou klenbou a vleklý, řídký zbytek jako nepatrný obláček zapadal za lesy, jež na pokraji obzoru stály šedomodře zamženy, nehybné. V rozkvetlých lukách, tmavými paličkami totenu hustě skropených, struhy a tůně zrcadlově svítily.

Čas plynul nad krajem, čtvrti a celé, hučící z kostelní věže, klidně ho odměřovaly.

Ke čtvrté hodině se počaly vozy, vysoce naložené, vraceti do svých ulic; jen jen se valily.

Zpoceného hospodáře, jenž lehce oděn, uprášen, oprati drže v ruce, vyšlapoval vedle vozu, bylo v stínu mandelů sotva vidět. Všechn vzduch byl naplněn vůní klasů i schnoucích bylin.

U stodol vrzala a pištěla stará vrata.

A zas ty vozy veseleji hrčely zpátky do polí...

Po šesté hodině se z továrních vrat vyvalil hlučící mrak lidstva a dlouhým, živým proudem se potom táhl k městu. Holčiny i mladíci, ženy i mužové, babky i starci, již celý den pozorně obsluhovali hrčící stavy, od továrny div neutíkali, a s nimi

tekly čpavé vlny olejového zápachu, jenž, kudy spěli, nadobro zatlačoval suchou, živnou vůni klasovou.

Na náměstí bylo ve chvílce jako o jarmarce; před hromadami okurek, zelí, celeru a kapusty se lidé rojili, u řezníků, v krámech i v krámcích kupeckých bylo nacpáno, babkám na podloubí zmizelo z krámků pečivo, od rána neprodané, okurkářky sotva stačily napichovati a nabírat. Ale nedlouho trvala ta vřava — za chvíli jako by někdo zástup na všechny strany rozfukoval. Po všech cestách z Malešic do vřkolních dědin prchaly živé, hlučící chumáče. Olejný zápach víc a víc se rozptyloval a ztrácel se v dalekých výšinách vzduchových.

V té době Dlašková seděla u okna a piplala se se správkou sukně; nicotné práce sotva jí ubývalo, protože každý kročej zvenčí vyvábil jí oči na ulici a nechtělo se jim potom k návratu nad práci. Pozorovala, v duchu posuzovala a pozivovala.

Když po chvíli těžší kročeje zadupaly na hrbolaté záspi a hned také na síni, přeletěl obličej Dlaškové mírný úsměv. „Dále, dále!“ volala, když se ozval klepot na dveře.

Vešel muž, asi pětatřicátník, prostředně velký, ramenatý, v modrých plátěnkách i takové lesklé bluze, trochu zamouněný v lících i na šatě. Černé vlasy a spadlý knír se mu leskly, v hloubce pod silným, černým obočím plály oči.

„Šťastnej dobrej večír přeju,“ živě pozdravil, a podav ruku, potřásl; blýsknavou čepici teprv potom sundal a hodil na židli.

„Pěkně vítám — to je dost, to je dost — „ široce se smějíc, vítala ho Dlašková, se židle nepovstavši.

„Prosím vás, člověk je zapřažen od rána do večera,“ rychle odpovídal a plaše po světnici zatékal.

„I vždyť já vím — vždyť já vím — „ smála se.

Usedl bez pobídky a červeným šátkem si utíral čelo. „A vždyť jsem tu byl, trvám, předevcírem,“ navazoval.

„Ba ne, ó ne, ve středu to bylo,“ pokračovala s týmž úsměchem.

„Ve středu to bylo?“ zamýšlel se — „toť jsem blázen! No, včera jsme s Boukalem trochu chodili v polích, člověk se taky rád nadejchá něčeho jiného než bavlny a oleje.“

Dlašková povstavši, lhostejně přisvědčovala. „Trochu kafe byste nechtěl?“

ptala se jdouc k plotně.

„Zaplať Pánbůh — no, když bude, toť víte —“

Nalila do bílého hrníčka, pestrou růží a zlatou proužkou zdobeného, a donesla na stůl. „Tak pojdte, zeťáčku —“

Přisedl a pustil se do jídla. „Kde je Jozífek?“ zeptal se, ukousnuv chleba.

„Jozífek! I cožpak Jozífek — tomu je pořád dobře — co ten se za den naskáče! Jenomže já ho, hošíčka, z očí nespustím.“

„Toť já vím,“ usmál se se srdečností ve hlase.

„Jozífek je jako cvalík a jedl by pořád, ale jen dobré, jen dobré!“ a rozesmála se. „To ono synáčkovi, pane, všecko nejede — takhle jitničky, uzenku, houstičku! Dnes jsme měli krupičnou kaši, ale to on jen takhle svrchu seškrabuje,“ zvolna, velebivě vypravovala.

„Když babička kupuje a strojí —“ s úsměvem prohodil a podíval se na tchyni.

Ta se suše rozesmála, až se jí hlava kývala. Potom přistoupila blíž a pokračovala rozcitlivěle: „A prosím vás, jak bych nekupovala, jak bych chudáčkovi nepřála, když mi ho tu Nanyinka tak nechala!“

Zeťovi se sousto lepilo na jazyku. Chtěl něco říci, ale nevypravil slova.

Dlašková usedla proti němu na židli, urovnala kartónku i zástěru, ruce sepjala v klíně a zanaříkala: „Milý zeťáčku, nemůžu a nemůžu na tu holku zapomenout. Když já jsem ji měla tolik ráda, a takhle mi odešla. Vstávajíc lehajíc na ni myslím, ve snu ji vidím, jak v té truhle ležela. A zas ji vidím, jak v posteli rozpálená křičela, abysme ji radši dorazili. Ale kdežpak vy mužští víte, co tohle pro matku je? Jestlipak si přec taky vzpomenete?“

Zeť neodpověděl — seděl nehnutě a slzy se mu leskly v očích. Dlašková oči z něho nespustila. Kanár se divoce rozezpíval a papírová holubička před oknem se jemně točila.

„My jsme na sebe byly tak zvyklé,“ pokračovala kvílivě, „cožpak víte vy anebo náš táta, když jste celé dni ve větru. Nikdo ani neví, kolikrát za den přiběhla jsem já k ní, kolikrát zas ona ke mě. A to bylo vždycky jen: ‚Maminko drahá! Maminko moje!‘ Taky tu na světě žádné radosti neužila, ledaže se trochu s tím dítětem potěšila. A já jí do poslední chvíle viděla na očích, jakou má o ně starost, a proto jsem jí kolikrát řekla: O Jozífka se nestarej, na toho já nedopustím, toho já se ujmu, a kdyby ho

všickni opustili — „ Sténala, několikrát i zaštkala, ale oči byly stále suché.

Zeť povstal, hrábl si do vlasů a zvolna přecházel světnicí.

„On sám táta mi už kolikrát povídal: ‚Prosím tě, ty děláš, jako by ten hoch byl tvůj a ne Klikarův!‘ Ale já zas říkám: A cožpak, tatínku, není můj? Čípak je jiného, ne-li můj?“

Zeť té řeči rozuměl, bodání cítil, ale přejev rukávem čelo, mlčky přecházel.

„Maminka mi už taky vyčtla, že se s ním nadělám komedií. Jaképak komedie — že si ho ustrojím, nakrmím, dávám pozor, aby mi nezvlčil, a přeju mu pospání. Inu, mám ho ráda, protože je, chudinka, siroteček!“

„Vždyť má přec taky mě — celý boží den na něj myslím,“ zastaviv se, řekl mírně, ale přece s výčitkou.

„I toť já vím, ale vždyť celý den nejste doma, kolikrát vás kolik dní nevidí!“

„To ne, panímámo, každý den se vidíme, někdy nejednou; když bývá mezi dětmi, zastavím se.“

„Vždyť já vím — to já vím, ale prosím vás, když mu přec jenom matka odešla. S kým by byl celý den? Mám ho snad nechat mezi cizími, aby ho, drobečka, otloukali?“

Klikar se postavil k oknu a vyhlížel do dvora. „Kdepak on hošíček je?“ tázal se maně.

„Daleko asi nebude, před chvilkou se tu držel hrnce kafe,“ usmála se, a vyšedši na zásep, volala:

„Jozífku, hošíčku náš, kdepak jsi, pojd' domů, někdo tu na tě čeká!“

Klikar opět přecházel a zamyšlen hleděl k zemi, potahoval knír.

Po chvílce opět uslyšev hlas Dlaškové: „Pojd', miláčku, pojd' se. podívat, kdo u nás je!“ zjasnil líce a upjal oči na dveře.

„Kdo, babičko, kdo u nás je?“ venku se ptal Jozífek.

„No, jen pojd'! Ty jsi se zas uhřál a pořád ti říkám, abys byl jenom na dvorku a tolik neběhal!“ A hocha pustila napřed.

Jozífek vida otce, rozpačitě se naň usmál; věděl, že je na něm honěnice vidět.

„Jdeš honem — nevíš, co se dělá?!“ kárala jej Dlašková, a hošík se šoural políbit ruku.

Otec jej chytil v podpaží a posadil si ho na ruku. „Zrovna hoříš, Pepíčku, musíš

tak běhat?“ napomínal, hladě synka po vlhké hlavě.

„Vidíte, kolikrát za den mu to říkám,“ spustila důrazně, „ale neposedí. Aby si tuhle se mnou sedl, to ne, a povídala bych mu o mamince; a já, pane, mám taky svoje, natočím se a natahám i nemůžu pořád stát za ním!“

Klikar vyčítavě přisvědčoval; ale potom sáhl do kapsy a hochovi podal kornoutek.

Jozífek se usmál, rozdělával, a hned byl kousek cukroví v ústech, jen to zachrupalo.

„Musíš to kousat?“ zahučela Dlašková, „všecky zuby si zkazíš. Prosím vás, že mu to nosíte, vždyť nemá žádnou nouzi a já mu taky všeho koupím!“

„I to já vím, ale musí být taky něco od tatínka, vid', Jozífku?“

Hošík si však hleděl jenom kornoutku. Klikar chovaje ho, přecházel a se zálibou kloučka pozoroval.

„Dnes přijede zas táta, a to zvláště mám plno práce,“ vykládala Dlašková. „Prosím vás, jsem na všecko sama, a to je přec prádla a mytí. Když přijde, chce taky mít všecko v pořádku, když na nás oba celé týdny dře. Ještě by vyčítal, že pro hochu zapomínám na něj. A maminka taky už je stará!“

Klikar přisvědčoval, ale mlčel; všecko to už množstvíkrát vyslechl.

„Ale já potřebuju se jen podívat na tohohle drobečka a všechno zas ráda dělám a snáším. Je mi ho, chudinky, tolik líto. Toť se přeci žádnému z nás nestalo, aby nám matka tak odešla a nás tu zanechala. Spolu se pěkně za ni modlíme, večer se ke mně přitulí, vezme kolem krku a zašeptá: Má babičko jediná!“

„Milá panímámo, na všech stranách taky cítím, jak mi Nanyňka všude chybí,“ hladě hochu, posteskl Klikar.

Dlašková naň bystře pohlédla, ale vidouc, jak je zasmušen, kývala: „Ó bože, to vám věřím, kdež by její ruce nechyběly. Doma bývala vedena ke všemu pořádku, třebaže jsem jí nikdy do práce nehonila, to už Františka bývala na tom hůř, se starší to vždycky tak bývá: ale Nanyňka sama od sebe ráda pomáhala. Jak my jsme mívaly se rády! Věřte mi, když jsem ji vydávala z domu, myslila jsem, že mi to srdce utrhne; jako bych byla věděla, co na ni čeká. Jestlipak vám Merencie všecko dobře dělá?“

„Ještě to ujde!— Já mnoho starosti nedám,“ odvětil.

„Inu bodejť, všecko hlavnější přece obstarám sama. Ale ani to, co vám dělá, by všecko nebylo takové, kdybych nedohlédla, kdybych Merencii neprosila a jí nevykládala, co a jak si přejete, jenomže já taky často nemůžu, protože bych se musela roztrhat. Ale taky jsem viděla, že míváte všecko dost v pořádku, a co je hlavní, že Merencie je poctivá a není všetečná, ničeho se nedotkne, jiná by hrabala, prohlížela a sebrala třeba, co by se jí hodilo. Pomlouvačná taky není, nestará se, po čem jí nic není, a mezi lidí se neplete.“

„Dejte mě na zem, tatínku, dejte, nohy mě bolí!“ zakňoural Jozífek a otec ho honem postavil. Dlašková se dala do smíchu: „Vidíte ho, kluk už toho má dost; kdyby tě tak bába chovala, vid', to bys chtěl. To přijde jako malinký a škemrá, že chce pochovat a hlavičku takhle položí na ramena. Ó, Jozífku, Jozífku, jsi ty mi chytráček!“ a lichotivě zahrozila.

Jozífek poslouchaje, cumlal cukroví, díval se z babičky na otce, pomrkával, a z očí mu svítilo. Zvenčí přiletěl nábožný zpěv; hluboký, kloktavý bas doprovázel tam hlasy ženské, pějící mariánskou píseň. Dlašková i zeť zmlkli, zahleděli se do okna a poslouchali; v podvečerním tichu to hlaholilo dojímavé. Když zpívali refrén „Ó královno Maria!“, ženské hlasy se snížily, slábly, ale bas vyskočil si nad ně a tremoluje, slábl, až se rozplynul.

Klikar pohleděl na tchyni.

„To u Brabců teď vždycky navečer,“ zasmála se, „obyčejně, když se fabriční lidé rozejdou. Okna si na to otevrou, jen aby je sem bylo slyšet. Starý tejnoří s holkami — ó, co já se, zeťáčku, nasměju, co já se nasměju!“

Vidouc, že zeť nechápe, pokračovala: „Těm já rozumím — všecko dělají na lidi, jen aby je chválili, abych já to slyšela —“ vtom se hlučněji zasmála — „a snad ještě někdo!“ dodala rychle. Klikar usmáv se, přistoupil a podával jí sbalené papírky: „Tuhle, panímámo — „

„Copak — copak mi to dáváte — „

„No, na ta vydání — „

„Achacha, vydání, snad nemyslíte, že si to počítám? Kdybych to nedělala z lásky pro toho sirotečka a pak kvůli Nanynce, chudince — „ a zástěrou si vytírala oči.

„Ale vždyť to už vždycky dávám — „

„Povídám vám, že na to nečekám, a že to nepočítám — ostatně má to uloženo. Máte taky vydání, strava vás stojí — jestlipak to přece máte k něčemu —“

Usmál se a odpovídal: „I to oni dělají, co můžou.“

„To věřím, ó, to věřím,“ vysmívala se. „Eminka, Pepinka a Žanyňka — ty ony budou snášet a lichotit se. Jenomže jim člověk taky rozumí! Ty buchtičky a koláčky, které Jozífkovi posílají, by si mohly nechat — snad hoch u mne nemá všeho — a lepší!“

„Já jen když se najím, na mlsky nemám, stojí to tak dost peněz!“

„Aspoň vidíte, jak je všecko jináč, když je doma hospodyně, jako byla Nanyňka. To byla hlavička! Pořád by se byla radila, jak tohle a tamhle, aby to dopadlo co nejlíp a lacino. Kdyby ona naše maminka neměla tu sedničku už tolik let, byla bych hned řekla, abyste byl u nás. To byste viděl rozdíl výdajů — ale kdež bych to všecko zastala!“

„Člověk si v té fabrické hospodě ani v poledne neoddychne, to je pořád křiku a honu. Zhltnu to honem a jdu si lehnout ven na trávník.“ Dlašková, jako by neslyšela, rozhlížela se světnicí.

„To se podívejte na kluka,“ smála se, „už je pryč, už je zas ve větru. Táta ho přijde navštívit, a synáček kouká, aby zas honem byl venku. Ale to nic — nemějte starost, já ho dobře vedu. Však mi ženské už kolikrát řekly: Dlašková, jak vy se o to dítě staráte — toť aby bylo hraběcí a ne mistra z fabriky.“

Klikar se usmíval, a podáváje jí ruku, pravil: „Zítra přijdu, abych viděl pantátu.“

„Tak jen přijďte, přijďte, myslí s vámi i s tím dítětem dobře jako já!“ a vyprovázela zetě ze stavení.

Když přišli k brance a pohlédli vlevo do uličky, viděli, že tam u kamenného domku, na němž byl nápis „Josef Brabec, hotovitel oděvů“, a v jehož jednom okně visely dva módní listy s namalovanými panáky, domácí dcera, nevelká blondýna načesaná, s vlásky nad čelem nakroucenými, je k Jozífkovi schýlena a unyle se s ním mazlí.

Spatřivši Dlaškovou s Klikarem, honem upozorňovala hoška, jenž klidně chroustal velkou hrušku:

„Podíval se, kdo to jde, utíkal honem!“ a s rozkošepným pohledem se dívala, jak se Jozífek k otci šourá. Potom honem chvátala do domku.

Klikar synka ještě jednou pohladil, řekl „spánembohem, Jozífku!“ a podával Dlaškové ruku.

„Viděl jste Gábinku,“ smála se dušeně, „to je láska k dítěti , ne? Dokud byla Nanyňka, nikdo si ho nevšiml, a teď by ho snědli.“

Usmál se a pokynuv, klidně odcházel; Dlašková hleděla za ním, dokud v zatáčce nezmizel. Potom obrátivši se k hochovi, jenž okusoval ohryzek, broukla: „Ty toho do sebe zkráštáš, Pepku!“ ale hned vlídněji spustila: „Tak co ti přinesl tatínek, co?“

„Cukroví — maliny —“ a blažen povyplázl jazyk.

„Hodně?“

„Hodně — kornoutek.“

„Bylo ono toho asi za krejcar!“ ušklibnuvši se, povídala k sobě. „To ti povídám, ať mi nelítáš!“ a loudala se do světnice.

Padalo jemné šero, ale hřebeny střech, radniční věž i štítý domů se ostře rýsovaly před bledou, dozařující oblohou. Koruny stromů v zahrádkách se počaly choulit v jediné tmavo, okna domků zčernala.

Klikar jda zamyšlen do náměstí, zrovna na nároží potkal paní Brabcovou a málem by si byl té drobounké, skloněné ženštiny v halence, s šátečkem na hlavě a nesoucí pod paží pytlík mouky, nepovšiml; ale sama mu dala švitorně „Dobrej večír dej Pánbůh — pěkně vítám!“ a upřevši naň malé, svítící oči, zastavila se a hovořila: „Ale, pan Klikar, to jistě byl u Jozífka, vidíte?“ A když přisvědčil, živě pokračovala: „O, cožpak vy — my vás vídáme a naše holky vždycky říkají : To se musí říct, že pak Klikar je hodný tatínek, Nanyňka může spokojeně ležet v hrobě — jen jde z práce, první cesta vždycky k synáčkovi.“

Klikar nevěděl, co honem po té šveholné, lichotné řeči povědět, jenom se usmíval.

„U panímámy je Jozífek taky dobře uložen, to jen co je pravda!“ A jako by byl Klikar něco o Dlaškové připomněl, pokyvovala hlavou a švitořila dál: „Já vím, ona vždycky tuze myslívala na sebe — ona ráda všecko dobré —“ a potměšile skrčivši nosík, přivřela oko — „a na dceru vždycky byla! Vždyť jsme tolik let sousedé a

pamatujeme Nanyňku za svobody, ale zas jen co je pravda. Jozífka má jako za rámečkem. Jen si člověk myslí, k vlastní mámě že by jako —“ ale ustávši, nenadále myšlenku přeskočila a zas jako by odpovídala na otázku: „Ale trochu mouky na buchty si nesu — kdybych neurazila, tedy bych — Já vím, že vám je teď, chudáku, v tom bytě samotnému smutno. „

„To je, paní Brabcová,“ přisvědčil.

„Já vím, že všechno tam na vás padá. Merencie je hodná ženská, ale co je to platno, když je to ňuchnička skomíravá. Kdopak ženu nahradí? Nemám pravdu?“ Když Klikar přisvědčoval, švitorně se rozesmávala: „Naše Gábinka bývá někdy taková dětinská. To vyběhne z branky, chytne Jozífka a už s ním dovádí. A takhle tuze ráda mu něco podstrčí, to si třeba sama utrhne. Jenomže na to mazlení není mnoho kdy, on náš táta je na holky metr, žádnou lenoru jim netrpí. Pěkně si každá musí hledět mašiny nebo jehly a ne mít oči v okně, jako to takové ledakde tady celý boží den dělávají.“ Ustávši malinko, dodávala volněji: „Máli naše, milenka drahá, už dlouho doma nebude — to přec víte, že pan Librcaj, kupec, si jí vezme,“ a upřela naň očka.

„Slyšel jsem, slyšel —“

„Toť ono se o tom povídá! Inu, myslíme si, že je příčinlivý člověk, proto tu taky má nepřátel ažaž, ale kde ti nejsou! — A když Máli přinese pár grošů, může se obchod ještě zvětšit a může jim být tuze dobře. On má, to mi věřte, krám nacvokovaný, ale rád by si ještě zavedl porcunál, protože ten tady nikde nevedou.“ Přihnuvši se k němu blíž, pokračovala skoro šeptem: „To je závisti, človíčku, to je závisti! Ach, bože, kolik mu jich tady vzkazovalo,“ a rukou naznačovala kolem dokola náměstí, „Jodaska z hospody — ale prosím vás, když má taková bidla čtyry, co jim každé můžou dát — — Brunlice i s tou její nafintěnou Růženou, která si myslí, že na ni Pánbůh všechnu krásu vyplácal. Bože, co ti lidé s holkou nadělají, když má ty dvě namalované tvářičky, třebaže kalého vzrůstu nemá! To tě i všední den samá rukavička, brazolet, klobouk a parazónek — já, když ji vidím hopkat, vždycky si vzpomenu na ty panenky za Rejtárkovou kastlí; naše holky vždycky říkají, ta že si jistě myslí, že pro ni přijede někdo z Prahy nebo z Vídně s kočárem — jenomže když dlouho nejede, chytala by tady.“

Klikar přešlapoval a šátkem si utíral čelo.

„Ale bože, já vám tady povídám, povídám, a vy, trvám, už pospícháte. Ale to je, že my jsme u nás celý boží den v práci — a když člověk chce dětem přec něco dát, musí — sotva koho uvidíme, a tak když se jeden jednou za čas sejde s hodným člověkem, rád si trochu popovídá. Ale prosím vás, že se tak ptám, Formanka kovářka vám nevzkázala? Ne? Opravdu ne? Ale, ale, to je mi dost divné — ale vy to nepovíte — inu, mají tu jedinou, ale —“ a soucitně se rozchichtala — „co je to plátno, když hned každý vidí, z čeho je — no, nějakému kováři nebo takhle do sedlačiny, ale lepšímu člověku —“ a zase hleděla velmi útrpně.

„Jsem celý den v továrně,“ řekl skoro mrzutě.

„I vždyť já vím, že vy si hledíte svého, ale lidé se často o člověka starají víc než on sám o sebe. Anebo, vy šviháku, máte oči jenom tam u továrny — ale tam byste si také mnoho nepopadl. A potom holky z fabrické hospody —“ a škmouříc se mávala drobnou rukou. „Taky jsme slyšeli, že Očadlice od kostela se o vás stará, třebaže já nevím — inu, vdovička! Ale tomu jsme se jen smáli, protože vás známe, a každý ví, jak už za nebožtíka — ó jé, ó jé — Očima div nevypálí — ach, bože, kdo tu nezná, u té jich už bylo — my, že k nám přijde mnoho lidí, dovíme se mnoho, třebaže všechno jenom vyslechneme a dál nic. Po nebožtíkově smrti byla pořád v kostele a na faře se každou chvíli u tehdejšího pana pátera stavovala. To hned na modlení dávala a zas že jde na radu, že je ženská nezkušená a nemá, kdo by jí poradil — Ale proč nechodila k panu faráři, ten je přeci starý, zkušený, ale k panu páterovi — jenomže — kdežpak, na toho si nepřišla. A tu každý ví, že by brala napořád — „ „Nevím, nevšímám si,“ vpadl, dáváje znát, že už spěchá, „my s Nanynkou jsme se starali o sebe a já jsem tu přec jenom cizí, znám málo.“

„I vždyť já vím, ale ona si všímá, a jak prý nadbíhá —“ a očka jí svítila smíchem.

„Nepozoroval jsem — „

„No, nemrzte se, pane Klikare,“ začala volněji, „nemrzte, jsem už pomalu stará baba, ale zlá nejsem, u nás jsme jaktěživi nikomu neublížili, to vám tady řekne každý, a přehlédneme mnoho. Vás jsme vždycky měli ve vážnosti, protože jsme viděli a slyšeli, jak jste s Nanynkou byli. To si i náš táta říkává a ten, pane, málokoho pochválí a tuze málo řečí nadělá. Jen že jsme se tak náhodou potkali a o Jozífkovi se zamluvili. Tak dej vám Pánbůh dobrou noc!“ a již skloněna chvátala do uličky.

Klikarův pozdrav letěl za ní.

Všecek mrzut, nahučen šel napříč náměstím. Tři služky u kašny šplouchajíce, konvemi nalévaly do puten a hlučně se chechtaly. Ve výši se klenula tichá, tmavomodrá obloha, v níž právě nad radnicí stál stříbrný srp měsíčný. Tlustý pan berní maje svítící viržinku v ústech, procházel se s panem adjunktem, jenž — bývalý strážmistr dragounský — švihal rákoskou do nohavic. V Besedě už svítili. Z krámku pana Líbrcaje vyletovaly chroptivé hlasy sekáčů Martinků, kteří tu zapíjeli celodenní dřinu.

Klikar vešel do Hřbitovní ulice, jejíž přízemní domky, ztemnělými zahradami oddělené, stály na počátku po obou, dále jenom po levé straně silnice.

Tovární mistr Boukal, bez kabátu, bez vesty, seděl před jedním z nich, nohy natažené, a hulil z dlouhé dýmky.

„Byl jsi u Jozífka?“ křičel na Klikara, a když tento posmekl a přisvědčil, tázal se dál: „Myslím, že máš hlavu nahučenou, vid’? Takové to umějí!“

Klikar mávl rukou a spěchal dál. Zůstával až v posledním domku. Právě když po dvou stupních vcházel do domovních dveří, rozhlaholilo se klekání...

Sem, do levého pokojíka a kuchyňky, přistěhoval se s Nanynkou hned po svatbě a zůstal zde, i když mu ji s děťátkem odnesli na hřbitov...

Sotvaže v kuchyni, do níž zardělý lem západu posílal poslední zemdlené paprsky, usedl a pohleděl na ztemnělý dvorek, za nímž lány zapadaly v husté šero večerní, v síni vrzly dveře, šoulavé tápoty zašustily na hliněné půdě a vešla Merencie.

„Dobrej večír dej Pánbůh,“ pozdravila vysokým, suchým hlasem a na stolec položila bochníček chleba a talíř s čerstvou čtvrtliberní pomazánkou. Oči měla zbožně sklopeny, tváře hubeňoučké a velmi světlé žlutavé vlasy nad čelem rozčísnuty bílou stezkou.

Ten domek se třemi korci pole měla po tatíkovi, jenž tu býval sedlářem, a jeho pomocníka Kuželu si před třiceti roky vzala. V Malešicích tenkrát říkali, že jenom proto, poněvadž nikdo jiný dlouho nešel, a že jistě pomocníka jen proto vzali do domu; vždyť tu sedlařiny nebylo na potrhání. Kužela byl dobrý člověk, ale pořád jen jako z kozy duch. Umřel jí zanedlouho po rodičích a Merencie se již nevdala. Nikdo kalý nezavadil; s takovým, kterému hleděla z očí jenom touha po domku a polích,

ani nejednala. Již přes pětadvacet roků zůstávala sama ve své sedničce, v níž stálo všecko, jak za rodičů bývalo, a od rána do večera pletla punčochy. Na jinou práci nikdy nešla, bylať si vědoma, že je měšťanská dcera, a přec jenom také paní domáci. Živila se hlavně kávou, již si jednou denně navařila, a potom podle chuti chodila upíjet. Od jara do podzimku ráda sedávala na zahrádce, v koutku za hustým hloží, a se zálibou pozorovala několik starých štěpů, jak rozvíjejí květy i listí, jak se jim nalévá ovoce. Měla ráda ty prořídle, rozklácené stromy, protože je sázel nebožtík otec; žádným pádem nechtěla dát vykopat a mládětem nahradit ani starou jabloň, na níž mívala ovoce už jen jedna mohutná sněť — říkala, že ty stromy dožijí s ní. Z domu vycházela, jenom když šla do kostela, vždycky sama, nebo šla-li odvádět dílo; s nikým nepostávala, na slovo byla skoupá a plaše ubíhala. Děti se jí skoro bály, ani na ovoce jí nechodily, protože si nikdy nelenovala jít žalovat až do stavení. Tatík s matkou třeba stranou řekli: „Protiva žalovavá — nevidáno pro nějaký ohryzek!“, ale kluk dostal na pamětnou, že se víckrát neodvážil. Ledaže některý dopálka, chtěje jí udělat schválnost, třískl někdy kamenem do koruny hruše či jabloně, ale ani se neukázal. A říkali jí Merencinka nebo také Merencie. Ovoce křoustala za syrová, hlavní sklizeň až do zimy sušila v troubě a potom zdravými zuby svými krouhala.

Teprve po smrti své podruhně Klikarové, když ji vdovec i tchyně velmi prosili, aby mu v nejnutnějším posloužila, častěji vycházela se džbáněčkem pro pivo neb i pro nějakou večeři. A tu štiplaví lidé říkali: „Hele, Merencinka nějak omládlá, běhá jako cácorka a nedívá se pořád jako divá Háta.“ Už se i leckdy s někým známým zastavila, pověděla, kde byla, a sténávala: „Na stará kolena takovou povinnost jsem si vzala, vidíte, ale když on pan Klikar říká: ‚Kdybych vás, paní domáci, neměl, co bych si tu počal!‘ „

Švec Pundr, starý, jako houba žíznivý, jenž přes tu chvíli doma na záhrobní hulíval jako cikán za plotem, někdy na ni volal: „Tak jakpak dlouho, Merencinko, budete běhat pro pivo — ještě se vám ten váš vdovec nebude ženit?“

Po prvé ho odbyla: „Je on každý splašený, jako vy jste byl!“, ale víckrát se ani neohlédla, ať si kázal, co chtěl. —

„Půjdu pro pivo?“ dnes jako jindy tázala se Klikara. „Dnes ne, je sobota, půjdu na chvíli,“ vlídně odvětil. „Tak dej Pánbůh dobrou noc!“ a odešla, jak přišla. Klikar

pokřižovav bochníček, skrojil a namazal. Sedě v tichu ztemnělé světnice, zavírákem ukrajoval sousta, a hlavu měl ještě plnou panímáminy řeči. Co se mu ta ženština už namluvila, co se ho slovem nabodala, narýpala! Dnes opět se tak špičatě ptala: „Jestlipak si přece taky vzpomenete?“

Proč se tak ptá? Jako by bylo možno tady v těchto světnicích pobývat a nevzpomínat!

Každý den na něco z pospolitého života vzpomněl a každý den viděl zas všecko z těch hrozných chvil, jež tu před půlrokem prožil. Bože, co se jím život už od malička natloukl! V duchu zas viděl bídnu světnici panského dvora v podzvičínské dědině, kde byl jeho tatík ovčákem a máma se po celý boží rok lopotila na polních hrudách nebo ve stodole. Sotvaže měl školu vychozenu, ještě s několika vesnickými výrostky putoval do přádelny, dvě hodiny vzdálené; za noci vycházel, za noci se vracel. Později dělal v přádelně až za Králové Dvorem a tu se přicházel podívat domů jenom na neděli. Ach, ty noční cesty, někdy za nejhorších plískanic, za vichřice a za mrazů, pod nebem bouřlivým nebo vysokým, hvězdnatým, kdy do svištivého ticha šindele bouchaly na střeších, jako když střílí! Řadu roků den za dnem stával v továrně u stavu a noc přespával na podlaze dělnické světnice. Až v Hostinném mistr si ho počal všímat a také jinak ho zaměstnával. Tenkrát už domů nechodil, táta s mámou umřeli, dva bratři a dvě sestry se rozprchli po světě jako on. Po Hostinném dělal ve Vrchlabí, potom v Trutnově, až se více než třicetiletý dostal do malešické továrny jako mistr. Tady teprve mu rozum řekl, že se může oženit, že není už třeba, aby se tloukl všelijak. Ale pokojného života na dlouho nebylo...

Chudák Nanyinka! Ó, ta byla jiná nežli tahle její matka. Nanyinka tichá, skromná, málomluvná, pořád jako zakřiknutá, hledící si práce a Jozífka — — panímáma v tom svém domku jako královna! Ale ta léta s Nanynkou byla přece jenom nejkrásnější, jež Klikar prožil. Třebaže spolu o lásce nehovořivali, nemazlili se, měli se rádi a důvěřovali si. Je pravda, že Klikar leckdy přišel z díla zamračen, nemluvný, mrzut, ale Nanyinka už jej znala a hleděla vyhovět. Měli své skromné hnízdo a světa si sotva všimli. Když dostali Jozífka, všecky snahy a touhy soustřeďovali na něm. Pravda, mámu měl hošek raději, ale není divu, když se s ním celý den obírala, těšila, o něj se starala. A třebaže se s ním Klikar ve volné chvíli mazlil víc než ona, třebaže ho nikdy netrestal, klučík přec jenom lnul více k

Nanynce, ačkoli ona dovedla nejen hladit, ale i kárat. Tatík se proto na dítě ani na ženu nemrzela, věděl, že je tak proto, poněvadž se mají víc a že on přec jenom někdy v starostech svých bývá nevrlý, což dítěte neláká.

Po letech začaly zas nad domkem kroužiti vrány — — ale tu návštěvu Nanyнка zaplatila životem. Hrozné pomyslení! Klikar byl tenkrát jako ubit, svět mu zpustl, chodil jím jako cizinec. Hocha si vzala panímáma, a tím cítil se ještě opuštěnějším, ačkoliv chápal, že sám o dítě pečovat nemůže. Ještě nejlépe mu bylo v denní práci.

Chodil k synkovi, ale každá ta návštěva znova rozrývala prsa. Viděl, že hoch brzy zapomínal, že nechápal, co ztratil, a tatík že se mu také stává cizejším. Ale zas také dítěti přál, že je ta jeho hlava ještě neschopna rozuměti kruté skutečnosti. Přinášival mu něco pro radost a také od panímámy nechtěl starostí a výloh zadarmo. Mnoho od ní přeslechl, mnoho lidé donesli, ale mlčívával, protože tam měl dítě přece raději než u cizích. Raději často děkoval i trochu zalichotil, jen aby hoch byl dobře uložen. Ale trpělivost přece také docházela. I tu stálou sebechválu její by byl snesl, ale štiplavé výčitky konečně omrzely. Vždyť panímáma dělá, jako by Nanyнка byla bývala jenom její, jako by ji byl nikdo jiný nemíval rád! Ale nadarmo se ozval, bránil — vše se zas vracelo, jako by byl ani nepromluvil.

Je pravda, teď se před ní cítil nevolným a trapno mu bylo. Jako dnes — kalé odpovědi vypravit nemohl, a přece není chlapec!

Dojedl, zavřel nůž a povstav, ještě přecházel tmavou kuchyní.

Nesmí si panímáma myslet, že jí Klikar nerozumí — ó, rozumí, dobře rozumí! Ví, že jej drží jako každá tchyně vdovce po dceři, již měla ráda. Ale měla panímáma i Nanyнку za živa tak ráda, jak teď dělá? Či nedá pokoje a donutí ho, aby se ozval jinak než dosud a pověděl doopravdy?

Čepici hodil na hlavu a zamknuv vyšel z do; u.

Zpátky do města však nešel, ale loudal se silnicí dolů, odkud z luk, dýchajících příjemným chladem, zněl hrkot a bublot struhy. Vysoké, daleké nebe bylo plno hvězdné rosy. Netopýři poletovali mezi rozsochatými koši jabloní, o jejichž spící listí jen letící brouk zavádil a jím pohnul. Na návrší u lesa si někdo pronikavě hvízdal veselou písničku. V tmavé dolině jeli ještě z pole — hrkot vozu i hlasy doletovaly až sem.

Klikar jda od můstku vzhůru ke hřbitovu, i v temnu spatřil, že ze vrat vyšla vysoká ženština a že jde volně proti němu. Zrychlil kroky.

Ženština byla prostovlasá a přes. hrud' měla přehozený temný šátek.

„Dobrý večer!“ tlumeně pozdravil a smekl. Podávaje ruku, ptal se: „Byla jste zas u Nanyňky?“

„Byla, donesla jsem jí kytičku —“

„To jste hodná — půjdeme zas tudy?“ a ukázal do luk. —

Když přisvědčila, vzal ji za ruku a šli spolu. —

Dvě uliční okna světlice Dlaškové zářila do tmavé, tiché ulice, ale v domku bylo hluboké ticho.

Stará Mertka přišedší z mlatu a zhltnuvši večeri, stejnou se snídání, hned šla na kutě a v malé chvílce spala, jako když ji do vody hodí. Za chvílku potom Dlašková mrzuta odstrojovala Jozífka, jenž vyběhav se, usínal jí stoje.

„No počkej, počkej, dědeček přijde, a ty ho ani nedočkáš, abys ruku políbil,“ vyčítala mu.

„A přinese mi něco?“ ptal se trochu oživen.

„To ty, jestli něco přinese — takhle jen brát a kale ani nepoděkovat — ó, jste vy pěkní!“

„Když se mi chce spát,“ bublal.

„Kleknout a modlit!“

Poklekl u postele, ale hned se schoulil na nohy, a zmuchlaná slova Otčenáše se dusila ve rtech.

„I vlez tam už radší, začpak taková modlitba stojí!“

Jozífek honem říkal: „Ve jménu Otce i Syna—“ a již byl pod peřinou. Usnul hned.

Dlašková u stolu ještě něco spichovala, ale ústa se jí pořád otvírala do široka, a hlasité vzdechy ospalosti draly se do němého ticha. Ještě se několikráte přeloudala světnicí, tu tam něco uložila, uchystala, a potom zívajíc, tak, jak byla, ustrojena se natáhla na kraj postele...

Hodiny odťukávaly devátou, když na záhrobni zaduněly těžké kroky. Dlašková rovnýma nohama skočila z postele, urovnala peřinu a již dveře dokořán otevřela.

Do osvětlené síně zvenčí vkročil ulehlý muž, nesoucí pod paží zmačkaný

uzlík.

„Dej Pánbůh dobrej večír!“ pozdravil a podával ruku.

„Pěkně vítám, pěkně vítám,“ smála se a políbila ho, „však jsem se už nemohla dočkat.“

„I když je člověk jako vypečen,“ huboval a těžkou nohou vkročil do světnice. Ale Dlašková honem naň hrozila a ukazovala na postel.

„Spí — bodejť by on na dědka počkal,“ broukl, zachmuřiv černé obočí a odkládal uzlík i rozlámaný klobouk.

„I prosím tě, přej mu to, je mu to zdravé; když včas neusne, mrzoutí hrozně a člověk pro něj nemůže nic dělat. Hod ten kabát dolů a sedni si. Budeš něco jíst, vid’?“ hovořila velmi srdečně.

„Toť víš, že budu, třebaže žízeň je větší než hlad. Pane, za těchhle čtrnáct dní jsme se vypekli — na stavbě je člověk zrovna v největší praženici,“ vypravoval a rukávem si utíral obličej, tmavým strništěm hodně počerněný, i krátké, černé, ale prošedivělé vlasy.

„Chudáci, ještě že vás na lešení stojí hromada, při povídání se to tak necítí —

„Čerta, necítí,“ houkl, „přechází chuť na povídání. A-s velkým povídáním to nikdy nejde — co by se udělalo?“

„Vždyť já vím, tatínku, že ty jen dřít a dřít — ale jestli se strháš, co ti za to ti Němci dají —“

„Kdybych nedřel já, vezmou jiného — „

„Bodejť, bodejť, co bys tohle říkal — hned tak najdou člověka, který by práci rozuměl; však oni tě dobře znají!“ rozmazaně kázala a s úsměvem postavila před něj hrnec kávy. Když přinesla i nůž a položila jej na chléb, všimla si, jak se mu pohled po té její pochvale rozjasnil.

„A ve vlaku asi bylo horko,“ stojíc u stolu a jasně na muže hledíc, pokračovala.

„Dusno,“ vydechl, drobě si chleba, a na velkých ústech bylo mu viděti nedočkavou lačnost.

Jedl, jedl, ale potom mrzutě broukl: „Kafe je na ta sousta chladné —“

Žena výčitku ucítla a spustila horlivě: „Prosím tě, nediv se, dvakrát jsem ho ohřívala, ale když nejdeš a nejdeš — jistě jsi se někde stavil,“ a upřeněji naň

pohlédla.

„I v Podole na dráze jsem do sebe nalil půllitr piva, člověk má jazyk jako v peci — ale to trvalo chvíli, přišel jsem jako jindy!“ klidně vykládal.

„Vždyť nic neříkám, tatínku, a chceš-li, přihřeju to ještě — „

„Teď už ne,- když už jsem nejhorší kůrky přehryzal. Byl tu Klikar?“

„Tot' byl, vždycky za nějaký den přijde — navečer taky přiběhl, přinesl Jozífkovi za krejcar cukroví.“

Zase na ni obrátil oči.

„Povídal, že zítra přijde, až budeš doma.“

„Tak si váží?“

„I bože, bodejť by nevážil, vždyť přec rozumí, že pořádek, jaký má, by neměl nikde. Přes tu chvíli tam dojdu, s Merencinkou promluvím, prádlo mu chovám v pořádku — i, hochu, nadřu se s tím se vším a nastarám dost a dost, od rána do noci sotva sednu.“ A složivši ruce v klíně, ustaraně hleděla k zemi.

„Tak má hocha rád — „ vybíraje ode dna, zakýval hlavou.

„Ó, to má, chová ho, hladí a ke mně taky je. Vždyť musí vidět, že by hocha nikde tak uloženého neměl. Teď krájej a maž — „ pobídla přisunuvši talíř s máslem.

Nepromluviv sáhl do kapsy, a vyndav tobolku, vyňal z ní chumáč papíru: „Na,“ podával jej ženě.

Vzala peníze, narovнала, přepočítala a šla je uložit do skleníku.

„Věř mi, že cestou a tam v Jablonci pořád na tu naši holku myslím, „ pravil, hledě zamyšlen k posteli, na níž Jozífek spokojeně oddychoval. „Přec jen se to stát nemělo. Holka hodná, pořádného člověka dostane, a takhle — — „ a v očích se mu zalesklo.

Dlašková povznesla zástěru. „Milý brachu, ty nevíš, co já se napláču — a kdybych to dítě neměla, snad bych už ani nebyla. Ve dne v noci ji vidím a vždycky se mi zdává, že mi říká: Jozífká máte místo mne. — Ale to je pravda, hoch mne má rád, ví, co mu jsem, o dědečkovi povídá, vyptává se — taky čekal, taky, ale když už byl chudinka tuze ospalý. Jez, jez, tam se beztoho ani pořádně nenajíš.“

Dlaška poslouchal jenom na půl ucha a znova si povzdechl: „Chudák Nanyňka — — -i však on Klikar ví, koho ztratil. „

„Ach, bože, bodejť by nevěděli!“ zamyšlena přisvědčovala.

„A žádná mu tady nevzkazuje — žádná?“

„I což je o to, ale kdežpak on, ani si nevšimne, ví dobře, že Nanyňka byla jenom jedna. Tuhle naproti do večera prozpěvovali k Panně Marii, abysme si jen všimli, jak se u nich žije a jak je Gábinka vedena — jako bysme tu byli pár neděl! O, Klikar má rozum a vidí přec, jak hošíka vedu, slyší, co lidé říkají. Jozífek je jako v peřinkách, má se, že by se nikde tak neměl. Oni leckde s dětmi dělají flausy, a je to zatím všelijaké.“

„No, žádné flausy není potřeba dělat, když člověk celé dni musí dřít —“

„A snad ty se nemůžeš měřit tady s každým?“

Mávl rukou: „Inu, inu — ale hoch potřebuje vychování, táta nemůže, dítě je taky naše — tak tedy všecko v pořádku, bez komedií.“

Dlašková se usmála: „I vždyť ti jen povídám, jak to je, dělám všecko po tvém — ty jsi náš živitel.“

Zakašlal, usmál se, ale neřekl ani slova. Když si potom spokojeně vyndal dýmku a nacpával si, pravila znaveně: „Bože, já jsem za ten týden uhoněna, že nohy necítím. Půjdu ležet, zítra čeká neděle.“

A když klidně počal dýmat, už byla v posteli...

Prostranství před malešickým chrámem bylo v plném ranním výsluní; i stín kaštanů, jež zacláněly kamenný kříž, byl mdlý a prošlehaný duhovými svity. Otevřenými vraty kostelními se vyléval jednohlasný, mohutný zpěv shromážděného lidstva: Svatý Bože, svatý silný, svatý a nesmrtelný, smiluj se nad námi. Daleko do ulice, do náměstí, do otevřených oken plynuly zpěvné vlny, s nimiž se zároveň počaly z chrámu valiti zástupy osadníků, z nichž mnozí ještě na schodech zpívali. Venkovské ženské si urovnávaly naškrobené sukně, jež v chrámu klečíce měly vysunuty, tatíci si přihlazovali vlasy, na něž potom klobouky nebo čepice opatrně posazovali. Shluchovali se pod kaštany k nedělnímu pohovoru a jenom domácí se rozprchávali a rozcházeli k domovům. Paní Zadražilka, moukařka, malá, široká, prvá se kolébala kachním chvatem, aby honem byla doma a pomohla „svému“, až se lidé přihrnou.

Panstvo šlo volně: paní berní, hubená, bledoučká, paní starostová, obstarožní, ještě v krinolíně, paní lékárnice, také již nemladá, ale silná a vystrojená po módě; za nimi paní notářka a soudní adjunktová, dámy mladší, o nichž se v Malešicích vědělo, že mají na sobě vždycky to nejnovější, všecko hned jako v Praze; paní berní adjunktová, listovní, kancelistová, také dámy úřednické, také panský vystrojené, ale přec jenom ne tak vznešeně jako ty dvě před nimi.

Za dámami, jež nad sebou měly slunečníky všech barev, loudaly se a batolily hospodyně a ženy řemeslníků z domů i domků na náměstí a v jeho blízkou, některé v kloboucích, čepicích a mantilách, jiné jen v šátečkách a „šáltuchách“, s rukavičkami na upracovaných rukou, ale vesměs bez sluníků.

Dlašková, v červeném šátečku na hlavě, s černým, lesklým a lehkým salupem přes plece, šla se starou paní Beliharovou, vdovou po kancelistovi, matkou Pavli, švadleny, a Matyld, industriální učitelky, provdané za pana učitele Motyčku.

Muž paní Beliharové, zdejší kancelista, umřel jí, když ty děti byly ještě malé, a teď jim oběma bylo přes třicet. Byla obstarožní, nevelká, ale jen kvetla, vrásky její se spíše rovnaly měkkým lalůčkům, oči hleděly živě a kolem úst, v nichž zbylo jenom několik zdravých zubů, tkvěl úsměv. Měla čepeček, hedvábnou mantilku, staromódní hedvábné šaty pruhované, ale ušité po módě, a obstarožní sluník si nesla stažený.

Obě ženštiny měly v levicích, k prsům přimknutých, modlitby, podložené bílými kapesníky, a Dlaškové z modliteb vyčníval kousek bazaličky.

„Že nepřijdou, paní Dlašková, že nikdy nepřijdou!“ stařeckým, přišepalým šveholem stýskala paní kancelistová.

Dlašková se usmála. „Prosím jich, paní kancelistová, snad by mě Bůh netrestal, abych pořád dávala šít — vždyť mi to lidé beztoho pomluví.“

„A snad by si všimli, oni jsou svou paní a nikdo jim nepřidá,“ horlivě odpovídala Beliharová, „ale vždyť snad nemusejí přijít, jenom když si jdou něco poručit; přijdou trochu na přástvu, vždyť jsme celý den samy!“ a olízla rty, jež jí v horku vysychaly.

„I milá zlatá, kdybych já měla tolik kdy, vždyť mám taky celou domácnost, vaření, prádlo, všecky správký, dva pokoje a jiné starosti — „

„Tot' já vím,“ vpadla kancelistová, „ale když člověk chce, chvilka přeci zbude.

Sedíme taky od rána do večera, pícháme a o světě nevíme. Chudák má Pavli, ta toho na zemi užije — a což ještě teď, když jsem s ní

aspoň já. Jenomže já už tady dlouho nebudu — „

a šátečkem si přetřela oči. „Kolikrát si v duchu myslím: Holka, holka, až já odejdu a budeš sama, když kejchneš, nebude ti mít ani kdo říct Pozdrav Pánbůh!“ a hleděla velmi starostlivě.

„I jojo, se mnou je zrovna tak,“ kývala Dlašková, „táta přijde leda za čtrnáct dní na neděli, maminka si nedá říct, pořád ještě chce chodit do práce a ta holka mi tak odešla —“

„Ó, tomu rozumím, tomu dobře rozumím! Co jsme my se o nich namluvily, co jsme se Nanyňky nalitovaly — byly přec s Pavli kamarádky, Nanyňka byla taky taková domácká jako moje — — ale musíme si pomyslit, že člověk neví, proč Pánbůh tak a jinak Činí.“

Dlašková přisvědčovala, ale v duchu si pomyslila, že nějakého zvláštního kamarádství mezi Nanyňkou a tou Pavli nebyvalo, že Nanyňka byla jen tak venkovská holka, a Pavli, ačkoli Dlaškové i dceři šila, nosila se přec jenom trochu vejš, ačkoli krom té práce neměly kancelistovy ničehož nic.

Vtom se Beliharová třaslavě rozesmála: „Ale nechce ono se jim, vědí, jsou oni taky nejradši ve svém pokoji a pak —“ a uklonivši hlavu, pokračovala rozplývavě: „mají toho hošíčka —“ a hlava se jí rozkývala, jako by říkala: „Rozumím, rozumím.“

Dlašková vzdychla. „Chudáka malého, ještě že ten mi zůstal, moje potěšení jediné! Františka málokdy píše, má starosti s dětmi, a tak mám jenom jeho — jak bych ho mohla opustit!“

„Vždyť ho vídávám,“ usmívala se kancelistová, „je on mazlíček, hošíček jen kvete, tvářičky a lejtíčka má jako nadívané a jen co je pravda, vystrojen je vždycky!“ „Když jsem se ho už tak ujala — to je to jediné, co mi po dceři zbylo — „

Teď si obě utíraly oči.

„Ale vždyť by hošíčka mohli vzít k nám,“ žvatlala . zas kancelistová, „my taky rády s takovým maličkým. Našich Kadeřábků děti taky někdy přijdou, ale ty jsou už trochu větší, už to není to. Kdopak mu šije? U Brabců, ne? No, šikovně to má, ale naše Pavli přec taky na takovéhle malé všude do lepších domů šívá, hošíňkové soudcovi, co mají ty- šatečky matrós, mají je taky od nás. Ale proto já to neříkám a

Brabcovým nechci ublížit, ale že bysme hošíčka rády pochovaly. Bože, naši učitelovi, jako Matyld, pořád nic a pořád nic a jsou přec už dva roky spolu —“

Dlašková se trochu usmála. „Ach, na to je času — potom to půjde třeba jedno za druhým —“

„To zas Pánbůh rač chránit — Matyld má přeci školu a já už taky nemůžu sloužit. No, jedno dvě, to bych ráda — věřejí mně, že jim závidím, když je tak vidím s hošíčkem a s panem Klikarem jít na procházku. To je otec, ó, to je otec —“

Dlašková jen přikyvovala.

„Inu, pravda, když vidí, jak oni se o dítě starají, musí být rád. Ale to musím říct, že všude slyším, jak je pan Klikar chválí —“

Paní Brunclíková, kloboučnice a žena z domu na náměstí, drobná, vrtivá, zapadlých, ale velmi dlouhých úst, s Jodaskou, hostinskou od Zeleného stromu, vysokou, tlustou, dozadu prohnutou, obě v čepcích a „šáltuchách“, šly nedaleko za nimi a také hovořily.

„Bóže, tahle Dlašková, jaké ta má časy! Neví tak některý člověk, jak k tomu lenošení přišel. Ženská z ničeho, a podívejte se, jak teď to maso na ní kyne,“ velebivě, ale přitom zaostřele povídala Brunclice a sousedku, v jejímž stínu se krčila, pošťuchovala do tlusté paže.

„Vždyť se taky naleží; ‚táta‘ i stará máma na ni dřou, a tahle je jen jako husa, když ji cpe šiškami —“ Paní Jodaska šla ze široka, hlavu pořád v týle, mdlé oči a celý lesklý, opocený obličej znavený a hovořila chraplavě, lhostejně.

Brunclice, ústa majíc roztažena do půl tváří, drobnými krůčky popoběhla a musila potom na paní hostinskou posečkat. „I to je jí jedno, jen když ona má a může dělat paní. To ona říká, že se tady může rovnat s každou a že má třeba víc než některá jiná, dva pokoje ze má — pokoje — a nemá, nemá,“ dokládala s velkým důrazem, „to je vždycky hned vidět, vždyť na to koukat a sáhnout neumí. Já vím, že s Beliharkou už zas nějakou parádu smlouvá, vždyť má dceru už půl léta

zakopanou — — ach, bože, bože, jsou tak někteří lidé!

Jaké kusy dělala, jedna hrůza to byla, a už zas jen jako by nic se nebylo stalo, ledaže s tím hochem dělá, ale tomu rozumíme — pročpak na druhou dceru nevzpomene!“

Paní Jodaska se zastavila a hlasitě vydechla: „Propána, to je horko — já v tom

nastrojení dejchat nemůžu!“

„No, vydechněte si, vydechněte; to já se zas ani nezapotím,“ a paní Brunclice se také zastavila. Velké oči hostinské se svezly na malou sousedku a v nakynutých lících se objevil úsměv.

„Přec jen to není dobře, když někomu tak svědčí,“ smála se kloboučnice, „dobře slečinky nejsou po vás.“

„Ale budou,“ houkla hostinská a zas vykročila. „Já, než jsem se vdala, byla jsem jako tyčka — ó, to přijde! Ale s tím Klikarem Dlašková dělá, jako by byl její, jako by ho sama chtěla,“ a rozesmála se.

„I to snad ne, to ne,“ překvapena, udiveně řekla Brunclice.

„No, bodejť by — jen to tak povídám, ale drží ho —“

„Je přec po dceři a má toho hoška, to všecky takové —“

„Nevídáno,“ přerušila ji hostinská, „ale on se jí ptát nebude, třebaže co mi po tom. On nám sic někdo povídal, že by jako myslil na naši Tyndu, ale kdežpak —“ a lalok pod bradou se jí mocně zavlnil.

„Vidíte, já jsem to taky slyšela,“ velmi rychle odvětila Brunclice.

„I lidé napovídají — o vaší Růžence taky —“

Teď se zastavila Brunclíková. „Ach, bože, co by tohle — vždyť je to dítě, taková slečinka —“

„Nó, jen povídám — to víte — lidé —“ aljodaska zas upřeně pozorovala dvojici vpředu.

„Pane, paní kancelistová si taky neodepře,“ sdílela své myšlenky, „stará je, ale taky jako oplácaná, boky se jí jen houpou a pořád se olizuje. Když k nám za čas s učitelovými přijdou, tahle má ráda, když zeť něco poručí, a největší zlost mám, když se mi v tom piplá — jako by člověk nevěděl, že doma všelico snědí. Však ony se všecky paní ouřednice zlobí, že jim jenom ostudu dělá, protože nic nemá, ale ouřednici přece chce dělat.“ Povídala všecko zvolna, klidně, jako by to tam vpředu doslova bylo napsáno.

„A přebíhá od Pavli k Matyld, kde by bylo něco lepšího,“ ústa majíc teď zúžena, pichlavě přidávala. Brunclice, „toť víme, že se jí povedlo! Což je o to, on je učitel, ona industrie, my na to platíme — ó, to se žije!“ Paní Jodaska se z myšlenek rozklepala dušeným smíchem: „Pane, Motyčka se Matyld kale nelíbil, je ze selského

a je to na něm tuze vidět — teď si kvůli ní musel aspoň ten cvikr na nos koupit — jenomže mu to pořád padá.“

Vtom se Dlašková s kancelistovou na rohu náměstí zastavily a ustaly v hovoru; obě usmívajíce se přívětivě, hleděly na přicházející.

„Dobré jitro, paní Dlašková! Paní kancelistová, má úcta!“ chichlavě se smějíc, volala kloboučnice.

„Dobrytro dej Pánbůh, to je horko, vidíte?“ i Jodaska přidala, jak jen mohla lahodně.

„Dobré jitro, dobré jitro, pěkně vítáme — „ „Přijdou dnes, paní Dlašková, přijdou, mají zas tatínka doma,“ volala hostinská.

„I to vědí, že se odpoledne stavíme — „

„Dobře k nám nikdy nepřijdete, třebaže jsme staré známé sousedky,“ třepetala se Brunclice, „a Jozífka byste měla vzít s sebou, hošíčka, naše Růžička by si s ním, s chudáčkem, taky zahrála. Vždyť ona naše slečinka má ještě svoje panenky krásně uložené, ó já, to by se Jozífek díval — „

„Přijdem, přijdem,“ s úsměvem svědčila Dlašková a kloboučnice s hostinskou šly dále do náměstí.

„To je přátelství ke mně, ne?“ tlumeně se usmála Dlašková. „Najednou tolik zvaní — loni jako bysme byli na světě nebyli! Kdežpak oni a Nanyňka — třebaže máme své a můžem se s každou měřit!“

„Vždyť já to, milá paní Dlašková, taky znám, a proto každému nevěřím. Hodný a upřímný člověk se vždycky pozná hned. Zaběhnu si teď tuhle k našim učitelovým, Pavli tam beztoho bude mít lidi a při tom já kale nepomůžu, a na oběd je ještě času dost. Copak vy dnes budete vařit tatínkovi — já vím, že se vždycky celých čtrnáct dní těší.“

„Kousek vepřové koupím a nějaké droby —“

Kancelistce při posledním slově škublo v koutku úst, ale honem dodala: „Se zelíčkem, ne?“

„Můj říká, že je to to nejlepší!“

„I to mu věřím, kdožpak mu to připraví jako vy — na hospodě to jistě má jako uvařené, a doma ony mu kůrčičky jen jen křupou!“

Podaly si ruce a šly, Dlašková do středu náměstí pro hlávku zelí, kancelistová

vlevo vedle domů a v druhých dveřích zmizela.

Dlašková se cestou usmívala, vzpomínajíc, jak kancelistka o té pečení vypravovala; rty se jí zrovna vlnily, jako by jim užuž krásný kousek podávala, obličej byl samá blaženost, v očích plno záře, jako by šťavnaté křupánky už měla mezi zuby.

I na Brunclici vzpomínala, jak Jozífka zvala; pane, ta Růžička by byla žena, muž aby na ni celý den dřel, a ona by si doma hrála s panenkami.

Nakoupivši spěchala domů, aby tátovi všechno pověděla...

Když se nad Malešicemi vznesl hlahol zvonů, vybízejících na hrubou, vyšel ze svého domku v školní ulici mistr Dlaška s Jozífkem a se zetěm.

Děd byl vystrojen jako pán; měl zánovní tvrdý klobouk, pestrou mašli, tlustý stříbrný řetěz na vestě, v ruce španihelku; oholen byl a kouřil doutník. Jozífka, v modrých pracích šatečkách, přepásaného, v slamáčku se širokou modrou stuhou, s krátkými kalhotkami a žlutými botkami, vedl si levačkou.

Dlašková již poodstrojená stála v brance, a zálibně je pohledem provázejíc, pochvalovala: „To vám to spolu sluší! Máte radost, zeťáčku, z dědouška, že? Ale to vám povídám, ať někde neuváznete!“ a pomyslíla si, že tchán je jináč naparáděn nežli zeť, jenž byl ustrojen sice slušně, ale skromně, jako by si světa pranic nevšímal. A v duchu si Dlašková libovala, tady že každý musí vidět, jak ona si o svého dbá.

Krejčí pan Brabec, vytáhlý, suchý, v půli ohnutý, s šedivou hlavou, oholen, s dlouhým nosem nad zapadlými ústy, jen bez kabátu přecházel před domkem, pokuřoval z hliněnky, a vida Dlaškovy, pochvaloval: „No, nó, dobře, dědečku, dobře, hezky vám to sluší. Tak jen, Jozífku, ať dědeček pěkně sáhne do kapsy, má ji beztoho plnou, a koupí něco na jazejček. Ne abys mu to odpustil, Jozífku, takového vnoučka mít, namoutě, namoutě —“ a jen se pohupoval.

Paní Brabcová stála v okně, pozdravovala úklonami, a usmívajíc se, spínala ruce obdivem. Gábinka vyhlížela za ní a čtverácky na Pepička hrozila.

Na náměstí před radnicí i před krámky, stojícími v plném slunečnu, před hromadami bandor a zeleniny se kupili venkované, již v Malešicích zbyli po ranní; leckde mezi krámky kupeckými, řeznickými, krupařskými kmitly se domácí paničky, a venkovské panímámy také tu tam stály rozvažující, čeho je ještě třeba nakoupit.

Městští tatíci z domků a hospodářství s dětmi se ze všech stran volně ubírali ke kostelu na kázání. Ale také panstvo promenovalo na příčném pruhu, nejlépe vydlážděném: paní doktorová medicíny s paní doktorovou práv, jejichž služby musily i vařit, a paničky mohly tedy na hrubou; slečinky soudcovy, berních, kontrolorovy, Růžička Brunclíkova s jednou, kovářova ulehlá dcera s druhou Jodasovou. Růžička, zpozdálí svěží dívčinka, zblízka měla na tvářích napsanou dobrou pětadvacítku; byla celá bílá s krvavými mašlemi, s kulatým kloboučkem na kudrnaté hlavě, pohupovala se na špičky á boky jí jen jen hrály. Smích a švehol se jediným sborem vznášel k oknům, z nichž živý rej pozorovaly dámy v pestrých županech i v bílých jupičkách.

Dlaška s Klikarem obcházeli výklady zeleniny, hromady bandor, tchán se vyptával na ceny, potěžkával celer i kapustu a vykládal, jak je v Jablonci na trhu, jaké tam je živobyčí, jaká v tom kraji ouroda. Zastavili se u Koudelky, Dlaška obhlédl nábytek ze všech stran, oťukával a zvěděv, co který kus stojí, pochvaloval, to že je tuze solidní.

Paní Brunclice stojíc u podloubí, na němž tatík měl vyloženo zboží, ruce měla v kapsách zástěry, tlustý kapsář na sukni a těkavýma očima všecko přehlížela. Když se Dlaškovi blížili, cupitala jim naproti, ústa do půl tváří, velebila Dlašku i Jozífka a vykládala: „Dívám se tamhle na to naše dítě — jako kuřátko poskakuje, ta Jodasova — ony jsou dobré kamarádky — je proti ní jako slepice. Bože, na někom nic nejde, i kdyby toho sebevíc na sebe navěsil. Ale doma zas naše umí být vážná, zas jenom samá práce a kuchtění — člověk musí jen Bohu děkovat, jaké má zastání. S naším tatínkem můžeme spokojeně odjet na jarmark, protože víme, jak je doma všecko v pořádku. Ony dnes slečinky, které něco budou mít, o hospodářství nedbají, a ten muž, chudák, kterého dostanou, aby si potom vařil sám, anebo jedl všelijakou žbrundaninu. Ale tahle kovářova — bože, já nevím, mezi co ji to matka nutí, když holka k tomu není rostlá — no, ani ten parazónek držet neumí. „ A z ničehož nic chytila Jozífka za ruku, chvátala s ním k boudě, koupila mu za dva krejcary cukrových mandlí, a hladíc jej, žvatlala: „Tak jdi si zas k tatínkovi, synáčku!“

Když Dlaška s Klikarem šli vedle dam a pozdravovali, úřednické panstvo jen ledabyly pokyvovalo, ale Jodasovy slečinky se na Jozífka smály, a Růžička, kývajíc ručkou v světlé rukavičce, zvonivě volala: „Nazdar, Pepánku!“

Klikar pohleděv nahoru do domku, kde bydleli Motyčkovi, viděl tam paní kancelistovou, jak se na ně dívá a šátečkem si utírá oči.

Paní Jodaska stála před hostincem na schodech, vyžehlenou bílou zástěru na okrouhlém těle, houpala hlavou na laloku a pochvalovala: „Hezky, hezky, dědečku, to vám to sluší!“

„No, jaké už slušení — starý dědek,“ smál se Dlaška.

„O to ne, to ne, pořád jako mladík, že mám pravdu, pane Klikare?“ odpírala, a lalok se jí jen jen klepal. „Dívám se tamhle na naše dvě slečny, bože, to to roste a zdravé je to — ta Brunclíkova je vedle nich jako sejkorka! Ale je to pomyšlení, člověk se nenaděje, a aby strojil svatbu. Jeden neví, kde mu hlava stojí, chce-li děti pořádně vychovat a něco jim přec dát!“ Při matčině řeči se v průjezdu objevila vytáhlá slečna Tynda, a rozmile se usmívajíc, na Jozífka kývala. Loudal se k ní, jako by se mu nechtělo. Prudce ho zobjímala, zlíbala, až se hoch, maje v ústech mandli, zakuckal, a strkala mu koláč s malinovou zavařeninou: „Tumal, Jozífku, tumal — „

Dlaška s Klikarem si potom zašli k Rejtárkům do krámu na čtvrtku vína, vyslechli opět spoustu velebení, pochval, pěkné pozdravy paní Dlaškové, a když odcházeli, paní Rejtárková ze svého křesla volala: „No, pane Klikare, to je slečinek, můžete si vybrat!“ „Vybírám, vybírám,“ s klidným úsměvem odvětil. „Inu, stafrajensky na váš berou, zeťáčku,“ když zamířili ke kostelu, zhluboka se smál tchán, vínem zčervenálý, „musíte mít nějakou sladkou krev, sám bych si byl nepomyslí!“

Klikar mávl rukou: „Lidé mají mnoho řečí!“

„I toť já vím, jen žádný hněv na mne, řeč se mluví!“

Starý pan učitel, slabý, šedivý, s probělenými vousy pod skrání, v podelším černém šosáku, s partyskami pod paží, setkav se s nimi u samého kostela, děkoval za pozdravy, oběma mužům podal nice, a pohladiv Jozífka, pravil srdečně: „Á, náš příští školáček!“ Dlaška se usmíval, přisvědčoval a pravil, drtě slova: „Jenom, nebude-li dělat dobrotu, ať se rákoska má dobře, pane řídící!“

„Rákoska? Té my nemáme — kdežpak Jozífek, ten se bude učit, vid, synáčku?“

Ale Jozífek stál schlíplý, nedutal a jenom po očku mžoural.

„Však se naše máti už nemůže dočkat, až ho povede!“ kázal zas Dlaška.

„To je radost všech babiček!“ usmál se řídící, a podav ruku, zvolna vystupoval

na kůr.

Té neděle mistr Dlaška hrubou prodřimal a ještě domů přišel zle ospalý; svlékaje se, bručel, že člověk horkem dechat nemůže.

Žena ho při obědě pozorovala, a smějíc se, zahrozila: „Ty, ty, tatínku, mně se zdá, že jsi bumbal vínečko!” „Nevídáno — čtvrtku —” bručel, srkaje polévku. „A platil zeťáček, platil?” tázala se dychtivě.

„I to víš, že platil, ten se nezahodí! Ale co je pravda, ten člověk nadělá čím dál tím míň řeči!”

„To on už je takový — a je to dobře, ne?”

„Toť je, ty holky by ho očima polkly, ale kdežpak náš zeťáček — — to bych já se měl jináč k světu!” a jenom se chechtal.

„Že bys nemluvil!” broukla, ale bez hněvu.

Po obědě mistr Dlaška, oděn jenom nejnnutnějším, šel si za stavení lehnout do stínu na trávu; ten pospánek mu byl nade všecko a celých čtrnáct dní se naň těšival.

Žena, pomyvši trochu nádobí, zavolala-Jozífka, jenž seděl u babičky Mertky a dojídal kousek její černé buchty. Když přišel, ještě mutlaje, povídala mu: „Kdy se taky, kluku, dojíš!”

„Když je, babičko, ta buchtička taková dobrá,” liboval si.

„Bodejť, kdybych já ti takovou dala na stůl, ošklíbal by ses. Pojd', dostrojím tě a běž si zas k tatínkovi, snad už bude od oběda doma!” a zhluboka si zívla.

Jozífek se nedal pobízet, věděl, že v neděli bývá u tatínka také něco schováno.

Dlašková osaměvši, natahovala se na postel. Bylo takové parno, že člověk zrovna klesal...

Jozífek našel otce čtoucího noviny. Klikar hned ho měl na klíně a ptal se, co dělá dědeček.

„Na zahradě spí — „

„A babička?”

„I beztoho že si taky lehla.“

Otec se usmál, a vybaliv z papíru kus jablkového závinu, ptal se: „Rád?”

Jozífek jenom radostně pomrkával a už se zakousl. Otec ho hladil, vyptával se, co pořád dělá, kam chodí a zdali doma nezlobí. Jozífek odpovídal, uštipoval,

ukusoval, ale brzy nemohl dál a začal žadonit, že si půjde k Merencince.

„Ale ne abys zlobil,“ napomínal ho otec.

Jozífek se již šoulal ze dveří.

Merencinku pro starý nábytek, jímž byla světnice nacpána, sotva spatřil. Seděla u okna a hleděla do tlustého nebe klíče. Uslyševši, že dveře vrzly, naklonila se, pohlédla a již spínala ruce volajíc: „I vítám tě, Jozíčku, hošíčku zlatej, dobrej, jak ty na mne pamatuješ!. Nikdo na mne nevzpomene, jenom ty, maličký, přijdeš!“ a div nevzlykala.

Jozífek nebyl tak dojat, stál klidně a nechal se hladit i líbat; věděl,- že to zadarmo nebude. Merencinka také neotálela a honem z černé police vyndala dva kousky marcipánu, které po ranní hoškovi koupila.

„Tu máš, na, miláčku, abys viděl, že na tě pamatuju já, když maminka nenosí, jako nosívala!“ A když Jozífek zálibně okusoval, pohlížela naň s mateřskou vroucností a slzičky jí tekly po tváři.

„Pojďme ke králíkům,“ živě vybídl Jozífek a marcipán strčil do kapsy.

„Pojďme, pojdme, synáčku, já vím, že už na tebe čekají; když jim dávám, vždycky se tak dívají, jako by říkali: Kdepak on je Jozífek!“

Vzavši hochu za ruku, vyvedla jej na dvůr, usadila ho do stínu a sama šla do chlívka pro králíky, jež potom na dvorek vynášela.

Jozífek honem jednoho chytil za hřbet.

„Tak ne, hošíčku, tak ne, mohl bys ho strhnout, takhle pěkně za uši,“ napomínala, a zaběhnuvši ještě do chlívka, přinesla náručku jetele.

„Tohle jim dávej, krm je — podívej se, jak si od tebe berou — „

Klikar seděl u okna, kouřil, četl a zas chvílemi synka pozoroval.

Merencinka stála nad hochem zkroušená, jako by neviděla než to dítě, na něž upínala tklivý úsměv zestárlých rtů a bledé, modré oči, láskou zaslzené.

Jozífek nenadále zahlédl, že se na kraji střechy\$

I usadila kočka. Honem chytil, co bylo po ruce, a hodil po ní. Macek hned byl na hřebene.

„I počkej, počkej, Jozíčku, takhle na kočičku házet! To nesmíš, vždyť bys ji mohl zabít nebo aspoň oko jí vyrazit. Pojď, radši si tuhle sedneme a budem si povídat —“

Ale Jozífek jako by byl Merencinky neslyšel, seděl opět u králíků.

Po chvíli Klikar jsa úplně ustrojen, vyšel také na dvůr. Merencinka poplašená řekla jen: „Jozífek si pěkně hraje!“ a plížila se do síně, jako by se bála.

Lány polí ležely zatopeny žhavým slunečnem. Lesy na kraji obzoru jako by se byly vzdálily a scvrkly — jen bělomodrá pára se krabatila na stráni. Vzduch se zachvíval, až oči bolely...

Když se zvony rozlaholily na požehnání, Klikar pravil synkovi: „Pojď, hochu, zas půjdeme k dědečkovi!“

A ještě před třetí hodinou Dlaškovi se zetěm a s vnukem šli opět v plné slávě do kostela, po požehnání trochu po silnici na procházku, potom do hostince U zeleného stromu. Dlašková cestou Jozífka z ruky nepustila...

Stará Mertka seděla v dusné světničce nad růžencem; chvíli se modlila, chvíli zas prodřímala a trochu také vzpomínala na všechny zašlé časy. Teprve když letní západ vyhořival, když kolem stavení se rozložil stín a chládek, šla si na lavičku vedle branky. Městečko se ztišilo, všední hlomoz v rolnických staveních se neozval; i před jinými domky sedali na prahy neb na sedátka. Starý Vaňura, hospodář, ještě v starodávném sosáku, šel ulicí, pozdravoval a říkal: „Hovíte si, hovíte?“ a na otázku, kam se ubírá, odpovídal, že v neděli také na žejdlík piva.

Bednářka s třemi drobnými dětmi u sukní, s jedním na ruce, vracela se ze vsi, kde byla, jako každou neděli, navštívit matku, a jdouc vedle Mertky, smála se: „Je to chůze s takovým hejnem, vid'te! A s tímhle malým se člověk pronese, že rukou necítí — raději celý den mlátit!“

„Vyvádíte šije jako ta vlaštovka,“ smála se Mertka.

„I ba, bože, a člověk může být rád, dokud je má a nežli se mu rozletí. No, dej vám Pánbůh dobrou noc!“

Když se ztemnělo a kostelní věž chabě pronikala nocí, mdlým měsícem málo osvětlenou, a po nebi kmitaly hvězdičky jako rozházené penízky, přišla k Mertce posedět Mádlice.

„I bože, to se člověk nasatoní, než všechny cikány uloží,“ vydechla, usednuvši a opřevši paže o kolena. „Na mou milou, kolikrát si myslím, že si neodpočinu, až bude smrti naší amen.“ Byla oděna jen tak halabala a černé vlasy jí padaly do čela.

„I jo, jo,“ povzdechla si Mertka.

Mádlů Alík přišourav se za svou životelkou, rozvalil se doprostřed ulice.

„Ale to zas taky říkám, že když si vzpomenu, jak vy tuhle vydržíte den za dnem mlátit a že ani nezanaříkáte, pomyslím si, že jsem přec ještě mladá proti vám a že mám mlčet.“

„Každý stejně nevydrží, někdo je pevnej jako kočka,“ stařena se suše usmála, „můj nebožtík byl mužský, a vidíte, je tam už takovou dobu.“

„Inu, to je pravda, náš táta je taky pořád, jako když mu brka vysychají — takhle lidem někam běžet, něco shánět, to ještě, to by běžel v jednom kuse třeba do Prahy, jenom ne dření, to abych ho potom dvakrát za den mazala. A porozprávět s lidmi, něco zvědět, to je taky jeho.“

„Zas vám doma poví a tak smutno není,“ opět se usmála stařena.

„I což je o to, vždyť já nic — ale myslím si, vás že by už přec tak nemuseli — „ Mertka mávla rukou. „A co bych dělala — vždyť nic nemám — „

„Inu — ale —“

„Tohle je všecko jejich, to naše naskládala — ó pane, ta umí skládat, všecka chvála,“ stále živěji a přesvědčivě vykládala Mertka.

„I já bych taky dovedla skládat, když by někdo nosil,“ smála se Mádlice, „ale že by si kdy byla odepřela, nemyslím.“

Stařena mlčela.

„Já nic — ale když vás vidím časně ráno s tím dřívím na zádech, myslím si, že to snad přec není potřeba.“

„Prosím vás, čím bych v zimě topila?“

„Však vy to nenosíte jenom pro sebe!“

„Mám zas tu sedničku a co bych ráno dělala, vyspím se dost. Když je tak hezky jako teď, je lip v poli nežli v kumbálu. Běhám, dokud můžu. Hůř by bylo, kdybych nemohla, toho mne Pánbůh rač chránit. Jenom žádná nemoc, aby člověk nebyl na obtíž.“

Zmlkly obě.

šerou uličkou přicházel mužský s ženštinou; on hubený, v půli trochu ohnutý, hůlku v ruce a sklíčka leskla se mu na očích, ona větší, statná, přímá. Mertka i Mádlice poznaly hned, že je to učitel Motyčka se ženou, Matyld Beliharovou.

Oba pozdravili a volně přešli.

„To je pravda, tenhle učitel vždycky pozdraví,“ šeptala Mertka.

„A řekne člověku Pomáhej Pánbůh!“ přisvědčovala Mádlová, „ted' si už, kdo je trochu pán, chudého člověka nevšimne.“

„Dost dobře se to hodilo dohromady,“ usmála se

Mertka, „jenomže je to divné, když jsou oba při škole. Za mých časů to nikdo jaktěživ neslýchal. Ale myslím si, že ona to s vařením musí všelijak plichtit.“

Zas bylo chvíli ticho, jenom huňáč se rozvaloval a povrchoval na brouka, jenž huče, zmateně tu poletoval.

„Něco bych vám, panímámo, řekla,“ náhle tuze tajemně začala Mádlice a oči jí z tváří zasvítily, „ale žádný hněv a jenom vám!“ Zas chvíli mlčela a očima plaše zatékala ulicí. Až když k ní Mertka obrátila hlavu, skrčila se a rychle vypravovala:

„Náš táta byl onehdy hospodářovi ve vsi upomínat — má tak ledakde za semínko ještě od jara. Domů šel už za tmy a jak tak vychází za kopeček tamhle před hřbitovem, vidí mužského se ženskou. Šel zvolna, dívá se, a ti dva zahruli do luk. Táta šel svou cestou, a ti pěkně vedle olšinek dál, až se mu ve tmě ztráceli. Ale poznal je, poznal — no, co bych to neřekla, vy to nepovíte — Klikar to byl s tou Pavli kancelistovou.“

Stařena nehnutě, rozšířenýma očima hleděla na vypravující.

„Že šla ta industrie ted' vedle, vzpomněla jsem si — jináč, co bych se starala

— „

„Ale jděte, ale jděte — snad se Mádle mejlil —“

Mádlice rychle mávala rukou: „I ba nemejlil, nemejlil — včera je tam viděl zas

— „

„Včera?“

Mádlová rychle přisvědčovala.

Stařena se chvíli rozpomínala a teprve po chvíli smutně řekla z myšlenek: „Vidíme člověka — kdo by to byl řekl!“

„Taky jsem si pomyslíla — komu by bylo napadlo — — Možná, že on tenhle učitel to trochu svedl, s Klikarem mluvívá — on váš člověk býval rád mezi nimi, je přec takový čtenář. Ale prosím vás, panímámo —“ a sepjala ruce.

„I já, holka, neřeknu nic, co bych se do toho pletla — „

„Vždyť ona není zlá ženská, přičinlivá je, to musí každý říct, k matce se krásně

chová, která by to udělala, ne?“

Stařena majíc hlavu podepřenu, hleděla do tmy a jen z myšlenek vydechla: „Tak Jozífek —“

„Jozífek, Jozífek.“ přikyvovala Mádlice. „Ale vždyť ho paní Dlaškové nikdo nebere — „

Stařena se nehnula, „ó holka, to u nás dobře nebudě. No, co už já, kdopak si všimne, ledaže ten hošíček přiběhne a Dlašková že se jednou za čas zastaví, ale člověk je přece rád, když je všecko dobře, protože když něco přijde, škaredí se nejdřív na mne, protože jsem nejvíc po ruce —“

„Ale prosím vás, panímámo — „

„Povídám: žádnou starost, já se zmiňovat nebudu — holečku, to člověk musí mlčet — „

„Kdožpak ví, co z toho ještě bude — „

Že stařena nemluvila, Mádlová začínala o jiném, ale Mertky již z myšlenek nevyrušila. Po chvíli zavolavši Alíka, dala dobrou noc, povzdychla: „A zítra zas do roboty —“ a volně šla domů. —

Když se Dlaškovi vraceli z hospody, stará Mertka klečela již u truhly a modlila se. Jenom Dlaška řekl: „Dej vám Pánbůh dobrou noc!“

Dlašková jdouc síní, bublala: „Nejdřív by to pivo pořád lábal a potom je kluk ospalý a kňourá, jednoho ani posedět nenechá. „

„I mlč, vždyť jsme dost pobyli a musím vstávat,“ klidně odvětil muž.

„Však, však, ani spolu jednou za čas nemůžeme s pokojem pobýt. Postůj, Pepku, ať tě můžu svléknout!“

Přecházeli, šramotili, Dlašková ještě něco bublala a potom se ztišilo všecko.

Stařena pořád ještě klečela u truhly...

Ve dvě hodiny ráno, ještě za úplné tmy, vycházel Dlaška z domu, aby do pěti byl u dráhy, v šest v Jablonci na stavbě.

Žena vyprovodivši jej k brance, utíkala, aby honem zas byla v posteli. —

Spala dlouho do bílého dne a probudila se náhle. I do snu uslyšela bouchnout branku a těžké kroky na záspi. Mrzutě sedla na pelest, přehodila si šátek, a hledíc

na dveře, broukla: „Koho zas už čerti nesou!“

Ve dveřích se objevil poslíček Nesměrák a volaje: „Pánbůh dobrý dopoledne!“ podával psaníčko.

„Dva krejčary, až vás potkám — jsem nějaká maroda,“ povídala mu zamračena.

Zasalutoval, zvolal „Mnoho zdraví!“ a již zas dupal z domku.

Dlašková hleděla na adresu. „Od Francky, Francka z Ausiku mi píše,“ táhlo jí hlavou.

Položivši dopis na stůl, počala se strojit. Pohled měla pořád zle mrzutý a zívala hlasitě. Teprve když byla v pořádku a když se na kamnech vařila snídane, odhrnula záclonky, vzala nůžky, ustříhla kraj obálky, vytáhla dopis, a sednuvši ke stolu, začala čisti:

„Má nejmilejší maminko a tatínku!

Všichni vás nastotísíckrát pozdravujem a líbáme a doufáme, že vás těchto mých pár řádek při dobrém a stálém zdraví vynatrefí. Co se nás týká, my jsme, chválabohu, zdraví.

Anton chodí pořád do továrny, dře od rána do večera jako ras, ale už ho to taky někdy začíná zmáhat.“

Aby nezmáhalo — v duchu si řekla Dlašková — do padesátky mu ještě chybí hromada.

„Já se zas doma nalítám a nadělám, kolikrát za celý den nedosednu a večer mívám ruce, jako když mi je přemlátí. Náš Tončrle už začíná hezky běhat, Aninka ho vodí a taky mi už pro ledacos dojde, Mária a Týna musí chodit do školy. Tak to máte, drahá matko, že často nevím, kde mi hlava stojí starostí, jak to s těmi dětmi bude, až dorostou. Tři dcery, to je co říct v takové rodině, kde se všecko, co táta vydělá, spotřebuje.“

Bodejť by nespotřebovalo, když se pořád myslí, co dobrého sníst a vypít!

„Tady je teď hodně draho, všecko stojí jednou tolik, než jak bývalo, všecko je špatnější a člověk se sotva nají. Ba já, abych ty děti, které pořád mají hlad, nasytila, jsem živa hlavně jen o chlebě a bramborách. Na kvartýru nám také pořád přirážejí, není divu, když je tady tolik lidstva. Zlatě u vás, v našich Malešicích, v našem milém domečku.“

Dlašková přeložila nohu přes nohu, oči na chvílku odvrátila z psaní do prázdna a z myšlenek zavrtěla hlavou.

„Moje drahé rodiče, vzpomínám, jak jsem byla na pohřbu své nejmilejší sestry Nanyňky, třebaže si mne nikdo kale nevšiml; modlím se za ni a také děti k tomu vedu. Ona vždycky byla hodná a ke mně upřímná sestra, to musím říct. A je mi tuze divno, že jste mi, maminko, od těch čas ani rádečku neposlala, ačkoli jsem vám už psala a snad jste mé psaní dostala; tatínkovi se ani nedivím, protože vím, že se den za dnem dře v Jablonci na stavbě. Vždyť jsem snad, maminko, teď už jenom já vaše jediná dcera!

Nanyňka měla všelijakých krásných věcí na šatstvě i na prádle, a myslím si, to že si Klikar nenechal, protože co by s tím dělal. Tak jsem čekala, že mi, drahá matko, aspoň něco pošlete, když jsem se zmínila; snad byste v tom sama nechodila anebo nedala přešívát! Ale dosavad jsem nic nedostala. Taky vím, že jste si toho hochu nechali a že ho máte jako svého. Pepka Baudyšova ze Lhoty u Malešic, co je tady ve službě, když onehdá přijela z domu, vypravovala mi, že se ten Pepík u Vás má jako v nebi, že si ho chováte jako princátko a že dostane, nač si vzpomene.”

Dlašková povznesši hlavu, zadívala se na postel a znánko se usmála.

„To je hezké, že jste se sirotka ujali, a já nebožce drahé sestře tuze přeju, že může spokojeně ležet v hrobě. Ale zas si taky myslím, že Klikar vydělá hromadu peněz a že není snad potřeba, abyste na hochu sami kupovali, zvláště když máte ještě jednu dceru a ta má čtyry děti, z nich tři holky. Věřte mi, drazí rodiče, že byste z Márinky nebo z Týny taky měli radost, jsou to hodné děti, napovídají toho dost a dost, česky, německy, kolikrát se s Adlofem nasmějeme. Ve škole se dost dobře učí, tak by bylo všecko dobře. Ale tady není vzduch jako u vás, je tu samá továrna, kvartýr taky malý, tak ti chudáčkové nemůžou být zdraví jako na venku. Bylo by jim tuze přáno, kdyby byly na zdravém vzduchu, kdyby si je babička krmila a strojila. To by jim každé slušelo, že by se lidé za Vámi ohlíželi. Nemrzte se, maminko, ale myslím, že mám taky právo, abych se se svými drahými dětmi u Vás ohlásila, že nejenom Pepík, ale taky ony jsou na světě.

K tomu ke všemu, třebaže se to stydím říct, ale co bych to neřekla, když je to pravda, už jsem zas v tom —“

Dlaškové klesly ruce do klína a ústa vydechla: „To je hrůza — páté dítě — a

kde nic tu nic — „

„Vždyť snad proto, že můj není u vás v továrně mistrem, ale tady, nemusí už moje děti být nadobro odstrčeny a sestřin mít všecko. Nemějte mi za zlé, ale musím přec říci, že dobře vím, že jsem proti své mladší sestře byla hůře odbyta, tak to bývá vždycky, že starší dopadne špatně. Já jsem tuhle taková léta v cizině, ona byla doma, a vím, jak jste jí i jako vdané přáli. Nevyčítám, přeju jí to, ale pravda to je.

Vy, tatínku drahý, se na mne nezlobte, vždyť vím, že jste mne míval rád, a ty mé děti jsou přec taky vaše krev. Jeden se spíš uživí než čtyry. Kdyby to nebylo tak daleko, však já bych častěji se svými dětmi přijela, aby přec dobře znaly, kde jejich máma vyrostla, a s babičkou a s dědečkem aby se pomazlily. Týnu s Márinkou jste sic viděli, ale to byly o hromadu menší než teď. A kdybyste Vy nás navštívili, že bysme vás rádi neviděli, to viděli.

Tak mi, drazí rodiče, nemějte za zlé, ale to víte, že se každá máma stará, aby dětem bylo lepší. Můj se přičiňuje, jak může, žádný piják ani karbaník není. Dětičky vám posílají hubiček, co je na nebi hvězdiček. Kdybyste viděli Tončrle, to je vám kluk! Holčičky jsou zas jemnější, třebaže jakoupak starost jim můžu dát, žádné cavyky s nimi dělat nemůžu. Adlof posílá pěkné pozdravení na oba a švaříčkovi taky. Ještě se nebude ženit? Já svému drahému otci a předrahé matce ruce líbám a zůstávám až do hrobu tmavého věrná dcera

Františka.“

Dlašková položila dopis na stůl, zvolna přešla k protějšímu oknu, vyhlédla na dvůr, opět se vrátila ke stolu, letmo nahlédla do řádků a loudala se na chodbu až k matčiným dveřím. Maně ji to k těm dveřím vedlo, ač tušila, že matka doma není. Dceřina žádost jí ryla hlavou a byla by si ráda někomu odlehčila. Vrátivši se, zastavila se u postele, a hledíc na Jozífka, myslila si: „Chudáku malej, tak vidíš, už by mně, mámě staré, posílali děti, abych se o ně starala. Vždyť jsou vaše, ne moje, tenhle je chudinka, sirotek po Nanynce, po mé dcerušce nešťastné. Cožpak nevím, že Frantina je taky dcera? Co jsme mohli, to jsme dali, zkrácena nebyla. Ale to jsou děti — kdyby jim člověk krve nacedil, ještě chtějí víc. Podívejme se na zeťáčka Adlofa, hloupý není — dědku, bábo, starejte se o naše děti! To věřím, to věřím, hrabalo by se! Bába se celý život honila, hamonila, krejcar ke krejcaru ukládala, u huby si utrhovala, a ti se už nemůžou dočkat. To by se to rozhodilo! Na stará kolena

by poslali děti člověku na krk! Hoň se, bábo, nejez, nespi, starej se o naše děti, abysme my se měli dobře!“

Šla ke skleníku, otevřela a pátrala, má-li ještě doma papír a obálku. Ale vtom se Jozífek počal přehazovat, a již usednuv, volal: „Babičko — to jsem se vyspal!“ Byla zrovna ráda, že se ten hoch probudil —

„To věřím, pane, to věřím, však už je hodin. Tak honem z postýlky a už ať jsi ustrojen!“ volala, skleník rychle zavírajíc. Kanár uslyšev Jozífkův hlas, ryčně rozpustil všecky své kloty. Když Dlašková hoška myla, hladila mu hlavičku a vroucně jej líbala. Pomoh si mu obléknout nohavičky, láskyplně se naň zadívala, přivinula jej k sobě, významně pokyvovala a stýskala: „Ó, ty můj hošíčku milej, ty můj sirotečku! Člověk by neřekl, že ti někdo může závidět! Jako bych ti bůhvíco dávala. Máma mu odejde, nechá ho tu, drobečka, bába si ho vezme k sobě, aby ho cizí neotloukali, a už se tlačí druhé. Pánbůh na vás nedopust' takového neštěstí jako na tohohle chudáčka!“

Jozífek stál jako neviňátko, a přijímaje všecky projevy lásky, malinko se usmíval. V nohou se mu začala hlásiti šídla, pobízející do skoku a do honěnice.

„Dáte mi kafe, babičko?“ ptal se, když babiččino milování trvalo trochu dlouho.

„Dám — dám — sedni si, už ho nesu!“ a nalivši do hrnečku, postavila je před hošíčka a přidala buchtu od včerejška.

Postavivši se před něj a dívajíc se, jak mu chutná, vypravovala: „Vidíš, Jozífku, Aničku by nám chtěli poslat, Márinku a Tyndu, aby tady byly jako ty, protože vědí, jak tě mám ráda a co ti všecko dám. A ty, kluku, se mne někdy nazlobíš — počkej, počkej, však já si sem některou vezmu!“ hrozila mu s úsměvem.

„Jo, babičko? A to bych já se s nimi honil, to bysme se naztekali!“ Položil lžíci, všecko tělo se mu rozehráló, zdvihl pěstku, a jiskře očima, zahrozil do prázdna.

„Ty tomu rozumíš, kluku hloupá, ty tomu rozumíš! Mluvíš a nevíš, oč bys přišel. To by, pane, přestaly být časy, to by nebylo jako teď! To bys nebyl jako princátko!“ a plesknuvši jej do zad, široce se zasmála. Potom šla k plotně, aby i sobě snídani uchystala.

Když Jozífek hltavě dojedl, oblékl kabátek, posadil si čapku a tázavě se podíval na babičku.

„Lítat, vid'?' No, jdi si trochu, ale ať se pamatuješ a ať tě nemusím shánět!“

Sama potom usedla ke stolu, a přikusujíc buchty, s chutí jedla a zapíjela. Přitáhnuvši si dopis, nahlížela do řádků, chytala úryvky a hned si k nim v myšlenkách odpovídala:

„— snad byste v tom sama nechodila anebo nedala přešívát — „ Chudáčku, Nanyňko, vidíš, jak se tvá dobrá sestra honem hlásí, jak se bojí, abych se neoblékla do tvých šatů, protože by se ráda do nich oblékala sama. Co jsi se naškudlila, aby sis nějaký ten hadr mohla koupit, vidíš, jak lacino by k tomu tvá sestra chtěla přijít.

„— máte ještě jednu dceru a ta má čtyry děti, tři holky — „ Jako bysme my za to mohli! Takový nářek, a přec musí být ještě páté! Toť vím, že tak se mít nebudou, jako jste se doma měly vy, protože každý není takový jako váš táta a máma, aby se jen dělali a mysleli pořád na své děti; nestarejte se tolik o sebe a na děti zbude víc.

„ — je tu samá továrna, kvartýr taky máme malý —“ A já snad budu na stará kolena tuhle ve své sednici mít dopuštění boží, abych nevěděla, kde mně hlava stojí, abych křikem o uši přišla. Já jsem si, holečku, už svoje odbyla! Jako by tam jiní lidé nežili, jako by ten vzduch byl utrejch. Pepka Baudyšova, když tu byla, měla tváře jako mazance a je jen služka, a vy si přece sami hraje na pány.

„— kdyby si je babička krmila a strojila — „ To věřím, bodejť by jim nechutnalo a neslušelo. Žeť bych to dětem přála, jsou to vnoučátka, ale cožpak to vezmu s sebou a nebude to jejich? Komu bysme to dali? Jen mne uhoňte, uhoňte, abych umřela, táta by se potom ještě oženil, jiná by se v tom jako královna posadila do hotového a potom byste to měli! Co bude vyčítat, že starší dopadne špatně! Nanyňka si, věru, zasloužila, co dostala; hodná byla, mámě ráda posloužila. Ó, Frantina vždy bývala víc do větru. Ale zkrácena nebude, teď je sama, jen Jozífka že neopustíme — ale dočkat se nemůžou. Je to, bože, na světě, rodiče se starají o děti a ty potom čekají, aby táta s mámou honem zavřeli oči. Jenom se obracej k tátovi, ten se ti může o děti starat, když je pořád ve světě, a máma musí doma hospodařit a všecko mít na mysli.

„Holčičky jsou zas jemnější —“ Nevídáno, jemnější, jaká jemnost u takových holek. Jako by nevěděla, jak já jsem děti vedla, a přec u nás byl domek a pár grošů. Toť on by zeťáček Adlof jezdil, kdyby s ním tu někdo dělal jako s pánem, ten by jedl, pil a naparoval se. Nechtěli byste se sem odstěhovat všichni?

„Dětičky vám posílají hubiček, co je na nebi hvězdiček.“ Na těchto slovech oči

Dlaškové utkvěly o minutu déle. Duše si maně představovala čtyry dětské hlavy...

Děti, děti! Vždyť je ani neznám, jen ty dvě trochu, a také to už je tolik let! — Já jim to nevezmu, o to se nebojte, a taky jim časem něco pošlu, ale abyste mysleli, že musím, to nemusím. Jinak o člověku nevědí, nevzpomenou, jak se kdy sami přihlásili k dědkovi a k bábě, a jak je sami ctíli; znají nás, jenom když něco chtějí.

Dojedši, umyla nádobí a uklízela; přitom si pořád sumírovala, jak dceři odpoví. Ale když byla s prací hotova a snášela již papír a inkoust, pomyslíla si, že to přec raději nechá na jindy, až se to v hlavě lépe uleží; teď že by to třeba napsala hůř, než si sama přeje, a potom by ji to snad mrzelo. A také si řekla, že se matce zatím nezmíní, protože by stařena, jaká už je, ještě třeba byla při nich.

Počavši zas na něčem píchat, přec jen po chvílích opět a opět nahlížela do dopisu.

„Cožpak toho hochu mám proto, abych někoho jiného zkrátila? Dokud měl mámu, musela se taky starat! Mohu za to, že jsou tak daleko? Kdyby byli blíž, taky bych častěji něčím pamatovala.“

Chtějíc míti pokoj, uložila psaní do obálky a zamkla je do skleníku.

„Chudáčku Jozífkou, kdyby tohle tvá máma čtla — ta by se naplakala. Už se i ta její sestra nemůže dočkat, aby se Klikar oženil. Někdo je hned takový blázen! Nač by to dělal, když má dítě tak opatřené a všecko v pořádku. Už i to švaříčkovi závidí!“

A umíníla si, že tohle zeťáčkoví poví, aby věděl, jak se jinde rozumí a závidí, že se o něj tak stará. Tato myšlenka byla nejslastnější, jež jí po dceřině dopisu zbyla...

Když zeť navečer hned nešel, chystala se k němu.

Ustrojivši se, aby mohla mezi lidí, zavolala Jozífkou, upravila ho polosvátečně, aby se zaň nemusila stydět, a vedouc si jej za ruku a usmívajíc se, šla do náměstí, z něhož se rozcházely poslední zbytky továrního zástupu. Mnozí znajíce mistrovu tchyni, pěkně pozdravovali, a Dlašková děkovala laskavým úsměvem.

Paní Brunclice, kloboučnice, stála ve dveřích, ruce v kapsách zástěry, a vidouc Dlaškovou, chvátala k ní.

„Kampak, paní Dlašková, ještě v podvečer — nakupovat?“ a tenkoretná ústa se roztáhla v úsměv.

„I tuhle s Jozífkem k tatínkovi,“ mírně odpověděla Dlašková.

Paní Brunclice pokyvujíc, pronikavé oči upřela na Jozífka. „To mu svědčí, hošíčkovi — inu, jak by nesvědčilo, když se v něm babička zrovna zhlíží.”

„A bodejť by se nezhlížela,” Dlašková hlučně, vesele odpovídala, „vždyť je její, vid', Jozífku?“ a objala mu hlavičku.

„Přec taky tatínkův,” a ústa paní kloboučnice se roztáhla.

„Taky; povídal, že dnes možná nebude moci přijít, a proto jdeme my k němu.”

„Proto, proto — ten bude rád! Já vím, že babičce děkuje za tu lásku, s kterou se sirotečka ujala — naše Růžička —”

„Proto, aby děkoval, jsem to nedělala,” suše se smějíc, vpadla Dlašková.

Paní Brunclice rychle zamrkala a malinko se ušklíbla. „I bože, to já vím, ale prosím vás, kdežpak je dnes na světě uznání, všeho jiného se spíš člověk dočká. Naše Růžička vždycky říkává: „Bože ta paní Dlašková se stará, jenom aby nedošla špatné odplaty.“ Jakpak by neděkoval, taková starost mu ubyla, je jako svobodník, to přeci stojí za mnoho!”

„I on náš zeť není člověk do větru,” nemile dotčena, zvolna, ostře odvětila Dlašková.

„Vždyť ho známe, ale prosím vás — „a mávla rukou, jako by děla: „Marnost je marnost, všickni jsou stejní!“

„Nono, my musíme jít,” najednou pospíchala Dlašková, a pokynuvši na pozdrav, již se na Brunclici ani nepodívala a šla náměstím dál.

Kloboučnice majíc rty semknuty, takže tvořily jen dlouhou, příčnou čáru, ostrýma očima, z nichž svítil výsměch, dívala se za ní.

Dlašková po té setkané byla všecka rozehrána, ten svobodník jí uvízl v hlavě jako hřebík. Proč se tak tvářila? Žeť ona to marně nepovídala! Stojí jenom před domem, ruce v kapsách, a zpytuje, kde se kdo pohne!

Ale když se blížila k Merencinčině domku, pomyslila si, že kloboučnice chtěla jen rýpnout, vysmát se trochu, potýrat, že se Dlašková o Jozífka tak stará a že ji lidé za to velebí. Žeť by se ona i s tou svou fiflenkou nestaraly!

Jdouc již vedle domku, pohleděla do okna a neušlo jí, že Klikar stojí před zrcadlem a čechrá si vlasy nad čelem. To ji bodlo ostřeji.

Vstoupivši s Jozífkem, rychle, zpytavě se rozhlédla a úlisně pozdravovala: „Dobrej večír, zeťáčku, jdeme se na vás podívat, ale mně se zdá, že jste se někam

parádil?“ a ostře se zasmála.

„Já?“ zamračil se. Víčka mu rychle zamrkala a na tvář vyskočila červeň.

„I stál jste, trvám, před zrcadlem,“ smála se dál.

„Pane, díval jsem se, že mi to tadyhle začíná notně šedivět,“ a přihladil si vlasy na skrání.

„Chchch, podívejme se, čeho si najednou všímá! Tuhle se podívejte na mne! A nebylo by divu, kdybyste byl zšedivěl nadobro. Pochovat ženu — — taková rána potká člověka jen jednou za život!“

„Však ono je to tím, panímámo!“

Jozífek se mezitím pustil babičky a již byl ze dveří.

Dlašková se usadila u stolu, na němž byla Klikarova večeře. Pobídl: „Ukrojte si u nás chleba.“

„Naděl Pánbůh,“ odvětila, ale utkvěvši na chlebě, pravila: „Máte nějaký pěkný chlebiček.“

„Ujde — tak si ukrojte!“ pobídl opět, vida, že má na chleba chuť.

Ukrojila si skývu a tence namazala.

„To je má každodenní večeře,“ usmál se.

„I vždyť je to to nejlepší, aspoň ušetříte pro Jozífka — beztoho se lidé starají.“

Klikarovi se náhle zdálo, že mu tupne jazyk a že nemůže polknout.

„O mne?“ tázal se rychle a čekal, co zlého přijde.

„Toť víte, že taky o vás, nemůžou se už dočkat, abyste si pro některou tu krůtu přišel. Přes tu chvíli někdo nadhodí, jak se o Jozífka starám. Ne aby chudáčka malého politovali, že ztratil mámu, ještě jim není vhod, že je u báby. Vždyť tomu rozumíme! Ale já jim říkám: Vždyť zeť má všecko v pořádku, a kdyby neměl, mohl by se přestěhovat k nám, i tu oběť bych Nanynce přinesla, že bych i jemu vařila a starala se, třebaže nevím, kde mi hlava stojí starostí!“

Těch starostí! šlehlo Klikarovi hlavou. Táta zas na čtrnáct dní odešel, jaké tedy starosti! Ale mlčel, nevěda, s čím se Dlašková vlastně vytasí.

„Lidé jsou už takoví, že se rádi vkládají mezi jiné, kteří jsou spolu dobře, jen aby je rozvedli,“ pokračovala srdečněji. „Myslím, že vám ve fabrice taky leckdo s ledačím přijde.“

„I tam jsou jiné starosti!“

„Vždyť já vím, že vy si ani nepomyslíte!“ a ruce majíc v klíně sepjaty, hleděla k zemi.

Klikar mlčel. Zvenčí sem pronikal Jozífkův výskot.

„Dnes jsem dostala psaní od Adolfky — taky vyčítá — „a Dlašková si zástěrou přejela oči.

„Františka? A proč?“

„Proč — zdá se jí, že vám přejeme víc než jim. Na Nanyнку jsem prej pořád jináč pamatovala než na ně —“

„Ale vždyť já nic —“

„Bože, to že byla Nanyнка tady, pořád u mámy a že jsem ji měla tak ráda —“

Klikarovi kmitlo hlavou, co se Nanyнка naplakávala. „Vyčítají, že jsme si vzali jenom Jozífka a z jejich dětí žádné, třebaže mají čtyry a páté na cestě. Slyšeli prý, že hošíček má u nás všecko, nač jen si pomyslí, že s ním děláme jako s princátkem.“ Tu se již rozplakala: „Bodejť bych mu, chudáčkovi, nepřála, když mi ho Nanyнка tak odkázala, snad ho máte mít u cizích lidí, aby mu utrhovali a otloukali ho.“

„Vždyť jsme já s Nanynkou jaktěživi Františce neublížili,” ozval se trochu rozhorleně.

„Právě, právě, tady to vidíte! Už mají strach, že je Jozífek jako náš a že snad bude mít všecko po nás. Abysme si prý vzali taky jejich Márinku nebo Týnu. Kde bych já to ubohá zastala! Ale Jozífka nedám, ten je můj, to budte bez starosti. Františka taky dostane svoje, a co máme, do hrobu s sebou nevezmeme. Každý se musí přičinit sám. Ale to máte lidi! Kdež víme, kdo všecko se o nás stará a jim tam oznamuje; oni lidé taky dítěti nepřejou, když vidí, že je dobře uloženo.“

„Mně je těžko, když jsem zůstal sám tak — „

„Jen vy si starosti nepřipouštějte a lidí si nevšímejte, já si to s nimi spravím. Ať si mluví kdo chce co chce, já Jozífka neopustím a můj taky ne — vždyť vím, že myslíte jenom na něj. Ale teď se musím po hošíčkovi podívat!“

Když vyšla na dvůr, Jozífek skákal po čtyřech jako králíci a také řepkový list měl v ústech. Merencie stála v koutku, ruce majíc semknuty, a bledýma očima soucitně naň pohlížela. Vidouc Dlaškovou, kývala na ni unyle, jako by říkala: „Bože, ten hošíček si hraje to je dítě roztomilé!“

„Jenom něco zchroustěj, Pepku, ať mi ještě stůněš!“ zahubovala Dlašková. Ale Merencie honem:

„I to ne, to on si hošíček jen tak hraje, dělá taky králíčka!“ a bledé rty se jí usmívaly.

„Ale kolena nohavic rozedře! Člověk aby pořád za ním běhal, za ruku ho vodil — je to starostí s dítětem!“ přistoupivši potom až k Merencii, tázala se tlumeně: „Nechodí pozdě?“ a pokynula směrem ke Klikarovu-oknu.

„I to Pánbůh chraň, kdežpak, to je samý pořádek,“ živě šeptala domácí.

„Já, že lidé tak všelico nadhazují —“

„Ó, bože, lidé — ti toho nazvoní, ty já znám, každý jenom o druhého, sám o sebe ne — a ženské, ó, jemine!“ a Merencie mávala bledou dlaní.

„Brunclice mě prve chytila a začala kdesi cosi o svobodníkovi.“

„Brunclice — ta! Kdyby se ona starala o tu svoji Růženku načesanou! To je pořád chlouby s žábou, co všechno se jí chystá — jako bysme neviděli, že máma s tátou musí celé noci jezdit na bednách na jarmarky a z jarmarků. Ó, já to znám, mě taky chytají a všelijak začínají!“ Merencie mluvila horlivě, až jí tváře zčervenaly.

Dlašková přisvědčovala a potom se obrátila k hošíkovi: „Půjdem, Pepku, pojď, hošíčku můj, dej vám Pánbůh dobrou noc!“

Klikar uslyšev na síni kroky, vyšel a vyprovodil panímámu před domek.

Když se vracel, Merencie tichounce šla ze dvorka. Sotva na něj pohleděla, ale zapípala s tichým smíchem: „Ta panímáma je na hošíčka ostrá —“

„I to ona jen tak — jindy se zas namazlí; a přísnost neškodí!“

„Ale vždyť je to takový dobráček — nevidáno, když si hraje a trochu se zamaže, vždyť je to dítě. Pro trochu prádla! A víme snad, že to paní Dlašková dělá jen: šuchty, šuchty, šup na plot!“ a již vklouzla do svého.

Dlašková se večerním slabým šerem vracela k náměstí. Jozífek si poskakoval před ní, hned zalaškoval se psem, hned zas husy, loudající se k domovu, prohnal. Dlašková si nevšímalá — myslila ještě na hovor se zetěm i s Merencinkou a pochvalovala si, že to Klikarovi dobře řekla. Domkářka Svatoňka ji potkala, pozdravila a jen tak v chodu pravila: „Byla jste s hošíčkem? Máte z něho radost, vidíte!“

„Radost, kdyby nebylo smutného pomyšlení.“

„I jojo, tak je to na tom světě —“

Švec Pundr, hule za plotem, smál se: „Á, babička byla s vnoučkem u tatínka!“

„Byla, byla,“ svědčila.

„A jakpak — ještě se nikde nechytá?“ a mhouřil oči.

„Kdo

„Kdo — vdovec, snad nemyslíte, že se vás bude ptát?“ a vybafl celý mrak.

„Kdybyste vy se staral o sebe!“

Pundr se rozchechtal: „To máte pravdu — myslíte jako, že mám se svou satoryjí dost co dělat! Enu, enu, každý nemá to štěstí!“

„Aby vás Pánbůh netrestal!“ a již se naň neohlédla.

„Jedna umírá, muž druhou vybírá,“ smál se za ní švec, „a jak povídám, on se vás ptát nebude!“

Když Dlašková přišla na náměstí, nad nímž v jasné, lesklé obloze skloněn stál neúplný půlměsíc, jehož bledý svit se leskl v temných oknech, z Librcajova krámu vyrazila Brabcová.

„Byla jsem u Librcaje,“ rychle svěřovala, „už je jako náš, proto tam někdy dohlédnu. Co je platno, taková domácnost bez vlastní ženy za nic nestojí. Já vím, že se ho cizí lidé naokrádají! Byla jste s Jozífkem u tatínka?“

„Byla, byla,“ kývala Dlašková.

„Naříká si?“ a malé oči se k ní rychle obrátily.

„Proč by si naříkal?“

„Prosím vás, vždyť je taky vdovec a na našem to vidím. Je to živobytí — přijde z továrny a je sám — leda s Merencinkou,“ a rozesmála se.

„On zeť nikdy nebyl žádný světák,“ mrzutě odvětila Dlašková.

„Je to platno, ten se vám, milá paní Dlašková, dlouho takhle držet nebude — vidím to na našem!“

„Toť jsem blázen,“ ostře se zasmála Dlašková, „jak se najednou lidé o našeho zeťáčka starají. Teď jsem mu o tom povídala, chudák ani neví. Myslí jenom na nebožku, na to dítě, a každý by ho žení!“

„Snad byste se nemrzela na mne,“ a Brabcová všecká živá pohladila Dlaškovou na rameni, „člověk jenom ledaco přeslechne.“

Dlašková se zastavila. Pohled měla teď tvrdý a oči se studeně upřely na

drobnou mistrovou.

„Vždyť my ho známe tuze dobře, že je pořádný, a nač by se hnal, když hošička má u vás, a zle chudáčkovi malému není!“ rychle žvatlala stařena.

„I vždyť on si ani nevšimne — oni by mu jich dávali á chytali by ho!“ ostře se vysmívala Dlašková a rychleji vykročila.

Brabcová popoběhla, ale hned se zase zastavila: „To nevím zrovna,“ pomalu pyšně odpovídala, „ale povídal u nás někdo, že mu dávají tuhletu Pavli kancelistovu,“ a rukou pohodila k nárožnímu domu Kudrnáčovu.

Dlašková se opět zastavila; chtěla něco říci, ale ústa jí zůstala beze zvuku pootevřena, a váš prej by od toho nebyl — „

„Pavli?“ vyrazila teď Dlašková a z očí jí završelo.

Oči Brabcové jen jen hrály, ale sousedku přece dobře pozorovaly; neušlo jim, že Dlašková chtěla vyrazit něco zlého.

„Kdo se zas o tohle postaral,“ vzpamatovavši se trochu, broukla Dlašková a znova začala chvátat.

„Kdo by byl na tu vzpomněl, vidíte,“ přisvědčovala Brabcová, „ale na mne se nemrzte, povídám jen, co jsme slyšeli, a dál se nestarám. Vždyť my taky nevíme, co by ho to bylo napadlo, ona přec už není z nejmladších a pomoc taky žádná, jenom ta jehlička.“

Dlašková šla, jako by neposlouchala, ale myšlenky jí v hlavě burácely.

„Nám to bylo zrovna líto, když jsme slyšeli, co se povídá, protože vás známe, jsme přece už tolik roků přátelé, naše holky měly Nanyнку rády a teď by zeťáček měl na ni tak brzo zapomenout?“

„I oni toho lidé nakokrhají!“ vybuchla Dlašková a odplivla si.

Teď se Brabcová zastavila a donutila tak i sousedku ustati v chvatu. Stála skloněná, drobná, jako utrápená. Chvilku mlčela, jako by rozjímalá, potom lítostivým pohledem, očima zavhlýma pohleděla Dlaškové do lící a pravila lítostivě: „Inu, povídali, že se Klikara chytá, že se scházejí,“ a oči jí zas hrály.

Dlašková stála jako sloup a z očí jí planul hněv. Ale najednou se dala do sípavého smíchu.

„Vy nevěříte?“

„I bodejť bych takovému kdákotu věřila! Nemějte starosti za nás — vždyť jdu

od něho, vidím přeci!

Celý den je ve fabrice a večír sedí doma,, vždyť to snad Merencinka musí vědět!” a smějíc se skoro vesele, sama napřed uháněla.

„Nemyslete si, že jsem myslila něco zlého!” volala za ní Brabcová, ale Dlašková už byla za brankou. Jozífka, jenž se na dvorku procházel, ruce v kapsách, ani si nevšimla.

Stará Mertka v šeru sedíc na truhle a zapíjejíc suchý chléb mlékem, brzy po dceřině příchodu poznala, že se něco znehlo. Slyšela, že Dlašková nepokojně chodí světnicí, že přestavuje židle, puklice že hřmotně práskla na podlahu a dcera že hlasitě zaklela. Ale seděla nedutajíc. A tu již Dlašková volala: „Totě hrůza, že ti lidé pokoje nedají!” a dále křičela plačíc: „Chudáček Nanyňka zlatá, dlouho-li leží v hrobě a již se starají, jak by mu dali jinou. Vždyť si přece taky všímám, vidím, slyším, ale to, že se nemá k té nakudrnacené Gábě, už ho ostouzejí. Chudáčku, Jozífku, to bys měl mámu; kdyby si Gábu vzal, ta by celý den stála před zrcadlem a páčila by si vlasy.”

Že matka mlčela, Dlašková vyšla až na síň a pokračovala: „To si považte, chytne mne, a že prý mu dávají Pavli kancelistčinu a že za ní chodí. Přeci taky přijdete mezi lidi, slyšela jste to? Viděla jste ho?”

„I kdepak já se starám,” klidně broukla matka. „Toť já vím, že vy se nestaráte,” jako bodnuta odsekla dcera, „ale přec byste byla něco slyšela.” Matka neodpovídala.

„— jenomže vy nepovíte, jste taky víc s cizími lidmi nežli s vlastní dcerou. Jsem jako opuštěná, jen s tím dítětem ubohým —“

„Že bys nemluvila — ”

„Chudinko malá, Nanyňko, čím sis to zasloužila! Tuhle sestra píše, vyčítá, že jsem se ti sirotečka ujala a už zas by ti muže ženili!”

„I jojo, tak se to na tom světě plete,” odkládajíc hrneček, povzdechla si matka.

Dlašková se zlostně vrátila do svého, ale tam pořád nepokojně přecházela. Ale za chvíli byla zas na tmavé síni, u samých dveří stařenčiny světničky, do níž oknem plynula jemná modravá zář, a vypravovala:

„Tak se vám mne chytne a začne jakoby nic — a zatím! Někdo že povídal, že mu ji dávají. To věřím, že by dávali, kdyby někdo chtěl. Vědí, že má svůj jistý plat,

že kdyby ho pustili tady, dostane hned deset míst jinde, pořádný člověk že je — i bodejť by nechtěli!“

„Co by ses zlobila, když nebude chtít Klikar —“

„I bodejť by chtěl!“ prudce vpadla Dlašková. „Co mu chybí? A snad by na Nanyňku a na Jozífka zapomněl pro lecjakou švadlenu.“

„Prosím tě — mužský — vdovec —“ klidně začala matka, ale dcera ji rázem přerušila: „Vy jste taky taková!“

„Jaká — starám já se o koho, dřu od noci do noci a jsem ráda, když se potom natáhnu!“

„Vždyť by rozumu neměl, uznání! Druhá má dcera vidí, že dítěti dám všecko, a on by neviděl!“

„Kdož ví, je-li to pravda, sama povídáš, a hned tolik řečí!“ mrzutě řekla matka a klekla si u truhly.

Měsíčné světlo padalo jí na hubenou, řídkovlasou hlavu.

„Však proto — ale pozor si dám! Brabcová ať se už nelísá, však já vím, proč se dotírali na ty druhé taky.“ Vidouc, že matka je již pohroužena v modlitbu, zvolna vyšla na zásep a volala: „Jozífku, kde jsi, hošíčku, pojď už domů!“

Došla až k brance, a slyšíc známou mariánskou, broukla: „Jen skřeholte!“

Nahlédla do ulice, a vrátivši se přede dveře, volala znova. Ale tu již Jozífek přichvátal.

„Kde zas běháš?“ zahubovala, „nevidíš, že už je noc — však ona tě chytne klekánice!“

Chopivši hocha za ruku, vedla jej do světnice. Rozsvítila, sedla na židli, a vzavši Jozífka k sobě, hleděla mu do očí.

„Ty můj chudáčku malej, ty můj sirotečku ubohej!“ a spustila pláč.

„Proč pláčete, babičko?“ ptal se nevěda, na čem je, není-li to snad pro tu lítanici.

„Protože mi tě je líto, že jsi takový opuštěný, maminka že ti umřela a že ti chtějí dát macechu.“

„Plaš hocha před spaním — ty máš taky rozum!“ ze svého hubovala Mertka.

„Macechu? Já žádnou nechci!“ usmál se hoch.

„Nechceš — nechceš — bodejť bys chtěl,“ volala smějíc se i plačíc, „když

košilku pere, div mě neprokleje — ty máš svou babičku, vid, dobrou, upřímnou —“ ale náhle se obrátila: „Tak dlouho lítáš, jsi celý upocen — tuhle máš mléko, chleba, jez, ať jdeš na kutě; člověk se za tebou nalítá, nastará se, už jsem celá rozmlácená!“

Jozífek nedutaje, sedl k svému hrnečku a krajíci.

Dlašková zatahujíc záclonky, bublala: „Sama jsem taky kvůli tobě ještě nejedla — mám tu trochu bryndy od oběda.“

„Já bych taky chtěl kafe,“ krčil se skromnince, nevěda, jak s tím přáním dopadne.

„Tuhle máš své,“ odbroukla a šla k plotně.

Potom jen lžíce klepaly a mlaštěly rty...

Byla noc tichá, bledě měsíčná, s málem drobných hvězd na obloze. Městské střechy břidlové se v ní leskly, drobné domky se krčily v stínu zahrad. Daleká, široká pole ležela mrtvě, lesy se chabě rýsovaly v dáli.

Vedle olšin, jež se napříč louky pod hřbitovem červenaly, šli Klikar s Pavli, vedouce se za ruce. Bílá zeď hřbitovní tiše hleděla do šera...

Spánek, ač nepokojný, Dlaškovou přec jen trochu uklidnil a vstávajíc říkala si, že se, věru, zbytečně tolik pohněvala. Nevídáno, co Brabcová upletla! Zeťáček jistě na nic nepomyslel — komu by to přišel povědět dřív, ne-li jí, vlastní panímámě. Přišel by se poradit, protože ona je přec zkušená a zná lidi. Hned si však také řekla, že by mu neradila, aby s něčím takovým přicházel! Sotva půl roku po smrti ženině chtít Jozífkovi přivést macechu!

Po snídani schválně několikrát vyšla na zásep i před domek, aby Brabcová viděla, že je chválabohu zdráva, klidná, a že si té včerejší řeči ani nevšimla. A přála si, aby se sousedka objevila, že by jí dala cítit, jak jí a jejímu zeti na Brabcových krejčovských pranic nezáleží, že Dlašková je trochu větší paní a hošíček že žádnou Gábu nepotřebuje. Ó, hloupí by nebyli! Klikar aby si vzal Gábinku, aby se snad přistěhoval k nim do chalupy, aby nosil peníze a oni aby hodovali, kde Nanyňka šetřila a starala se. Stará Dlašková aby snad pečovala o hochu, aby za ním běhala, na něj kupovala, ale oni aby si vzali jenom tátu!

Ale Brabcová se ani u okna neukázala, nikoho k spatření nebylo, jen zpěv vylétal z baráku.

„Jen si zpívejte, zpívejte, čerta vám to bude platno,“ povídala si, vracejíc se do světnice a pomyslila si, že dělají, jako by jich to včerejší ani dost málo nemrzelo.

Ale po chvíli jí včerejší řeči Brabcové znova začaly vrtat do mozku.

Pavli — švadlena — třebaže dcera paní kancelistové. Co mají? Pense za řeč nestojí! Štěstí mají, to je pravda. Nejdřív tu dceru usadí jako industrii, potom se jí i učitel chytne. Dvojí peníze ti mladí berou, ani by taková věc neměla být. Jak to jen bude, začnou-li tam lítat vrány? Dosud měli štěstí, třebaže stará říká, že by ráda chovala. Ta by se nachovala — takhle u kamen Sedět a v jedné ruce mít hrnec kafe, v druhé buchtu; kdykoliv tam Dlašková s nějakým šitím přišla, jinak paní kancelistové nespátřila.

Vždyť Klikar tu Pavli ani snad nezná!

Vzpomínala — vzpomínala — Leda snad z nějakého věnečku, když ještě s Nanyňkou chodíval, možná, že s ní i zatancoval, býval zdvořilý a hleděl vždycky všecky provést. Ale teď? Kde by s ní mluvil? Kde by se s ní scházel? Ve dne lidé vidí a v noci je doma, to Merencie dobře ví.

Vystrojivši Jozífka i sebe, šla pro maso pyšněji nežli jindy. Ať každý vidí, že ona se o zeťáčka nebojí, že se mu o hošíčka věrně stará a bude starat.

Koho potkali, každý pěkně pozdravil, usmál se na hošíčka, zakýval nebo ho i pohladil a Dlaškové bylo, jako by říkali: „Vidíš, hošíčku, jak se máš dobře, jak tě babička má ráda, jak se o tebe stará!“

Na podloubí se nenadále střetli s paní kancelistovou; zrovna před nimi vyběhla z krámu, jsouc v tmavé bluzičce, v síťovaném šátečku, všecka živá, usměvavá. Vidouc je, jako by se byla trošínku zarazila, ale hned spustila švitorně: „I bože, paní Dlašková s hošíčkem jdou pro masíčko — to máme pořád krásně, ale přšet nechce a nechce a brambůrky by to prej tolik potřebovaly. Co dělá, Jozífku? Má se dobře, že, u babičky — ó cožpak taková babička, pořád jen myslí, co by hošíčkovi nejlepšího.“

Dlašková kývala, kývala, ale neusmála se, nepromluvila, jenom si zkoumavě starou paničku prohlížela.

„Nepřijdou — nikdy nepřijdou, paní Dlašková, vždyť dcera by jich vždycky ráda viděla, nejen když přijdou se šitím. Ó, to ona vždycky říkává: Tahle paní Dlašková je dobrá ženská, vždycky jenom pro\$

sebe, tichá, žádného nepomlouvá, nejraději je doma a o to dítě po dceři se stará, že by se vlastní matka lip nestarala. „

„A že se taky Pavlinka nevdá!“ nucené se usmívajíc, pravila Dlašková.

„Že se nevdá?“ a paní kancelistová, tou otázkou překvapena, se chvílku třaslavě chichlala. „Prosím vás, paní Dlašková, kolikrát já jí tohle říkávám! Ó, co jsem se jí namluvila: Holka, holka, kdybych umřela, nikdo by ti ani, kdybys kejchla, Pozdrav Pánbůh! neřekl. Ale ona Pavli není světačka, nic nikde neshání, nikam nejde, jen svého si hledí a ke mně je — no, žádná matka nemůže mít lepší dceru. Že by se nemohla vdát, ó, to mohla, výbavu má v pořádku, kufr plný krásného prádla, to vědí, na tom že si dala obzvlášť záležet, všecko po tuctech, pentličkami krásně svázáno.

V tom pádu se tu jistě může s každou i s tou nejprvnější rovnat. Ona sic tuhle paní Brunclice říkává, jaké má její Růžička věci, ubrusy s národopisnou i s tou jubilejní výstavou, s Národním divadlem, vždycky celou garnituru, hromady peněz že to stálo, ale když oni někteří lidé koupí všecko, jen když se jim to hodně vycení. Naše Pavli má v tom pádu své gusto a tak hned

se jí všecko nelíbí. Domácnosti rozumí a kuchyni na každou tabuli by mohla strojit!“ a paní kancelistová sama si k té chvále blaženě přikyvovala.

„Inu, má se takhle taky hezky,“ pravila Dlašková, „mladá už není, tisíce nemá, jako to teď svět žádá, a kdyby dostala nějakého rozhazovače, ještě by jí rozsil, co ona těžce vydělala.

Stará panička stála teď skloněna, zamyšlena a jen ledabyle přisvědčovala.

„Ono se každé nepovede jako naší Nanynce,“ pokračovala Dlašková, „a přec dost a dost musela Klikara držet. Pravda, uznal to, a teď nemůže na ni zapomenout, pořád se mnou jen o ní a hošíčka má rád. Oni by se ledakde o něj starali, chtěli by, tu, onu by mu dávali, ale kdežpak náš zeťáček, ledaže se tomu zasměje. Musel by být blázen, aby někam do něčeho šel, ví, že co máme, do hrobu nevezmeme, je jako náš a je spokojen. Vyslechne, přeslechne a je dobře. Nono, my, Jozífkou, musíme jít!“

Paní kancelistová stála ještě zamyšlena, ale náhle oživila a řekla velmi přátelsky: „Tak přijdou někdy, přijdou, paní Dlašková, musím běžet, mám taky sama domácnost na starosti!“ a již chvátala.

Dlašková šla dále ještě spokojenější. „Vždyť jsem to věděla,“ povídala si v duchu, „řeči jsou to, marné řeči. A jestli si tuhle nějakou nadějí dělaly, teď to vědí, u nás že se jim nepovede jako s tím učitelem. Náš zeťáček Pozdrav Pánbůh! říkat nebude.“

Přitom si však přece řekla, že zeťáčkovi, až přijde, trochu sáhne do svědomí.

Toho dne ho ani nečekala, protože si s ním včera pohovořila; ale ani ve středu ani ve čtvrtek nepřišel.

V pátek po druhé hodině popolední vystupovaly mračné bubáky, jež se shlukovaly v černé chumle. Ze závrší na všech stranách, jmenovitě nad severními lesy, vyrůstaly chmurné, šedé stěny, jež se stahovaly dál do oblohy proti slunci, jež se jim marně bránilo nejžhavějšími, sršícími proudy šípů; víc a více je svíraly, až stálo mezi nimi umdlené, zkrvavělé a konečně se potopilo v jejich černu. Na zemi bylo k zalknutí dusno a mrtvo. K páté hodině rozryl tmavou oblohu dlouhý, modrý, hadovitý blesk a na několik vteřin zatopil malešický ztemnělý dol modrožlutou, příšernou září, v níž se objevila schoulená stavení jako ustrašená, vypjaté stromy zčernalé, všecko jako vyjeveno. Kdekdo po silnicích a po cestách svážel úrodu nebo utíkal pod střechu, křížoval se úzkostí.

A za prvním bleskem se rozdivěly ostatní, nebe bylo skoro stále otevřeno, hromové rány padaly, třískaly, rachotily, lesy po výšinách jako by se byly v tom sírovitém, přimodralém světle přibližovaly a dunělo z nich, jako by tam ještě celé shluky hromů čekaly. Úzkost zatopila kraj, v němž ztichl všecek život..; Mraky se snižovaly, počaly pleskat velké krůpěje, a tu se již liják, jako když konev obrátí, lil na zem.

Země i lidé vydýchli.

Lilo se až do večera; když se déšť počal mírnit a mraky se trhaly, bylo slunce nad samým západem, jenž hořel žlutě, a celý kraj poléval též takovou září.

Klikar k Dlaškové nepřišel a po přestálých úzkostech si pomyslíla, že se mu dvakrát do toho božího dopuštění nechtělo. —

Následující jitro bylo mladé, čisté, vzduch osvěžený, voňavý, všečen kraj vykoupaný, nedělně oblečen. Lidem bylo do zpěvu a do polí spěchali omládlí.

Koně si přes tu chvíli zařehťali, kravám bylo do klusu a skřivánci stále byli ve výši, třepetajíce se v nepřetržitých ručejích zpěvných.

Bylo po mořícím vedru, krásně se zas dýchalo, svěže bylo, jako by byl člověk právě vylezl z lahodné koupele a nejkrásněji se napil.

Dlašková si toho dne popřála ještě déle do rána a Jozífka dokonce musila vzbudit.

Po snídani uháněl ze stavení do široka zkropených občerstvených polí.

Květy se ještě třpytily deštnou rosou, v kalichách se jí uschovaly notné krůpěje: leskla se ovesným klasům na zrnech, ječmeni se zachytila ve vousech, řepové listí vyleštila, že jen jen svítilo.

Jozífek si poskakoval jako kozle, natrhal kytičku květů a strčil si ji za čepici, rozkousal a zas vyplil mladý lístek šťovíku, zahvízdl, zavýskal. Chvátal k Honzovi Mádlovu, jenž na palouku pod strání pásł čtyry Stuchlíkovy krávy a dvě telátka.

„Hej, Jelena, hej, Jelena!“ Jozífek z daleka křičel na červenou jalovici, jež si přes tu chvíli zastřečkovala. Prsty vložil do úst, zahvízdl na Honzu, a Honza právě tak, jenomže mnohem silněji a krásněji, odpověděl. Což Honza to uměl!

Když Jozífek doklusal, usedli si s Honzou do příkopu a pasák vzpomínal na včerejší bouři. Vypravoval, kolikrát uhodilo a které to byly rány: Na pasece na panském měli pšenici v mandelíkách; čeledín si v té hrůze vlezl do obilí a vůz s voly nechal venku. Do mandelíku uhodilo, čeledína to zabilo, ale voli se ani nehnutí, až pro ně ze dvora přišli. Povídala maminka, co žena a děti toho čeledína dělaly, když jim tátu přivezli mrtvého. A hrom ten mandelík ani nezapálil, zajel si zrovna jenom na čeledína.

Do pole u borku taky uhodilo, díra je tam, strniště kolem vypáleno, ale hromový klín nenašli.

A vypravoval Honza, jak se při té bouřce díval ze sedničky do polí: „To ti každou chvíli bylo všecko vidět od nás až tamhle k lesům, všecko krásně do modra a vždycky jako by se to mělo propadnout.“

Jozífek poslouchal, přisvědčoval, začal taky povídat, ale Honza hned: „I mlč, nepovídej, byl jsi beztoho pod peřinou i s bábou.“

Jozífek se bránil, že byli vzhůru, babička že rozsvítila hromničku a modlili se, po bouřce že si ještě na dvorku poskakoval, ale Honza pořád jenom: „I mlč a nepovídej!“

Honili se, házeli kamením i hrudami, dělali kotrmelce, pískali na travný list,

rozletěli se za zajícem. Když krávy zastřečkovaly, Honza se jen rozkřikl, bičem zapráskal a byl pokoj hned. Jozífek si taky jednou vypůjčil bič a šel na dovádějící Jelenu, ale sotvaže proti němu udělala dva skoky, křičel a utíkal.

„Ty jsi pasák, podívej, Jelena stojí a směje se ti!“ rýpal jej Honza. Vtom pohleděl k Stuchlíkovým a vykřikl: „Koukej, Tonička sem jde!“

Šlo děvčátko asi desetileté, nevysoké, baculaté tváře mělo jako jablíčka, vlásky rusé, trošku kudrnaté, přičísnuté, se stezičkou uprostřed. Červenou sukýnku mělo a capalo boso, majíc radost, jak tráva pěkně smáčí nohy.

Jozífek si krotce usedl do příkopu, ale Honza vykračoval naproti.

„Co mi neseš, Tonka?“ vítal ji skoro urputně.

„Svačinu,“ usmála se a podala mu krajíc, ale hned živě dodala: „Á, Jozífek!“ a již utíkala k hoškovi.

Skočila do příkopu a sedla k němu, chytla jej kolem krku, sundala mu čepici, přivoněla ke kytičce a pohladila ho na vláskách. Jozífek jen jen očkama mžoural, ale svítila mu.

Honza ukusuje z krajíce, pošvihoval bičem a hleděl zlostně. A z ničeho nic začal práskat a práskal, že to jen lupalo a se rozléhalo.

„Pojď taky zapráskat, Pepku, — tu máš!“ pobídl.

Jozífek šel, začal — ale kdež dovedl, co Honza tak znamenitě uměl.

„Ty taky něco dovedeš,“ pohrdal jím Honza; vzal bič a práskal ještě krásněji, takže všechny krávy i telátka nechaly pastvy, zdvihly hlavy a poslouchaly.

Jenom Tonička jako když nevidí a neslyší; i ptala se Jozífka, jestli se nebál bouřky.

„Nebál!“ odpovídal, ale mračil se přitom a hleděl do země.

„Bodejť, nebál! To ti máš, Tonka, kluka hloupého, byl pod peřinou i s bábou!“ vyšklíbal se Honza.

„Vid' že ne, Jozífku?“ smála se Tonička, a vzavši zas hoška za hlavu, povídala mazlivě: „Když on je ještě maličký!“

Honza dojedl a počal zas vypravovati, jaké to včera byly hrůzy, kde uhodilo a jak to zabilo čeledína. A povídal: „Já ti, Toničko, viděl, jak vždycky hromový klín letěl!“ Vida, že dívka poslouchá, sedl si naproti ní do příkopu a vypravoval, jak se při každém blesku osvětlilo a jak se nebe otvíralo. „Tamhleten starý dub v louce jsem ti

vždycky od nás viděl, že bych byl listy na něm spočítal.“

„A ty se nebojíš bouřky?“ ptala se Tonička.

„Nebojím, proč bych se bál — na zásep jsem šel a díval jsem se,“ ohrnuv ret, hrdě odvětil.

„Já se zas bojím,“ řekla prostě a na Jozífka se zasmála.

Ten seděl nehnutě a díval se na Toniččiny hladké bosé nohy; hned by jí je byl pohladil. Honza pozoruje, že si Tonička pořád jenom malého všímá, stále jen k němu se obrací, vyskočil a vyjekl: „Pojď se honit, Pepku! Byl to tak pádný rozkaz, že Jozífek bez odmluvy povstal, a napliv si do dlaní, chystal se k běhu.

„Ať se Jozífek neuřítí,“ napomínala Tonička.

„I bodejť,“ pohrdlivě se k ní obrátil Honza, „kluk nic neumí, jak by se uřítit! Utíkej, Jožko, až tamhle k té vrbě tě nechám běžetoupředkem a potom teprva za tebou poběžím. Ale jak poběžím“ — a zase se obrátil k Toničce — „jenom jako bych si takhle poskakoval, a přec ho chytím.“ Ale Jozífek se také chtěl ukázati. Skrčil paže, přimkl je k tělu a utíkal, hlavu v týle, až mu s ní klobouk sletěl.

„Tak se koukej, Tonka,“ upozorňoval Honza a nejprve se za ním pustil mírným poklusem. Ale přidával víc a víc, až potom několika skoky Jozífka dostihl, a chytiv jej do náruči, na pažích nesl jej zpátky jako děťátko.

„Vidíš, že nic nedovedeš,“ vysmíval se, pokládaje ho do trávy. Tváře Jozífkovy planuly a na skrání u vlásků měl mokro. Vstal a loudal se pro ztracený klobouk.

Honza zatím Toničce ukazoval, jak vysoko vyhodí. Vysoko, vysoko letěl kámen, až byl malý jako hrudka, a div že nezapadl již do toho krásného, čistého modra, jež se nad božím světem rozpínalo.

Potom také Jozífek vyhodil, ale Honza se rozřehtal, až sebou uhodil na zem a chvíli se smíchem koulel po trávníku.

„I Jeleny se kluk bojí,“ potom Toničce vypravoval. „Počkej, Tonka,“ začal tajemně, vykuluje oči, „jednou natrhám kytek, udělám Jeleně věnec na rohy, vyskočím si na ni a přijedu k vám domů.“

„A já na Šmolce!“ hrdě se hlásil i Jozífek, ale Honza ho drsně odbyl: „Ani na ni nevylezeš a odhodila by tě jako hroudu. Ty takhle sedět bábě na klíně!“

Jozífek mírně se usmívaje, sedl si zas do příkopu a očka opět utkvěla na dívčíných nožkách.

„Ať, vid, Jozífku,“ po Honzových chlubných slovech vlídně řekla Tonička a pěkně se na hoška zasmála.

Jozífek utrl metlici, odtrhl klas a drsný konec stvolu jí strkal do vlasů, aby se na něm hodně zapletly. Tonička nic mu nebránila, smála se, ještě ho pohladila a ruku mu políbila jako děťátku.

A tu Honza, jako krev červený, počal skákat po jedné noze a hulákat: „Á — á — á — Jozka Klikarů si namlouvá Tonku Stuchlíkovou!“

„Bodejť — namlouvá — budeš povídat,“ zvolna, trhavě, popudlivě odbývala ho Tonička, trošku se zapálivši.

„Však já ti natluču!“ krátce, jadrně sliboval jí Honza, a pozdvihnuv pěst, zaskřípal zuby.

„To bys mohl — řekla bych to doma!“ odsekla.

„Mmm —“ nadmul rty, a sklopiv hlavu, loudal se do louky. Chvilku ledabyle chodil sem tam, potom počal vyhledávat a trhat nejkrásnější kvítka. Celou kytku udělal, a vrátiv se, položil ji před Toničku. Ale ta popatřila a dál si ani nevšimla. Zato zvala Jozífka, aby k nim zas přišel na dvůr, dávno že tam nebyl, že zas odváže Lyšaje a budou se honit.

Honza všecek hořel a oči mu vystoupily i sešpičatěly. Ale ještě se chtěl o kus přízně pokusit: Šel k brambořišti, vytáhl bandoru, kudlou ji seřízl, vydlabal, provrtal, v louce uřízl tlustý, dutý stonek, prostrčil a již do dýmky nacpával suchou nať. Škrtl o štruksky, zapálil, a vrátiv se, usedl proti dětem a kouřil jako starý.

Ale Tonička se naň zamračila tím víc. „Kdyby tě viděla maminka, ta by ti dala nosit sirky, „ hněvivě vyčítala.

Honza zas jen odhrnul ret, vyplil se a bafnuv, vypustil s čoudem: „Kdybych já se bál —“

„Počkej, bude ti zle —“

„Mně?“ pyšně odfoukl, „Jozífkovi by bylo, ale mně ne!“

„Jozífek nebude kouřit, vid že ne, Jozífku?“

Hošíček s úsměvem zavrtěl hlavou. To Honzu dopálilo, že se už necítil.

„Jen se, kluku, dělej, jindy škemrá, abych mu taky udělal fajfku, . A abys věděl — váš tatínek si namlouvá!“ to vyhodil jako nejpádnější kartu.

Tonička nad tou řečí ustrnula; Jozífek ani ne.

„Jé, počkej, tohle já na tebe řeknu!“ hrozila tahavým, zpěvavým dětským způsobem.

Honza vyskočil a vyjekl: „Řekni — je to pravda — namlouvá si tu Pavli kancelistčinu, co šije. Náš tatínek ho s ní viděl tamhle pod hřbitovem — „

„No počkej, jen počkej,“ vyčítala Tonička a povstavši, se sukýnek strásla nadrobené lupení. Vzavši Jozífka za ruku, vybídla ho: „Pojď, půjdeme domů!“

„Nechod, Jožko, že tě víckrát nevezmu!“ hrozil Honza. V tvářích mu jen jen hrálo a oči svítily.

Ale Jozífek se jen usmál a již s Toničkou utíkali. Honza za nimi házel hrudami, takže se měli co uhýbatí.

„Ať to řekneš babičce,“ povídala Tonička, když docházeli k stavením, „já to taky řeknu naší mamince. A přijď k nám, Jozífku, zejtra zas budeme péct placky, já ti taky dám!“ a zasmávši se na něj, hbitě utíkala k domovu, jen jen se jí sukýnka házela;

Jozífek se loudal hezky zvolna; skromnince, nevinně se usmívaje, všoural se do světnice. Dlašková mračíc se, stranou naň pohleděla a vidouc, že je upocen, ptala se: „Kdes byl?“

„U Honzy na pastvě,“ zticha odpověděl, ale honem přidával živěji: „Tonička Stuchlíkova tam taky byla, přinesla mu svačinu!“

„Počkej, počkej, Jožko, bude z tebe jednou taky takový skoták, jako je Honza. Bože, kdybych já se nestarala —“

„Já už s ním nekamarádím,“ pravil bublavě, aby viděla, že se na Honzu opravdu zlobí.

„Proč-“

„On mi říká, že si tatínek namlouvá,“ vypravoval rozzlobeně, chtěje se také Honzovi pomstít za to, že o něm řekl, že si namlouvá Toničku.

Dlašková vypoučila oči a pohled jí strnul. Sprásknuvši ruce, vybuchla: „To je hrůza — už i tomu dítěti!“

„Povídal to, babičko, opravdu, povídal, že si namlouvá tu Pavli kancelistčinu, co šije —“

Dlašková vybuchla v štkavý pláč. Jozífek dobře nerozuměje, tušil jen, že řekl něco, co kvůli Honzovi přec jen říkat neměl, kamarád že tou řečí udělal něco

hrozného a že to nebude jen tak. Odplíživ se do kouta, usedl na truhlu a ani nedutal.

„Můj Kriste Ježíši, tak už tomu dítěti nevinnému takové řeči povídají. Nanyňko, kdybys ty věděla, kdybys věděla! Co já si počnu — za všecko takovou hanbu — dlouho-li je v hrobě —“ a přecházejíc, lomila rukama, až klouby praskaly a velmi vzdychala.

Jozífek seděl v koutku skrčen, kolena měl až pod nosem.

„A na všecko jsem jediná, slabá ženská, opuštěná, co si jen mám počít! Tuhle se mu o dítě starám, o všecko, a tohle za to mám!“ Z lítosti propukal hněv. Zlobně se obrátila na hochu a hubovala: „Neříkala jsem ti pořád, abys s tím klukem spuštěným nekamarádil? Takový kluk ti tohle povídá!“ a zas do prázdna stýskala: „Chudáček, je jako kuře, jen ho hladím, krmím, strojím, jako oko v hlavě mu ho nosím a on nám zatím tohle provádí. Pro pošklebek, zrovna jen pro pošklebek jsme dáni lidem —“

U kamen se jí všecko hatilo, mléko vyběhlo, prst si spálila a nevěděla, solila-li těsto nebo nesolila. Uklidnivši se trochu, šla zas k Jozífkovi a žádala mírněji, aby pověděl, co a jak Honza vlastně povídal.

Jozífek ustrašen zvolna a těžce vypouštěl slova ze rtů. Dlašková jen ruce spínala.

„Pod hřbitovem — můj ty Ježíši — a Nanyňka tam chudák leží, zrovna se na to dívá. Ó, ti ho omámili, ti ho omámili! Pěkná paní kancelistová, s jednou obalamutili jednoho a teď už jdou na druhého, jenže tamten byl svoboden, ale tenhle! Proto ona pořád: Přijďte k nám, přijďte, a Jozítku sem, Jozítku tam! A ten šije v Jablonci a já sama ženská mám tohle všecko unést. Proto on sem nejde a do očí se kale podívat nemůže. Takoví Mádlovi, jíst to co nemá, člověk jim všelico podstrčí a takové řeči! A maminka je s ní samé hovory, beztoho že tohle všecko ví, že to dohromady plichtily a já jsem sama ve svém jako prodaná.“

Vařila, vařila, ale oběd nedochystala. Tušíc, že teď v poledne budou u Mádľů doma, nechala všeho a tak, jak byla, šla do dřevěného domku v ulici, v němž Mádlovi zůstávali. V nízké světničce, zastrčené v zadním koutě chalupy, s drobným okénkem a velkými kamny, Mádlová s dětmi obědvala. Sama seděla na lavičce u kamen, děti porůznu: jedno u židle, druhé klečíc u lavičky, třetí na zemi, Honza sám u stolu, každý před sebou několik bramborů ve slupce a hromádku soli.

Dlašková vstoupila velmi zhurta; sotva krátce pozdravila. Honza vida, kdo vešel, skrčil se, tuše, že je zle.

Dlašková spustila rovnou: „Copak že, Mádlová, váš Honza našemu Jozífkovi takové věci povídá, že si jeho tatínek namlouvá Pavli kancelistčinu — „ Mádlová již polekána stála, černé oči vytřeštěny. „To on řekl?“ vyjekla a oči jí kmitly k Honzovi. „Snad jsem si to nevymyslila? To se sluší na takového kluka?“

Další slova se již ztrácela ve řvavém jekotu Honzově; kus tlusté houžve, jež matka u kamen chytla, třískal, kam třískal.

Honza se válel po zemi, křičel a celé nebe svolával na pomoc; ostatní děti, každé kus bramboru v ústech nebo mezi rty, skrčeny se třásly.

Dlašková již nepromluvivši, spěchala ze sedničky. Mádlová, houžev majíc ještě v třesoucí se ruce, vychvátala za ní. Slza jí tekla po tváři.

Dlašková zpozorovavši ji, na záspi se obrátila a pravila zlobně: „Je to co říct — „

„Prosím vás, člověk za děti nemůže!“ utírajíc si oči, všecka schváčena odpovídala Mádlová, „táta to tuhle v noci, když přišel, povídal; komu by napadlo, že kluk ještě nespí. „

Dlašková se na ni vyjeveně zadívala. „Povídal?“ vydechla ustrašena.

Mádlová přikývla: „Viděl je — šla ze hřbitova, potkali se a zahruli do luk; už dvakrát je viděl.“

„I můj Kriste Ježíši, můj Kriste Ježíši,“ zasténala Dlašková, „čeho já jsem se dočkala!“ a vidouc, že v chalupě všichni stojí blízko oken a poslouchají, ptala se tlumeně: „Tak ono je to přeci pravda, že takhle brzy zapomněl na ženu a na dítě?“

Mádlová poplašeně přisvědčila a dodala: „Prosím vás, já za nic nemůžu —“

Dlašková již nepromluvila a ubíhala domů.

Matka doma na truhle obědvala. Dcera vletěvši do síně, hnala se přímo k jejím dveřím.

„Panenko Maria, co jsi na mne dopustila,“ křičela, „a já vím, že vy to všechno víte, ale jsem u vlastní matky jako prodaná — „

„Prosím tě, co se zas stalo!“ a matka k ní klidně obrátila oči.

„Co se stalo, Jozífkovi na pastvě ten kluk Mádľů povídal —“ a sotvaže hrkem vypověděla řeč Honzovu, stejně pokračovala: „A ta mi teď povídá, že je to pravda,

že je Mádle viděl — „

„Prosím tě, hned všechno vybouříš — ještě se ti budou smát —“

„Ať se smějou! To by byla pěkná správa — Nanyňka byla moje a na to dítě nedopustím, bránit si nedám!“

„Vždyť já ti nebráním,“ mrzutě odvětila matka, „ale jemu to řekni a na mne a na lidi se nezlób!“

„To vy vždycky máte jenom sebe a jiné lidi, vlastní dcera je u vás poslední!“

Matka již neodpověděla.

Dcera vstoupivši do své světnice, a vidouc Jozífka v koutku skrčeného, zaplakala: „Ó, ty moje dítě, co se na tebe žene — ty nevíš, ale jednou si vzpomeň na svou bábu, co ta pro tebe vytrpěla!“ a vzavši Jozífka do náruči, nosila ho světnicí. Vída tolik pláče, rozslzel se také.

„Neplač, dítě, neplač, však já na tě nedopustím, ještě tě dovedu bránit! Ze všech stran mám pro tebe jenom pro následek, samé výčitky, a ten, kdo by měl na kolenou děkovat, nestará se a vyvádí jako hošek!“ Když se ztišila, a jenom vzdychajíc a z myšlenek si přikyvujíc, hoška nosila, Jozífek se nesměle zeptal: „Babičko, ještě nebudem jíst?“

Škubla jí ta slova a zabroukla: „Ty taky, Pepku, na nic jiného než na jídlo nemyslíš!“ ale rychle jej postavila a šla ke kamnům.

Při obědě nepromluvila, jenom chvílemi povzdechla i slzu setřela. Po jídle nechala všeho a že se snad z toho všeho roznemůže, že si musí lehnout.

„Jdi si, Jozífku, k Stuchlíkům, a naší babičce na mlátě řekni, že jí vzkazuju, aby na tě dala pozor. A to ti povídám, ať mi nelítáš!“ dodala hřmotněji.

Jdouc k posteli, opět stenala: „Bože, bože, já

z toho snad budu mít ještě nějakou nemoc!“

Jozífek celé odpoledne u Stuchlíků na dvoře dováděl, ale potom přec jen ho to lákalo k Honzovi. Utíkal do polí, ale čím více se k Honzovi blížil, tím víc uvolňoval.

Honza ho viděl zdaleka, ale klidně chodil po palouku a bičem si popraskával.

Když se Jozífek přiblížil na hod, Honza povznesl bič a křikl: „Jen sem přijď, ty kluku špatná!“

Jozífek se zastavil a čekal, že Honza přec jenom změkne; ale Honza nic — ještě cítil matčinu výplatu a také od hospodyně Stuchlice dostal houbové. I počal

Jozífek zvolna postupovat a sliboval kus placky; ale vtom Honza povznesl bič a letěl proti němu. Jozífek utíkal, co mohl; do příkopu, do koleje se svalil, ale zas pádil.

Honza dávno byl u svých krav a jen se za hoškem chechtal...

Dlašková prospavši se, celé ostatní odpoledne byla v napětí, jak to dopadne, až zeťáček navečer přijde. Ona bude dělat jakoby nic, usmívat se bude, hovořit, ale přitom zkoumat. Očí mu z tváří nespustí, do těch jeho černých se mu podívá — ó, však bude rozumět, nevydrží toho pohledu a v řeči se začne mást. A tu Dlašková řekne: „Copak, zeťáčku, že jste tak poplašen, stalo se vám něco?“ Snad se podřekne, snad až ho chytne, bude zapírat, ale ona ho nepustí. Je-li to všecko pravda, promluví s ním, že do smrti bude na panímámu pamatovat. A bude-li se bránit, Jozífka mu přivede, hoška před tátou postaví a řekne mu: „Tohle je vaše dítě — jaký jste to otec? Podívejte se na ně, na chudinku, a přiveďte mu macechu, můžete-li! Tak byste nás všechny zahodil a hanbu nám udělal!“ Ale při všech těch myšlenkách, jež si o zeťově příchodu spřádala, při všech hovorech, jež si setkávala, přec jenom doufala, že zeť všecko krátce odbude a řekne: „Jaké jsou to řeči — klepy — jaktěživo mi nic takového nenapadlo, nevidáno, když s někým promluví — proč bych to dělal, nic mi nechybí, o dítě se mi krásně staráte, čistě je vedete a na Nanyнку já do smrti nezapomenu!“ A Dlašková se bude usmívat a říkat: „Vždyť jsem já to věděla, ale to Brabcová a její chtivá holka a potom Mádlice — co ta kde nesebere!“

A všecko bude zas krásné a zeťáček bude mít jenom Jozífka.

Ale po jeku tovární píšťaly uplynula hodná chvíle a Klikar nepřicházel.

Dlašková byla všecka nepokojná, ani sedět nevydržela, od okna k oknu chodila, na zásep vyšla a poslouchala, zda zeťovy kroky neduní na ulici; až do branky vstoupila, ale Klikar nešel.

Snad se ten člověk nebojí? napadlo ji. Anebo už místo k synáčkovi chodí k té švadleně? Ale také je možno, že ho ani nic nenapadlo a šel domů k večeři, věda, že Jozífek jako jindy je pod moudrýma očima.

Chvátala do světnice, rychle si přehodila sukni i halenku oblékla a zas všecka nepokojná přecházela, vyhlížela, na zásep vyběhla. Po Klikarovi nebylo však ani památky.

Ještě ji napadlo, že se snad s hoškem někde sešel, protože kluk na jednom

místě nevydrží, a že jsou spolu: ale již se nezdržela, šáteček vzala na hlavu, košíček na ruku, zamkla stavení, domovní klíč uložila matce do chléva a chvátala z domu. Všecko jí v hlavě hrálo: Počkej — počkej!

Ale kdyby se byl Klikar objevil, byla by si zhluboka oddechla a přivítala jej s úsměvem. Brabcová před síní umetala, ale sotvaže Dlaškovou zhlédla, už byla v chalupě.

Šla, chvátala, s nikým se nezastavujíc. Horko jí bylo, cítila pal v očích a jako by jí chtěly z jamek vyskočiti. Zdálo se jí, že kdo ji dnes potkal, jedva si všiml a každý jako by se byl ušklíbl. Pořád ještě čekala, že Klikara nenadále spatří, ale ani památky po něm.

Babky na podsíni klímaly u krámků, tlustý pan berní rozhalen stál doma v otevřeném okně a kouřil z dlouhé dýmky, kudrnatý Librcaj vyběhl na schůdky, zamnul rukama a zmizel zas, forman u Rejtárků skládal, co z nádraží přivezl, několik dětí se honilo kolem kašny. Dlašková zamířila k nim, zeptala se, zda neviděly Jozífkou, a když zavrtěly hlavami, šla dál. Tonda Pečenků ještě za ní volal, ráno že Jozífkou viděl, ale teď ne. Mrkla do oken pana učitele Motyčky a již kráčela do ulice. Pořád jí připadalo, že Klikar nenadále odněkud na ni zavolá, ale jen ten protiva švec Pundr, stoje za plotem a dýmaje, šklebil se: „Dej Pánbůh — k zeťáčkovi? Mně se zdá, že ještě doma nebude, leda by byl šel zadem. A taky co doma — sám, leda s Merencinkou!“ a chrchlavým chechtotem ji vyprovázel.

Merencie seděla dnes na schůdku přede dveřmi a pletla. Vidouc, kdo přichází, usmívala se a vítala: „Pěkně vítám, paní Dlašková, — šla jsem si sednout před dům, že je tak krásně. A pojdte si sednout ke mně!“

„I kdežpak já sednout,“ skoro durdivě odpovídala Dlašková, „jen jsem tak odběhla a abych už zas byla zpátky. Zeťáček doma?“ a oči zkoumavě upírala do oken.

„Doma? Není!“ a tuze pilně si hleděla práce.

„A kde je? Vždyť už po žádném z fabriky není památky?“

„Kde?“ a Merencie k ní zvolna povznesla oči —

„Já myslela, že vyto víte, jste přeci panímáma. Já ho nesháním, jsem cizí.“

Dlaškovou suchá, ostrá slova dráždila, ale přemáhala se. Ticho bylo — jen vrabci se v koruně jabloně v pozadí zahrady při zlatém lesku západu škádlili a

pokřikovali.

„Snad nějaká dodělávka mu zbyla,“ jako z myšlenek pronesla Dlašková.

Merencie mlčela, jen dráty rychle klepaly.

„Nebo na hřbitov aby byl šel — říkal, že chodívá“

„I to chodívá, ale později, později —“ Vtom Merencie povznesla hlavu a Dlaškové se v šerém stínu stavení zdálo, že jí z očí svítí výsměšek.

„Vždyť jste mi přec onehdy říkala —“

„Povídám, že se nepletu a nev­tírám,“ sténalo z Merenciiných úst a hlavu zas měla sklopenou. „To jen jsem kterýsi den byla na hřbitově — k tatínkovi, k mamince a k svému nebožtíku chodívám, věneček upletu, zaleju; Nanynce jsem taky ráda hrob zalívala, byl vždycky jako kůra, nikdo si nevzpomene — inu, myslela jsem si, že pan Klikar s konývkou přec chodit nemůže, tak sem jí to ráda udělala, byly jsme spolu vždycky dobře, aby tedy věděla, že jsem nezapomněla — „ Dlašková při té volné řeči stála zkroušená, ani nedutajíc, a teprve teď se skromně ozvala: „Když člověk má to dítě na starosti — chce večeři, spat —“

Merenciina hlava zvolna přisvědčovala. „Já myslela, že tam chodíváte, „ suše se potom usmála, „třebaže jsem vás nevidala, ale kytičky tam bývaly — „

„Snad od něho nebo od některé kamarádky —“ zrovna bázlivě vydechla Dlašková.

Merencie se zachichtla. „Povídala hrobnice — od kamarádky — „ a dále mluvila, jako když kaménky přesypá: „Pavlinka kancelistčina je tam dávala.“ Dlašková ani nedutajíc, opřela se o plot.

„Pavlinka — Pavlinka — vídávala jsem ji večer tamhle vzadu ze zahrádky — po louce chodila, kytičku trhala, vždycky si přivoněla, zas vázala a potom chodívala ke hřbitovu. Myslívala jsem si, že jen tak na procházku — je pořád doma, léta jí utíkají, na člověka v samotě padá stesk a tam na hřbitově je tak hezky, já jsem tam u svých vždycky jako doma.“

„A nosila to na Nanynčin hrob,“ vyplynulo z vyschlých rtů Dlaškové.

Merencinka přikývla a povznesla oči; žlutomodrý nepříjemný blesk zaletěl z nich na Dlaškovou.

„Nanynka si u ní dávala šít — proto ona si snad vzpomněla — „

Merencinka zas už horlivě pletla, třebaže na očka neviděla, a pomalu v řeči

pokračovala; „Povídala mi hrobnice, třebaže jsem se neptala, ale jen tak povídám, protože tam mám naše lidi,“ a zamlčevši se minutku, ustala v práci a povznesla hlavu: „Povídala mi hrobnice: ‚To vám, Merencinko, bylo tuhle před nějakým časem — — Pavlinka přinesla kytičku, položila ji na hrob, pokřižovala ho, plakala a modlila se. Věděla, nevěděla, ale Klikar byl už před chvílí u hrobu, potom se prošel mezi hroby, a když přišla Pavlinka, stál na druhé straně u zdi, pod bezem, tam co nebožtík pan farář leží — ale povídala hrobnice, že od Nanyňčina hrobu očí nespouštěl — „

Dlašková stála jako zaryta; oči se jí vyjeveně dívaly na Merencii a pootevřená ústa hlasitě dýchala.

„Potom Pavlinka šla od hrobu, postavila se u zdi a dívala se na město. To už bylo hodně navečer, povídala hrobnice, že už netopejři lítali. Chvilku tak stála — potom šla, ale najednou, jako by se byla lekla; Klikar šel už nedaleko proti ní. Zastavila se, jako by nemohla dál; on došel k ní, pěkně pozdravil

a hovořili. Ještě se prý jednou vrátili k Nanynce

a tam se zas modlili — a povídala hrobnice, že už byla hodná tma, když šli ze hřbitova, ale ne rovnou domů — napravo do luk.“

„Můj Kriste Ježíši!“ vydychla Dlašková a zalomila rukama.

Merencinka jen přikyvovala, jako by říkala: „Ano, ano, je to hanba — „

„Já se mu takhle starám a on se slézá na takovém místě —“ a v té větě bylo zas už víc hněvu než lítosti.

„Povídala hrobnice, že víckrát je už na hřbitově neviděla, jenom Pavlinka tam chodívala dál, ale on u těch luk vždycky čekal.“

„Tak ono to je přeci všecko pravda —“

Merencinka přisvědčovala jen jako svým myšlenkám: „Taky mi z toho byla hrůza a Nanyňky mi bylo líto, že se musila v hrobě obrátit, když slyšela, co se u jejího hrobu povídalo.“

„A že jste mi to hned neřekla — „

„I bože — já — vždyť jsem to teprva kterýsi den slyšela a nerada se pletu mezi lidmi, mám ráda pokoj s každým, to jenom že jste se tak ptala a že jsme se s Nanyňkou mívaly rády,“ a zástěrou si přetřela oči.

„Už jsem taky něco slyšela,“ začala Dlašková, „a hned jsem si pomyslila, že ta

ženská mu nadbíhala — ale na hřbitov — „ a z úst jí zasténalo.

„To je takové jedno, ta jen myslí, jak ho nejlíp dostat. Teď jsou holky z docela jiného světa a takové už ne mladé jsou nejhorsí —“ a Merencinka teskně hleděla k obloze, na níž se proklubávaly hvězdy. Na silnici zašustělo a zaharašilo — doktor se na velocipédu vracel ze vsi od nemocného.

„Přece spolu na tom hřbitově nemluvili po prvé,“ rozpomínala se Dlašková.

„To víte, že ne — mluvívá on s tím učitelem, pro knihy k němu chodil, snad teda tam nebo na nějaké procházce. Což ona je Pavlinka pořád ještě k světu —“ Dlašková přešlápla. „Člověk by nepomyslíl — pořád prý jen sedí doma, šije a zatím — vždyť ten člověk není první, tenkrát s tím notárovým písařem se dost dlouho tahala a kdo ví, kde s kým! Že on se nestydí, přec už není mladík, mezi pořádné lidi se dostal a dělá jako hošek. Nic jste mu neřekla?“

„Já?“ s úsměvem vydechla Merencie — „kdež bych já se opovážila, ten by se na mne podíval! Co bych já povídala, nic mi vlastně po tom není, to jen že jsem se s Nanyňkou znala a kolikrát si přišla postesknout.“ .

„Beztoho že s ním nebe neměla, třebaže ona byla taková, že slova neřekla.“

Merencie mlčela. Dlašková přistoupila k oknu a zahleděla se dovnitř. V pokojíku byla tma, nábytek se v něm ještě více temněl a jenom deska zrcadla se leskla.

„Tak je mi, jako bych tam zrovna Nanyňku viděla, jak ležela v truhle —“ a odstoupivši od okna zasténala: „Má dceruška nebohá! A já jí říkala, než se vdávala: Holka, zůstaň raději u mámy, co z toho budeš mít, uvidíš, že ještě na mne vzpomeneš!“ Postoupila do silnice a zahleděla se do ulice, do níž padalo jen slabě měsíčního světla. „Nejde —“

„Ó, to on ještě nepřijde, třebaže nijak pozdě nechodí. Myslívala jsem si, že chodí na sklenici piva, mezi známé —“ a Merencie povstavši, přistoupila k Dlaškové: „Ale prosím vás, nemějte mi za zlé, já jsem tím nic nemyslila, ale jste přeci panímáma, kdo to má dřív vědět než vy — sama se do ničeho nepletu, žiju v pokoji a čekám jen, až si k našim lidem taky půjdu lehnout.“

„Řekněte mu, že jsem tu byla, že je mi divno, že se ani neukáže, jako by to dítě ani nebylo jeho.“

„No, ten začátek mu řeknu, ale dál ne, kdež bych se opovážila.“

„Ach, bože, člověk si myslí, jakého má zetě, a zatím — — Podívám se ještě taky k Nanyncce,“ a odcházela skleslá, jako by to ani ona nebyla.

Merencie se chvíli dívala za ní, potom si šla zase na práh.

Tmavé šero bylo, měsíc, v zastříbřené studánce potopený, nemohl je rozbělit. Na nebi bylo řídko drobných hvězd, jenom nad severní planinou se jich vysypalo hustěji a nad lesem jako by prškou padaly do jeho hlubokých tajů.

Struha mezi tmavými chumly olšin chvílemi zašpláchla, jako by v ní někdo zadováděl. Hřbitovní zeď se nehnutě probělávala, ale stromoví nad ní viselo jako příkrov.

Dlašková na hřbitov nevešla, jenom u vrat postála a hleděla k Nanyncinu hrobu. Bílé pomníky i černé kříže stály pod stromy a v křovinách v hlubokém tichu. Dlaškovou až úzkost pojala — od vrat dolů k louce spěchala a teprve na pěšině vydechla. Pátrala v měsíčním šeru, naslouchala, čekala — ale bylo mrtvo. Šla pěšinou a ke hřbitovu již nepohlédla: vyčnívající bílý pomník zdál se jí prve postavou, sedící na zdi.

Oči upírajíc v dál, najednou se zastavila — zdálo se jí, že slyší hovor; ale jen potok splývá s kamení, hlasitěji hrčel. V té chvíli se v Dlaškové všecko rozbouřilo — nalézt je zde, byla by se na ně vrhla. Ale nespátřila jich v louce, nepotkala jich ani zabočujíc k městu. V tmavém ovocném sadě si hlídač pohvizdoval a jeho pes, slyše kroky, vrčel do tmy. Nad městem spadla hvězda — jako když neviditelný dlouhou sirkou škrtně. Dlašková zmizela v černu mezi zahradami ...

Když unavena vešla doma do síně, matka ze sedničky volala: „Prosím tě, holka, kde běháš?“

„Nebyl tady?“ tázala se dcera.

„I to víš, že nebyl; Jozífek už spí,“ matka u postele tlumeně odpovídala.

A tu Dlašková plačíc počala vypravovati všecko, co od Merencie slyšela. Matka ležela nedutajíc, a když dcera skončila, pravila jí: „Nenaříkej, nekřič — jináč na světě není!“

Dlašková vzlykajíc, šla do svého — — cítila se jak opuštěná!

Stará Mertka obrátivši se na bok, myslila si: „Co už já s tímhle se vším — to jsou takové lidské sháňky marné — — kale spát nebudu a jak to potom všecko ráno zastanu!“ A v duchu si počala říkat „Zdravas, královno!“

Dcera shodivši doma halenu a šátek, vzala hrnec kávy, ukrojila chleba a dnes jen při měsíčním šeru večeřela...

Merencie seděla na prahu, dokud se Klikar nevrátil. Poznav ji, hned ze silnice pozdravil a šel dál k domu.

„Byla tu paní Dlašková, hledala vás,“ vypískla.

„Podívám se tam, podívám —“

„Byla by vás ráda dočkala, ale když jste nešel, šla na hřbitov. Tuze nad Nanynkou naříká.“

Stál čekaje, co ještě řekne, ale když mlčela, dal dobrou noc a vešel do síně.

Po chvíli leže již v posteli, slyšel, jak dveře zamyká a jak potom, jdouc síní, zhluboka vzdychla.

Hledě k oknu, jímž se světnice prosvětlovala, měl v hlavě slova: Tuze nad Nanynkou naříká. Ó, věděl dobře, co as mluvila, jaké to byly nářky; z několika stran již uslyšel, co všecko panímáma povídá.

Teď dělá, jako by byla dceru chovala jako květinu, a zatím holka za svobody musela dělat všecko — i na matku. Brabcová měla ondy pravdu, když pravila, že panímáma bývala odjakživa chytrá, že vždycky hlavně na sebe myslila, na sebe a na svůj mlsný jazyk.

To je pravda, že dcery tuze ráda nevdávala, ale láska k ní toho příčinou nebyla. Však ona to Nanynka všecko taky cítila, třebaže nic neřekla. Ani její výbava nesměla býti taková, aby dcera měla něco lepšího než matka, aby si snad nemyslila, že je větší paní. Vždyť Dlaška byl taky mistrem, třebaže ne v továrně, ale zednickým, za to byl tu přece nějaký majetek! Peřiny, nábytek Nanynka dostala jenom taktak, a Klikar sám z ušetřených grošů mnoho musil pořizovat. Když si Nanynka později sama něco lepšího do pokojíku pořídila, což tu mívala panímáma řečí, že je škoda peněz — i když to byl třeba jenom lepší obrázek nebo něco do police. Ale panímáma sama se potom honem starala, aby si taky takovou věc koupila, ale ta musila být lepší, o hodně lepší, aby si dcera nemyslila, že matka už je něco sprostšího, že je v něčem pozadu. Je pravda, že k dceři chodívala a radívala, ale jaké to bývaly rady i pichlavá slova i úštipky o všem, co Nanynka dělávala. Žádného jídla nedělala dobře, hned že toho dělá mnoho, že je škoda plýtvat, hned zas že kuchtí tuze panský, že je škoda mléka, kde jest dost dobrá voda, mouka že

nemusí bývat nejlepší a toho masa že Klikar taky nemusí tolik pojíst, že je beztoho jako rozpuk. Klikar sám slyšel, když kázala: „Nač se naparuje, vždyť snad vím, z čeho je, ne? Táta s mámou dělávali na panském a děti se plahočí mezi cizími lidmi, jednou ti to beztoho přijde na krk!“ A jindy štípla: „To on by se olizoval, a co je? Dělník fabrikový, třebaže si říká mistr. Žid ho může vyhnat, kdy si vzpomene, a potom může jít s pytlím přes rameno!“ Tenkrát jí odpověděl: „Však on nevyžene, panímámo, protože ví, že by jinde pro mne bylo místa dost a dost!“ Řekl to s úsměvem, ale přece tak, že potom aspoň na pár časů dala pokoj.

Když zvěděla, že zeť byl někdy v neděli déle v hospodě, hned přiběhla jako s keserem: „Ty, holka hloupá, tuhle dřeš, děláš na něj, a on jenom seká pána a rozhazuje. Jen dej pozor, aby ti poslední nepromazal — na nás potom nechodte! Nemyslete si, že jsme se po celý život starali, aby to někdo cizí rozhodil. Nezapomeň, že máte hochu, na toho že musíte šetřit a ne všechno hodit do chřtánu.“ A přec jí nikdo jaktěživ o nic neříkal, Klikar se ženil, aniž by se byl pozeptal, jakou pomoc žena dostane.

Mezi lidmi Dlašková dělala, jako by zeť byl bůhvíco nahrabal. Známi mu říkali: „I copak je vám, nač vy se potřebujete starat, když máte takové staré; s námi je jináč, my musíme všechno sami.“ A když někdy odporoval, nikdo nevěřil a říkali, aby se jen tak nestavěl.

Když panímáma přece dceru něčím podarovala, třebaže to kale za řeč nestálo, při nejbližší příležitosti zavycítala: „To ty takhle — jenom v zástěře odnášet, vid’?“ A zatím čekala, aby dcera od každého lepšího jídla přinesla, aby o Štědrém večeru, o Novém roce a o svátku pamatovala darem. Ó, co se Nanyňka kolikrát naplakala! Přinesla-li dárek, panímáma jej ze všech stran prohlédla, a třebaže nic neřekla, aspoň se divně usmála a dcera měla dost. Nebo podotkla: „No, mnoho nocí jsi se nad tím neneděla! Co jsi za to platila?“

I vždyť jsem si pomyslíla hned, nám že se Klikar nepředá!“

Když o tom zvěděl, huboval: „Proč jí to nosíš? Za všechno tě potejrá! Nevím, nač je ti toho potřeba, nic ti nedali, odbyli tě hůř než nějaký podruh, jaké tedy ohledy!“

Při prvé takové řeči mužově Nanyňka zaplakala, že jí vyčítá, že ona přec za nic nemůže, že dělá, jak stačí a že si ji tedy nemusil brát — ale později uznávala, že

jí tím ublížit nechtěl. To je pravda, s mužem držela věrně, uznávala, že je dobrák, že nebyl hrabal, že dělá a outrata není, že s ní jedná lépe, než bývalo doma. Ale když to přec jenom byla matka...

To je pravda, myslíval si muž, k vděčnosti panímáma uměla dceru vést, i kdyby nebylo kale zač! Zato Dlaškovou zlobilo, že jí Klikar nevelebil, že před lidmi neukazoval radosti z velkého štěstí, do kterého se dostal, ba že k ní býval nevšímav. „Ó, to je pán, to je pán,“ říkávala, „co ten si o sobě myslí! Doma to pásalo ovce a teď by to chtělo číst noviny a chodit i ve všední den ve vyblejskaných botách!“

Lidé si zatím myslili, že všecky šaty, které Klikar ženě koupil, má tato od matky, ta že je zásobí vším, takže mohou jenom ukládat. A když staří s mladými v létě někdy vyšli na procházku, zastavili se v hospodě a Klikar platil, kdo si toho všiml, myslil si: „Je zdvořilý, dělá se k nim hodný, však ono se mu to stonásob vyplatí.“

Když se Nanyňka po kolika letech opět chystala do kouta, panímáma přicházejíc k ní, byla samý špičatý výsměch: „Bylo ti toho třeba, vid! Cožpak pan Klikar! Žena bude doma s dítětem ponocovat a on sedět v hospodě. Jako by měl bankál, jako by neměl nic už pro jedno dítě, ještě musí mít druhé!“ Nad lidi zatím dělala, jak se o dceru stará, skoro pořád že je u ní, jen aby jí ulehčila.

Když pak Nanyňka byla den ze dne chorobnější, když celé dni a noci bývala zmítána nejhroznějšími myšlenkami, Dlašková na zetě nepromluvila, ledaže vyčítavě i zlostně naň pohlédla a pokývala hlavou.

Potom přišly ty hrozný dva dni, kdy Nanyňka všecky svaté vyvolala a kdy se smrt belhala kolem oken — —

Ani tenkrát jí matka neulehčovala, nekonejšila, ale křikem svým, strašnými nářky ještě jenom přidávala.

Nanyňka ztichla navždy...

Po celém městečku si vypravovali, co Dlašková nad ztrátou dcery dělá, vlasý že si rve zoufalstvím, co její dítě vytrpělo a jak o ně přišla.

U Klikarů hubovala zetě, že je jako bez hlavy, vykládala, co všecko se musí stát a to že ona pro dítě všecko ráda udělá a obstará. Přitom však, jako by byl žal náhle s ní spadal, pečovala o všecko v příbytku — jmenovitě o jarmary.

„Co vy s těmihle šaty, s tímhle prádlem budete dělat, vezmu to k nám, dítěti to schovám na památku. Bylo to Nanynčino, a kdyby sem přišla jiná, darmo by se v tom roztahovala!“ a stěhovala, co se jen trochu dalo.

Jozífka také vzala k sobě, a vedouc ho náměstím, dělala, že lidé ustrnulí na ně pohlíželi.

Pohřeb sháněla nejslavnější, hudebníků musela být celá banda, kněží oba, Koudelka musil udělat rakev dubovou, svíček se rozdaly balíky, Klikar musil dát na kolik mší. Když podotkl, že snad panímáma dělá zbytečnosti, rozkřikla se naň: „Vy jste čistý — jako by si toho Nanynka nebyla od vás zasloužila!“ a mezi lidmi kázala, že nebýt jí, matky, byl by Nanynku dal ledajak odnésti.

Vdané ženské, černě oděné, nesly Nanynku na hřbitov a Dlašková za rakví volala: „Ó má dceruško předrahá, co ty jsi zkusila!“ Klikar byl vedle ní jenom jako nějaká vedlejší osoba, jako ledajaký příbuzný — ač mu hoře prsa div nerozbilo.

Když rakev položili nad otevřeným hrobem, Dlašková na ni padla a objala ji křičíc ochraptělým hlasem: „Ó, má dceruško spanilá, mé srdéčko předrahé, proč jsem tě já vychovala — abys mi takhle odešla — Kriste Ježíši, Panenko Maria, co jste to na mne dopustili! Jozífku, koukej, mámu ti zakopávají, sirotečku ubohej, ty ani nevíš“ — —

Klikar potom slyšel od samé panímámy, že mu všecky ženské měly za zlé, že stál u hrobu jako kamenný, jako by to byla ani jeho žena nebyvala, kdežto ony, cizí, hlasitě ji oplakaly.

A jednu sebechválu za druhou mu potom vysypávala, jen aby viděl i cítil, jaká ona je matka a jakým on byl mužem. A nedá pokoje — nedá...

Vzpomínaje na to všecko teď v tichu temného pokojíka, představoval si zde Nanynku živou a pomyslíl si, že kdyby tu u něho stála, řekla by, jako říkávala: „Musíš ji nechat, já tě znám, a je to přec jenom matka!“ Ale hned si také pomyslíl, že by jí řekl: „Milá Nanynko, člověk taky všecko nesnese!“

V neděli musel Jozífek časněji z lůžka; jindy chodíval s Dlaškovou nebo s Mertkou na hrubou, dnes ho babička chtěla mít s sebou na ranní. Vystrojila si jej do světlých šatů, vázanku mu upravila na velkou mašli, dala slamáček, a zobracevši si

jej, byla s ním spokojena.

„To ti povídám, ať pěkně jdeš, v kostele ať se hezky modlíš, aby každý viděl, že máš kousek moresů; před známými pěkně smekni, a když se tě na něco budou ptát, ne aby ses zas kroutil a šklebil jako nějaký kluk vesnický,“ nakazovala mu, sama se dostrojujíc. Černou hedvábnou sukni oblékla na zvon z bílých sukní, černou halenku si vzala, takový též šáteček uvázala na hlavu, pod krkem vyložila vyžehlený krajkový límeček, oblékla rukavičky, na levou dlaň si vložila skvostné modlitby a bílý kapesník, kousek bazaličky si utrhla pro vůni, a zobracevši se před zrcadlem a urovnávši každý záhyb, hoška pojala za ručku a šli.

Bylo opět skvělé letní ráno, slunno na zemi, jasno na nebi. Před domky bylo všude umeteno, nikde pracovního ruchu. Hospodáři ve svátečním, ale jen bez kabátů, procházeli se po záhrobních, na zahradách, pokuřovali a v pohledech jim tkvěl sváteční klid. Ženské se scházely ze všech stran ke kostelu, u kříže stály jich už pestré hloučky a sbor tlumených hovorů vlnil se do nedělního ticha.

Dlašková vedouc si Jozífka, šla zasmušena, skromně nakloněna, jako by věděla, že kdekdo na ni hledí. Byla v sladkobolné náladě, sama s sebou měla soucit; tušila, že kdo známý ji vidí, lituje jí, čeho se dočkala a že si toho nezasloužila. Pozdravovala s tklivým úsměvem, s Jozífkem hovořila, aby se k Pánbíčkovi pěkně modlil za maminku a za tatínka, za babičku a za dědečka. Když docházeli kostela, stará paní učitelová s kostěnými brejlemi na nose, jdouc v krinolíně, vikleru a v tmavém čepci přes cestu ke kůru, usmála se na hošíčka, pohládila ho a řekla: „A Jozífek — to mu to svědčí u babičky!“

Dlašková pokyvovala i vydechla: „Chudinka!“ a sundavši mu klobouček, také na hlavě ho pohládila.

Vdova Očadlice vypjatá, nastrojená, v tváři zarudlá, také pozdravovala, ale Dlašková šla, jako by neviděla.

V kostele se provlékli až do středu lodí, na volný prostor u lavic. Dlašková pozvedla vrchní sukni, opatrně poklekla, bila se v prsa, křížovala se a také Jozífkovi šeptala, aby klekl, udělal křížek a sepjal ruce. Při mši nepohleděla vpravo vlevo, ruce měla sepjaty, jako by

se převroucně modlila — — ale mysl byla pořád plna

Klikara a Pavli kancelistčiny. Jozífka po chvilkách pohládila, vyslechla jeho

šepot, přisvědčovala a zas napomínala. Byla přesvědčena, že si lidé šeptají, jak to dítě krásně vede, že jeho táta toho ani nezaslouží. Utírala si šátkem oči a v tichu pozdvihování se opravdu rozplakala.

Když po „výkladu“ vycházeli z kostela, Dlašková ještě na schodech v zástupu lidu hlasitě pravila k Jozífkovi: „Půjdeme navštívit maminku.“

Povznesl k ní udivené, tázavé oči.

„Na hřbitov půjdeme, hošíčku, k tvé mamince v hrobečku.“

A když ševcová Pundrová, ohnutá, osmahlá, uslyševši ta slova, pohlédla na ni očima jako vyjevenýma, Dlašková smutně pokývala, zavzdychla a oči obrátila k nebi. Nadála se, že ji kdekdo známý bude zastavovati, o Klikarovi vypravovati, litovati, ale přecházeli, pozdravující jen jako jindy. Až na náměstí paní Brunclice, kloboučnice, jež se Dlaškové v tom ústí ulice zdála dnes ještě menší a scvrklejší, počkala si na ně a ústa majíc do půl tváří, hledíc na Jozífkou, jen pokyvovala.

„Jdeme navštívit maminku,“ slabě vydechla Dlašková- a vytřela si oči.

„Jděte, jděte — chudáčka! Beztoho je tam opuštěná“ — šeplavě vylplynulo z širokých úst.

Dlašková mlčela.

„Máte zármutek, vidíte,“ přisvědčovala si klouboučnice, „inu, člověk se vám nediví. Když to u nás onehdy někdo povídal, řekla jsem hned: To bude smutek pro paní Dlaškovou.“

„Vždyť je taky co říct —“

„Ó, naše Růžička, když se povíдалo, že by ho některá jako tamhle Brabcová nebo Jodasová chtěla, říkala: Bloudi, kdo ví, na kterou ten už myslí. No, jsou starší, člověk se nemůže divit, že by rády — mladice se vždycky může jen smát a čekat.“

„I já si myslím, že by zeť takový nebyl, ale kdo ví, jak ho dostaly,“ teskně řekla Dlašková.

Paní kloboučnice všecka oživila: „I to věřím, kancelistka ona to umí! To je vždycky velebení, co a jak u nich je, Pavli jak všecko krásně umí, a člověk přec ví, že je jedna línější než druhá. Ó, Beliharka hloupá není! Tamhle ji vidíte, jak se kroutí!“

Dlašková stranou pohlédla, všecek obličej se jí zostřil a rty se semkly. „Já jen myslím na to dítě,“ povzdechla.

„Štěstí, že má vás, jediné štěstí —“

„Ale vždyť já už taky nemůžu a jen vzdychám, jak sirotek mé nebohé Nanyňky bude jednou odstrčen — „ a utírala si oči.

„Žeť, tam ty si to nepřipustíš,“ a paní kloboučnice pohleděla do Beliharových oken, „ty budou myslit jenom na sebe. Naše Růžička Jozífka taky tuze litovala. Je ještě mladá slečna, ale srdce, ach, ta vám má srdce! Já se starým někdy se div do pláče nedáme, když ji slyšíme. Ale nebudu vás zdržovat — tak už se u Nanyňky nějak potěšte!“ a paní kloboučnice capala na podloubí, aby „svému“ pověděla, jaké má Dlašková naháňky.

Ta jdouc s Jozífkem ještě dvakrát se ohlédla po Beliharové, jež z kostela šla rovnou k učitelovým.

„Ty si teď dáš na mne pozor!“ myslila si Dlašková a šla s Jozífkem do ulice. Cestou mu vypravovala o mamince, jak tam v hrobě leží s křížkem v ruce, ale že se z nebe dívá, jak si jdou k jejímu hrobu poplakat. A ptala se: „Jestlipak se na ni pamatuješ, Jozífku?“

„Pamatuju — vždycky mě chovala.“

„Jenom na ni nikdy nezapomeň, měla tě tuze ráda!“

Když se blížili k Merencině domku, Jozífek se ptal: „Nestavíme se u tatínka?“

„Nestavíme, hošíčku, snad k nám dnes přijde, dávno u nás nebyl.“

„Ale byl, babičko,“ klidně odvětil, pozoruje kovově lesklého holuba, jenž si po silnici vykračoval, hbitě zobaje.

„Ba nebyl — ach, ach, milý hošíčku!“ ale šla pomaleji, aby jen je Klikar spatřil. Čekala, že vyběhne, že se bude ptát, kam jdou, a ona že mu řekne. Ale jak mu to řekne! — Ale Klikar nevyšel.

„Ó, bůhví, kde mu je konec, beztoho že sedí u té — „ povídala si v duchu. „Stará nebyla doma, tak měli volnost.“ A zas už jí v hlavě všecko vířilo.

Kraj pod tou skvělou čekankovou oblohou byl jasný, krásný, vzduch jako zrcadlo, každou mušku bylo v něm viděti. Pěnice na staré jabloni zpívala, jen to zvonilo.

Dlašková všedši na hřbitov, viděla, že u hlavního kříže stojí hrobnice s vesnickou hospodyní, a ještě asi u dvou hrobů že klečí návštěvníci. Pokřížovali se, vedla hocha nalevo ke zdi, kde v řadě rovů byl i Nanyňčin. Přicházejíc k němu,

plakala hlasitě. Jozífek se na ni díval, pozoruje, jak se jí hlava i ramena klepou.

Pozorně si vyhrnovala sukně a již schýlivši se, dopadla na rov.

„Ach, moje dítě předrahé, moje Nanyňko, co jsi mi to učinila!“ zaštkala.

Jozífek teď pozoroval, jak se motýl bělásek zvolna třepetal mezi keři chvojek, jak trochu poseděl na povadlém keři růžovém a zas vyletěl vzhůru až nad košatý zelený agát a vetchá bílá křídla se mu v slunečnu zaleskla.

Jak tělo Dlaškové na hrob skleslo, tak se opět prudce povzneslo a oči, plně rozevřené, přísně se zahleděly na rov. Několik povadlých i suchá již kytička polního kvítí tam ležely a zlatě žlutý věneček z rozchodníku. Dlašková ty dárky div očima neroztrhala. Již prudce chytla věneček a vyletěl za zeď — kytičky za ním jedna po druhé. Zrovna vztekla to vyhazovala a všecka přitom zrudla.

„Proč to zahazujete, babičko?“ udiven se ptal Jozífek.

„Protože kdo ví, jaká mizera to sem položila. Já jí povím, bude ona se přetvařovat, chytrácky stavět. K tomu i tenhle hrob má být dobrý? Vím, že to maminku dole tlačilo jako žhavé kamení!“

„Jistě, babičko?“ tázal se a hleděl na ni s tichým úsměvem.

Podívala se naň mračivě, ale neodpověděla. Hledíc opět na rov, představovala si, jak se tu asi Pavli modlila, jak se po očku dívala hřbitovem nebo přes zeď, zda Klikar už nejde.

A znova se rychle obrátila k Jozífkovi, pravou paží jej chytla kolem těla a zahořekovala: „Tak jen se, dítě, podívej, tady leží tvá máma zlatá, jediná! Křížek udělej a Otčenášek říkej!“

Z pole za hřbitovní zdí prudce vyletěl skřivan a hrdélko ve výši sotva stačilo vysypati proudy trylků, jež se jím hrnuly. Jozífek drže v sepjatých rukou slamáček, říkal Otčenáš, ale oči se dívaly vzhůru na pějící ptáče, z něho k městu na řídké, bělavé vlny kouře, jež z komínů volně vystupovaly do čistého vzduchu.

„A křížek udělej na hrobě — a když ti jednou ve světě bude nejhůř, sem se přijď, Jozítku, potěšit!“ Ta slova řekla zvláště hlasitě, dojemně, aby je slyšela i hrobnice, jež prostě oděná, s rukama na prsou založenýma, hubená, ustaraná, zvolna sem mezi rovy kráčela. Prošedlá, řídkovlasá hlava její slovům Dlaškové přisvědčovala.

Dlašková se znova rozplakala a šátečkem zakrývala oči. Obrátivši se potom k

hrobníci, pravila studeně:

„Povídala mi už Merencinka — — Všecko jsem to s hrobu vyházela tamhle za zed! Že jste mi to nevzkázala hned!“

Hrobnice jen mávla rukou.

„A ještě chodí?“ ptala se Dlašková.

„Teď už kolik dní tu nebyla.“

„Bodejť by sem ještě chodila, když ho beztoho už % drží oběma —“

„Dala mi nějaký šestáček, abych to tu zalévala, když jsou teď taková horka,“ zvolna, jen jako do prázdna vyprávěla hrobnice.

„A to jste jí je nehodila pod nohy? Což já bych vám nedala? Vždyť to přec není její — co ona má tady — „ a již se hrabala v kapse.

„Prosím vás, paní Dlašková,“ tesklivě začala hrobnice, „chudý člověk je rád, když něco dostane, a kdežpak já vím, proč a nač to dělala.“

„Tu máte, a jakživa už od ní nic neberte. Nanyňka by se v hrobě obrátila, kdyby věděla, kdo jí dává na hrob.“

„Když to teď vím —“ a hrobnice strkala peníze do hluboké kapsy spodní modračky.

„Ještě se tu scházejí?“ Dlašková se jí zpytavě zadívala do očí, doufajíc, že teď spíše poví.

Hrobnice se všecka pohnula a ustrašeně odpovídala: „I to oni se tu nescházeli, kdežpak, to Pánbůh chraň. — jen se tu stavila a potom tamhle na lukách šli spolu. Tak pěkně děkuju, budu se starat,“ a již se zase zvolna vracela mezi hroby.

Dlašková sepjala ruce a rty se jí pohybovaly tichou modlitbou. Skřivan opět zpíval. Z javoru zvolna slétal zažloutlý list, až neslyšně klesl na zšedlou trávu, na níž takového listí leželo již celé roztroušené hejno.

„Udělej zas křížek, Jozífku, a půjdeme!“ povstavši, pravila Dlašková a po hoškovi křížovala rov sama: „Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého — a spi tu tiše, ty má drahá hlavičko opuštěná!“

Jozífek se díval po pomnících, sebral si spadlý kaštan a botičkami šustil v listí. Na silnici poskakoval, honil se za motýlem, hodil za cupitajícím konipáskem, sebral hrušku a hned se do ní zakousl. Ale v městě musel zase k babičce, jež si ho za ruku

vedla k řezníkovi, potom až domů. Lidé právě počínali chodit na hrubou.

Když Dlašková našla domovní dveře zamčeny, povídala o matce: „Zas už od teďka v kostele dříme a vysedí tam v chládku až do poledne.“

Ve světnici Jozífek svlékl kabátek, a vzav čepici, chvátal ven.

Dlašková se zvolna odstrojovala a potom počala snášeti na oběd.

Zatopivši, postavila hrnec na plotnu a ukládala do něho maso.

A tu hrkla branka a Dlašková na záspi spatřila Klikara. Všecko se v ní rozkloktalo a nohy se počaly chvěti. Zaťukav, vešel jako obyčejně.

„Pěkně vítám,“ suchým, táhlým hlasem odvětila mu na pozdrav.

„Děkuju hezky — zdrávi?“ ptal se, odhodiv klobouk a stoje uprostřed světnice.

„I zdrávi, zdrávi,“ odpovídala se zvláštním špičatým důrazem.

Přešel k oknu — zpět — a utíraje si pot, povzdechl: „To je tam horko —“

„Horko, horko,“ a dala se do sípavého smíchu. Šla ke skříní, něco v ní hrabala a přitom pravila: „Dávno jste u nás nebyl!“

„Nebyl — kolik dní — utíká to —“

„Utíká, utíká, od neděle jste nepřišel. Čekali jsme vás s Jozífkem, i u vás jsme byli, ale kdopak ví, kde vás je pořád konec,“ a stále ještě hrabala.

Klikar mlčky přecházel.

Jdouc od skříně, zastavila se před ním, přeměřila si jej od bot na hlavu a pravila: „Vy jste namoutě duchu vymóděn, zrovna jako byste se chtěl ženit!“

Zasmušil se a potáhl knír.

„Vousy jako mladík a vlasy vám voní po celé světnici.“

„Dal jsem se ostříhat a to on vždycky namaže.“

„I vždyť já vím,“ a opět se dala do suchého smíchu. Šukala u plotny, jako by ho tu nebylo, až zas po chvílce zahovořila: „Byla jsem s Jozífkem u Nanyanky — člověk tuhle může málokdy, a žádný k ní nejde, k chudince — a na hrobě vám ležely kytičky a věneček — ale ty letěly přes zed!“ poslední slova řekla rychle, z očí jí zajiskřilo a líce i brada se jí zostřily.

„Proč?“ ptal se, a neušlo jí, že pobledl.

„Proč? Což myslíte, že nevím, kdo a proč to tam dával?“ a přísně se naň zadívala.

Klikar mlčel; oči maje sklopeny, zvolna šel k oknu.

„Tak vidíte, že víte, — ale mohl byste se stydět!“ a odplivla si do kouta u kamen.

„Stydět? To snad ne —“ a malinko se usmál.

„Stydět! Nechat ji k Nanyňčinu hrobu chodit a dělat tam komedie — kytičky dávat — Nanyňka se musela v hrobě obracet!“

„Vždyť je to kamarádka — „

Dlašková ještě více rozevřela oči zlostně planoucí. „Kamarádka — jaká kamarádka! Teď najednou — půl roku po smrti. Žádné kamarádky nebyly! Je to živo sic jen z té jehly, ale panstvo dělaly vždycky a myslyly, že jsou něco víc, že patří k městkému panstvu a my mezi to nižší — třebaže to nic nemá a my tuhle svoje!“

Klikar neodporoval.

„Není to pravda?“

Pokrčil rameny. „Byly snad dobře a je to hezké, když si někdo vzpomene.“

„Byly snad dobře — — vy to nevíte, vidíte, nebyl jste tady! Byly dobře, když jsme jim nosily peníze, jináč ta mladá měla hlavu takhle vysoko — a vždycky jenom klobouk a parazónek — Na Nanyňku hezky, když přinesla, na ulici kale ne! A najednou vzpomíná

— někdo se jí prosí — vzpomínat mají ti, kterým to patří.“

„A myslíte, panímámo, že nevzpomínám? Člověk nemusí všechno dělat nad lidi —“ a počal červenat.

„Chchchch, jen se stavte, stavte! Vzpomínáte — — myslíte, že nevím, co děláte?“ vyhrkla prudčeji.

„A co dělám?“ ptal se rozhodně a postoupil o krok.

„Jen se soťte, na mne, na starou mámu,“ pravila pohrdlivě.

„Nic zlého nedělám — nejsem chlapec!“

Podívala se naň trochu překvapena a chvíli mlčela. „Vždyť mne s tím lidé zastavujou — do očí mne tejrají, za všechno —“

Klikar opět trochu přešel. „Ať se každý stará o sebe, já si taky nevšímám.“

„Protože je to hanba!“ vyjekla.

„Co je hanba?“

„Aby ona v noci nosila na hrob kytičky a vy se s ní potom slézal!“

„Jaké slézání — „

„Snad mi zapřete, že nechodíte spolu v noci po lukách a bůhvíkde!“ a očí z něho nespustila.

„Chodím!“

Dlašková se až prohnula, jak křečovitě zaštkala. „Hezky, hezky vás už tomu naučila — ó, ta to, pane, umí! Stará se, chodí plakat, a vy, blázne, věříte! Ne-napadne vám, co by tomu Nanyňka říkala? Chtějí vás dostat, aby se-dobře měly! Ó, ta stará je chytrá — potom by teprva mohla pořád sedět u kamen před troubou a zobat; a mladá jí nezádá!“

„I vždyť jste jindy o nich takhle nemluvila!“

„Protože mi do nich nic nebylo, dám každému pokoj, hledím si svého, dělám od rána do večera.“

„Já také.“

„O hochu se vám starám jako matka a tohle mám za všecko. Není vám hanba před tím dítětem — vždyť se mu už i kluci pošklebují.“

„Proč by se pošklebovali — „

„Že si jeho táta namlouvá!“

„Kluci jsou kluci.“

„A snad to není pravda?“

„Je!“ vybuchl ostře.

„Je —“ a rozeštkavši se, zalomila rukama: „Kriste Ježíši — a on mi to takhle řekne —“

Přešel od okna k oknu, a zastaviv se zas uprostřed světnice, pravil mírněji, ale hlas se mu třásl:

„Co bysme se křičeli — takhle pořád nezůstanu, chci mít pořádný život!“

„Pořádný život! Ty to, bože, slyšíš! Hochu mám jako svého, jemu se starám, aby měl ve všem pořádek—“ a stojíc jako zhroucena, jen hlavou vrtěla údivem.

„Ale jaký mám život — celý den ve fabrice, potom pořád jako pes.“

„Vždyť máte Jozífka a ani k němu nejdete!“

„Kdyby Nanyňka mohla, jistě by mi sama řekla, abych takhle sám nebyl.“

„I ty má dceruško nebohá, ty to slyšíš! Co jsi se mu nadřela, od úst si nautrhovala, aby měl všeho, a tohle máš za to!“

„Nepovídejte, co není pravda!“ křikl zas prudčeji.

„A co není pravda! Kolikrát se tu naplakala, nahořekovala. Ó, Bůh sám ví, co ono se dělo! Naposledy už o všem věděla, ale nechtěla říct, třebaže mámě srdce otvírala a posteskla si!“

„Kdybyste nemluvila,“ řekl s odporem, „já Nanyнку znal a ona mne.“

„A snad ne — snad nemyslíte, že vás chválila?“

„Chválila, nechválila — ale kvůli vám se naplakala, ne pro mne. Žeť vím, jak jste ji popichovala, ale Nanyнка věděla, že zlý nejsem.“

„Kvůli mně se naplakala,“ štkala znovu, „že jsem ji doma měla jako děvečku předrahou, že jsem s ní srdce rozdílela, pomáhala, těšila —“

Klikar minutku mlčel, ale všecek se chvěl. Pokročiv, pravil prudce: „Panímámo, co se budem vadit — což myslíte, že já a všickni lidé jsou slepí, že rozumu nemáme? Dokud Nanyнка byla doma, musela oddřít všecko sama, proto jste ji nerada dávala z domu. A o té pomoci teprva nemluvte — kdypak jsme z toho co měli!“

Dlaškové oči zešpičatěly a kolem úst měla jízlivý úsměv. „Ano, ano, to vy takhle, abysme vám byli strčili, co máme, sami zůstali na žebrotě a vy byste to teď hodil těm — — Ó, holečku, takové zetě my známe!“

„O nic jsem vás nikdy neprosil, a co jste dali, zase jste si vzala —“

„Bodejť bych nevzala, vždyť to bylo naše a toho dítěte, snad jsme vám to měli nechat, aby se v tom teď nějaká roztahovala.“

„Co na mně tedy chcete?“ ptal se suše.

„Co chci — — abyste se pamatoval, měl rozum, vždyť to jsou chytračky, nejste první, mámí to jen!“

„Neostouzejte pořád,“ řekl odstoupiv.

Pohodila hlavou a všecko tělo se jí pohnulo hněvem. „A dítě abyste neodstrkoval — chudinka Jozífek —“ a zástěru pozvedla k očím.

„Neodstrkuju ho!“

„Ale. odstrčíte! Strčíte ho mně, abyste sám mohl vyvádět. Ale já se zastanu, já mu ublížit nedám, sirotkovi, slíbila jsem to Nanynce na smrtelné posteli.“

„Mám ho taky rád, třebaže to pořád neříkám.“

„Nic ty se, Nanyňko, neboj, nic, ještě je tu bába, když táta o dítě nedbá. Ale to si pamatujte,“ a povznesla pěstě, „kdybyste ji k oltáři vedl, přinesu to dítě tam,

postavím ho vedle vás a řeknu: Podívej se, hošíčku, co tvůj táta dělá, jak na mámu zapomněl!“

Klikar rozhořčen vzal klobouk, ještě přešel světnici a pravil hněvivě: „Škoda řeči, vadit se nebudu, ale na provázku se taky vodit nedám. Spánembohem!“ a šel ze dveří.

„Jen si jděte, vy nafoukanče, ty vás dobře dostaly — „

Klikar už neodpověděl.

Vyběhla na síň, ale zastavivši se, opět se pomalu vracela. Usedla před prahem a dala se do zlostného pláče...

Když Mertka v poledne přišla domů, dcera hned k ní a brzy plačíc, hned se zlobíc, vypravovala o zeťově návštěvě.

„Vždyť jsem ti, bláhová, povídala, že si poroučet nedá,“ obědvajíc pravila jí matka.

„Ale sloužit si dá!“

„Ještě řekne, že ti chce ulevit. Sám nezůstane, to jsem si myslela hned, a ptát se taky nepřijde.“

Dlaškovou matčiny klidné odpovědi až řezaly.

„Pavli kancelistčinu po naší Nanynce! A sotva půl roku uteklo — „ zlobila se.

Matka jen mávla rukou.

„A nejsem snad Nanynčina matka, abych bránila její dítě? Má mi být jedno, jak se k němu táta má a jakou mu chce přivést macechu?“

„Tomu, milá holka, taky rozumím, ale až budeš stará jako já a živa jako já — jenomže ty tak živa nebudeš na ledaco se budeš dívat jináč.“

Po těch matčiných slovech Dlašková na chvíli zmlkla. Potom jen posteskla: „Ach, ach, člověka v zármutku nikdo nepotěší!“ a mrzuta se loudala do svého.

Sedíc s Jozífkem u oběda, chvilkami na hoška tajemně zakývala a přes tu chvíli si utírala slzy.

„Proč pláčete, babičko?“ zeptal se.

„Proč pláču — nad tebou pláču! Až budeš velký, vzpomeneš si.“

„Takhle veliký — či takhle?“ pozdvihuje páž a natahuje se, ukazoval.

Dlašková mu neodpověděla a jen si pomyslila, že to ještě rozumu nemá.

„Počkej, počkej, jak se budeš mít, až dostaneš macechu,“ začala zas.

„Nechci žádnou — vyženu ji!“

„Bodejť, vyženeš, když ti ji táta přivede. Potom si budeš zpívat: Když hlavičku češe, krev potůčkem teče — když košilku pere, div mne neprokleje!“

„To já ani neumím!“

„Ale budeš umět — budeš!“

Byla by bývala tak ráda hoška rozlítostnila, aby přišel, vzal ji kolem krku, aby spolu plakali, až by se lidé pod okny zastavovali; ale Jozífek zvolna jedl a při babiččiných stescích zůstával kliden.

„Milý Jozítku, Honza Mádlů měl pravdu, když ti to onehdy o tatínkovi povídal,“ spouštěla jinak.

„A má na mne zlost, že jsem vám to řekl. Říká: „Počkej, kluku, tebe až já dostanu do hrsti, už teď mne dlaň svrbí. Potom si může bába na mne přijít — a řečí i pohybem Honzu napodobil.“

„Vidíš, vidíš — a jak teprve bude, až tě tvá bába přestane bránit! Potom tě budou cizí lidé odstrkovat a otloukat!“

„Vždyť já bych se Honzovi nedal, babičko!“ povídal hrdě.

„I je s tebou řeč!“ broukla a šla od stolu.

Když si Jozífek opět vyběhl, Dlašková si v duchu stýskala: Mám to neděli — člověk se ani kale pomodlit nemůže. Dobře táta, ten si je pěkně za horami a nestará se. Ten se jaktěživ o ty své děti napečoval — těm by se vedlo, kdyby nebylo mámy. A co za to mám? Jednu mi Pánbíček vzal a druhá ještě vyčítá!“

Mračíc se, přikryla hlučícího kanára, unavena, zmožena chodila, jako by hledala včerejší den, potom odhodila svrchnici, narovнала polštáře a lehla si. Myšlenky se jí v hlavě honily. Znova všecko slyšela, co s Klikarem mluvila, u výpovědí jeho se zastavovala a znova si podrážděna říkala, jak se dnes pěkně vybarvil. Kdo by si byl pomyslíl! Pořád jako neviňátko a najednou se staví na paty. Ale to ty dvě dovedly! Pořád že jsou, jako by svět pro ně nebyl, a zatím strojily oka, až ho chytly jako zmámeného zajíce. Ale ať se ještě nesmějou, ještě je tu ona a dovede jim dušičkami zaklepat —

Když se lidé odpoledne loudali z požehnání, u kancelistů Beliharů v kuchyni dosvačovaly.

Stará paní seděla na vydrhnuté lavičce u kamen, bílý, hodně veliký

porcelánový „kafák“ měla v levici, v pravici kus buchty, již před polednem upekla. Ukusovala pomalu, zálibně a po každé se podívala na buchtu, pozorujíc, jak se jí povedla.

Nábytek v kuchyňce byl starý, měkký, ale vše bylo uklizeno, nádobí na stěně i na poličce urovnáno, dvě ustlané postele byly přikryty kartónovými pokrývkami, na nichž leželo srovnáno „šití“, šicí stroj stál u bočního, stůl u průčelního okna, záclonky byly na oknech, žlutá klec se stehlíkem na skříni, podlaha čistě umyta.

Dveře mezi postelemi byly otevřeny do pokoje, jenž byl jako „parádní“, „když přijde někdo lepší, aby ho bylo kam vést,“ a stál v něm nábytek, jež paní kancelistová měla, když její nebožtík byl ještě v úřadě. Velká skříň, police a prádelník staré dobré práce, vykládané, s mosazným kováním vyleštěným, byly hned u průčelní zdi, na prádelníku stojací hodiny, jež uměly hrát pochod-Radeckého, a po jejich stranách vázy s umělými, poprášenými kyticemi.

Hned po pravé straně dveří stála postel, vystlaná peřinkami bílými, s krajkami a rozkošnými vložkami, jimiž prosvítalo modro. Stůl s háčkovanou modrou pokrývkou stál uprostřed podlahy, na níž ležely vybledlé kusy koberců. Vlevo ode dveří byl veliký, vysoký žlutý kufr, jenž ukrýval Pavlinu výbavu, všecky ty tucty svázané modrými pentlemi a celým pokojem vonící mátou a mateřídouškou. Na stěnách visely rytiny, po krajích už začmoudlé, místy zvarhanělé, v žlutých prohýbaných rámcích a mezi nimi páně Beliharův „obšit“ i diplom čestného členství, jež obdržel od malešických veteránů.

Pavli seděla v kuchyňce u okna, čelo podepřené dlaní a velké modré oči jí bloudily náměstím. Velká byla, statná, rozložitých ramen, a třebaže na ní bylo patrné, že je přes třicet, pleť měla hladkou, lesklou, zdravě pročervenalou. Světle kaštanové, hojné vlasy tvořily vysoký účes, v němž bylo zatknuto růžové rozpukávající poupě, klenuté čelo, nos trochu široký, svěží plné rty, všecek obličej kulatý. Hlava jí seděla na pevném týlu, na němž se leskly přihlazené chomáče vlasové.

„Učitelovi jdou na procházku,“ hlavy od okna neodvracejíc, pravila matce.

„Jdou? Kterépak si vzala šaty? Vede si ji?“ rychle se ptala matka a chvátala k oknu. Na protější straně náměstí, v plném odpoledním slunci šel pan učitel Motyčka, trochu ohnutý, pěkně ustrojený, hůlku v pravici, a za levici se s ním vedla Matyld,

vysoká, vypjatá, s rudým sluníkem nad kloboukem, světle opeřeným.

Stará paní mlčky, nehnutě pozorovala, dokud nezašli do ulice. Jdouc potom se svačinou v ruce na své ke kamnům, pravila: „Každému se můžou vyrovnat!“

Pavli neodpověděla, ale obrátivši se do světnice, zamyšlena se zadívala na čistou podlahu a povstavši, protáhla se, urovnala nažehlenou bílou zástěru i záhyby světlých šatů. Jako jedle byla, klenutého poprsí, pevných boků. Přecházejíc napříč kuchyně, bzučela si píseň: „Se srdcem divno hrát, tu chce jít, tu chce stát, hned sladce zaťuká a zas div nepuká — „ Opět usedla a hlavu opřela v dlaň.

„Teď nepřijde?“ zeptala se matka a oči jí jen plaše kmitly na dceru.

„Dnes? V neděli odpoledne?“ usmála se Pavli.

„Co by bylo?“ a matka při té otázce přestala ukusovat a oči široce otevřené se upřely na Pavli.

„Nic by nebylo, ale to víš!“

„Byl u Dlaškové?“ a zase srkla.

„Povídal včera, že tam půjde, a dopoledne do ulice šel.“

„Jestli mu kázala! Ale sotva ještě co ví, třebaže si mne dnes nevšimla a já se k ní nehnala.“

Pavli si zhluboka vzdychla.

„Co bys vzdychala — nebude to, nebude, jaká pomoc! Ale snad by se jí nebál!“

„Je velký dobrák, nemá rád mrzutosti a rozumím tomu. Žena nedávno zakopaná — dítě — „a opět si počala bzučet nápěv písně Se srdcem divno hrát.

„Nedávno — půl roku není tak nedávno, ženívají se za měsíc, za dva,“ pravila matka.

„Takový on není — pořád vzpomíná; Je mu tam samotnému asi krušno.“

„Vždyť je tam Merencinka,“ a stará paní se dušené rozesmála, až se jí hlava klepala.

Dcera zas povstala, ruce zkřížila za hlavu a vzdychla: „I to je život!“

„Snad tě přeci chce, ne? Toť vím, že mu nadbíhají, vzkazují, ale on si nevšimne. Cožpak ti neřekl, že tě má rád?“ Oči stařeniny div z důlků nevyskočily a všecek obličej byl jediná zvědavost.

Pavli se krátce zasmála. „I my tak nemluvíme —“

„A co mluvíte, prosím tě?“

„Tak všelicos — o Nanynce, o Jozífkovi, o továrně, vypravuje, jak bylo u nich doma, jak museli všichni do světa —“

„Ale snad jim není zle, aby na něj chodili?“

„Povídal, že se všichni drželi, obě sestry že jsou slušně vdané — rodiče prý si vždycky pochvalovali, že při té bídě mají aspoň hodné děti.“

Vtom zvenčí pronikl dupot těžkých kroků, zvolna vystupujících po vysokých, dunivých, vrzavých schodech.

„Někdo jde,“ rychle pravila matka a odkládala hrnek.

Pavli vzdychla a sedla zas ke stolu.

Teď se mezi dupotem ozval hlasitý výdech.

„Dlašková!“ zašeptala matka a v kuchyni se rozložilo ticho jako v hrobě, jen stehlík ťukal zobáčkem do lístků žabince.

Příchozí dostoupivši schodů, opět vydechla — pak bylo zase slyšeti kroky a již klepot na dveře.

„Dej Pánbůh dobrý odpoledne!“ a Dlašková nažehlená, šustící, stála ve dveřích.

Stará paní vyskočivši, oběma rukama si přihladila černou zástěrku a volala: „I pěkně vítám, pěkně vítám,

to jsou k nám hosti — to je dost, že přec jednou — — „

pootevřenými ústy hrkal poplašený smích a ruka paní kancelistové hladila Dlaškovou po paži.

„Pěkně vítám, paní Dlašková,“ i Pavli vlídně vítala a již podávala židli.

Dlašková si šátečkem otřela ústa a pichlavě pohleděla na Pavli, jež honem opět pobízela, aby si sedla.

„Děkuju pěkně, děkuju — sednu si — sotva jsem po těch schodech vylezla — „

„Jsou příkré, vědí,“ rychle přisvědčovala kancelistová, „špatně se po nich chodí, ale chvála Pánbíčkovi, jsem už hezky stará, ale ještě dobře po nich běhám,“ jako uhoněna vyprávěla a přešlapovala, jako by nevěděla, co honem chytit.

Pavli usednuvši, klidně Dlaškovou pozorovala.

Když tato mlčela, kancelistová znova lichotně švitořila: „Však jsem tolikrát

zvala — a proč s sebou nevzali Jozífkou, hošíčkem malého?“

„I kdepak —“ hledíc do podlahy pronesla Dlašková.

A nastalo úplné ticho. Staré paní se pohybovala ústa, jako by užuž chtěla něco povědět, ale mlčela, neboť slova zachytiti nemohla.

Vtom Dlašková zvolna povznesla hlavu, zadívala se na Pavli a chvějícím se, řezavým hlasem začala: „A prosím vás, Pavlinko, co vy s tím naším zetěm myslíte dělat?“ Ústa jí zůstala pootevřena, tváře červenaly a oči svítily.

Pavli nepokojně přisedla a z úst jí jen vyplynulo údivné: „Já?“

„Moje dcera s jejích zetěm — co by dělala, paní Dlašková? My nejsme žádná špatná rodina, nás tady každý zná — „

Dlašková šoupla nohou a mávla paží. „I nač takové řeči — vždyť snad vím, co se děje!“

„Co se děje paní Dlašková?“ skoro hrdě ptala se Pavli.

„Co se děje — na mne, milá Pavlinko, takhle nesmíte spouštět, já nejsem žádná služka, můžu se tady s každým rovnat, jaktěživa jsem se nic špatného nedopustila, děti jsem v bázni boží vychovala a nesmí se nikdo proti mně naparovat.“ Ta slova Dlašková říkala zvolna, ale jako když břitvu brousí. Potom dodala hlučněji a rychleji: „Chcete Nanynce vzít muže a Jozífkovi tátu!“

Pavli rychle nabrala dechu, ale neřekla slova. Stará nakloněna, ruce majíc sepjaty, nehnutě, s úzkostí hleděla Dlaškové na ústa.

„Běháte za ním! Jak vy se jen můžete opovážit dávat mému dítěti kytičky na hrob? Moje Nanyнка byla hodná dcera i žena!“

„Já že za ním běhám?“ Pavli ztěžka vydechla.

„Co by tohle, paní Dlašková, povídali,“ i stará honem žvatlala.

Ale Dlašková nedbajíc, pokračovala ještě hřmotněji: „Takhle nemluvte. Běháte! I na hřbitov za ním běháte!“

Paní kancelistová ustrašena hleděla, co dcera řekne,

„Sešli jsme se tam náhodou,“ zas klidněji pravila Pavli.

„Náhodou! A co vy máte pohledávat u našeho hrobu — to není místo pro vás! Ale já vám rozumím; stavíte se, jako byste na Nanyнку vzpomínala; abyste se mu proto líbila. Vy máte co na Nanyнку vzpomínat, jaktěživa vaší kamarádkou nebyla!“

Pavli povstala. „Paní Dlašková, co je vám vlastně tak dalece do mne, jak se

můžete vůbec odvážit v našem bytě takto mluvit!“

„Je to můj zeť!“

„Ale ne syn — ostatně to řekněte jemu!“ a Pavli postoupila zas k oknu.

„Už jsem mu řekla, co mu patřilo!“

Paní kancelistová, nabyvši z dceřiny řeči posily, začala také: „To by bylo pěkné, aby oni si na nás takhle přišli! Já jsem přeci vdova po úředníkovi, děti jsem pořádně vychovala, jedna je učitelkou a má pana učitele!“

„Však ten o tom asi taky věděl!“ ušklíbla se Dlašková.

„Budte ráda, že vás neslyší,“ přísněji odvětila Pavli.

„I to ať by slyšel! Velebil vás asi, to vy už umíte zařídit — vy sama jste zeťovi nadběhla.—“

„Paní Dlašková, takhle u nás mluvit nebudete!“ prudce se obrátila Pavli. Tváře jí zahořely a z očí sršelo.

Dlašková také povstala a spustila výsměšně: „Propánakrále, snad se do mne nechcete dát? Já, holečku, se takovéhle osoby hned neleknu. To vám povídám krátce a dobře, ať mu dáte pokoj. Můj zeť vám Pozdrav Pánbůh! říkat nebude!“

„Proč se o mne staráte!“

„Protože jsem máma jeho ženy, chudinky! Ta by se byla pěkných věcí dočkala — kdopak ví, jestli jste už za ní —“

Pavli se prudce rozplakala: „Mami — mami — celý den tuhle dřu a teď to slyšíš!“ a ramena se jí roztřásla.

„Paní Dlašková, takhle mluvit nesmějí, ne a ne, to si dají dobrý pozor! Moje dcera je dobré dítě, to můžu říct každému, žádnou radost na světě neměla, ke mně vždycky byla tuze hodná. Měli taky dceru, tak mi nehanobějí mou!“

„Když je to pravda,“ odsekla Dlašková.

„Co je pravda?“ a Pavli opět zakvílela.

„Že ho chcete, že s vámi chodí!“

Pavli si rychle utřela slzy „Chodí, to je pravda, ale to je jeho věc — „

„Ale Nanyinka byla má a na Jozífka nedopustím. To by tak bylo, aby taková lecjaká přišla, usadila se u něho i s mámou, dobře aby se měly a dítě aby bylo zkráceno!“

„Jsme živý a na nikom nic nechceme! Můj muž byl přec úředník a mám pensi!“

zas matka se ozvala.

„Tak ať ho nechá s pokojem,“ Dlašková o něco mírněji odvětila, „nic mu nechybí, já se mu o dítě starám a neopustím ho.“

„To jsem já vždycky chválila,“ stará paní tepleji přidávala doufajíc, že se to přec nějak dobře vyrovná.

„Ať je teda pokoj! Lidé už o tom mluví, pošklebují se —“

„Co by se mohli pošklebovat, leda že pan Klikar nedělá zrovna, jak vy chcete. Je svým pánem a může snad jednat, jak rozumí.“

Dlašková proti Pavli zvolna rozkývala hlavu: „I toť jsem já věděla, odkud bere tu moudrost. Tak vy jako nemyslíte přestat?“

„Nic špatného jsem neudělala — a vás se na radu ptát nepřijdu!“ a po těch rozhodných slovech Pavli odešla do pokoje.

„A to si pamatujte, že kdybyste u oltáře stáli, Jozífka bych tam přivedla —“

„Vždyť je jeho,“ usmála se stará, „možná, že by si ho vedl sám!“

„I toť já vím, že oni to podporují a svádějí!“

„Paní Dlašková, co by tohle mluvili, jsem matka jako oni. Pavli se panu Klikarovi líbí — kdopak za to může —!“

„Líbí! Takovému vdovci se každá zalíbí, která s ním umí!“

„Mami, prosím tě, nemluv s ní!“ kvílivě ozvalo se z pokoje.

„Ájajaj — snad nejsem nějaká špatná?“ a Dlašková výsměšně vrtěla hlavou. „Víte, co jsem chtěla, a teď půjdu. Spánembohem!“ a šla ke dveřím.

„Spánembohem, a to si, paní Dlašková, nemyslejí, že jsme my nějaké — — já mám svou čest a na moje děti nikdo nic špatného říci nemůže!“

Dlašková už bez odpovědi scházela se schodů.

Když stařena v kuchyni osaměla, semkla ruce a vzdychala: „To je hrůza, to je jedna hrůza!“ — Všecka sklíčena sedla zas na lavičku a byla chvíli bez hnutí. Když z pokoje přiletěly škytavé vzdechy, šoulala se tam, přistoupila k plačící dceři a hladila, laskala, těšila: „No mlč, mlč, co by sis z takové —“

„Když mi takové věci povídá! Nikomu jsem nic neudělala — on sám mi napřed vzkázal — „

„Ale vždyť vím, vždyť to snad vím! Chce tě — jakýpak v tom hřích a co ona má

do toho mluvit! Toho hoška bys tak jako ona taky vedla, má ho beztoho u sebe jen pro lidskou řeč a chválu. Mlč, jen mlč, všechno zas bude dobře!“ a pohladivši dceru, volně se vracela do kuchyně.

Sedla na lavičku, vzala zbytek buchty, a ulupujíc po drobtech, po hrozných chvílích odpočívala.

Když se Pavli vyplakala a přišla také do kuchyně, pravila: „Víš, mami, ani mluvit jsme s ní neměly!“

„Taky si to myslím, taky — „

„Zlá osoba — ale jak se zdržet, když tak hanobí!“

„Nic si už z toho nedělej, však ona víckrát nepřijde a dá pokoj. Že jsem já tohle každodenně nečekala, to čekala!“

Pavli si sedla k oknu, dívala se na náměstí, ale slzy jí ještě přes tu chvíli zalévaly oči...

Dlašková přes všechnu nedělní mrzutost Klikara hned v pondělí čekala, věříc ještě, že se vzpamatuje. Když nešel, ptala se Jozífka, zda tatínka neviděl, ale hošek jen vrtěl hlavou.

„Je to táta, ne?“ přes síň volala k matce. „Bábo, starej se o hochy, já nemám kdy, musím běhat za švadlenou!“ a hned zas plačky vyváděla Jozífka, že půjdou mamince zalít hrob.

Před náměstím se potkali s Brabcovou. Dlašková dobře viděla, že by se stará sousedka byla s chutí vyhnula, někam honem ztratila, ale neměla kam. Schýlivši hlavu do ramenou, plaše pozdravila a chtěla utíkat dále, ale Dlašková ji sama oslovila: „Jdeme s Jozífkem na hřbitov!“

„Zalévat, vidíte?“ zastavivši se, sladce přisvědčovala Brabcová, a hladíc Jozífka, stýskala:

„Ó, hošíčku malej, když ty takhle musíš chodit mamince zalévat hrob!“

„Ach, ach, je to smutné,“ přisvědčovala Dlašková, „ale jen když ještě má s kým chodit. Ten, kdo by se mohl nejvíc starat, má jiné starosti,“ a utírala si oči.

„Tak už jste taky slyšela?“ rychle se ptala Brabcová a každá vráska jí oživila.

„Slyšela jsem i s ním jsem mluvila —“ a hledíc k zemi, smutně kývala. „Ó

bože, paní Brabcová, co já se napláču! Tak ho dostaly, tak ho omámily —“ a pěstí zahrozila na nárožní dům, v němž Beliharovi zůstávali.

Oči paní Brabcové svítily. Přisvědčovala a pravila: „Už by si ta Švadlena taky mohla dát pokoj, je na to stará dost!“

„Ó bože, — a kdybyste věděla, jak do mne jely — snad by se byla do mne pustila, jenomže já se taky hned neleknu. A stará — ó, to je přetvářka, jen pořád že je ouřednice a pensi že má. Mně se zdá, že už ho mají v hrsti!“

„Vidíte, vidíte, paní Dlašková,“ lítostně spustila Brabcová, „a na mne jste se hněvala, ačkoliv jsem vám povídala jen, co jsem slyšela. My neublížíme, to Pánbůh chraň; pro nás, ať se děje co chce, my se do ničeho nepleteme. Naše holky si jen hledí práce. Máli si arci už všecko chystá, ale druhá — no, vždyť má času dost a dost. Vždycky říká: Tatínku, maminko, nejlíp je tady u vás, když pěkně šijeme a přitom si zazpíváme. No, Pánbůh vás potěš a posil!“ a honem uháněla, aby doma pověděla, jak teď Dlaškové spadne korunka.

Na hřbitově Dlašková kvílela, až se to rozléhalo: „Ach, Nanyňko, ach, ty naše hlavičko, dobře, že tě země kryje, čeho já jsem se tu dočkala!“ Jozífek se musil modlit hlasitě a babička pořád jen: „Ó, ty můj sirotečku ubohej, vlastní mámu ti tuhle zakopali a táta ti už shání macechu!“

Když se vraceli, Merencinka na ně čekala před domem. „Byli jste u Nanyňky?“ ptala se tuze soucitně, a když Dlašková přitakala, Merencie hladila Jozífka vzdychajíc: „Ó, chudinko malá, pojď se podívat na králíčky a na kočičku, nikdy teď nepřijdeš —“

„Zas není doma?“ tlumeně se jí ptala Dlašková.

„I bože, bodejť by byl, až v noci se vrací,“ bublavě , odpovídala Merencie.

Když zašli na dvorek a Jozífek se těšil s králíky, ženské pozorujíce ho, tuze litovaly.

„Je to co říct, tak zapomenout,“ vzdychla Merencie, „to jsem já si přeci myslila, že je jiný člověk, třebaže se nebožka dost naplakala.“

„Ó, to já vím nejlíp, komu by se byla spíše svěřila, ne-li matce!“

„Ke mně měla taky náramnou důvěru — to vždycky přišla a jen: Merencinko moje, vy nevěříte, jak já se mám! A to dítě jak měla ráda! Vždyť já jsem mu taky jenom pro to dítě posluhy neodřekla, protože jsem si myslila: O dítě se stará

babička, a když mu posloužíš, snad mu macechu nepřivede!“

„Ten z nás měl rozum, milá Merencinko! Ale uvidí, jestli přec ještě nepřijde k sobě. Všecko jsem mu pěkně předložila — vždyť to krom té jehličky snad nic do ruky vzít neumí, ani bandory mu uvařit nedovede!“

„Vždyť já ji znám, ó, já ji znám,“ pohrdlivě svědčila Merencie, „dobře zobat, to ony rády. Ale počkejte, jak to potom půjde, jak se všecko prožene hrdlem. Stará se už teď jen kolíbá, jakpak potom, až ten blázen bude nosit domů peníze! No, kdyby si byl vybral nějakou před ze sousedstva jako Nanyňka byla — v pořádku by to sic taky zrovna nebylo, nemoct se dočkat, aby dítě užuž mělo macechu, ale přec bych mu to spíš odpustila!“

A zas šly k Jozífkovi, Merencie hladila, lítostivě nad ním stýskala, Dlašková plakala a obě měly stejná přání v duších: aby Klikar byl už doma a aby to všecko pozdálečí viděl i slyšel. Ale když Dlašková s hoškem odcházela, byl Klikarův byt zamčen, jako když přišli.

V úterý šla Dlašková na koupi sama. V krámech byla málomluvná, dívala se rozteskněle, a když se Rejthárkovi ptali, kde je hošíček, odpovídala: „I je doma, je nějak zamračený, pořád smutný.“

Pokyoval pán, vzdychala paní, jako by říkali: Není divu — víme všecko.

A Dlašková jen mávala dlaní naznačujíc, že je škoda marných řečí, že je to smutné. Ani mlsu Jozífkovi nekoupila, ani uzenek u řezníka, ačkoli je zrovna z komína přinesl a krásně voněly; jenom na sebe párečkem pamatovala.

Když klouče doma přichvátało, čekajíc, že něco dostane, obroukla se: „Kde pořád lítáš, Jožko? Byla jsem v rynku, ale kde tě budu pokaždé shánět, jsi celý rozdivělý!“

„Co jste mi přinesla, babičko?“ ptal se úlisně, jako by byl neslyšel.

„Bodejť, budu ti pořád nosit a ty jen mlsat — myslíš, že sbírám na ulici? Proč si taky nejdeš na tátu, aby dal?“

„Když je ve fabrice,“ kňoural.

„Tak si na něj počkej, jsi jeho, snad se mám jenom já starat — tamhle mám dceru, ta jich má tolik, a co ode mne dostanou? Jen si k němu v poledne jdi — máš u něho uchystáno!“ a smála se mu do očí.

Jozífek se odlouдал s prázdnem. Za celé dopoledne se už neukázal, a když ho

Dlašková v poledne na dvorku volala, Honza Mádlů jda zrovna dómů, oznamoval jí: „Teď zrovninka jsme se u Stuchlíků rozešli, povídal, že půjde k tatínkovi do fabriky.“

Dívala se chvílku, jako by byla Honzovi nerozuměla, ale vracejíc se potom do domku, myslila si: „I ať kluk jde, aspoň uvidí!“

Vzpomínajíc přitom na Klikara, povídala si: „Ať pozná, že se zlobím, dřív jsem mu tam jaktěživa hochu neposlala!“ Ale obědujíc sama, pořád napjatě poslouchala, zda hošek už neběží. —

Jozífek jda za otcem, po mezích mezi strništi, květem luk, vedle vonícího jetele poskakoval jako kůzle.

Pohvizdoval, zadíval se za skřivanem, jenž se ve veliké výši třepetal, po motýli práskl kloboučkem a zas kus popoběhl. Vtom sebou škubl a mráz ho přejel. Na měkkotě prsknuvši, vyskočila kolčava a hadí tělo její se kmitlo nad hrudami. Zastavila se, obrátila hlavičku a již se volně ubírala dál. „Pf — pf — prskal za ní Jozífek i kamenem hodil, ale mráz jej pořád přejížděl. Ale opět si vykračoval, hvízdal, zazpíval si, na myšku zadupal. Docházeje k továrně, rozhlížel se tam sem, kam by se měl postavit a čekat na otce.

A tu se schodů hospody chvátala k němu nevelká, bledá slečna, již nemladá a roztomile volala: „Jozífku, hošíčku, kde jsi se tu vzal? Pojď ke mně, maličký!“ a chytivši jej do náruči, prudce mu líbala vlasy, čílko i tváře. „To jsi hodný Jozífku, že k nám přec jednou jdeš!“

„Vždyť já jdu k tatínkovi, babička mne poslala,“ povídal všecek zapálen a s chutí by se byl z té náruči vysmekl a utíkal.

„Vím, ale tatínek chodí k nám, u nás obědvá — ach, to jsi hodný!“ a nesouc si jej s ní, volala: „Pepičko, Žanyňko, poběžte se podívat, koho si nesu!“

Vyběhla Pepinka i Žanyňka, prvá brunetka, druhá blondýnka, obě krátkovlasé, kudrnaté a plné slečny, jako kuželky.

„I já, Jozífek k nám jde — to jsi hodný Jozífku — ale půjč nám ho taky, půjč, vždyť ho snad nemusíš mít jen sama. „Mami, Emi mi nechce Jozífka dát, pořád ho jen chce mít sama!“ a hádajíce se o hošíčka, vešly do velké, klenuté, začoudlé kuchyně.

Tam široká umouněná služka v plandavé sukni pobíhala kolem velikých železných kamen a paní Záděrová, hostinská, široká, popelavého vráscitého

obličej, seděla u přikryté postele, ruce měla v klíně a hleděla velmi znaveně.

„Podívej, mami, podívej, koho si nesu!“ tesklivě jásavým hlasem volala Emi.

Paní Záděrová dívajíc se velkýma, vlahýma očima, spráskla rukama: „I bože, Jozífek — pane, tomu svědčí, ten má tváře!“

Emi přisvědčujíc, znova ty červené tváře popleskávala, hladila a líbala Jozífka, až to mlaskalo.

„Emi, dej mi ho taky, dej mi ho,“ mnouc rukama, škemrala Žanyňka a po Jozífkovi se natahovala.

„Ale vždyť ho ani neunesu, hošíčka, pane, ten má váhu — „

„Unesu, bodejť, neunesu, šel ke mně, Jozífku, šel —“ a dostávši ho, dělala s ním jako prve Emi.

„A zůstane u nás hošíček, celý den u nás zůstane, ano? A co bysme mu honem daly, než tatínek přijde?“ a Emi poplašena sháněla na kamnech i v troubě.

—

Když Klikar v poledne přišel do plné šenkovny ,k obědu, slečna Emi jej chytla za ruku: „Pojďte, pojdte se podívat, koho tu máme!“ a vedla jej do kuchyně.

Jozífek tam seděl mezi Žanyňkou a Pepičkou, jež z něho očí nespouštěly, a paní Záděrová, špatně chodíc na sloupovitých nohách, obutých ve velkých bačkorách, mu předkládala. Jozífek měl očka pořád sklopena, ale činil se.

„Ach, pane Klikare, vy máte hošíčka, ten nás má rád, už jsme jako svoji, povídal, že u nás zůstane, i na noc si ho tu nechám — „ jásala Emi.

„I vždyť by překážel, slečinko,“ s úsměvem odpíral Klikar.

„Že by překážel? Takový drobeček — sama mu vedle sebe ustelu, vid, Jozífku, vid že se budeme mít spolu rádi? Vždyť ona ho babička proto poslala sem, že ví, jak bude u nás uložen —“ a slečně Emi se zalesklo v modrých očích.

„Poslala?“ na hochu se obrátil otec.

„A snad se proto nemrzíte? — Ó, vy jste nepřející — všude jinde byste — jenom nám ne,“ a div se do pláče nedala.

„Jsou to blázni, ne?“ suše se zasmála paní Záděrová a Klikara pobídla: „Tak si přece sedněte, ať jíte zas jednou se svým dítětem!“

Z šenkovny sem dorážel hluk hlasů, tlukot nádobí i prudký cinkot na sklenici pronikal.

„Jen se koukej, mami, jak krásně jí!“ obdivovala Pepička.

„Jako kuřátko zobe —“

„Tak si přece sedněte,“ nalévajíc Klikarovi polévku, prosebně žádala Emi.

„Děkuju uctivě — jak já k tomu přijdu — „ bránil se.

„Snad byste nedělal — toť jako byste byl u nás po prvé a zatím jste jako náš!“ ozvala se opět paní. Usedl, ale pořád kdesi cosi, že neví, jak k tomu přichází, a s hošíčkem že si dělají takovou starost, ačkoli je s lidmi dost práce.

„Vždyť my ho máme rády, vid', Jozífku, ó, co my se o něm namluvíme, to vy ani nevíte — — —“

Jozífek se přibatolil domů až po čtvrté hodině.

Dlašková u okna šijíc, obrátila k němu zamračený pohled a ptala se: „Kdes byl, kluku? Co i sem se tě už nasháněla!“

„V hospodě ve fabrice, to jsem se najedl! Tolik snášely a pořád pobízely. Říkaly tatínkovi, abych zas přišel,“ vypravoval a jen pomrkával.

„Mohl jsi tam zůstat — já vím, že tě, blázni, div nesnědli!“ a výsměch jí přejel obličej.

„Ony chtěly, babičko, i na noc, ale já jsem jim utekl!“

„To ty — jenom k bábě, vid'! Dal ti něco tatínek?“

„Dal, šestáček!“ a již ho na dlani ukazoval.

„A nepochlubíš se, snad bys ho nechtěl promlsat — sem ho dej, uložím ti to!“ a nesla peníz do koflíčku v skleníku.

„Co ti tatínek říkal?“

„Že jsem hodný, že jsem přišel — a všichni mne chovali a hladili. Tam je lidí, všichni jedí, pijou, smějou se, křičí, zpívají, a já — taky jsem pil pivo.“

„To věřím, že se hoduje, když se jiný stará. Mně nic nevzkázal?“

Jozífek vzpomínal, vzpomínal, ale potom jen zavrtěl hlavou a zaskuhral: „Já jsem, babičko, ospalý!“

„Tak si tamhle lehni na lavici! Je to rozum, dát dítěti piva, až se opije a je ospalé! Jestli ti, kluku, něco bude!“ V duchu se zlobila, že Klikar ani pozdravení nevzkázal. Vida, milostpán, snad se ještě zlobí, že jsem mu řekla do pravdy. Ať jen se tuze nenaparuje! Ty tam se k němu a k dítěti mají — ale kdyby věděly ! — Zeť ani ve středu k Dlaškové nepřišel.

Když se podvečerem s hoškem vracela ze hřbitova, sotvaže vešli do náměstí, zůstala jako po ráně. Do protější ulice právě zabočil Klikar s Pavli. Šel tak, jak přicházel z továrny, ona vedle něho vzpřímena, v tmavých volných šatech, přepásána sněhovou zástěrou, prostovlasá, pravicí se opírajíc na slunečník.

Paní Jodasová stála právě ve dveřích a volala: „No, paní Dlašková, to se dívají, vědí? S jejich nebožkou Nanynkou, myslím, takhle nechodíval a ona taky tak se sluníkem nešla!“ a hlava se jí na laloku pohupovala.

Dlašková se všecka roztřásla. Nevěděla, má-li se za nimi hned rozběhnout, Či co má počít. Křečovitě chytla Jozífka za ruku a volala: „No, Jozífku, koukej, kdo tamhle jde! Vidíš, jak jde tvůj tatínek na procházku s takovou slečnou! Jdi za ním honem, jdi, vždyť je tvůj!“ Ale Jozífek se na ni prostomyslně podíval a tázal se: „Že ne, babičko?“

„Jen běž, běž a chyt' si ho, snad si bude ještě lip vykračovat!“ a obrátivši se k paní Jodasce, pravila plačíc: „Je to hanba, ne? Že se ta ženská nestydí — a ta stará — když přece vědí, že já se mu o dítě starám. Kdyby ho tak nebožka Nanyнка viděla!“

Paní Jodaska sešedši na náměstí, přisvědčovala a tváříc se velmi smutně, pravila: „Milá paní Dlašková, naše Týnyňka dávno tohle předpovídala. Hned jak tenkrát jednou učitelovi byli se starou i s touhle u nás a váš zířa tam byl taky, povídala, že se jí to nic nechce líbit. Ta, pane, umí těma očima koulet!“

„A co mám dělat? Řeknou mi, co mám dělat?“ skleslé ruce majíc sepjaty, sténala Dlašková.

„Co by dělali? Jich musí každý jen politovat. Naše slečny říkají: „Chudák paní Dlašková, tak se o toho hošíčka starala a tohohle se dočkala!“

Dlašková se opět rozslzela, sama nad sebou se rozlítostnila. Ale jdouc domů, potkala několik polních dělnic, jež zardělé, hrábě nesouce na ramenou, šátky majíce z hlavy shrnuty do týla, bosy, hlučně se chechtaly a sotva si jí všimly. Všecko se v ní rozvařilo zlostí. Potkaly je, viděly, a teď se jí ještě smějí do očí!

Doma matku až polekala, s jakým hlasem počala vypravovati, co viděla. Davši Jozífkovi večeři, vykládala mu: „Teď se ti teprv můžou pošklebovat, že si tvůj táta namlouvá. Ale až ti to zas někdo řekne, nechod' to žalovat mně, ale jdi si k němu!“

Jozífek při večeři mhoural a kňoural, že je ospalý.

„Ulítal jsi se za celý den, vid,“ hubovala, „neušklíbej se mi tu, odstroj se a jdi spat!“

Mlčky se svlékl a nedutaje, vlezl do postele.

„Bodejť, ještě se snad za všechno budu s klukem mazlit!“ povídala si v duchu.

—

Ten týden se Dlašková nemohla dočkat návratu mužova.

Na hřbitov chodila s Jozífkem každodenně, ale Klikám s Pavli neviděli; od lidí však slyšela, jak si ji vodí a jak ona do něho mluví. Všecko v ní burácelo...

V sobotu by se byla nejraději pustila mužovi naproti, aby hned cestou rozpustila záplavu zpráv, za těch čtrnáct dní nadržovaných, již již přetékaících. Ale za všechnu dobu, co do Jablonce putoval a jezdil, nikdy mu naproti nebyla a nevěděla tedy, kterými vozovkami a pěšinami chodívá. Večer seděla na kraji lůžka, na němž Jozífek už klidně oddychoval, a ruce majíc v klíně, hlavu skloněnou, čekala. Všecko měla už přemyšleno a srovnáno, aby na nic nezapomněla. Hodinky pravidelně tikaly, lampa chvilkami prskla...

Dlaška přišel jako obyčejně s holí v jedné, s uzlíkem v druhé ruce, všecek unaven. Na každou stranu úst mu vlepila polibek, až to světnicí mlasklo a hodiny polekaně hrkly, a mocnými rukama jej sevřela, až mu v zádech chrupalo.

„Nono, Nána, nono,“ zabručel a trochu se usmál. Vzala mu uzlík, hůl, nutila, aby se svlékl, usedl a rychle mu snášela večeři. Utřev si čelo rukávem košile, pustil se do ní.

Sedla si proti němu, chvilku zamyšleně pozorovala, jak jedl, a potom spustila: „Milý brachu, to jsem ti měla dni — darmo povídat!“

„Ale — co se stalo?“ a klidně z podobočí na ni pohleděl.

„Co se stalo — abych krátce řekla: Zeťáček začíná pěkně vyvádět!“

Trochu jako udiven zavrtěl hlavou, ale mlčel.

„To jsem ti minulý týden šla domů z koupi a kdo mne nedohonil jako Brabcová. A začala kdesi cosi, že se Klikar chytá Pavli kancelistčiny, té švadleny.“

Dlaška poslouchaje, přestal jíst a teď si na licho pohvizdl. „Tak té — i podívejme, kterou křepelku si vybral — „ a koutky se mu protáhly.

Dlašková přisedla — — ta poznámka ji bodla; tak to povídá, jako by vypravovala o cizím.

„I pomyslíla jsem si: Povídej, povídej, vždyť vím, co jste chtěli! Toť dřív bylo nějaké lísání a pořád pan Klikar sem, pan Klikar tam, a Jozífek byl zlatý hošíček, a ta Gába vlasatá už na něj vždycky čekala a škrtila ho, až mu šatečky pomačkala, a vždycky nějaký mls podstrčili a mně posílali, když pekli, placky, buchtu, třebaže já se jich o ty jejich žmolky neprosím, bylo to vždycky černé a uvnitř samý brousek —“ a Dlašková povídala dál, jak jí zpráva Brabcové přec jenom pokoje nedala, jak jí ve bdění i v spaní pořád hlavou vrtala, jak i jiné nadhazovaly, že se ta můra Klikara chytá a že se konečně Honza Mádlů i Jozífkovi poškleboval a hošíček přišel domů s pláčem.

„To by byla pěkná spravedlnost! Že je kancelistka — jsem já něco míň? Nemáme my svoje? Nejsi ty řádný měšťan, a přec mistr, kterého každý zná jako pořádného člověka? Ošidili jsme někdy někoho?“ a ustávši v tom křiklavém proudu, vydechla a dodala mírněji: „Tak vidíš, takové osoby mají všude zastání i u blázna, jako jsi ty!“

Zachmuřil se, rozpaky zakašlal a řekl: „U mne zrovna ne, ale sama povídáš, že mají zastání všude.“ „Mají, proto si tak na mne troufaly. Ale nemysli si, že po městě je někdo při nich, to naopak, lidé mne chytají, litují a říkají: ‚Paní Dlašková, vy máte za všechno odměnu, vám se dostalo vděku, to je pro vás neštěstí!‘“

„A jak bylo dál?“ ptal se zas klidně.

„Vyvádějí! Už si ji vodí po městě, sama jsem je viděla; žádná kněžna nemůže tak to tělo vypínat a hlavu nosit jako ona. To už mají v rodě! Povídala jsem Jozífkovi: ‚Dítě, podívej se, takhle tvůj tatínek na tě pamatuje, běž k němu, chytni ho za ruku, snad se vzpamatuje!‘ „

„Běžel?“

„I toto, jemu je to jedno, jen když se o něj někdo stará a snáší mu,“ zlostně odpovídala. „Paní Jodaska to všechno viděla a zrovna se nad námi rozplakala a Brunclice kloboučnice taky!“

„Byly by ho snad taky chtěly, Jodaska jich má kolik na odbyt a Bruncličina — „

„Jodaska snad, třebaže nevím,“ mírněji vykládala, „je přeci měšťanka, mají hostinec, pole, on je mezi předními, ale Brunclice ne, kdežpak, tam budou peníze,

mají Růžičku jedinou, chovají ji jako v bavlnce, snad by ji vdovci nedali —“

„Jen je nech, oni ženiši teď nestojí u každého rohu a zeťáček přec má místo a je chlapík —“v těch Dlaškových slovech znělo i kus pýchy a oči mu hleděly do prázdna, jako by tam ten zeťáček stál!

„Co bysme se o to hádali,“ zlobila se, „a bylo by to něco dočista jiného.“

„Myslíš?“ usmál se a přimhouřil oko.

Žena se pohnula všecká netrpělivá. „A snad ne? Když už by jináč nedal, aspoň by se dostal mezi přední lidi, nebyla by to pro nás žádná nečest — ale taková švadlena! Ach, ta by se kroutila a hleděla na mne, jako by ji jičínské panství patřilo!“

„Sem zeť nejde?“

„Od toho dne tu nebyl!“

„A co Jozífek?“

„Chodí k němu, nerozumí tomu, chudinka. Jednou ho vzal i k obědu, ale řekla jsem hochovi, aby tam už nechodil, že chválabohu máme, čím bysme ho nasýtili a ještě by říkali, že jsem mu najíst nedala!“

Dlaška povstal, zapálil si dýmku, a ruce maje vzadu zkříženy, přešel světnicí. Postaviv se před ženou, pravil krátce: „Co je dělat!“ a pokrčil rameny.

„A to se ještě ptáš? Dočkat jsem se tě nemohla, vždyť se taky Francka ozvala a psala, že Jozífka máme a na její děti nepamatujeme.“ Dlaška se zamyslel. „Inu, je to skoro pravda —“ „Je,“ přisvědčovala, „potřebovali by toho víc, ale tenhle je siroteček. A za to, že se dítěte ujmemme, že člověk vstávaje lehaje na ně myslí, máme mít takovou odměnu? Ráno se hezky seber, jdi k němu a všecko mu vylož. Jsi přece mužský, snad si dá říct, jestli ho nadobro neomámily.“

Dlaška přešel světnici, a zastaviv se u ženy, pravil: „Víš, Náno, tohle ode mne žádáš divnou věc. Celých čtrnáct dnů dřu, a když přijdu domů, ještě takové starosti!“

„I propánaboha!“ a spráskla ruce, „starosti — cožpak já za ně můžu? A jako bych já nic nedělala, nedřela, že kolikrát ruce necítím. Všecko máš v pořádku, s každým předním se můžeš rovnat. „

„I vždyť já vím,“ úsečně odvětil.

Překvapena se naň podívala a po minutce řekla: „Ty jsi zase dnes přišel pěkně rozbroukán!“

„Přišel jsem jako jindy, ale ty se do člověka nahučíš! Kdyby jeden věděl, co ho

čeká, raději by domů nešel.“

„I toť já vím, že tě domů nic netáhne, kdož ví, co tě tam drží!“ a utírala si oči.

„Přijď se podívat a zeptat! Že tě takové řeči nemrzí. Člověk je celý den na stavbě a navečer je rád, že zaleje žízeň a natáhne oudy. Nevím, co bys říkala, kdybys měla spát, jako já spím. Tuhle máš peníze.“ Berouc je, vzdychala: „Vždyť vím, že se na nás nadřeš, ale vždyť to neděláš pro mne, ale pro ty děti!“ a přepočítavši peníze, nesla je do skleníku.

„Inu, já k němu teda dojdu, ale co mi řekne, strčím si do kapsy. Jakživ jsem s ním neměl toho nejmenšího, je člověk dřič jako já, žádný hazardník, světák nebyl a teď mu přijdu s takovým kázáním.“

„Jednou ti bude děkovat!“

Dlaška pokrčil rameny. Vyklepav dýmku, postavil ji do kouta a počal se odstrojovat. Žena ještě seděla u stolu, ruce sepjaty. „Co jsem já se nad tím dítětem naplakala, co jsem se k Bohu navolala.“

„Františce jsi psala?“ ptal se, již leže.

„Nepsala, chvíly jsem neměla a čekala jsem, co řekneš.“

„Tak jí napiš, že ošizena nebude. A něco bys na ty děti mohla koupit.“

Neodpověděla, ale kleknuvši u židle, počala se modlit. Protáhnuvši se, zhasila a šla také na lůžko. Uléhajíc k Jozífkovi, povzdychla: „Ach, je to trápení — ty náš sirotečku malej, ty dědovi a bábě do smrti neodplatíš, co se o tebe nastarali.“ —

Ráno, sotvaže lidé přestali chodit na ranní, Dlaška šel ze stavení. Jozífek ještě spal, panímáma byla v kostele. Žena ho vyprovodila až k brance a zálibně se dívala, jak si, španihelku v pravici a v levici nedělní dýmku, vykračuje.

Šel mrzut, neviděl, neslyšel a pořád si jen myslil: „Tohle mi byli všichni čerti dlužní!“ a rozjímal, co zeťáčkovi řekne. Jda vedle nárožního domu, v němž kancelistka s Pavlí zůstávali, podíval se k oknům, jež blýskaly slunečnou září, a pomyslíl si: „Vždyť jsem o nich taky nic špatného neslyšel — ale kdež Náně kázat!“

Švec Pundr, tak jak vylezl z postele, jenom modrou zástěrou přepásán, stál u plotu, hulil, a když Dlaška přicházel, volal: „Stakra, stakra, jako mladík!“

„Se starými kostmi,“ usmál se Dlaška.

„Jdete k zeťáčkovi? Mně se zdá, že začíná zas snášet na hnízdo — jenom ať si nebere žádnou s podseknutým jazykem, sic je smrti naší kolovrat! Ohně, povodně

a zlé ženy uchovej nás, pane!“

„Ve vás taky, strejče, není nic dobrého!“

„Ó to — kdyby nebylo malejch bandor a mne!“ a zahulil, až mu hlava zmizela v oblaku.

Dlaška vchází do Merenciina domku, viděl, že si zeť na dvorku čistí šaty. Klikar ho také zhlédl, a nechav všeho, běžel k němu.

„I pěkně vás vítám, pantáto, to jsou ke mně hosti!“ a podával mu ruku.

„No, pozdrav vás Pánbůh,“ potřásl Dlaška a šli spolu do světnice.

„Posadte se u mne a zapalte si,“ podáváje židli, pobídl Klikar.

Tchán podívav se na zetě, pokýval, ale hned zas oči sklopil.

„I vždyť beztoho víte, proč jdu,“ povídal potom a šlo mu to ztěžka.

„Nevím, ale snad panímáma — a Klikar naň pokojně hleděl.

„Toť víte, kde bych já — vždyť si snad tento — „

„Povídala, že chodím s Pavli Beliharovou, vidíte?“

„Povídala — no vždyť jste spolu už taky jednali!“

„Jednali a byla na mne hodně zlá,“ usmál se zeť.

Dlaška mávl velkou pravicí: „To věřím! Ale víme, zeťáčku, žádnou mrzutost — neženete se do toho trochu brzy?“ a ožehlý, hladce oholený, vrásko vitý obličej Dlaškův byl pln dobráckého úsměvu.

„Těžká věc, pantáto, — nejsem už žádný chasník, abych hledal zábavy a radosti jako takoví. Chodím jako ovce, doma ani kale nemám, živobytí, jak se lidem zlíbí. Od rána do večera jsem v továrně, a když přijdu domů — no, vždyť rozumíte. Jsem zvyklý na všecko, ale člověk si přec jenom myslí, že se nemusí pořád tlouct, jako se dřív tloukl, zvláště když už poznal jiný život. Panímáma se stará, Merencinka taky poslouží, třebaže je pořád kyselá — ale pořádné živobytí to není!“

Dlaška zeťovi přisvědčoval. „Vždyť to nemám lepší — a vy jste aspoň doma, já sotva jednou za čtrnáct dní.“

„Ale nemusel byste.“

„Nemusel — ale člověk nechce mít mrzutosti a jde teda tam, odkud může přinést víc.“

„A na podzim a přes zejmu jste pěkně doma — “ „To jsem. Ale víme, zeťáčku, máte Jozífka! Oženíte se, přijdou nové a hoch bude zkrácen.“

„Nebude, pantáto, — nemám teď taky ze všeho nic, za Nanyňky spíš něco zbylo.“

„To zas máte pravdu a v tom pádu mám já taky dobře. Nána ukládá, mačká groš — kdež by jinak z toho něco bylo!“

Zeť sedě proti tchánovi, mírně se usmál. „Ale že může ukládat, to děláte přec jenom vy, protože si utrhuje a nosíte domů.“

Ta pochvala Dlašku zahřála. Zamyslíl se, zamyslíl a poznával, že zeť má pravdu.

„Kdybyste vy nedřel a nespokojil se ledačím, nebyl živ hlavně chlebem, nespál jako učedník, mohla by ukládat?“

„Inu pravda, pravda,“ s úsměvem kýval tchán, „ale nenaříkám, co bude, bude pro ty děti, Františka se už taky zas ohlásila.“

Zeť přisvědčoval. „Vím, ale panímáma je opatrná.“ „Musí,“ důrazně se ozval Dlaška, „kdyby nebyla, nedbali by a rozhazovali.“

„Snad ne, my jsme taky nerozhazovali, člověk pamatuje na dítě.“

„„Tak je to dobře,“ kýval tchán, „ale vraťme se zas, odkud jsme vyšli. Tak vy to s tou ženskou myslíte doopravdy?“ a upřel na zete oči.

Klikar mlčky, klidně naň hleděl.

„Znáte přeci co a jak? Jestli jako za to stojí, bude-li dobře hospodařit, Jozífká mít ráda.“

„Myslím, že bude. Nic nehezkého jsem neslyšel a co vidím, líbí se mi.“

„Ale má tu mámu, ta, jak se mi zdá, bude mít jazyk mlsný a nabroušený,“ a Dlaška se potměšile usmíval.

„Půjde k druhé dceři, ta na to čeká, potřebuje někoho doma, když jde do školy.“

„Inu, inu, aleje v místě, to se lehce přeběhne. Víme, co se říká: Neber matku s dcerou, hlavičku ti sperou!“

„Vždyť Nanyňka také měla matku,“ smál se zeť.

„Inu, stakrajensky mne nabíráte,“ zachechtal se Dlaška, „stakrajensky — já vím, co chcete říct!“ a zase se chechtal. „Ale víme, Nána zlá není, dětem by dala poslední, jen pro ně dejchá.“

Klikar seděl ohnut, zamýšlen a na tu řeč neodpověděl.

„A bude ta Pavli mít nějakou pomoc?“ a Dlaška potměšile přivřel oči.

„Nevím, ale myslím, že mnoho ne, jen co sama ušetřila; pilná je.“

Tchán s úsměvem pokyvoval: „I vy — bodejť byste nechválil, ale je přec dobře vědět, jak se podsejpá.“

„Nechválím, než co je pravda.“

„Dobře, dobře, ale víme, zeťáčku, myslím, že byste byl jako mohl dostat pěknou pomoc. Nejste přeci k zahození, figuru máte a vydělat umíte. A jsou tady, pane, taky takové, které by vám byly přinesly hezkou pretenci.“

„Nesháněl jsem, živi budeme —“

„Inu, inu, ale taková pomoc je zlatá věc, lidé na jednoho jináč koukají, vědí, že není jenom v jejich milosti. Podívejte se tuhle na mne, jak se můžu každému postavit, s každým se měřit!“ a sedě vzpřímen, tvářil se velmi vážně.

Klikar se smál: „Poručme si, pantáto!“

„I toť já vím,“ zachechl se Dlaška, „toť já vím, že ona taky figuru má, což je o to, chodit si umí, ale to není všecko, nejen maso, taky chleba, a aby se vám potom tuze neparádila, to jde do kapsy.“

„Vždyť seděla pořád doma a nechodila nikam.“ „Ale může začít! A pak je tu Jozífek —“ a Dlaška se poškrábal za uchem. „Žeť ho Nána má ráda, ale pořád na světě nebudeme — je to přeci Nanyňčino dítě a Nanyňka byla naše.“

„Pavlinka mu jistě neublíží!“

„Inu, inu, poručeno Bohu, jáť se s vámi hubovat nebudu, jste už na to starý dost, abyste věděl, co děláte. Sám bych byl ani nepřišel, ale ta lamentuje, ruce spíná, nad dítětem naříká. „

„A nehezky o mně mluví,“ vpadl zeť.

Dlaška pokrčil rameny. „Nedivte se, měla dceru ráda a teď má Jozífka. Nesmíte se zlobit, to je ona!“ Klikar mlčel.

„A tak co jsme si, odpusťme si, ale rozmyslete si to ještě dobře!“ a tchán povstav, podával ruku.

„Vždyť snad, pantáto, zůstaneme přáteli pořád — „ „Ale toť se ví, toť se ví, a přijďte pobejt — „

„Teď je to zlé, sám rozumíte —“

Když otvírali dveře, Klikar zpozoroval, že bosé nohy chvátaly od nich na dvůr.

Ale nedbal; tchána vyprovodil až před domek.

Dlaška se vracel domů jako zmožen; zdlouha kráčel a ruka se těžce opírala o hůl.

V hlavě se mu všecko to pojednání pletlo a zardělé tváře se leskly potem...

Dlašková očekávajíc ho, byla jako na jehlách a pořád vybíhala k brance. Když po slunečné ulici zvolna, vážně přicházel, měla ústa pootevřena, ač byl ještě hezky daleko. A sotva se přiblížil, hned dychtivě vyjekla: „Tak jak — „

„Inu, stakrajensky jsem mu to vyložil!“ a zamyšlen si přisvědčoval.

„A uznal?“

„Bodejť by neuznal, toť víš!“

„Nechá těch hloupostí?“ tázala se všecka už rozradostněna, že kancelistce přece spadne korunka. Pokrčil rameny: „To, milá holka, nevím!“

„Tak proč jsi chodil?“ skoro zlostně vyjekla. Postavil se před ní a vážně rozkládal: „Všecko jsem mu krásně vyložil a řekl jsem: Rozmyslete si to dobře!“

„O Jozífkovi jsi taky pověděl?“

„Jak bych nepověděl, to šlo oupředkem — Jozífek, Nanyňka a všecko. On zas taky vedl svou, že takhle být nechce!“ a když vešli do světnice a zapálil si, přecházeje pravil: „Povím ti to teda všecko z konce!“ a podrobně od začátku vypravoval, jak zeťáčkovi všecko krásně vyložil.

„A on povede svou dál,“ špičatě, sípavě se rozesmála.

Zas pokrčil rameny: „Hlavu mu utrhnout nemůžu!“ Dlašková na něj stranou zlostně pohleděla a v duchu si řekla: „Tebe taky někam poslat!“ —

Odpoledne šli oba s Jozífkem v plné slávě na hřbitov. Dlaška si cestou několikrát povídal: „Zeťáček nás uvidí a půjde zas s námi.“ Ale v zeťově bytu bylo prázdné a Merencinka pichlavě pravila, že pan Klikar před polednem odešel a dosud se nevrátil. „Šel on asi k nevěstě a tam je pořádná debužírka!“ a tvářila se velmi soucitně.

Když zaprášenou alejí zvolna kráčeli ke hřbitovu, Dlašková broukala: „Vidiš, co jsi byl pláten; ó, ty ho držíš a nepustíš.“

Muž mlčel.

Nedaleko před nimi šli páni z berního úřadu s paničkami i s dětmi. Modravé obláčky kouře se rozplývaly v horkém vzduchu, do něhož rokotaly švehol a smích.

Šli letní dnové, jeden druhého krásnější... Vůni klasnou přemohly již dechy luk, plných vадnoucích květů, jež bujně rozpučevše, nyní při svém skonu zemdleně oddychovaly, a ztuchlá vůně bramborových natí, jež počínaly černati a usychati.

V lánech bylo již mnohem více strnišť než pruhů obilných; na lehčích půdách se v strništích již zšedlých neb zelení prorostlých temněly pásy zoraných záhonů, po jejichž krajích si vykračovaly krávy a za ruchadlem poklusával hospodář. Z mnohých stodol, v korunách zahrad schoulených, klepaly cepy, jež ozvěna zvučivě překřikovala. Obilné stohy se den za dnem snižovaly, slaměné se zdvíhaly výš.

Dlašková doma vlídného slova nepromluvila. Na matku ledaže se obroukla a Jozífek každou chvíli dostával, že je všecek zvěřený, že chodí po staveních jen okounět a bába že proto není na světě, aby ho jen hlídala. Po každém návratu jej bedlivě prohlížela a nejednou přiletěla buchta do zad, protože se umazal, štítek u čepice nebo nohavičku natrhl.

„To vy takhle, bába aby na tebe kupovala, prala, spravovala a ty abys to jenom dřel!“ hubovala.

„Já za to nemůžu, babičko, jen jsem se smek.“

„Potřebuješ se smekat, choď, jako lidé chodí! Měla jsem ti, kluku, nechat, co jsi si přinesl a ne na tebe řídit. Táta ti za krejcar nekoupí a vím, že parádu kupuje. Ale to si nemyslete ty ani on, že budu takový blázen!“

Každodenně ráno šla do kostela, velmi nábožně se modlila a přes tu chvíli šátkem utírala oči. Všimla si vždy dobře, kdo v lavicích seděl a neušel jí, kdo přišel později.

Jednou vycházejíc s moukařkou paní Zadražilkou, vypravovala jí o svém zármutku; hlučně vypravovala — věděla proč. Ani si nevšimla, když ji Zadražilka šťouchla loktem, napomínajíc, aby ustala. Paní kancelistová také šla z kostela a rychle vedle nich uháněla.

Dlašková pohleděla, v očích jí zablesklo, všecko tělo se pohnulo a již zlostně pravila: „I to je mi jedno, ať to slyší, povídám jen pravdu — však proto uhání!“

Kancelistová se zastavila, poohlédla se a jen šlehla: „Kvůli nim? To bych nevěděla!“

„I však oni dobře vědí i s tou svou — — Takhle dítěti brát tátu a jiný aby se o ně staral!“

„Bože, taková láska k dítěti a najednou tolik řečí!“ zvolna odpověděla kancelistová a pomalu šla dále.

„Jen utíkají, utíkají!“ sípala za ní Dlašková. Ale moukařka honem podávala ruku, že si musí pospíšet, a již se jako kuželka rychle kolébala, takže paní kancelistovou ještě předhoniла. To aby si snad nemyslila, že bůhvíco s Dlaškovou osnuje a jedná.

Dlašková chodíc s Jozífkem na hřbitov, zastavovala se s lidmi, aby vyslechla, jak jí litují, aby zvěděla, co se děje a aby také pověděla, jaká jsou ti kancelistovi rodina. Leckdo maje ji potkati, přidával do kroku, jak by měl tuze naspěch, aby se jen nemusel zastaviti.

Jdouc náměstím, upírala oči na Beliharova okna; objeví-li se v nich někdo a vida ji, zmizel, Dlašková se hlučně rozesmála a na koho mohla, volala ukazujíc:

„Ti tam přede mnou i od okna utíkají, jaká je jim hanba. „

Vracejíc se jednou s Jozífkem ze hřbitova, zámysle na uprostřed náměstí, pokrytého slabým stínem, povznesla hlavu a — zůstala jako bez dechu. Z podloubí právě vyšli Klikar s Pavli. Ta již také Dlaškovou spatřila a Klikara upozornila. Dlašková dobře poznala, že nevěděli honem, co počít, že by se byli s chutí vrátili — ale lidé se dívali. Šli dál, Dlašková též, ale ostrých očí z nich nespustila. Jsouc již blízko nich, hlasitě si stranou odplivla. Šli, jako by ji neznali.

Zastavila se, měřila je výsměšným pohledem a potom vzavši Jozífka za ruku, úlisně volala: „No, jdi k tatínkovi, jdi přec, Jozífku, vždyť vidíš, že je to tvůj hodný tatínek, nevidíš?“

Ale hošek se nehýbal —

Tu se Klikar klidně obrátil a volal: „Pojď, Jozífku, s tatínkem, pojď trochu na procházku!“

Hošík povznesl k babičce oči a ústa se mu rozpačitě usmívala. Ale Dlašková již volala: „I bodejť, nemá on rozumu a neví, u koho je mu dobře a kdo ho má rád!“ Klikar čekal, ale Dlašková svírajíc hochovu ruku, rychle jej odváděla. Když spolu zašli do ulice, utrhla se na něj: „Proč jsi nešel, kluku?“

„Tak já poběžím, babičko!“ zvolal živě a užuž dát se do běhu. Dlašková ho

však nepustila; zadívavši se naň a chvějíc se zlostí i lítostí, pravila: „A ty bys šel, Jozífku?“

„Šel, tatínek by mi něco koupil!“

Již nepromluvivši, vedla jej domů. Až tam zase spustila: „Jste vy pěkné plemeno, od vás se člověk dočká! Klukovi je jedno, s kým by šel — to mám za všecko, že jsem tě měla jako obrázek, že jsem si utrhovala a tobě dávala. Vždyť ty, kluku hloupá, nevíš, jak by ti bylo, jak by tebou postrkovali a tloukli tě; brzy bys přišel a plakal: Když má chleba dáti, třikrát jej obrátí, když vy jste dávala, vy jste mazávala.“

Na matku, vracející se z práce, vyběhla a žalobně o svém setkání vypravovala.

„Pejcha v tom ještě je, pejcha náramná! Obrátil se vám, koukal jako vejr a zrovna jsem myslila, že na mne skočí. Takoví lidé z žebroty, když se jim trochu daří, nevědí, kam s hlavou. Ale Jozífek se vám ke mně krčil, za ruku mne držel a ne a ne báby se pustit.“

Matka mlčky poslouchala, ale potom pravila: „Náno, nechci ti v ničem bránit, jenom si myslím, co lidé řeknou!“ a smutně se na dceru dívala.

„Co by řekli?“ vyjekla Dlašková.

„Že tuze dorážíš! Jestli bych je, když už jsou takoví, nenechala jít s pokojem. Každý si přec pomyslí, že si Klikar může dělat, co chce, ještě se ti vysmějou.“

„Mně že se vysměj ou? Ó pane, to byste měla slyšet, co říkají, jak o těch ženských mluví!“

„Tobě do očí

„Vždyť ten člověk nemá rozum, jen ony ho drží!“

„Povídáš sama, jak se postavil. Vždyť jsi mu všecko vyložila a ještě Dlaška s ním pěkně promluvil!“ stále klidně vykládala matka.

„Ten promluvil! Povídala Merencinka, že ho v tom ještě spíš utvrzoval.“

„Nesmíš všemu věřit!“

Dlašková se chvěla: „Tak vidíte, lidičky, ten vyvádí a mně se prý budou smát! Je to teď svět, Kriste Ježíši, dobrý člověk nikde, ale nikde nemá zastání!“ a vzlykajíc šla do svého.

Celý večer na Jozífka nepromluvila a déle než jindy se hrabala ve skříni i v

truhle.

Ráno jdouc uplakaná z kostela, potkala se s Brabcovou.

„Byla jste v kostelíčku?“ tuze přátelsky ptala se jí mistrová.

Dlašková jen posvědčila. Brabcová, jako by byla vyslechla dlouhou řeč, soucitně pokyvovala a pravila: „I já vám, milá zlatá, rozumím.“

Dlašková se opět rozpovídala o včerejší setkané, jak ta Pavli šla, hlavu vzhůru jako kněžna, jí, vlastní panímámy zeťovy, že si ani nevšimla, ale koukala, jako by jí patřilo jičínské panství. Pověděvši, jak se zeť obrátil, pravila: „Vždyť on by ho byl sám neudělal, ale to ona mu našeptala — myslí, že už ho má a neví pejchou kudy kam.“

„A to jistě, to jistě,“ svědčila Brabcová, „vždyť si tuhle u řezníka povídali, že se stará chlubila, že Klikar o vás povídal: „A co je mi do ní!“

Dlašková zbrunátněla; slova nemohla vypravit, a teprve když se rozcházely, řekla: „Já mu povím, co je mi do ní!“

Před polednem zavolala Jozífka. Přiběhl zardělý, s rozpačitým úsměvem na rtech.

Ukázala mu na židli, kde ležela hromádka šatstva a kázala: „Svlékni se a oblékni tohle!“

Díval se na to, usmíval se, a pohleděv na babičku, ptal se prostě: „Proč, babičko?“

„Neptej se a dělej!“ a hleděla si kamen.

„Vždyť je mi to malé, babičko!“ smál se, obléknuv nohavičky.

„I však to natáhneš, nemůžu za to, že ti tatínek větší nekoupil.“

„Ale vy jste mi koupila —“

„Povídám ti: dělej!“

Když byl hoch ustrojen, podala mu čepici, uzlík a kázala: „Tohle si seber a jdi k tatínkovi, když tě tak včera chtěl!“

„Zas k obědu?“ ptal se veseleji.

„Jen řekni, že mu vzkazuju, když tě chce, ať si tě teda nechá. A včera jsi taky chtěl za ním běžet — tak jdi!“

Hoch si nasadil čepičku, chvílku se otáčel, ale když nepromluvila, vykročil. Když však byl u dveří, Dlašková skokem k němu, chytila jej do náruči, sevřela, líbala

a hlasitě plačíc, křičela:

„Ty mé dítě jediné, ty můj sirotečku, kdyby tě maminka viděla — „

„Nemám chodit, babičko?“

„Tak jen už jdi!“ odbyla ho ostře a Jozífek utíkal.

Dlašková usedla na lavici, zástěru přitiskla k očím a tichou světnicí se chvěly bolestné steny. Plakala ještě, když přišla matka, přinášejíc placku.

„Kde máš hochu?“ ptala se, rozhlížeje se světnicí. „A co se ti zas stalo?“

Dlašková zaštkala: „Když ho tedy chce a když mezi lidmi říká, že mu do mne nic není, poslala jsem mu ho.“

„Snad bys nevyváděla?“

„Ať se stará, ať ví, co to je, a ty pejchy ať mu pomůžou!“

„Vždyť dítě za nic nemůže — „

„Nemůže — je taky takový! Však oni brzy přijdou do prosa a budou ruce líbat!“

Stařena stála velká, kostnatá, ruce majíc sepjaty a všecka se třásla. Mezi vráskami tváře jí zvolna stékala drobná slza.

Dlašková vidouc to, zaplakala: „Ach, ten vám, chudinka malá šel, — raneček v ruce, svázala jsem mu, co si ke mně přinesl, a tak smutně se díval a pořád jenom: Nemám chodit, babičko?“

„Že ti ho nebylo líto!“ těžce povzdychla matka a na jazyku jí mlaštělo.

„Jakpak by nebylo, ale ať táta vidí! Jen počkejte, jak přijdou!“

Stařena šourajíc se ze světnice, vzdychla: „Chudák, malej —“

Doma sedla na truhle, ruce jí klesly v klín a jídla se už nedotkla. —

Klikara včerejší setkaná s panímámou rozbouřila. Jda po rozchodu s ní s Pavli dále náměstím, ulicí, byl nesvůj a srdce div mu z prsou nevyskočilo. Neviděl koho potkali, šel jako v mrákotách a slova neproněs. Po tchánově návštěvě se domníval, že bude mít pokoj, ale každodenně od známých uslyšel něco nového o tom, co Dlašková dělá. A teď mu veřejně na náměstí s dítětem takovou zahrála! Vzpomínky na život s Nanynkou, na její smrt, na vše, co se potom dalo, rojily se mu hlavou. A zatížila jej myšlenka, že snad přece nejednal dobře, když si s Pavli začal. Ale kdož si může poroučet! A Dlašková svým jednáním, stálými pichlavými poznámkami sama odpuzovala a nutila, aby vdovcem nezůstával, aby zas měl vlastní řádnou domácnost, v níž by i Jozífek byl doma. Vždyť ona si panímáma to dítě z čisté lásky

nevzala, víc nad lidi dělá, aby ji vynášeli, jak o něj pečuje, a tatík aby přitom byl spíše ponižován. Nekonala ani tu práci zadarmo, přispíval rád a byl by dal ještě více, kdyby bylo potřeba. škody Dlašková věru neměla, ač i péči a starost její uznával snad vděčněji, než zasluhovala. Strojí hoch, mazlí se s ním pro svět, jindy se všelijak obroukne, a co je nejhorší, že ho tátovi odcizuje, nepěkně o něm mluvíc. Proti Nanynce se ničím neprovinil a Pavli nezasluhuje, aby ji Dlašková hanobila. Vždyť on, Klikar, má také kousek svého rozumu a dovede posoudit. Což je prvním vdovcem, jenž se po druhé oženil? Co koná, ze svého rozumu koná! On si Pavli vybral, protože se mu líbí a máji rád. Klidně, upřímně, bez mladických divokostí spolu hovořivali, na Nanyнку vzpomínali a do nového sňatku nikdo ho nehnal. Ale teď snad bude lépe, když nebude dlouho odkládat.\$

„Je přec jen zlá,“ prvá se ozvala Pavli.

„Je,“ přisvědčil.

„Rozumím jí trochu, ale vždyť, bože —“ a utřela si oči.

„Je už taková! Jenom sebe pořád má a vždycky měla — děti nebyvaly nic a muž ne mnoho. Myslím, že jí tam Jozífka už nenechám,“ zvolna z myšlenek utrhal.

„Dejte ho k nám! Či myslíte, že ho nebudu mít ráda?“ ptala se rychle.

Sevřel jí ruku. „Ještě ne, lidé by mluvili, může být u mne, poprosím Merencii.“

Pavli se zamyslíla. „Co by mohli mluvit? Aspoň tedy může u nás hodně bývat!“

„Když budete tak dobrá!“

„A maminka jakou bude mít radost!“

Šli potom poli, nad nimiž se ploužily blednouce přisvity západu, zvolna, mlčky.

Klikar stále ještě o svém jednání uvažoval a Pavli také nebylo do řeči.

Proč ona má snášet, čím si ona potup Dlaškové zasloužila? Žila o samotě, světa už kale nedbala a tento muž sám přišel, ona ho nijak nelákala. Ještě po zlé návštěvě Dlaškové mu řekla, aby si dobře všechno rozmyslíl a jí aby nedbal. Líbil se jí, toužila po něm víc a víc a teď věru neví, co by dělala, kdyby ji opustil. Rozumí mu, je zamklý, pro sebe, ale cítí všechno, snad více než jiní.

Vtom ji Klikar prudce chytil za ruku: „Tak, Pavlinko, chcete si mne opravdu vzít?“

Zastavila se, pohleděla naň velkýma očima a řekla jen zticha: „Vždyť víte!“ A

modro očí zalévaly slzy...

Západ již dohasl. Blankytná obloha, prošlehaná krvavými obláčky, objímala obzor. Do ticha večera jen cvrčkové hráli.

Když se Klikar s Pavli vrátili do města, nerozloučili se před domem, ale šel s ní nahoru. Tam krátce řekl paní kancelistová: „Když tedy dovolíte, v neděli bychom šli na faru.“

Údivem spráskla ruce. „Cože tak najednou?“

„Nač odkládat, a nebudou ty křiky kvůli dítěti!“

Paní kancelistová plačíc padla Pavli do náruči, a objímajíc ji, sténala: „Vždyť víte, co děláte, máte oba rozum!“

Klikar doma dlouho ponocoval a všecko znova a znova rozmýšlel. Ale opětně si řekl, že jinak jednat nemůže.

Dnes v továrně byl uspokojenější, a když mu Boukal začal o Dlaškové, pravil mu: „I udělám tomu krátký konec!“

Když v poledne poslední vyběhl za svými lidmi, aby šel k obědu, spatřil v koutě na dvoře Jozífka, jak si u plotu panské zahrady dělá kopečky z písku. Chvátal k němu — a vtom už také uviděl uzlík.

„Co tu děláš, hošíčku?“ ptal se, chytiv jej do náručí.

„Babička vám vzkazuje, abyste si mne teda nechal,“ s úsměvem mu hlásil hoch.

Klikar se mu zahleděl do očí — do těch Nanynčiných očí... Roztřásl se, takže synka musil postavit. „Tohle kdyby Nanynka viděla!“ a oči se mu zarosily.

„Čekáš dlouho?“ ptal se potom.

„Chvíli.“

„A z hospody tě neviděli?“

„Ta Emi — stála venku a ptala se, kam jdu.“

„A neřekla ti, abys šel k nim?“

Jozífek zavrtěl hlavou. „Budeme jíst?“ tázal se, „už mám hlad!“

Klikar si vzpomněl, co tu s Jozífkem nedávno dělali, jak se lichotili a zvali, aby zas přišel.

„Pojď, půjdeme k obědu jinam!“ řekl s trpkým úsměvem

Šli do města, rovnou do hostince k Jodasům.

S paničkou se potkali na síni. „Dostaneme něco k obědu?“ s úsměvem se tázal otec.

„I jo, něco tam bude,“ pokynula. „Copak že si vedete synáčka?“ a lalok se jí zavlnil.

„Panímáma mi ho poslala,“ klidně odvětil.

„Ale — tak už ho nechce —“ a zadívavši se na dítě, pokývala hlavou a potom volně, mlčky šla do kuchyně, odkud zněl smích jejích dcer.

Když Klikar s hoškem u stolu, hned v koutě u dveří, obědval a hochovi krájel a předkládal nejlepší kousky, pomysll si, že zde také bývali samý úsměv, slečinky že se ho pokaždé na Jozífka vyptávaly, žadonily, aby jim ho přec také přivedl, a dnes chodily, jako by ho neznaly, ledaže se stranou uštěpačně usmívaly.

„Ano, ano — jen brzy, ať je všemu konec!“

Po obědě zaplativ, šel s Jozífkem domů; nedbal, že všechny Jodasovy -vyběhly do vrat a dívaly se za ním. Synka si vedl za ruku, uzlík nesl sám.

šli rovnou k Merencii. Klikar ve dveřích pozdravil: „Dej Pánbůh dobrý odpoledne! Však jsem tady ještě nebyl!“

Merencie u okna pletouc punčochu překvapena povstala, hubené tváře jí polila mírná červeň a měkce zvolala: „Pěkně vítám — nebyl, nebyl!“ a zástěrou utírala židli.

„Děkuju pěkně, ani sedat nemůžu, honem musím běžet! Jdu s velikou prosbou. Panímáma se nějak rozhněvala a poslala Jozífka, aby byl u mne!“

Bledé Merenciiny oči se široce otevřely. „Ale, ale — to je co říct!“ a bezkrevné rty se zachvěly.

„Jdu vás prosit, jestli byste nebyla tak dobrá a nenechala si ho u sebe, nedohlédla na něj, než navečer přijdu. Nevím, co si mám jinak počít.“

„Ale, ale — já — „ vydechla, nevědouc co honem.

Tušila, proč Dlašková hochu vrátila, ale přec jen jí zalahodilo, že jde k ní, že neví jinak. Přec jen ho nevede k té Pavli —

„Člověk vdovec je na tom zle, milá paní domácí —

„I kam byste ho vodil jinam než ke mně,“ spustila živě, „vždyť tady máte doma, kdyby byla Nanyňka, jistě by řekla, abych já ji zastala — mohlo tak být hned a nemusel jste mít starosti!“ a došedši k Jozífkovi, mazlivě ho hladila: „Bude se mnou

hošíček, vždyť my spolu dobře umíme a hezky si zahrajeme, vid’?”

„Tak zaplať Pánbůh — buď hodný, Jozífku, — a já zas poběžím!“

„To jen buďte bez starosti!“ volala za ním.

Zaskočil ještě do svého uložit uzlík a hned chvátal do továrny.

„Půjdeme na dvorek?“ zeptal se Jozífek a na Merencii potměšile zamrkal.

„Půjdeme, půjdeme, kam budeš chtít, ale zatím si tuhle sedni. Kousek buchtičky bys nepapal?“ a s úsměvem šla k polici.

Jozífek byl sic pořádně najeden, ale přece si pomysllil, je-li buchta nějak zvláště dobrá, že by jí bylo škoda.

„Na, a jez, hošíčku!“ pocukrovavši buchtu, podala mu ji.

Vzal klidně a počal uštipovati.

„Počkej, mám taky obrázky, všelijaké, ještě když jsem byla holčice, z pouti jsem si je nosila, a po mamince, po tatínkovi; budeme se spolu dívat. Tak ona tě babička vyhnala!“

„Nevyhnala, ale poslala mne k tatínkovi, aby si mne nechal!“ a jen po drobečkách uštipoval slazené kůrky, protože mu střídka tvrdé buchty nejela.

Merencie jako udivena vrtěla hubenou hlavou: „A copak jsi jí udělal?“

„Já? Nic — to ona se zlobí, že si tatínek namlouvá.“

„Ale, hošíčku, tak nesmíš o tatínkovi říkat!“ hrozila mu sténajíc.

„Babička říká, že budu mít macochu, tuze hubuje a pláče.

„Bodejť by neplakala,“ a Merencie si také utírala oči. „Ale vždyť on to tatínek neudělá — takovému hošíčkovi — vždyť tě má rád!“ A když mu potom ukazovala obrázky, jež měla v kolikerých modlitbách uloženy, pomaličku se vyptávala, jak se u babičky měl, co říká o tatínkovi, o té Pavli a také o ní, Merencii. Ale Jozífek jí mnoho nepověděl, protože jeho rozum si ještě nevšímal a nechápal. Když všecky obrázky prohlédli, ukazovala mu polici, almary, prádelník, o všech památkách a své parádě ze zašlých dob vypravovala, vysvětlila obrazy na stěnách a konečně se ho vroucně zeptala: „Tak by se ti u mne líbilo, Jozífku?“

„Líbilo,“ přisvědčil, „a půjdeme ke králíkům?“

„Ty, ty, Jozífku,“ hrozila mu, „ty máš jen králíky na mysli!“

Jozífek nerozuměje, jak ji svými slovy zklamal, radostně přikývl.

Šli spolu na dvorek, do stínu staré hruše, jejíž listím stříkaly ostré šlehy

slunečné a kropily pozemní stín bělavými penízky...

Dlašková po smutném obědě ani neumývala, ale zamknuvši, lehla si hned. Byla předpolední lítostí těžce zhroucena. Spala nepokojně, sen se honil za snem a všecky byly o Jozífkovi.

Vstala nevyspalá, zle mrzuta. Myjíc stále a stále čekala, brzo-li se na záhrobní ozvou krůčky a Jozífek přicválá jako hříbě. Ale bylo ticho, jenom hodiny ťukaly a kanár ječel.

Vyšla na zásep, rozhlížela se dvorkem, obešla stavení, jako jindy dělávala, když Jozífka hledala, zahleděla se do polí pod západní oblohou, jejíž blankyt byl světlem jako pomoučen, a div div že nezavolala: „Kdepak jsi, Jozítku, hošíčku náš?“

V očích jí zavlážilo, ale honem je utírala a pomyslila si: „Jen počkejme, však ona tátu fúrie přejde, a přijde. Tuhle měl dítě uloženo jako v peřince a teď má konec! Starej se sám, dědek s bábou můžou dát jiným, co naskládali, a nepotřebujou tvého!“

Opět se vrátila do stavení, spravovala, ale stále naslouchala, necupou-li venku Jozífkovy nožky. „Kam ho asi dal?“ napadlo ji. „V továrně ho přec nemá, vždyť by tam dítě nevydrželo a ani tam býti nesmí, ale bude on Jozífek v hospodě, chytla ho asi ta hubená Emka a teď tam s ním všecky tři dělají a obskakují ho. Ale jen se mazlete — a při té myšlence měla v lících výsměch — zmechne vám všem třem, Klikar se už nechytí! Kdybyste věděly, byly byste hnaly kluka i s tátou, aby si šli k té pávici. Ale Klikar není hloupý, mlčí, mlčí a ty jistě myslíš, že jim hošíčka vodí, protože je má nejradši.“

Zas vyšla na zásep, před dům, kolem stavení; Honzy Mádlova, jenž s bičem v ruce šel k Stuchlíkovým, se ptala, jestli Jozífka neviděl, ale Honza dobrácky, skoro úlisné povídal: „Neviděl, paní Dlašková, on už Jozífek se mnou nechodí, my už spolu nekamarádíme.“ Vrátivši se do světnice, pomyslila si, že ho snad dovedl rovnou k Pavli. Toť, že si s ním velkých starostí nepřipustil, a ta svobodnice by se taky nestyděla vzít si vdovcova synka do domu. Ale jen ať si ho vezmou, však on tam u nich dlouho nevydrží a táta brzy pozná, že každý není jako babička byla, a uhlídá, kam chtěl dítě zavést. Hned jí však také napadlo, že se Pavli i s mámou budou k dítěti úlisně mít, že mu budou snášet, mazlit se s ním, ta industrie že přijde a učitel, že se budou chtít Klikarovi zavděčit a budou Jozífka chovat jako obrázek,

že mu dají všeho, aby hoch zapomněl na babičku i na vlastní mámu.

A ta myšlenka ji opět rozplakala.

Bože na nebi, kdyby Nanyňka viděla, co se s jejím dítětem děje, jak mu takové chytračky matku i bábu trhají ze srdce!

A pojala ji touha jít na hřbitov postesknouti si u Nanyňčina hrobu a dcerunce své vypovědět všecko. Ustrojivši se, vzala konyvku a volně šla k náměstí. Stále čekala, že se z ničeho nic najednou kmitne Jozífek, že ji uvidí, poletí k ní, chytí ji, a zapláče: „Babičko má zlatá, neodstrkujte mne, vy jste má jediná!“

Ale v dusné ulici bylo ticho, na náměstí, z jehož rozpáleného kamení táhlo suché horko, až se dech zarážel, placho, jenom pan Librcaj stál ve dveřích krámu a tupě hleděl do prázdna, odkud nikdo a nikdo nepřicházel, a několik hus stálo u kašny, každá na jedné noze a zobce měly ukryty v peří na hřbetě.

Dlašková pohlédla k Strnadovým do oken, ale nespátřila nikoho. Ach — tamhle v hospodě v okně paní Jodaska kývá! Když se Dlašková blížila, paní Jodaska, horkem schvácená, vyšla na schůdky a volala: „Zalévat, paní Dlašková?“ a sešedši se schůdků, šla k ní a lítostně pravila:

„Dnes sama — tak jste mu Jozífka poslala!“ Vidouc, že se Dlašková diví, odkud to ví, pravila hned: „Byli u nás spolu na obědě. Přišel a snad si myslel, že budeme celé pryč, jaká čest pro nás, že nám hoška vede, že snad naše dcery budou s ním dělat, ale kdež, toho pána my známe; dali jsme oběd a dost, tak zas šel.“

„A že nezůstal v továrně —“

„Taky jsem se ptala, prve tady šla Emka, ale povídala, že si ani nevšimly, hošíčka chudáčka že sic viděly, jak tam stál u plotu a čekal, že jim ho bylo líto, ale že si pomyslily, co že je jim do toho, aby si snad kdovíco nemyslel. Povídala: To by tak bylo, ta pejcha aby chodila jako královna, paní Dlaškové aby se za všecko jenom posmívali a cizí lidé aby se o hochu starali.“

Dlašková zvolna, zamyšlena přisvědčovala. Třebaže to všecko zeťovi přála, aby viděl, jací teď ti lidé jsou, a že ona byla nejupřímnější: přec jen cítila i zlost na tyto lidi, kteří se dřív k zeťovi lísali, sladce mluvili, na ni se leckdy dívali spatra a zlobili se, že zetě tak drží, a teď najednou se tak nadýmali a Jozífka si nevšimli. Nahlas vzdychla jen: „Vždyť on pozná, však on pozná!“

„Tot' se ví, že pozná a ještě rád k nim přijde.“

„Proč hochu nedá té —“ a hlavou kývla proti Kadeřábkovu domu, „ta ho opanovala, tak ať se mu stará o dítě. To by teprve viděl, jak by Jozífek za starou musel běhat po krámech pro niti, pro pentličky, pro všelijaké mlsy a jak by za ni musil vymývat hrnce a nosit jí vodu.“

„A kam ho dovedl?“ ptala se Dlašková.

„I trvám, že domů, strčil on ho tam asi Merencii, ale ta by byla blázen, aby se s cizím hochem dělala.“

Dlašková již toužila přesvědčit se, je-li tomu tak. „Ach, co já se napláču, co já se napláču!“ stýskala odcházejíc. Paní Jodaska hleděla za ní, dokud v uličce nezmizela, potom chvátala povědět dcerám, jak je teď Dlašková skleslá.

Ta jdouc ulicí, myslila si, jak asi zeťovi bylo, když tady po poledni s Jozífkem šel, ale již se jí také zmocňovala zlost na Merencii, že si snad hochu nechala. Vida ji, ťopku naříkavou, pořád na Klikara přidávala, svatou se stavěla, ale je ona chytrost sama. Chudáku Jozífku, u té by ses měl, sama sobě nepřeje, a kdyby Klikar dával, raději by to do kapsy strčila a dítě by všelijak odbývala.

Ty myšlenky ji nutily do spěchu, do domku se zrovna hnala. Sotva vešla do síně, už slyšela Jozífkův jásot i jak Merencie kňourá. Hoch ji spatřil prvý a řekl: „Babička!“ Ale klidně to pověděl, neběžel k ní, ale dál mezi králíky poskakoval a je honil.

Dlašková zůstala chvíli nehnutě mezi dveřmi; mračila se, čekat, že radostně vyskočí, chytne ji a bude křičet: Babičko má, já půjdu s vámi domů! Ale nevzala by ho, aby snad zeť nemyslel, že bez hochu nemůže být, že si pro něj horempádem přišla. Ten by si potom teprv vyváděl, smál by se a ty u Kadeřábků jakou by měly radost!

Merencie byla všecka nespá; v rozpacích jen nad dítětem ruce spínala, hlavou soucitně kývala, ale nevěděla, co honem povědět.

„Tak tady je!“ vydechla Dlašková a na Merencii se dívala, jako by říkala: Tak ty jsi ta milosrdná sestra, která se nad vdovcem smilovala!

„Ach, ach, paní Dlašková,“ a Merencie mávla rukou naznačujíc, že marno je povídat. Najednou však začala sladce, přátelsky: „Tak vy jste Jozífka tatínkovi vrátila?“

„Vrátila, bodejť bych nevrátila, ať se stará, když si tak vyvádí!“ bublala Dlašková.

„Přivedl ho ke mně,“ lítostně pištěla Merencie, „nevěděl chudák co s ním počít. A prosím vás, kam jinam měl s dítětem jít než domů. Jenom mne prosil, abych naň dohlédla, nežli přijde.“

„No bodejť, takovému se vždycky povede, jen když přijde a pěkně řekne. Dobře mně nikdy neříkal a jen si myslel, že hochu mít musím,“ zvolna odpovídala Dlašková.

„A prosím vás,“ zpěvavě se bránila Merencie, „snad jsem měla to dítě vyhnat — co byste mi řekla, když jste přec jeho babička!“

„Vždyť jsem ho měla jako v peřínkách, ne? Potřeboval mít nějaké starosti! Dobře u Záděrů ani u Jodasů mu dítě nepřijali, třebaže ho tam přivedl, ještě se mu stranou smáli, že mu to patří, protože si mne neuměl vážit. Ale toho jsem já se nenadála, že vy ho budete ještě podporovat.“

„Podporovat — já?“ tuze se zadivila Merencie. „Co je mi do něho, ale nebožka Nanyňka měla ke mně důvěru a vždycky jen: Merencinko, já vím, že vy to dítě máte ráda! Jak bych ho byla mohla vyhnat!“

„Vždyť má je, ne? Ty jsou všeho vinny, a proč jsou teď najednou zticha! Chytračky, ty ony se nám smějou, vám i mně; mně, že jsem myslela bůhvíco mu udělám, vám, že se tak chytíte,“ a Dlašková se ušklíbla.

„Já že se chytím,“ zasténala Merencie a počala červenati, „protože mám lidské srdce v těle? Jen si myslíte, že se mi někdo bude smát!“

„Ba bude, že jste svatá dobrota, taková milosrdná sestra,“ a Dlašková se dala do prudkého smíchu.

„Mně se, paní Dlašková, smát nemusíte, jsem ve všem pořádku ustaraná osoba; nechala jsem tu hošíčka, protože mi ho bylo líto, že ho vlastní bába vyhnala!“ Při těch slovech jí v lících škubalo, rty se jí chvěly a oči se jen jen kmitaly.

„Vyhnala! — Bodejť by nevyhnala!“

„A dělávala jste, jako byste ho chtěla láskou sníst. Kdyby tohle Nanyňka viděla, ta by si pomyslíla svůj díl, proto ona mi hořekovala: Bože, bože, já nevím, co se s tím dítětem stane, až umřu.“

„Na vás si nejmíň myslela, že se ho ujmete — ano, leda by Klikar byl takový

blázen —“

Merencii bledé oči div z důlků nevyletěly. „I vždyť mne, paní Dlašková, lidé znají,“ pravila s ostrým úsměškem, „ale vy děláte, jako byste zetě chtěla mít jenom pro sebe, to si nemyslete, že na tohle jsou lidé hloupí a snad si nevšimnou.“

Po těch slovech Dlašková nebyla s to promluvit; ústa měla pootevřena a prudce dýchala.

„Kdybyste dítě měla tak ráda, držela byste je, ať si zeť byl dělal, co chtěl — „

„Snad nejsem máma, snad mi má být jedno, když chce dítěti dát macechu! I jen si ho tu nechte, hošíček vás brzy bude mít dost, a to si nemyslete, že by si zeť na vás jen pomysllil!“ a Dlašková již na Merencii nepohleděvši, Jozífka, jenž králíka prohnal až k řepovišti, si nevšimnuvši, uháněla z domku a dále ke hřbitovu. Chtěla si Nanynce požalovat, všecko jí povědět, vyplakat se u ní. Ale brzy vázla v kroku a do vršku stoupala jako schvácená. Slova Merenciina jí bušila pod čelem. Opovážlivá osoba! Černé s bílým smíchá dohromady — ó, Nanyнка znala, jak je zlá, a proto se jí vždy bála. Že chce zetě mít pro sebe! Ona, Dlašková, žena řádného muže a mistra, která se tady každé může vyrovnat. Kdo by se takové řeči opovážil.

Ale u hrobu nebyla s to pomodlit se otčenáš.

Snad se naposledy i zeť a kancelistka s dcerou domnívají, že proto námluvám jejich brání, — snad o ní takové řeči roznášejí! Zlostný pláč jí zalomcoval nad rovem, na němž karafiáty, měsíčky a noční fialy umdleny chýlily zvadlé kvítí.

Ach, zeť ne — ten ne, vždyť přece ví, jak s ním jednala! Ba nikdo, jen tahle špičatá ženská, protože jí pověděla do pravdy. Ale ať si nemyslí — ona, jakože je Dlašková, nepřestane dítěte bránit — u tohohle hrobu to nebožce slibuje.

Vracejíc se však zemdlena lukami domů, říkala si, že raděj i ani z baráku nevyleze, ať si už zeť vyvádí, jak vyvádí. Však on pozná, a chytne-li se, brzy bude běhat na hřbitov a nebožku by potom rád vyhrabal z hrobu!

Doma byla jako pěna — matce se ani slovem nezmínila, a když se stařena sama ptala po Jozífkovi, dcera jen zabroukla: „I co já se budu starat!“ —

Klikar po šesté hodině chvátal z továrny, aby honem byl u synka; jenom u řezníka se stavil koupit večeři. Když přišel doma na dvorek, Merencie tam seděla v chládku, pletouc punčochu, Jozífek na palouku vyhazoval čepičku do povětří a zas ji chytil. Spatřiv otce, utíkal k němu volaje: „Co jste mi přinesl, tatínku?“

„Večeři, hošíčku, dnes budeme spolu.“

Přinesl z kuchyňky chléb, a usednuv na lavičku, krájel chleba i salámu a Jozífkovi podával.

Když Merencie sbalila punčochu a vstala, aby jim došla pro pivo, ptal se jí: „Byl hodný?“

„I jo,“ vypískla již ve dveřích.

Jozífkovy čelisti pracovaly, sotva stačily. „Vidíš, vyběhal jsi se a teď chutná,“ smál se mu otec.

„Byla tady babička,“ mumlal synek.

„Byla —“ a otec naň překvapen pohleděl, „a co ti říkala?“

„Nic, jenom s Merencinkou si pořád povídaly.“

Mdlé, do běla rozpálené slunce stálo nad návrším a krátké paprsky z něho ostře šlehaly. Lesy v dáli byly šedavé a vzduch před nimi plný bělavého čoudu. Všecek kraj ležel unaven, v dřímotě.

Slepice na dvorku se popelily v hlíně, králíci, Jozífkem uhonění, uši majíce schlíplé, líně se krčili v stínu dřevníka.

„Bude se ti tu líbit, Pepíčku?“ po chvílce ticha se zeptal otec.

„Bude — podívejte, až támhle a támhle na louce Honza Mádlů pase Stuchlíkovy krávy — smím k němu?“ a Jozífkovy oči dychtivě čekaly odpověď.

„Někdy, ale nesmíš se uběhat.“

„Merencie nechtěla, že je Honza rozpusta. Ale pěkně pase, práskat umí, házet, pískat. Pečenků Váša taky někdy pase, ale jenom kozy — ty se dovedou trkat, až se zapletou, a Váša jim musí rohy rozplétat. Tuhle Váša chytil mladého zajíce — ten mečel, ale drápl Vášu a hodil sebou, že ho honem pustil a macek utekl.“

”

„Až se najíme, půjdeme na hřbitov k mamince.“

„Já tam trefím, „ znalecky kývl Jozífek.

„Ach, jen počkej, jak my budeme spolu chodit a povídat si,“ s vroucností sliboval otec.

„K Honzovi taky?“

„Třeba taky. A do školy tě dovedu, už ti to hned uteče. Slabikář koupím, tabulku, kamínek — to bude z Jozífkova školák!“

Merencie přinesla opocení džbáněk i sklenici; Klikar naliv, podával nejdřív jí.

„I děkuju pěkně, já bych se opila,“ zapištěla a již zas byla ve stavení.

Po večeři otec odnesl chléb i džbáněk, hochá vzal za ruku a na síni zvolal:
„Jdeme jenom na hřbitov!“

Cestou nestačil synkovi odpovídati.

U matčina hrobu spolu říkali otčenáš a potom se Klikar ptal: „Pamatuješ se ještě na maminku?“

„Bodejť bych nepamatoval — vždycky jsem s ní chodil pro maso.“

„Modlíš se za ni?“

Jozífek přisvědčil: „S babičkou, ale ta hubuje, protože se mi chce spát.“

Šli potom spolu do polí, jež rudé slunce, vyhlížeje naposledy přes návrší do krajiny, polévalo červenavým přísvitem; dupali za skákajícími koníky, aby je poplašili, poslouchali cvrčka, házeli na sebe lopuchovými bubáky, a když z měkkoty vyletěl zajíc, Jozífek se za ním rozhalekal. Zašli až k Honzovi Mádlovu. Pasák vídaje, nemyslil jinak, nežli že Jozífkův tatínek mu jde taky dát co proto; krotce sedl do příkopu a špičatýma očima mžoural, jak se blížili.

„Paseš, paseš?“ vlídně se ho ptal Klikar a Honzovi se tváře hned zveselily.

„Už brzy poženu,“ pravil skoro pyšně a zkušenýma očima se zahleděl na své stádo.

„Jozífek chtěl k tobě, tak jsme šli. Kamarádíte spolu?“

Honza přikývl a na Jozífka se zacenil.

„Když jsem já byl malý, taky jsem chodíval s pasákem — ale ten měl dvorských krav i telátek třicet!“

„Až já budu ve dvoře, budu jich taky tolik honit,“ hrdě odvětil Honza.

„Ty chceš jít do dvora?“

Honza přikývl. „Za pasáka, potom za čeledína. Nejdřív budu jezdit s voly, potom s koňmi, pak s panem správcem, až mne udělají nádvorníkem, potom poklasným a potom šafářem.“

„A to se budeš mít dobře — ohnutou hůl budeš nosit takhle na levačce a jen se budeš kolíbat.“

Honza směje se, přisvědčoval.

Počkali na něj, až hnal domů, vyprovodili jej a poli se vraceli do svého. To už

Jozífek jedva šel, jak byl ospalý. V temném pokoji padl na něj strach, takže se ode dveří nechtěl hnouti, držel se otce a škemral, aby rozsvítil. A potom jenom: Spát — spát! Klikar sám odestlal, hoška odstrojil a trošku se pomodlili.

„Lehnete si se mnou?“ nemoha již udržeti očí otevřených, skuhral Jozífek.

„Tot' víš, že lehnu!“ a uloživ hochu, schodil kabát a natáhl se vedle něho. Jozífek v malé chvílce spokojeně spal. Klikar ještě otevřel okno a zhasil lampu... Stojí u postele a poslouchá klidný synkův dech, ucítil vlaho v očích. Myslí se mu kmitla vzpomínka na Nanynku, jak tu ležela v rakvi, svíci v hlavách. Tak je opustila! Vidí-li, jak tu dnes se synáčkem zůstal? Vdovec, jemuž tchyně synka vrátila, aby se sám o něj staral. Taky že bude, ať jen je panímáma bez starosti. Ale dítěte mu bylo tolik líto...

Zvenčí vál čistý vlahý vzduch, krásně tam bylo, tmavomodré nebe jako když drobnými hvězdami pokropí. Klikar si zticha ještě vyšel sednout na práh. Zapáliv si nedopalek doutníku, za kouřem hleděl do protější zahrady, v níž se pod starými štěpy úplně setmělo, a kusy života od mladosti až do dneška se mu ozývaly z mysli. U Pavli se všechny myšlenky zastavily. V duchu ji viděl, jak sedí nad prací skloněna, jak velké modré oči k němu obrací, srdečně odpovídá, usmívá se. A jindy jak spolu jdou na procházku, ona statná, čerstvá, s tvářemi zardělými, jako sametovými — Zas cítil, jak by ji byl s chutí sevřel, jen lidí nebýt v poli a kdyby se byl nebál, že ona se naň podívá s výčitkou; bývala vždycky trochu nedůtklivá a jednou mu připomněla nebožku. Ale dobrá je, pracovitá, ráda jej má a bude mít a Jozífek nedostane macechu zlou.

Na síni zapleskaly Merenciiny trepy. Přiblížila se zvolna, a neukázavši se ani, za dveřmi sténala: „Prosím vás, já tady toho hochu nemůžu mít, kdežpak bych já ho uhlídala, je to jako divé, lítá, a kdyby se mu něco stalo — „

Klikar poslouchal se zatajeným dechem.

„Musíte si ho dát někam jinam, vždyť by se snad Pavlinka mohla starat —“ a poslední slova už jen pištěla.

Klikar hned byl doma, pochopil, že panímáma se už náležitě starala.

„Byl bych rád zaplatil —“

„Snad si nemyslíte, že bych to dělala pro peníze, mám, co potřebuju,“ odvětila ostřeji.

Klikar se rozhodl. „Ale ráno musím před šestou do továrny, kdež můžu hošička budít — ale v osm o snídani bych pro něj zaskočil; kdybyste aspoň do té doby

„Vždyť já nejsem žádná zlá ženská, mám křesťanské srdce, jen jsem povídala pravdu, a oni lidé tuze posuzují —“

„Tak buďte ráno tak dobrá,“ přerýl jí to kvílení.

„Jak povídám — dej Pánbůh dobrou noc!“ a trepky zas odplaskaly.

Klikar seděl na prahu dlouho do noci...

Pavli kancelistova měla hned po ránu oči zardělé pláčem, že Klikar včera nepřišel.

„Uvidíš,“ říkala matce, „že se Dlaškové povedlo, bůhvíco mu o mně namluvila.“

„Ale jdi,“ tišila ji kancelistová, „co by se jí povedlo! Nepřišel, protože nemohl, ale přijde zas. Zač by stál, kdyby Dlaškové věřil.“ Ale sama jsouc přec jen také znepokojena, hned po sedmé hodině vzala košíček a chvátala na koupi, bezpečně čekajíc, že stalo-li se něco, po krámech jistě se dozví všecko. A dozvěděla se. Když přiběhla domů, Pavli seděla, hlavu majíc položenou v šátku na stole a vzlykala.

„Tak vidíš, vždyť jsem to věděla, že pro něco nemohl, „ matka již ve dveřích spustila, „všude je toho plno, jenom my nic nevíme, protože marně nevyjdeme.“ A když Pavli povznesla uslzené líce, vypravovala jí, jak Dlašková poslala sirotka zeťovi zpátky.

„Uzlíček mu svázala, jen tak ty staré hábky mu dala a poslala ho do fabriky. Je to srdce, ne? Pořád jako by ho byla chtěla láskou sníst — vždyť jsem já to vždycky říkala, že je to jenom na lidi.“

„Ale proč ho tedy nepřivedl k nám, vždyť jsme mu říkaly! Snad bysme se o něj nepostaraly — snad bych ho neměla ráda,“ kvílela Pavli.

„I mlč a nenaříkej, jistě nechtěl, aby nás lidé pomlouvali. Do očí se každý staví úlisné a stranou — ó jé! Jako Dlaškové — dřív do očí samá veleba a teď se jí smějí —“ a paní kancelistová mávala rukou, že je o tom škoda řeči.

„Chudák Jozífek — já vím, že Klikar byl nad ním rozlítostněn —“

„Vodil ho prý a nikde ho nechtěli, jen se smáli, u Záděrů, u Jodasů a tak ho vzal domů a dal na starost Merencii.“

„Merencii — mami, já ho tam nenechám, žádným pádem ho tam nenechám!

Ach, tam by mu tvářičky brzy zbledly! Teď je vidět, co je všecka ta lidská láska a chvála — co bylo veleby a pláče po nebožce Nanynce; dítě vábili, hladili, a teď ho žádný nechce, jenom ta Pavla, o které klevetili, že se chce s mámou mít dobře.“

Stará nad dcerou spínala ruce a volala: „Vždyť já vím, jaké máš srdce! Jenom nesmíš být hr! hr!, aby lidé neřekli, že Klikar nechce a my že se vtíráme. Teprve se uvidí, že jen upřímně jsme myslely, že jsem si jen přála, abys nezůstala sama na světě. Půjdu k Matyld, vždyť tam se mne už nemůžou dočkat, vy si budete pěkně spolu hospodařit, hošíčka budete mít jako svého, já jen pokud tam nebudou nic mít, přiběhnu, vezmu ho s sebou do trhu, na procházku ho budu vodit, do kostelíčka.“

„Ale vždyť nám ho ani nechce dát,“ opět zanaříkala Pavli.

A vtom Klikar s Jozífkem přišli.

Když stanuli ve dveřích, ženštiny zůstaly minutku překvapeny; ale potom stará paní ukázala na uplakanou dceru a pravila: „Tak ji vidíte, od večera mi tak dělá,“ a všecka se klepala.

Klikar se usmál a podával ruce. „Vedu Jozífka,“ pravil usmívaje se a vypravoval, co se s hochem včera stalo.

„Už jsme slyšely,“ soucitně kývala paní kancelistová, „ale Pavlince bylo líto, že je to tak, jako bysme na světě nebyly.“

„I vždyť já vím,“ odpovídal Klikar, „ale nechtěl jsem ještě, znám lidi. Tak budete tak dobré?“

„I bože, jaképak dobroty, vždyť je náš, vždyť je náš!“

Pavli už při těch matčiných rozlítostněných slovech Jozífka držela v náruči, tiskla jej a líbala, až se jen třepal. Klikar na ně hleděl, oči maje zavlaženy.

Když si potom Pavli hoška posadila na klíně a zadívala se mu do obličeje, otec pravil: „Jozífku, tohle teď bude tvá maminka a tuhle babička.“

Stará paní musela usednouti, jak jí pláč zalomcoval. Ticho rozrývaly vzlyky.

Jozífek klidnýma, ba veselýma očima, s jemným úsměvem na rtech zkoumavě si všecko prohlížel. Byl by se otce rád-zeptal, který ptáček to v kleci zobe, ale ještě se ostýchal.

Vtom se stará paní rychle vzchopila. „Ale, ale, já tu pláču a hošíček bude mít hlad!“ a již se hnala k plotně.

„Už snídal doma,“ pravil Klikar.

„Snídal — jaká to asi byla snídaně — a už jistě má hlad,“ usmívala se paní a třesoucíma se rukama nalávala do bílého hrnečku kávu. — „Tak — kafičko, houstička — šel, hošíčku, šel. A jestlipak už umí sám papat?“ a usazovala Jozífka na židli.

„Umím,“ přisvědčoval s úsměvem, že bude mít housku.

„Babička mu dala, jen co zrovna bylo potřeba a všechno staré; budu mu muset koupit, vyrostl z toho — „

„Bodejť byste nekupoval, však my mu všechno dáme do pořádku, vid, Pavlinko? To bude teď její radost. Vždyť mi tu včera plakala a pořád jen, proč jste hošíčka hned nepřivedl sem, jak by ho měla ráda a všechno že by mu udělala. Víš, Pavli, takové matrós mu ušiješ, jako mají soudcovi a potom jedny na všední den a botičky koupíme, kloboučky, košilky — ale vždyť snad víme, co dítě potřebuje. V ničem nouze a nedostatku mít nebude, to se nestarejte, my ne jenom mluvit, ale uděláme, že by nebožka lip neudělala,“ a paní kancelistová při té řeči poplašeně přecházela, jako by všechno již pro Jozífka sháněla.

„Spát bude u mne, budu mu šeptat pohádky,“ slibovala mu Pavli, ale vtom se její pohled setkal s Klikarovým — sklopila oči a všechna se zapálila.

„I kdežpak s tebou,“ odpírala matka, „s babičkou bude spát, vid, Jozífku, je teď na to zvyklý a babička ho bude hladit, dokud mu očička neusnou.“

„Mami, mně se zdá, že se o hošíčka popereme,“ usmívala se Pavli. „Mohla bys zrovna jít koupit, a já bych šla.“

Klikar se počal probírat v tobolce.

„Snad byste —“ a Pavli se naň podívala s výčitkou, takže tobolka honem byla v kapse.

„Musím běžet,“ pravil, „zaplat' Pánbůh, že mám zas dítě uloženo! Bud hodný, Jozífku, pěkně poslouchej, navečer se uhlídáme.“

„My vám s Jozífkem přijdeme naproti,“ radostně slibovala matka.

„Jen jestli už bude mít šatičky,“ připomněla Pavli.

„Ó, však my se ustrojíme, vid, hošíčku, však my se ustrojíme!“ a paní kancelistová zas měla Jozífka v náruči.

Dlašková od božího rána čekala... V době tovární snídane seděla u okna, nemohouc nedočkavostí, napětím na nic sáhnouti. Teď přijde — přijde do prosa, těšila se. Merencie si hoča nenechá, leda by si postavila hlavu, aby Dlaškovou pohněvala. Klikar sám bude mít rozum — tam by se Jozífek poměl! Čekal snad, že bába bude takový blázen a nebude moci bez hoča být, že sama přiběhne a bude prosit, aby jí jen hošíčka zas dal... Ale také jí už napadla slastná myšlenka, že už začíná rozumět, jaký kousek by ženitbou s Pavli provedl a jen proto, že ke kancelistce hoča nedovedl. Proč by ho tam byl nedal hned, jistě že mu kolikrát říkaly, aby ho u babičky nenechával.

Čekala — čekala, brzo-li se ozvou známé kroky; v hlavě už měla sesumírováno, jak ho přijme.

„I bodejt' — bodejt', povídejte to někomu jinému — jen vy si hoča nechte, když jste se tak stavěl na paty a říkal, že bábu nepotřebujete a co je vám do ní. Jen si ho nechte a ukažte vy nebo jiní, jak se dovedete o dítě starat, bude-li u vás jako u mne a neuteče. Já ho měla jako v poduškách a ještě vám to nebylo vhod. A byla bych blázen, abych se starala, když jste se tak splašil, zapomněl na Nanyнку, na Jozífka i na nás, a chytil se takových kde nic tu nic.“ Tak se chystala hovořit a umiňovala si, že nepovolí, dokud neslíbí, že všech hloupostí nechá. Ale Klikar nešel.

Nepřišel ani Jozífek, marně vyhlédala, nadarmo obcházela stavení, pátrajíc, zda dítě nespátří. Ani matka v poledne o hoškovi nevěděla.

„Co by ses starala, kde je,“ pravila, „u Merencie je — dal jí ho, zaplatí a ta se bude starat; proč by se nestarala.“

A Dlašková odpovídala: „Vy myslíte, že u ní bude? Uteče brzy, uteče k bábě.“

„Proč jsi ho dávala z domu,“ trudně podotkla matka.

„Proč— ona se ptá, proč, jako by nevěděla. I bože nebeský, mám já živobytl!“

Ale zvěděla hned po poledni, co se s Jozífkem stalo; paní Brabcová to přiběhla povědět.

Pod Dlaškovou se leknutím i zlostí roztřáslы nohy, takže musela sednouti. „Tak přec — tak přec —“, vzdychala a zástěru povznesla k očím.

„Už ho mají, teď je konec,“ breptala Brabcová, „stará běhá po městě jako vyjevená a shání, kupuje. Přivedl ho prý skoro nahého, musejí ho teda ošatit — prádýlko musí mít nové, šaty mu budou šít takové matrós, jako mají soudcovi

hošínkové a jedno pro všední den jako mají notáři. U Librcaje kupovaly hotové botičky — ó, v tom krámě se dostane všecko, protože dobrý obchodník ví, co lidé časem honem potřebují.“

„Bude to beztoho na dluh —“

„Ó, to ne, to ne, Librcaj by nedal, všecko platí hotovými — a čokoládičku kupovala a cukroví!“

Dlašková zas už tiše štkala. „Budou ho cpát cukrovím, žaludeček mu pokazí a dítě ještě bude stonat —“

„Kloboučnice taky povídala, že tam kancelistka byla pro slamáček a pořád prý: Dobře udělal, že ho k nám přivedl, vždyť je už jako náš, máme ho mít o nějaký tejděn dřív nebo později, je to jedno, dítě si zvykne na pořádek — „

„Jako by u mne býval v nějakém nepořádku, jako bych se já nemohla měřit s takovou kancelistkou, která je v nájmu a nemá groše.“

Brabcová jen mávla rukou, jako by říkala: Vždyť já vím, mně to přec povídat nemusíte.

„Plátno byla kupovat — člověk se diví, že když mají dítěti ušít košilku, musí jít plátno koupit; to by se podívala, co naše holky mají plátna nachystaného — jen stříhat! Pavli bude hošíčkovi šít, industrie také přijde pomoci, hošíček prý bude chodit od jedněch k druhým a budou ho mít jako svého.“

„Bože, dítě, budou tě strkat jedni druhým — no počkej, ty se napláčeš a táta, až pozná, bude plakat nad tebou!“

„I táta je celý jejich, vždyť už v neděli půjdou na faru —“

Dlašková seděla bez hnutí, ruce v klíně, hlavu svěšenou, s tvářemi strnulými. Zato Brabcové oči blýskaly a každá vráska byla plna hybu.

„Ženou to,“ šepkala, „však ony vědí proč, kdo ví, jak ho dostala a teď pospíchá.“

Dlašková se ani nehнула.

„To by mi mohl někdo pro dceru přijít a chtít to tak Hnát — — to může udělat jen taková, třebaže se

pořád vychloubají, že jsou z ouřednického, pořádná měšťanka by na to pro lidské řeči nedopustila.“

„Jemu je to jedno,“ zašumělo ze rtů Dlaškové.

„I to víte že je, je člověk v tom vyrostlý — kdopak může vědět, kdy už se scházeli.“ A zase spustila živěji: „U Škutiny byla pro mozeček, dopoledne že mu ho udělá, aby hošíček dostal něco lepšího a aby mu hodně svědčilo; zamlouvala si jatýrka, ledvinky, čerstvou jitřičku, a když to by nebylo, že mu musí aspoň vajíčka udělat nebo hovězí polívčičku s dobrým kapáním —“

„Vždyť to u mne taky měl,“ broukla Dlašková.

„I vždyť já vím, ó bože, paní Dlašková, vždyť já vím! Ale dlouho-li to budou dělat, to je to, brzo-li je nepřejde s dítětem se párat!“

Brabcová se usmála: „Povídala, že ho někdy dovede k domácím Kadeřábkům, k jejich holčince a hošíčkovi.“

„Aby stará měla pokoj a mohla před troubou jíst a pít — „

„I povídala, že si ho bude vodit na procházku, že budou spolu chodit tatínkovi naproti, k Nanynce na hrob

„Můj ty Kriste Ježíši,“ zabědovala Dlašková, „ty vidíš, jaké jsou teď věci na světě!“

Brabcová zbožně přisvědčovala. „Mazlit se budou, snášet, jen aby Klikar a všichni po světě viděli. Nad lidi všecko, ale z lásky — kdežpak!“

„Kdyby ho měly rády, nechaly by tátu s pokojem, nebraly by mu mámu a bábu — „

„To máte svatou pravdu! Dobře naše Gábinka říká: Já bych vdovce nechtěla za nic, pořád bych myslela, že měl už jinou, podívat bych se na něj nemohla — jak bych mohla mít cizí děti ráda?“

„Ale vždyť Máli si taky bere — „

„Vdovce, vidíte?“ smějíc se vpadla Brabcová a neušlo jí, že se ústa Dlaškové uštěpačně protáhla, „i však ony se už proto kolikrát chytly, ale náš táta říká: ‚Děti, jak Pánbůh usoudí. Jen počkejte, co bude mít Klikar mrzutostí — nikdo si ho nevšimne, protože ho ta stará už teď roznáší. O Záděrových mluví, o Jodasce, jakou mají zlost, jak dávají znát, že o jejich dcery nezavadil, ona že neví, jak by to mohla udělat, aby si nevšimla, když by viděla, člověka se sirotkem, když neví kudy kam, aby ho aspoň trochu nepotěšila. Vám že se taky diví, jaká jste babička, když dítěti svážete uzlík, vyženete ho z domu a do uzlíku dáte jenom pár starých hadrů, co je lepší, že si necháte!“

„Snad mu dám, co jsem za svůj krvavý groš koupila, aby ony ho v tom vodily a s dítětem se chlubily!“

Brabcová mlčela, až když Dlašková dlouho nezačínala, najednou měla naspěch: „Nono, já musím běžet a nezlobte se, že jsem tak přišla. Povídal táta, a ten tak hned něco neřekne, abych se vám o tom zmínila, že jsme přeci sousedé a jiný by vám to poctivě neřekl, . oni lidé jsou teď náramně falešní, my přeslechneme mnoho; a dcery taký povídaly, abych k vám došla, abyste nebyla v zbytečných starostech o hošíčka.“ Dlašková vyprovázejíc ji ke dveřím, vzdychla: „Já si jen myslím, co náš táta řekne, až přijde, až Jozífka neuvidí a zví, kde chudinka je.“

„Ach já, to bude smutek!“ utíkajíc kývala Brabcová.

Myšlenka, co řekne táta, se potom Dlaškové stále vracela. Tušila, že bude vyčítat, jak se tak mohla nad dceřiným dítětem zapomenout!

Hned po dítěti kvílela, hned zas hněv ji opanovával při pomyslení, kde Jozífek je, kdo se s ním mazlí. Ze stavení ani následujícího dne nevyšla, bálať se zrovna potkat lidi, aby snad nezačínali, proč se tak na dítě rozhněvala, aby nepotkávala lidi z továrny, protože se jí zdávalo, jako by se jí do očí vysmívali, že se k ní jejich mistr tak zachoval. Ale pořád, pořád čekala, a když dětské kroky utíkaly po ulici, už byla li okna, a když dětský hlásek, Jozífkovu podobný, zvenčí přiletěl, už byla na záspi. Och, kdyby přišel, aby lidé viděli, že přes všecko mazlení, přes všecko blaho ani u Pavli nevydržel a vrátil se k babičce, kde míval nejlepší časy a jež se o něj nejkrásněji starala!

Když se matka v poledne vrátila z práce, Dlašková s horečným napětím naslouchala, brzo-li začne povídat o Jozífkovi, a když nezačínala, schválně šla na zásep, a vracejíc se vedle matčiných dveří, vydechla: „Nic jste o Jozífkovi neslyšela?“

„Nic — prosím tě, co bych slyšela — „

Dlašková jen vzdychla a jako nemocná se odplížila do světnice.

S večerem jdouc přes uličku pro vodu, potkala .

Honzu Mádlova, jenž se s bičem na rameni vracel domů, a hned se lichotivě ptala: „Byl jsi na pastvě, Honzíčku?“

Hoch jen přikývl, ale jeho oči byly plny údivu.

„A náš Jozífek u tebe nebyl?“ zrovna bázlivě pověděla.

„Ba ne — především byl i s tatínkem, to jsme si toho napovídali!“

„Ale jdi, ale jdi,“ divila se všicka oživená, „a proč dnes hošíček nepřišel?“

„On je teď u kancelistky — snad nesmí,“ odcházejí, klidně odpověděl.

„Proč by nesměl? Vždyť jste si přec spolu vždycky pěkně hrávali — „
Ale Honza už neodpověděl.

Bylo větrno, pod oblohou se honily popelavé kusy mraků, jejichž chumle vítr rozfukoval a zase sháněl. Za kostelní věží stála tmavá mračná stěna.

Když se setmělo, spustil se dešť, jehož krůpěje svištivě stříkaly do oken. Stromy hučely a nepřipevněné prádelně bidlo v zahradě jednotvárně bouchalo. Dlašková majíc rozsvíceno, záclony zataženy, skleslá seděla na pelesti, modlila se a hlasitě vzdychala.

Stará matka přišla až ke dveřím a ptala se: „Něco ti je, holka?“

„Po Jozífkovi se mi stejská,“ zhloubi se rozplakala Dlašková, „tak jsem mu zvykla a teď jsem bez něho.“

Matka užuž měla na jazyku slova: Proč jsi ho tedy vyháněla? ale neřekla jich, pravila však konejšivě: „Ale jdi, vždyť není ze světa a dřív jsi taky bývala sama.“

„Ale když já si pomyslím, co se stalo — Nanyнку pořád vidím — „

Než ulehla, nezhasila, bojíc se, že neusne; v horkých peřinách se nepokojně převalovala, modlíc se a vzdychajíc. Matka ji pořád slyšela, a nemohouc usnouti, znova k ní zašla, napomínajíc, aby měla rozum.

„Když je mi tak smutno, zrovna hrůza,“ sténala Dlašková. „Lehněte si, maminko, tady, nebo to steskem do rána nevydržím.“

Potom usnula tvrdě a spala dlouho, ani nevěděla, když matka odcházela na mlat. Že venku tiše, drobně, ale hustě pršelo, Dlašková na koupi nešla, i v poledne se spokojila kávou.

Teprve k večeru šla na hřbitov. Bylo již po dešti, ještě sice pod mrakem, ale lahodno; vypraný vzduch plný dechu osvěžených zahrad a polí, zrovna voněl. Přišla na náměstí právě, když se poslední tovární dav na všechny strany rozprchával, a tu ohlédnuvši se, spatřila, jak uličkou přicházeli Klikar a kancelistka s Jozífkem. Stará byla skoro svátečně vystrojena a Jozífka si vedla vymóděného v nových světlých šatečkách, přepásaného, s krátkými nohavičkami, modrými punčoškami, žlutými botkami a na hlavičce s novým světlým kloboučkem.

Zastavila se, a jak se blížili do náměstí, zdvihla zástěru, utírala si oči a sledovala je, dokud nezmizeli v domě. Toužila, aby se s ní někdo zastavil, vyšel z domu, aby ukázala na tu lidskou hanebnost, na přetvářku, jaká na světě panuje a kterou stará kancelistka tak staví na odiv.

Jdouc dále ke hřbitovu, říkala si, že jim měla jít naproti a na Jozífkou zavolat. Hošíček by byl jistě letěl k babičce, a kdyby ho byla ta stará nechtěla pustit, Dlašková jí ho měla veřejně vytrhnout!

Merencinka opět seděla na prahu, do práce zabraná, jako by Dlaškové neviděla, ale ta se sama zastavila a spustila: „Tak už ho mají, už ho stará Beliharka drží. Teď jsem viděla, jak si je vedla, starého i Jozífkou chudinku.“

Merencinka na ni obrátila bledé oči a vypískla: „Dal mi dnes vejповěď!“

„Ale jděte — vejповěď?“ — vyjekla Dlašková a postoupila až k ní.

„Toť víte, že taková milostenka by mu sem nešla — dcera paní kancelistová, přece z ouřednického, sem na konec města, ta přec musí zůstat v rynku, aby s mámou viděly na lidi a mohly po nich jezdit jazykem. Ještě si od Kadeřábků přiberou jeden pokoj!“

„Ó, vždyť jsem já věděla, jak to tam všecko půjde hazardně, desítky jen budou lítat — bože, co se naše nebožka namačkala krejcaru!“

„Povídal, že pro ty známosti, které k Pavli chodí se šitím, tady zůstat nemůžou,“ s ostrým výsměškem v hlase pokračovala Merencinka.

„Bodejť, bodejť, lidé pořádného člověka nenajdou!“

„Snad si ten člověk naposledy myslel,“ povstavši, ostřeji spustila Merencie, „že mi dělal milosti, když tady zůstával! Pro těch mizernejch ročních pětatřicet jednušek bych živa byla, a to on neví, kolik lidí- se na to třese, aby u mne mohli zůstat. Víte sama, že nebýt Nanyňky, nebyla bych je sem ani vzala — pane, už i do něho ta jejich pejcha vlezla.“

„Ach, ach — ale jen počkejme, jak to půjde dál!“ a Dlašková se zamyšlena loudala dále ke hřbitovu...

Když v následujících dnech chodila na koupi, všude po krámech slyšela, jak si kancelistka Jozífkou vodí, jak s ním švitoří, aby to po celém náměstí bylo slyšet, a co všechno mu kupuje. Pořád prý vypravuje, jak je Klikar šťasten, že má synáčka u nich, jak je tam dítě rádo, na Pavli že se jen jen třese, vlastní mámu že dítě nemůže

mít ve větší lásce a ji, babičku, že má taky náramně rádo. „Večer si takhle tu hlavičku ke mně složí a už spí jako cvalík až do rána.“

Pan učitel Motyčka už prý s ním ledaco začal na zkoušku a tolik chválí, jakou má Jozífek hlavičku, jaký z něho bude školák. Industrie mu sama šla koupit tabulku, čítanku, kamínek, tužku a nikde jí to nebylo dost krásné, chtěla ty nejhezčí desky, tabulku velikou, kamínek se zlatým papírkem. Kancelistka mu zas koupila tašku — na zádech to bude nosit jako děti z těch nejlepších rodin. Však se prej všechno ouřednictvo zlobí, co ta baba vyvádí, že všude mluví, jako by jim byla rovna, ačkoli každý ví, že ji dcera živí, protože má jenom pár zlatých pense.

Paní Rejtárková vypravovala, že se Jozífkou ptala, nestýská-li se mu po té pravé babičce, ale hoch, že ne. A jestli by k ní nechtěl zpátky — a tu se prý kancelistka dala do smíchu a pořád jen říkala: Jen pověz, Pepánku, pověz, ale hoch že mlčel.

„Protože je lepší než oni všichni!“ smála se Dlašková, ale zlostí se chvěla.

Kancelistka prý povídala: Proč by chodil zpátky, že? Vždyť má všeho, čeho si jen přeje, Pavli mu dělá, co mu na očích vidí a ona, stará, taky. A proč by chodil, když má tatínka? Ten sic ještě chodí na noc domů, ale ve dne přec je u svého synáčka a dlouho-li to bude trvat a bude u nich na stálo. A povídala prý kancelistka, jak se Jozífek krásně modlí za maminku, aby jí Pánbůh dal nebeské království, a za babičku, za dědečka také.

„Bodejť by to krásně neuměl, když ho tomu bába naučila.“

Říkala prý, že dá Pánbůh, a babička se taky umoudří, nebude zeťovi mít za zlé, že se oženil, až jen uvidí, že je všechno dobře, že oni nijak zle s ním nemysleli, a že taky Jozífkou bude mít zas ráda.

„Aha, aha,“ vysmívala se Dlašková, „tu to slyšíme! Toť jsem já věděla, že za mnou polezou, ale to je velikánská mýlka, vždyť já jim rozumím. Kdyby bába nic neměla, nestarali by se, ale to je pálí, že by mohli o všechno přijít. Ať jen se netěší! Když zetě obalamutili a dítě jí vzali, ať si je mají, ale bábě ať dají pokoj, ona s takovými lidmi do konce smrti nic míti nechce.“

A když odcházela z krámu, postavila se na práh, zahrozila přes náměstí do protějších oken a zrovna křičela: „Tuhle nepravost jim Pánbůh ani odpustit nemůže!“

Paní Rejtárková honem od ní utíkala do své lenošky, aby jí naproti neviděli a

nemysleli si, že se do něčeho plete.

Dlašková každého dne slyšela něco nového: Kancelistka že se chlubila, jak hošíčka přibývá, že zrovna vůčihledě tloustne, že říká, jak dítě nic s sebou nepřineslo, to že ani není možná, aby bylo za vlastní matky víc nemělo a k babičce po její smrti nepřineslo, na zetě že Dlašková nic nesmí hubovat, protože jí na dítě platil, a co Nanynce dala, a co si Nanyнка za svobodna i vdaná za vlastní groš koupila, všecko že si vzala, i lepší věci z pokoje. Jozífek že je teď zcela jiný, jemnější, protože mu Dlašková ani nemohla dát způsoby, jaké mezi lepšími třídami panují.

Povídali lidé, povídali, ale neřekli, jak ty řeči přišly, že paní Rejtárková, když kancelistka s Jozífkem přišla do krámu, náramně velebila: „Podívejme, jak se hošíček spravuje, a paní Dlašková pořád měla tolik starostí, že se ani nenají.“

Brunclice kloboučnice že jí pravila: „Že, paní kancelistová, na to dítě tak najednou zbytečně kupujete, vždyť Dlašková všude říká, jak je vypravila, co se na ně nakupovala.“

Paní Jodaska že popichovala a vyzvíдалa: „Nábytek a celou výbavu nemusíte ani kupovat, to máte dobře, když paní Dlašková dceři všeho tolik nakoupila a hubuje, že si teď cizí osoba do toho sedne a bude trhat, co Nanyнка šetřila a schovávala. A nač by Pavli potřebovala nějakou pretenci, když Nanyncina spadla Klikarovi jako zralé jablko do klína!“

Paní Brabcová že kancelistce tajemně oznamovala, jak Dlašková káže: „To by každý dovedl dát si dítě od báby šatit, živit, vychovávat, potom je vzít, dát jiným a chlubit se, jak mu svědčí a jaký je to milý synáček. Uvidím, jaký z něho bude brzy spuštěnec!“

Když pak Dlašková slyšela i sama spatřila, jak „to“ chodí vystrojeno na procházky, stará že vodí hošíčka, mladá mluví do Klikara, div mu duši z těla nevytáhne, i na hřbitově u Nanyňky že všickni byli, nevědouc už, co počít, vystrojila se a putovala na faru.

Bělovlasému, bezzubému panu faráři tam s pláčem vykládala, že Klikar, její vlastní zeť, s Pavli přijdou prej už zítra kvůli ohláškám, jak se k ní zachovali, a že je přec potřeba, když už nic nespomáhá, aby on, duchovní pastýř, Klikarovi domluvil,

aby mu vyložil, co počíná, že na vlastní dítě zapomíná, o tolik ho připravuje.

Starý pán sedě v černé odřené lenošce, díval se na ni přes brejle, dal vymluvit, potom si šňupl a pravil: „Toť víte, že vyložím, vždy vyložím, protože kvapné ženění, dlouhé želení! Ale,“ a pokrčil kostnatými rameny, „pan Klikar není mladý zajíc, ví, co dělá, a proti Pavlince také nic říci nemohu, znám ji, vím, že byla vždycky hodná, k matce se věrně chovala — to je těžko, milá paní Dlašková, to je tuze těžko, a myslím, že si děláte zbytečné starosti.“

Dlašková kvílela dál: „I co by se už se zetěm dělo, je mi skoro jedno, když neposlechl a na Nanyнку, děvečku mou zlatou, zapomněl, ale o Jozífka mi jde, o sirotka, který za nic nemůže!“

Stařec kýval, kýval, s černého kabátu oprašoval hnědou závěj a zas klidně pravil: „O sirotečka — vždyť snad vy nejdete ze světa? Dítě sice není u vás, když jste mu je vrátila, ale jste mu nablízku; kdyby se mu dobře nedařilo, snad by přiběhl k babičce sám, a babička s dědečkem by dítěte po vlastní dceři snad neodpudili. Ale — — ono se sice říká: Kolik vran bílých, tolik macech dobrých, jenomže tuze často tak nebývá. Znáám macechy — ó, mnoho jsem jich poznal a mnoho se jich u mne naplakalo — které to s nevlastními dětmi věrně myslí, starostlivě o ně pečují, ale jsou lidé, kteří děti proti druhé matce popuzují, macechu hanobí. Já takové matce říkávám: Trpělivost, matko, svatou trpělivost, však ony děti jednou uznají; a kdyby tento svět neuznal, Hospodin vidí a uzná!“

Dlašková stála před knězem skleslá, pobledlá a nevěděla kudy kam. Měla nachystáno, že mu poví všecko od začátku, že bude žalovat, jak Pavli na samém místě, na posvátném hřbitově Klikara mámila, jací jsou ti kancelistovi lidé, že se chtějí jenom dobře mít, že rozhazují, že Jozífka odstrčí, ale díval se na ni přes ty zkřivené brejle malýma, hnědýma očima tak zkoumavě, jako by říkal: Děláte to opravdu jen z čisté lásky?

Když mlčela, povstal shrben, brejle posouvl na oči, podal jí ruku a pravil: „Budte bez starosti, že bych nevyložil, vyložím jemu i jí, o povinnostech k dítěti promluvím, ale dá Pánbůh, že bude všecko dobře. Panu Klikarovi nemám za zlé, zvykl si na domácí život a chce mít pořádek, to jen chválím!“

„Vždyť ho měl, o dítě jsem se mu starala,“ zasténala.

Přisvědčil, ale dodal: „Věřím, ale žena je žena!“

Odcházela z fary všecka schlíplá a doma si potom říkala, babička a sirotek že nikde nemají zastání, ani pan farář že si to pořádně nepřipustí a je rád, že bude svatba a dostane zapláceno.

Napadlo jí ještě, aby zašla k panu okresnímu, on že je tady u ouřadu první, že má moc a může kancelistce, když se pořád svým ouřadnictvím chlubí, poručit, aby dala Dlaškové pokoj a s dcerou se mezi její rodinu nepletla. A kdyby nemohl poručit, ať aspoň slyší, jaká ta osoba, jež se pořád mezi ouřadní pány tlačí, vlastně je.

Pustila se tam hned, ale pan soudce se jen usmál a odvětil: „Milá paní Dlašková, o takové věci my se nestaráme!“ A když neustávala, mlčel, usmíval se a jen rameny krčil, až mlčky odešla.

Poznávala, že je všecko marno, té babě že se už všecko podaří, ona že tu zůstane opuštěna, odstrčena, posmívána, jenom se svým steskem po nebožce.

V neděli o ranní vlastníma očima viděla Klikara s Pavlí v kostele, oba vystrojené, a po mši honem šla před chrám, aby je spatřila, až půjdou vyjednávat ohlášky.

Stála u kříže a hlasitě štkajíc, dívala se, když se dvěma svědky, mistrem Boukalem a učitelem Motyčkou, šli do fary. Na stupních chrámových i na volném prostranství seskupily se hloučky malešických, jež také příští párek i Dlaškovou pozorovaly.

Hlavy se klonily k sobě, ztlumený bzukot se rozvlnil, tváře se usmívaly, ale ani nejlepší známí se u Dlaškové nezastavili, aby potěšili; nanejvýše že soucitně pokývali. Paní Brabcová utíkala dnes první domů, aby pověděla, co viděla, ale také aby Máli řekla, že Librcaj to přec jenom bere trochu na dlouhé lokte, Klikar že ho předhóní.

Dlašková, doloudavši se domů, vypravovala matce: „Jako královna šla, jako by celému městu ukazovala: ‚Podívejte se na mne, už si ho vedu, vdovce!‘ On si mne také ani nevšiml a šel, jako by byl jaktěživ Nanyňku neměl a jako by mu byl nezůstal sirotek!“.

Sotvaže se trochu odstrojila, snesla si papír, pero a inkoust a počala psát mužovi:

„Milý Jozef! To Ty se budeš dívat, od koho dostáváš psaní, kdo Ti píše, ale nediv se, že je od Tvé věrné manželky. Nevím už, kde mi hlava stojí. Musím Ti psát,

že až se vrátíš domů, Jozífka u nás neuvidíš. To se divíš, vid'?' Už je, pane, u Beliharů, u té baby kancelistky, a ta s ním vyvádí! Ty jsi tomu zeťáčkovi krásně domluvil, tak si to vzal k srdci, že dnes už s tou švadlenou byl na faře. Můžeš si pomyslit, jak mi bylo, když jsem to na své oči viděla, a teď jenom k Nanynce volám, co to Bůh na nás dopustil. Milý Jozef, ten Klikar dělá staváka! Zrovna vzkázal, že mu do nás docela nic není, že o to nestojí, abysme Jozífka měli. A co jiných řečí: že si na dítě platil, že jsme ho po Nanyncině smrti obrali, dítě že se u nás nenajedlo, že se teprva teď musí spravovat, a co všecko! Jednou jsme je s Jozífkem na rynku potkali, mne si ani nevšimli, ale Jozífka hned volal. A hošíček mne chtěl nechat a běžet. To jsme se dočkali, vid'?' Zeť k nám přestal chodit a je jen pořád u nich. Ta stará vždycky běhala jako poplašená a zrovna se mi smála do očí. Jozífek taky jenom za Klikarem běhal. Tak jsem si pomyslela, když máme mít tohle za všecko, když už i to dítě zkazili, že mu ho pošlu. Taky jsem to udělala a každý mi to chválil, že nač bysme si ze sebe dali dělat blázny.

A pane, potom měl s dítětem, žádný mu ho nechtěl vzít, ani Merencie ne, ale snad na to čekal, a hned se s ním hnal ke kancelistce. A tam náš siroteček je. Kdybys věděl, co s ním dělají, a slyšel, jaké řeči vedou! Jenomže mne lidé znají a mají mne rádi. Každý mne lituje a říká: ‚Vy jste se, paní Dlašková, dočkala. A ten váš pán bude mít radost!‘ Tak Ti to, milý Jozef, píšu, abys o všem věděl, protože já bez Tebe nic neudělám. Taky jsem byla u pana faráře, aby přec zeťovi domluvil, že na dítě zapomíná, ale to víš. Povídal sic, že mu domluví, ale už napřed řekl, že to nic platno nebude. Je rád, že bude mít vejdělek, co je mu do sirotka.

A pan okresní se mně jen smál. Taková je teď spravedlnost na světě. Ale myslím si taky, že jsme si tohle všecko trochu zasloužili, že je to trest od Boha, protože jsme mysleli jenom na Nanyнку a na Františku a na její děti ne. Ta má přec, chudák, čtyry a páté na cestě. Nemyslíš, abych si pro tu jejich Márinku psala? Aspoň nebude ta kancelistka myslet, že visíme jenom na Jozífkovi a nemáme to komu dát. Taky dnes ohlašoval, že zejtra začíná škola, a to mne tuze rozplakalo, protože už našeho školáčka do školy nepovedu, ačkoliv jsem se na to tolik těšila.

Všecko Ti to pěkně píšu a vzpomeň si na mne, jak se tu napláču, protože když Ty tu nejsi, nemám nikoho, s maminkou už nic není. Ani se Tě dočkat nemůžu, abys mne, ubohou matku, potěšil. Nastotísíkrát Tě pozdravuje a líbá až do hrobu

tmavého Tvá věrná manželka Anna.“

Dopsavši, přečtla a spokojeněji si potom dovářela oběd. Ulehčila si a mužovi všecko vypověděla, takže až se vrátí domů, bude už všecko vědět.

Po odpoledním dlouhém spánku šla na hřbitov a psaní nesla s sebou na poštu.

Bylo zas krásně slunno, ale příjemno, ne suché dusno jako před těmi dešti. Na náměstí smějíce se, šly dvě služky ve vyžehlených světlých kartónkách a paní notářová s doktorovou, dětičky a oba choťové, jdouce na procházku, zacházeli právě do ulice.

Tetka, prodávající u Kadeřábků na podsíni rohlíky, tajemně na Dlaškovou kývala, a když se tato přiblížila, povídala jí: „Panstvo šlo na hřbitov.“, Dlašková se dívala, jako by nerozuměla.

„No, všichni — zeťáček, horní obě s Jozífkem a učitelovi taky. Všecko v slávě, pod parazonky.“ Dlašková se zamračila, pokývla a šla mlčky dál. Vloživši psaní do schránky, zabočila do ulice.

Merencinka chodila po zahrádce a spatřivši, kdo přichází, šla až ke plotu.

„Panstvo tady bylo všecko,“ pištěla, „uvnitř prohlíželi, ale mne si nikdo nevšiml.“

Dlašková posměšně rozkývala hlavu. „Tak přišli vizitýrovat, ó, to ona kancelistka ráda — ale že jste to všecko nehnala, co se mají ve vašem domku roztahovat.“ — —

„I stáli by mi za to,“ ušklíbla se Merencie, a Dlašková šla dál. Přidávala do kroku, hnalot' ji pomyšlení, že je všecky zastane u hrobu a chystala se, co jim řekne a jak je požene. Ale přišedši na hřbitov, spatřila je až vzadu před hrobníkovým baráčkem. Podle čerstvé kytičky na hrobě Nanyňčině poznala, že tu už byli; kytička v té chvíli letěla přes zeď. Vrhnuvši se na hrob, rozkřikla se hlasitě: „Má dceruško drahá, co jsi mi to učinila! Sama tu u tebe klečím, vlastní muž na tě zapomněl, cizí osoby mi vnoučka odloudily. Ach, můj Kriste Ježíši, co jsi na mne dopustil, co já si počnu! Tobě je, Nanyňko, dobře, že hniješ, že nevidíš, protože by ti srdce pukalo. Ale pojd' si pro mne, vezmi si mne k sobě, a nenech mne v tom pozemském trápení! Ustala, pozvedla hlavu a hleděla zpět. Vidouc, že Klikar s učitelem, se ženskými a s Jozífkem střední cestou odcházejí, vstala a volala: „Jen utíkejte, utíkejte, máte

strach, aby na vás Nanyňka nevstala a nesrazila vám ty vaše parazonky! Utíkejte s dítětem, aby si pravá máma pro ně nepřišla. Že se ta stará nestydí tohle dopustit, když ví, že to nebude tak dlouho trvat a bude stát před Hospodinem. Co bude říkat, až tam Nanyňka před ni předstoupí!“

Ale nikdo se k ní ani neobrátil.

Opět se vrhla na hrob a křičela: „Mé srdéčko drahocenné, takového jsi měla muže, že sotva půl roku uběhlo, už dává dítěti macechy a tvá máma nadarmo brání!“ a štkala usedavě. Opět vstala, přistoupila až ke zdi, a vidouc, že po bílé, jabloněmi zastíněné silnici k městu nejdou, ještě jednou klekla u hrobu a chtěla se modlit. Rty se jí třásly a v tvářích jí škubalo. A znova se rozlítostnila, znova se rozplakala.

Pokřižovavši hrob, loudala se k hrobnici, jež ohnuta seděla na starém rově před domkem, a ptala se: „Co vám říkali?“

„Abych pěkně zalévala, že zaplatí.“

„A co jste jim řekla?“

„I to že oni už mají všecko ujednáno,“ lhostejně odpovídala hrobnice.

„Dobře jste řekla, Nanyňka by se v hrobě obrátila. To ubohé dítě jde s nimi, protože ani neví, co se děje, kdo tamhle u zdi leží a koho mu dávají.“

Když tetka jen přisvědčovala, ale do řeči jí nebylo, Dlašková ještě požádala, aby dnes zalila sama a šla také ze hřbitova. Vyšedši ze vrat, rozhlédla se slunným krajem.

V odstrojených polích vedle řepy a dále vedle černajícího brambořiště kráčeli hospodáři s hospodyněmi, pozorující poslední úrodu; dlouhé stíny jejich se ploužily po strništích, jež prozelenávala již travou. Vlevo na silnici, jež se mezi stromy táhla do mírného návrší, viděla Klikara se společností; přes celou silnici jich bylo, sluníky se jim na slunci třpytily, světlé šaty svítily a ženský smích doléhal až ke hřbitovu.

„Těm je veselo — bože! To dítě si poskakuje, táta spokojeně kouří a kancelistka se jen radostí vrtí — — ó, ty má dceruško nebohá!“ Pohleděvši ještě ke hrobu, utřela si oči a zvolna se vracela do městečka. Jdouc vedle prvního domku, volala na Merencii do zahrady:

„Těm jsem to řekla, že do smrti budou pamatovat!“

Jdouc ulicí, teprve pocítila, jak se usatonila a těšila se již, jak si doma

oddychne.

Okénka v radniční vížce hořela západním sluncem a voda v kašně byla jako živé stříbro. V náměstí bylo pusto, i babky prodavačky se již z podloubí odštrachaly, jen posílák Nesměrák tam běžel, nesa v ruce balík novin. Jeho kroky duněly a rozléhaly se jako o půlnoci...

V pondělí ráno byla Dlašková v kostele čekajíc na „školáckou“ mši.

Usednuvši vzadu do lavice, pozorovala, jak páni učitelé přiváděli dlouhou řadu chlapců svátečně ustrojených, jak je před lavicemi rovnali, všecky velmi krotké, nesmělé, dívající se jako učiněná neviňátka. Potom i děvčátka přišla, industrie s nimi, a srovnavši je, sedla si vedle dvou učitelů.

„Jako by ji člověk neznal,“ ruce majíc zbožně sepjaty, myslila si Dlašková, „dělá, jako by těm pánům byla rovna, a přec ji pamatuju, jak jindy chodívala a nikdo o ni nezavadil.“

Matky přicházely s pacholátky, s děvčaty vystrojenými, hladounce učesanými, aby je po mši dovedly do školy a daly zapsat. Hladily dítku, šeptaly jim, ukazovaly pány učitele, povídaly, jak po čase budou také stávati v řadách mezi ostatními.

Starý pan učitel začal na kůru říkat: „Přijď, svatý Duše,“ a sbor dětí se přidal.

Tu přišla kancelistová s Jozífkem; svou božíhodovou hedvábnou sukni měla, mantilu, krajkový čepeček a Jozífek byl v tom „matrós“.

Ačkoli si Dlašková naoko nevšímala a jenom ledabyle pozorovala, neušlo jí, že jsou vrásčité tváře kancelistčiny samá radost, scvrklá ústa že se usmívají, nos jako by byl zešpičatěl a z hrajících očí že jí svítí. Vedla Jozífka jako princátko, hlavičku mu hladila a šla si, osoba smělá, sednout zrovna za pány učitele, jako by ona byla tady v městě první. Hošíčka usadila, opět hladila, usmívala se, kývala, šeptala. Industrie se také ohlédla, usmívala se na Jozífka a pány naň upozorňovala. V Dlaškové všecko kypělo nad tou pejchou, nad přetvářkou, kterou s dítětem provádějí. Otčenáš marně znova a znova začínala, myšlenky stále utíkaly jinam.

Při mši z Jozífka očí nespustila a jen si pořád myslila, ohlédne-li se a co bude dělat, až svou bábu uvidí. Ale hošíček seděl skrčen, ouška odstálá a jenom dopředu hleděl; až když mu to trvalo trochu dlouho, začal se vrtět, šeptal, potom se obrátil, a kleče na sedadle, hleděl na kůr, kde Růžička Brunclíková a Tynda Jodasova prozpěvovaly, doprovázeny jsouce varhanami, trojími houslemi a nějakým

plechovým instrumentem. Dlašková dychtivě upínala oči na hošíčka, kývala, usmívala se, ale Jozífek nepohleděl. Až když se nahoru vynadíval, sklonil oči a tu ji spatřil. Ale jenom na ni pohleděl, už zase usedl a paní kancelistové šeptal. Pokývala hlavou, pohládila ho a zas ukazovala na oltář.

Dlašková si utírala oči, z nichž proudily slzy zlosti i lítosti. Ani se na ni neusmál, ani nezakýval, a ona blázen čekala, že k ní poběží. Ó, ta baba se postarala, aby se vlastní vnouče k pravé babičce nehlásilo!

Po mši páni učitelé zas děti vyváděli, industrie si vedle děvčátek vykračovala — a tu již se ta kancelistová, baba smělá, s Jozífkem přidala k ní a šla s ní, jako by také patřila ke škole.

Dlašková sklíčena zůstala v kostele poslední, zdvihla se, teprv když kostelník přikrýval oltář...

Chodil Jozífek do školy, vedle domku Dlaškové chodil a kancelistka ho vyprovázela; košíček vždycky měla po ruce, protože se na zpáteční cestě stavovala po krámech. Dlašková jich každodenně vyčkávala a pozorovala, jak se kancelistka usmívá, jak oulisně s hochem švitoří a jak kloučkovi ta brašna na zádech sluší.

Tolik se těšovala, že ona bude Jozífkou vodit a zatím teď chudinka chodí s pracizí osobou! Bože, kdyby tohle Nanyinka viděla!

Ze školy Jozífek chodíval s jinými dětmi a Dlašková pořád čekala, že se u ní staví, že přijde babičku navštívit. Ó, jen jednou kdyby přišel, ten by se tam víckrát nevrátil! Což je možno, aby takové dítě zapomnělo, jak se u ní mělo, že se jinde tak mít nemůže?

Ale Jozífek se nestavil. Viděla ho, jak se ulicí honil, dováděl, ale na domek se ani nepodíval. A tu si zas říkala: Pane, už je vidět, jaké je to jejich starání se, vždyť hoch je zvětřilý, divoký — to to pěkně ve škole dopadne!

Když se matce o hochovi zmiňovala, stařena jen říkala: „Prosím tě, nemá to ještě rozumu!“ ale nepověděla, že Jozífek k ní už nejednou zaběhl do stodoly, že jí hladil starou ruku a vypravoval o škole i o novém domově.

Ač pýcha Dlaškové dost bránila k dítěti se hlásit, aby si u kancelistů nemysleli, že bez něho být nemůže, že má bůhvíjaký zármutek, přec jen ji touha donutila, že si na Jozífkou počíhala. A když capal, klobouček na stranu, ruce v kapsách, zavolala naň úlisně:

„Jozífku, hošíčku, kdepak jsi byl?“

Zastavil se, podíval se na ni, usmál se a řekl: „Ve škole — já už chodím do školy.“

„A u babičky se ani nestavíš?“ tázala se plna dychtivosti i strachu, co hošíček řekne.

Zavrtěl hlavou: „Já musím jít domů.“

„Ty nesmíš, Jozífku?“ vydechla rozechvěna.

„Smím, ale budu mít vajíčko.“

„A jablíčko bys nechtěl?“

„Já mám doma taky,“ odvětil a dal se do útěku. Dlašková odcházela, utírajíc si oči.

Opět a opět čekala, i naproti mu šla až ke Škole, hovořila sladce, vyptávala se, jak se hošíček má.

Vypověděl, že dobře, že kamarádí s Máriačkou a s Toníčkem Kadeřábkovíc, ve škole že sedí na kraji vedle Kubečka, k starému panu učiteli že chodí a ten že ho má rád, na procházku že chodí s tatínkem i s maminkou.

„Cožpak ty máš maminku?“ ptala se ho lítostně. A když hoch klidně přisvědčil, pravila:

„Ty už nevíš, že ti maminku zakopali?“

„Ale já mám jinou!“

„A máš ji rád?“

„Bodejť bych neměl!“ a obrátil k ní jasné oči.

Tu již ho Dlašková nechala jít a lítostí schvácena se loudala za ním.

Když o tom po městě vypravovala, vykládajíc, jak i to dítě omámily, uslyšela, že si kancelistová libuje, jak si Jozífek zvykl, že je jako odjakživa jejich, jak má všecky rád a na bývalé časy že ani nevzpomene. Pořád s dopisem Františce váhala, ale teď se rozhodla a psala.

Nejdřív dceři pořádně vyhubovala, že si tak zavyčítala, jako by byla bývala nějak odstrčena. Že to není pravda, dokazovala jí tím, že Klikar zas opačně ostouzel, jako by byli o Nanyňku málo dbali. „Rádi jsme ji měli jako Tebe a tuze se po ní napláču. Zato Klikar brzy zapomněl a špatně se nám odměnil, liž se bude ženit, v neděli má první ohlášku. Bere si tu Pavli Beliharovu, Ty se na ni budeš

pamatovat, chodily jste snad spolu do školy. Co je — nic — švadlena a nic to nemá než z ruky do huby. Naše Nanyňka by si vlasy z hlavy trhala, kdyby to viděla. Ale já mu poroučet nemůžu, je cizí člověk a co je nám už po něm. Jenom Jozífka litujeme, sirotka ubohého. Má ho už u nich a na dítěti je to vidět. Třebaže už nejsem mladá a nemůžu tak dělat jako dřív, přece jsem se nad tím, co mi o dětech píšeš, rozplakala a tatínek taky a řekli jsme si, že si teda Márinku vezmeme. Přivez nám ji Ty nebo táta, snad si u nás zvykne. Budeme jí mít rádi, jako jsme měli Jozífka. Vyčítat jsi nám ho neměla, vždyť snad rozumíš, že je sirotek. Hezky jí nakažte, aby poslouchala, nebrečela nám steskem, protože já všechno udělám, ale takový brekot nemám ráda. Když bude hodná, může u nás pěkně být a já jí taky ráda všelico koupím, ale nadobro na ni zapomenout nesmíte, je to vaše dítě. Tak ji teda přivezte. Ty ostatní děti taky dávám líbat a ať jsou hodny a nedělají nám hanbu, jsi přece z dobrého rodu. Ty věci všelijaké po Nanynce, třebaže jich není mnoho, mám pro Tebe připraveny a jen jsem čekala, jestli někdo přijedete, abych nemusela tolik Věcí posílat. Musíte taky šetřit, to nejde všechno jenom vyhodit, já kdybych si neodepřela, taky bysme nic neměli. Zle je všude, ne jenom u vás, a taky my musíme všechno draze zaplatit. A hezky si chodte, to vám povídám, jste přece taky trochu páni, ne? Ostatní všechno povím, až přijedete. Tak tam buďte spánembohem. Tatínek chodí domů jenom jednou za čtrnáct dní, tak jsem v tom smutku jako opuštěná vdova. „ —

Když v sobotu večer Dlaška doma vkročil do dveří, nejprve pohleděl na postel, na níž Jozífek spával.

Byla ustlána.

Ale vtom již ho žena chytla, hlavu mu sklonila na rámě a vzlykajíc volala: „To jsme se dočkali, tatínku, to jsme se dočkali!“

Neodpověděv vyvinul se jí a odkládal uzlík, hůl, čepici, kabát.

Žena se odplížila ke kamnům a všechna zkroušená snášela večeři.

Usednuv, opět se zahleděl na postel a pravil studeně: „Vyhánět jsi dítě neměla.“

Dlašková vzlykajíc, spráskla ruce: „Ale bože, co bys tohle mluvil, já jsem ho přec nevyháněla, jako obrázek jsem ho měla, ale když táta tak dělal, ony pomlouvaly a Jozífek sám už utíkal, co jsem měla dělat. Vždyť by řekli, že dítě u nás nechce být a že jim ho přec nechci vydat!“

Dlaška se zamračen pokřižoval a dal se do jídla. Žena pobíhala kolem něho poplašená.

„Zítra už má o hlášku,“ vypravovala, „ve čtrnácti dnech bude svatba. Bože, když já si vzpomenu na Nanyнку, zrovna se bojím, že mne to udusí. Kdybys viděl, jak si tuhle vodí — — kampak s Nanynkou vyšel? Téhle už teď kupuje, a když měl nebožku, chtěl jen, abysme my jí kupovali!“

„I však on přestane kupovat“ —

„I nepřestane, bože, hochu, nepřestane, tyhle to, pane, umějí! No, až já ti to všecko vypovím, budeš se divit, jací jsou lidé na světě!“

„Plakal Jozífek?“ tázal se, ani na ni nepohlédnuv.

„I toto, neplakal, ani slzy neuronil a už mne nezná, sotva odpoví a jen jaká je ta nová maminka hodná!“ a počala vypravovat, co zkusila od té doby, kdy muž odešel, co všecko vyslechla, jak mluvili.

„Když ty taky, Náno, neumíš mlčet!“ řekl důrazně a upřel na ni oči.

„Snad nemyslíš, že já jsem nějak začínala! Když ani tebe neposlechl, pomyslela jsem si, co že už nám je teda do něho, kdo chce tam, pomozme mu kam, nebo jak to pletu, ale jenom Jozífka lituju a všickni se mnou, to jen jdi mezi lidi a uvidíš, jak o mně každý mluví, lituje a co ‚o těch‘ povídají. Fúrie je v Klikarovi, nic než fúrie, posadily ho na nás, mluvily do něho, až uvěřil!“ a vypravovala dál.

Poslouchal, ale nepromluvil; až když si po večeři zapálil a zvolna přecházel po světnici, povzdechl: „Přec jen se mi po tom dítěti stýská!“

„Ó, a mně, co já se napláču — myslela jsem, že bez něho nevydržím, ale snad jsem k nim neměla jít, na kolena se před nimi vrhnout a prosit, aby mi ho vrátili? A když jsem už nevěděla, co steskem počít, psala jsem Františce, aby nám tedy Máriačku přivezla.“ Neodpověděl až po chvíli: „Jenom aby to nebylo jako s hochem, nejdřív div láskou nesníst a potom vyhnat!“

Dlašková vzdychajíc, odstýlala. —

Ráno byl Dlaška v kostele, a uslyšev zeťovu ohlášku, pocítil také hořkost proti němu i žalost nad zesnulou dcerou.

Tak brzy zapomenout Klikar přec jenom nemusel — jen aby nenaříkal!

A po ranní sám, zamyšlen šel navštívit Nanyнку... Dlaškova dcera Františka z Ústí s Máriačkou přišly ve středu odpoledne. Že šly odzadu domku, poli, Dlašková

jich nespatriła, až když vkročily do světnice.

V první chvíli jich ani nepoznala a dívala se na ně s údivem — ale již spráskla ruce, volajíc: „I propánaboha!“ a šla je zobjímat. Cestou z nádraží, hodinu vzdáleného, horkem, i že nesly uzel a uzlík, byly hodně znaveny.

„Gott sei dank, že jsme tady, to byla cesta!“ vydechla Františka. Byla nevelká, v obličeji hubená, chmurného pohledu a bylo na ní hned patrné, v čem zas je; Mária se za svých sedm roků hodně vytáhla, ale hubená byla taky, černé vlasy měla ostříhané jako chlapec, osmahlé tváře, oči černé, těkavé.

Dlašková odstoupivši, nutila je, aby odložily, a přitom je rychle přezkoumala. Viděla hned, že jsou oděny jen taktak. Dcera měla černou sukni a kartónovou tmavou jupku volnou, ale to bylo ledajak spíchnuto a hodně obnošeno; klobouk měla chudobný, jen jako čepeček navrch hlavy. Dítě bylo v kartónových prostých šatech, přepásnutých odřenou stuhou sametovou, botky měla rozchozené, slaměný laciný širáček s umolouzenou pentlí.

Dlašková si hned pomyslíla, že Adlofovi nechávají děti lítat jako divousy, že je to Mária na očích i na obličeji vidět.

„Tak tohle je Mária,“ přistoupivši k dítěti a hladíc mu hlavu, začala rozmarně, „pročpak jste jí dali tak ostříhat?“

„Prosím vás, maminko, kde mám já kdy je česat,“ trpce se usmála dcera.

„Ale to tady takové holčičky mají dlouhé vlasy, pěkně si je pletou do copánků s mašlemi nebo si dělají věnečky!“ Dlašková nadšeně vykládala.

„I vždyť ony jí narostou, jako rákosí to roste.“

„A budeš u nás ráda, Mária?“

Děvče mračíc se, jen přikývlo a z podobočí se dívalo světnicí.

„Ta umí česky jako německy,“ usednuvši, pravila Františka.

„Ale, ale, podívejme se, to tady žádná neumí,“ oživěvši zavelebila Dlašková, „co jen bych já vám honem dala — že jste nepsaly! — no, chleba si ukrojíte, mažte, a já vám zatím uvařím trochu bryndy.“

Matka se nedala pobízet, ukrojila a namazala sobě i dítěti.

Dlaškové u kamen neušlo, že Mária tuze pěkně jíst neumí, že mlaská, máslo olizuje a nosík že si utřela rukávem. V duši se jí kmitl Jozífek...

„Tak budete mít svatbu,“ ústa majíc plná, pravila dcera.

„Svatba bude, ale my s tím nic nemáme,“ zvolna, břitkým hlasem odpověděla matka.

„Snad vás přeci pozvou — „

„A myslíš, že bysme šli? Pánbůh by nás trestat musel, oči bych si vyplakala, kdybych to viděla! Povídají, že bude jenom tichá, on, ona, matka, ta industrie a učitel — třebaže já nevěřím, že by si Beliharka

dala ujít, aby se neukázala a ‚nestrojila‘, to je přec její.

„Tak se vám zeťáček pěkně ukázal, „ štíplavě se usmála Františka, ale vtom pohleděvši na děvče, zvolala: „Nevidíš, jak drobiš — nemůžeš dát pozor? Ach bože, maminko, co já se s těmi klazany od rána do večera nakřičím — třebaže tahle je z nich nejhodnější, to nemusíte mít žádnou starost,“ dodávala honem mírněji.

„Musí Márinka poslouchat a dát si říct,“ s úsměvem, ale rozhodně začala Dlašková, „to by se jí tady smáli — ó bože, tady jsou holčičky vystrojené, učesané, pěkné botičky mají, šatečky, tady se o to tuze pečuje.“

Dcera nepromluvila, ale povstavši, šla ke skleníku.

„Bože, tady je věcí — to máte taky po Nanynce, vidíte?“

„Mnoho ne — ten jí toho, pane, koupil!“ od kamen odpovídala matka.

„Jako náš — ale těžko kupovat, když není z čeho, člověk by žrát nesměl. A jarmary plné — ach Gott, to je šatstva, co s tím, prosím vás, děláte?“ „Bodejť, ty snad nemáš, vid! Ale měla jsi si na sebe vzít něco lepšího, tady lidé tuze pozorují a náramně se na to drží.“

„Někdo mi na to přidá,“ neohlédnuvši se, broukla dcera a zkoumavě prohlížela matčino bohatství šatů. „Počkej, Máro, ty se tady budeš mít,“ náhle se zasmála, „tebe si bude babička strojit.“ „Snad ona nemá, vid', Márinko, takový uzel jste přinesly,“ usmála se Dlašková, čekajíc, co teď uslyší.

„I mnoho toho nemá, prosím vás — lepšího nic, než jako má na sobě, my řídit nemůžeme.“

„Nenaříkej, živobytí máte slušné, lepší než my, sníte masa a my jen tak ty kaše — a co máme, taky vám nikdo nevezme,“ a slévala kávu.

„Málem bych byla zapomněla,“ z jarmary se obrátila dcera, „táta vás pozdravuje a děti ruku líbají.“ „Zdrávi jsou, vid, to je to hlavní!“

Dcera nechavši skříně, šla kolem a zadívala se na dvůr.

„Komm, Marinka, komm schnell — schau — kohout, slepice — ” rozradostněna volala. Ale Mária se šoulala zvolna, zamračená, stále stranou pohlížejíc na babičku.

„A zahrada tamhle — ach, das ist was anderes, ais bei uns!”

„Nechte teď slepice a pojdte tuhle na kafe, to Mária ještě všecko uvidí!” nesouc na stůl, pobízela Dlašková. Františka vzala dceru za ruku a šly jíst. — Dlašková vnučkou potěšena nebyla, děvče pořád zahlíželo, mluvilo málo, a co řeklo, nebylo vlídné, natož mazlivé. Kdežpak Jozífek! Ale říkala si, že to z dítěte vyžene, že se musí změnit. Kam by s ní takhle — —!

Z domu s nimi vyšla teprve za šera k Nanynci, protože v tom, co na sobě měly, nechtěla se s nimi ukazovat. To by se kancelistka ušklíbla, že si Dlašková jí navzdory vzala dítě druhé dcery, ale jaké to dítě je proti Jozífkovi — —a ta máma že ani kale na sebe nemá. Ještě by se Klikarovi vysmívala, jaké to měl přátelstvo! A říkala Dlašková : „V tomhle, jak je, tady Mária být nemůže, všichni by nás pomluvili. Až pojeděš domů, jed přes Jičín, pojedu tam s tebou a koupím dítěti to hlavní hotové; tady to ani šít dát nemůžu, říkali by, že jsi ji sem přivezla nahou!”

Dcera ani slovem neodmlouvala...

Babička Mertka večer oba hosty radostně objímala, Mária hladila, posedět musely a snášela jim, co měla, až to Dlaškové bylo k smíchu. —

V pátek Flanderků čeledín vezl Dlaškovou s dcerou a s vnučkou v staré, rachotivé bryčce do Jičína; tam Dlašková nakupovala a potom Františku vyvezli na nádraží. Odvážela si také notný uzel... Mária na nádraží spustila takový brek, že jí matka musela veřejně nabuchcovat.

Když vlak odjel, šla s babičkou, zahlížejíc a nemluvná. Až teprve cestou k Malešicům, sedíc nyní pohodlně a vidouc novotu za novotou, rozpouštěla po svém, a Dlašková sypala nakárku za nakárkou. V duchu však stýskala, jak to s tímhle dítětem bude, jaké starosti nastávají a bylo-li jí toho třeba!

V sobotu s Mária na ulici nevyšla, jenom po dvorku a na zahradě ji vodila, pořád radila a napomínala. Umyla ji, učesala, strojila, pořádně jí učila, aby přec byla k světu a nedělala hanbu. Teprve v neděli odpoledne vyšly spolu na požehnání.

Šla Dlašková vystrojena jako o posvícení a vnučku si vedla celou novou; slamáček měla bílý a samou kytku, šaty světlé, modře kvítkované, modrými krajkami

zdobené, dírkované punčochy, žluté botky a sluník si nesla nad hlavou. Ale nelíbilo se Dlaškové, že děvče těma dlouhýma tenkýma nohama tlapalo nemotorně, a obličej že mělo divoký, opálený, hubený.

U kostela jich došla stará paní učitelová. „Ale, ale, paní Dlašková s holčičkou?“ divila se.

„Dceřina — Františčina,“ Dlašková skromně svědčila.

„Vždyť já jsem mému hned povídala, že paní Dlašková bez dítěte už nevydrží,“ usmívala se stará paní a děvčátko zkoumavě pozorovala.

Dlašková z ní přitom očí nespustila, hledíc poznati, co o Márince soudí.

„No, ty se budeš, holčičko, mít dobře,“ kývala paní učitelová, „jako Jozífek se míval; teď mu také není zle, vždycky se na něj dívám, když chodí do školy — klučiček jen kvete, Pavli s maminkou si ho hledí!“

Dlašková hořela. „Márinka umí německy jako česky,“ spustila velebivě, „ale nevím, jestli se jí tady přestane stejskat, je přeci z většího města.“

„Proč by se jí zastesklo — u babičky!“ usmála se paní učitelová, a pohladivši dítě, šla na kůr.

Dlašková si zas klekla uprostřed kostela, Márince šeptala, aby také poklekla, ukazovala jí na oltář a rovnala klobouček. Byla přesvědčena, že kdekdo ji pozoruje, že si lidé šeptají: Á, paní Dlašková má dceřinu holčičku — dobře udělala, když jí hochu vzali a tak se jí odměnili — teď budou vidět, že mají konec, že se od Klikara nadobro odvrátila.“

Zrovna u kostelních dveří chytla ji paní Zdražilka a hned: „Ta vy jste si, paní Dlašková, vzala Františčinu holčičku? Františka prý byla tady a ani jste se s ní neukázala, počkejte, počkejte, vy pyšná!“ a zadívavši se na dítě, pokračovala: „Ale, ale, to je hezká holčička, jakpak jí říkají?“ ale Dlašková dobře vycítila, že to povídá, aby povídala.

I paní Brunclice přišla a spustila: „Tak Františčinu holčičku — ach, ty se budeš mít dobře — jak si ji hned babička vystrojila! Pane, tohle ona se kancelistka nenadála, to bude rána pro ni!“

„Vždyť jim a zeťovi po mně nic není —“

„Není, není, to se řekne, ale budou litovat — a Jozífek — třebaže si ho vodí, kupuje, velebí, jak je má rád a že si na babičku už ani dost málo nevzpomene,“

pokračovala kloboučnice.

„Tak přeci vzpomínal, vida, pořád že nic,“ ostře se zasmála Dlašková.

„A už vás pozvali?“ ústa majíc do polou tváří, oči rozehrané, tázala se Brunclíková.

„Mě — pozvali? Co by vám tohle napadlo!“

„Jak by nepozvali, vždyť jste přeci, propána, panímáma, měl vaši dceru, o dítě jste se mu starala.“

„Ó, bože, na to na všechno oni dávno zapomněli!“

„I to oni vás ještě pozvou, uvidíte; kancelistová je už samá shánka, pořád jen že má starost, aby se jí koláče povedly. On je dnes s Pavli v Jičíně nakupovat.“

Dlašková tesklivě rozkývala hlavu. „Tak vidíme — v Jičíně nakupovat — dobře s Nanynkou nejezdil!“

I to já věděla, jak ho dostanou! Bába se mu starala o dítě, nebožka Nanynka dřela, mohl teda nasušit peníze a teď ta za ně bude nosit hlavu až u nebe!“ —

V pondělí Dlašková jdouc na koupi, vedla si už Márinku-a stavovala se s ní po krámech i u hokyň jako kdysi s Jozífkem. Všude slyšela: „To je hezká holčička — to máte, babičko, radost — ó, ta bude mít časy, babička ji bude krmit, strojit — chudák Jozífek!“ a Dlašková se při těch chválách a litováních hned usmívala, hned zas oči utírala. Na náměstí se schválně dlouho ochomítala, aby kancelistka viděla, co provedli, oč Jozífka připravili.

Jen z náměstí odešla, vyšla na koupi kancelistová a zas všude slyšela vypravovat, že si Dlašková naschvál vzala dceřinu holčičku, ale že jí přišla skoro nahá, že musila honem do Jičina kupovat, aby s ní mohla mezi lidi. Vystrojila ji, ale na první pohled každý vidí, z čeho je — ta Dlaškové radost dělat nebude, s tou se nebude chlubit — ó, kdežpak Jozífek!

Paní kancelistová jen odpovídala: „Aspoň každý vidí, že to nebyla žádná láska k dítěti!“

Ale dobří lidé hned v úterý Dlaškové zvěstovali:

„Pane, kancelistka zůstala zrovna bez sebe, když slyšela, že jste si k sobě vzali holčičku!“

„To věřím, „ hlásala, „oni si pořád ještě mysleli, že bába bude tak hloupá, hochá že si vezme a všechno mu strčí, aby oni byli bez starosti! „

K starému panu učiteli se došla poptat se, co všecko má nové školačce koupit; slyšíc, že bude chodit do třídy právě k panu Motyčkovi, zůstala chvíli zaražena, potom naříkala, to že nerada vidí, žádnou dobrotu, že to dělat nebude, protože se celý kancelistčin rod bude dítěti vysmívat, a prosila starého pána, aby nedopustil Márince ubližovati, sic by tomu učiteli divně zahrála.

Koupila knihy v nejlepších deskách, sešity, na záda brašnu s vyšitými květy, jako to nosily školačky ze všech lepších rodin, a ráno ve vší slávě vedla Márinku do školy.

Zrovna jako by to naschvál bylo, právě přede dveřmi se setkala s kancelistkou, vedoucí Jozífka. Z očí obou ženštin zarsřelo; kancelistová přidala do kroku a Dlašková za ní hlučně volala: „Podívej se, Márinko, tohle je Jozífek, tvůj bratránek, vidíš, má Nanynka byla jeho maminka. Tohle není jeho babička, nemysli si, tahle je docela cizí, babička jsem já. — Ó, chudinka Jozífek dostane teď macechu, ten se napláče!“ a smála se, jak ta baba s hošíčkem uhání, dítě že ani stačit nemůže.

Paní kancelistová si umínila, že touto cestou Jozífka víckrát nepovede, že si raději náměstím zadali. —

Ale Dlašková přece čekala, že Klikar ještě přijde a aspoň naoko ji pozve.

Když zas lidé vyzvídali, je-li už pozvána, smála se štiplavě: „Já? Kdežpak já mezi takové panstvo — když by ta pyšná šla do mého domu, třebaže by se nemusela bát, že se u mne pošpiní, mám pokoj jako ona. A vždyť nemají ani kdy, mladá na sebe musí šít, aby přec měla v čem kloudným jít, a stará musí obíhat kolem kamen a plotny. „

Ani koláč neposlali... Paní kancelistová i Pavli sice chtěly Dlaškovou zvat, koláče poslat, ale Klikar bránil: „Nedělejte toho, znám ji, schválně by vás vyhnala ze dveří, po celém městě by se vysmívala!“

„Ale vždyť každý říká, jak o to stojí, čeká — „

„To je dobře, tím víc ji to bude mrzet a dá dřív pokoj!“

V pondělí před sedmou hodinou ranní, v libém slunečnu před kostelem, pod kaštany, z nichž na zem mezi ztemnělé schnoucí listí napadlo hodně ostnatých zelených koulí, jejichž rozpuklinou vyhlížely tmavohnědé lesklé plody, scházelo se malešické obecnstvo, hlavně ženské, aby spatřilo Pavlinu svatbu. Svobodné přicházely i paničky a báby, ty z nižšího i vyšší dámy, jimž dnešní nevěsta strojivala

všecku parádu; všecky přiváděla zvědavost, jaká bude nevěsta i ženich, stará kancelistka jak se bude usmívat, půjde-li i Jozífek na tatínkovu svatbu a co bude vyvádět Dlašková.

Přišla paní notářka s paní adjunktovou i soudcovou, doktorová medicíny i doktorová advokátová, paní starostová i lékárnice, paní berní i kontrolorová, listovní i berní adjunktová, všecky po ránu usmívavé, zardělé, se slečinkami i několik mladých pánů, účetní z továrny, učitel, berní praktikant, studenti, potom pan berní a adjunkt. Ze shromážděného zástupu to šumělo i hučelo, vylétaly sladké pozdravy: Má úcta, Dobré jitro, Ruku líbám — ústa se usmívala, ruce tiskly, oči přeměřovaly od hlavy k patám, rovní se kupili k rovným.

Když přicházela Dlašková s Máriačkou, všecko ztichlo. Šly obě sváteční, Dlašková všecka v černém, přikloněna a s bolným pohledem. Nesmělé, ojedinělé pozdravy jim letěly vstříc, ale Dlašková jenom teskně kývala a mlčky se postavila zkraje zástupu. Zůstaly samy, ani Jodaska, Brunclice, Brabcová k nim nepřistoupily.

Hovor se opět rozšuměl, ale všecky oči se stále obracely do ulice, brzo-li se ukáží svatebníci.

A již přicházeli... Klikar s Pavli, jež byla prostovlasá a měla šedivé polohedvábné šaty, za nimi družička s mládencem: Kadeřábkovy děti Máriačka a Toníček, potom pan učitel Motyčka s Matyld a stará paní, bílým šátkem stále si utírajíc oči, vedla Jozífka. Shluk školních dětí klusal za nimi.

A tu Dlašková plačtivě spustila: „Ty můj Kriste Ježíši — má Nanyňko ubohá! — Jozífkou, sirotečku, macechu ti dávají —“

V zástupu bylo ticho — všecky oči se upínaly na svatebníky.

Panenko Maria, ty vidíš tu nepravost, dítěti vlastního tátu berou — „

Svatba přešla, jako by neslyšela, a všecken zástup se za ní divoce hrnul do chrámu. Jenom Dlašková zůstala, rudě oči upírajíc do zejících vrat...

Když zahučely varhany, utřela si oči a pravila: „Pojď, Máriačko, pojď, kdo by se na to mohl dívat, k Nanynce půjdeme, k nebožce opuštěné.“

Šla — nohy jako z olova.

Právě když se doloudaly k Merenciinu domku, z kostelní vížky zazvučel zvonek, zvěstující, že začíná mše svatá. Bylo po všem.

Švec Pundr hule za plotem jako cikán za stodolou, volal: „No tak, říkal jsem

vám to nebo neříkal?“ — —

Pluli dnové a v Malešicích tekli život zrovna jako loni, předlonim v tyhle doby. Páni učitelé chodili do školy, hospodáři do polí a do stodol, úředníci do kancelářů, procházeli se po náměstí, vodili paničky na procházku a večer přicházeli do Besedy na noviny, na šísku nebo na preferanc. Po žních se všecek kraj rozvoněl schnoucí travou, vozy naložené otavou se ploužily ulicemi, potom zas čpavý kouř spalovaných natí a pejřavky čišel vzduchem a v ulicích se přes tu chvíli ozýval rachot bandor čerstvě dobytých, z truhlíků a z pytlů do sklepa sypaných.

Dělalo se o řepách a již začaly mlhy, pleskanice a foukanice, tmavá studená rána a sychravé časně večery. Z oken mrkala světla, roztěkala se v mlhách, ale po deváté hodině bývala v Malešicích tma i v domech na náměstí, ledaže v některé hospodě na zlost šenkýřovu, jenž u kamen dřímá a zíval, svítily pozdním ptákům.

Dlašková v prvých dnech po Klikarově svatbě se ani před domem neukázala — ale potom přec zase vodila Máriačku do školy, protože kancelistka s Jozífkem také chodila, ba Dlašková děvčeti přicházela i naproti. Jednou si počkala na Jozífka, zavolala jej a ptala se: „Jestlipak tuhle holčičku znáš?“

„Znám!“ přisvědčil.

„Vidíš, to je tvá sestřenička a přijď si s ní taky pohrát — ta ti má hraček!“ a všecek pohled jí zářil.

„Já taky mám a hraju si s Toníčkem a s Máriačkou!“

„Vždyť si můžeš u nás taky pohrát, Máriačka si ráda hraje!“

Ale Jozífek nešel a nepřišel.

Když Máriačka nebyla ve škole, Dlašková si ji vodila do trhu, do krámů, všude slyšela chválu, jak se holčička spravila, jak je hezká, a Dlašková kupovala uzenky, jitrničku pro sebe i pro ni a jídávaly spolu jako kdysi s Jozífkem. Jenomže si Dlašková matce nejednou posteskla: „Já nevím — ta holka jako by z našeho rodu nebyla, do ničeho se jí tuze nechce, sama by se kale neustrojila, jen venku lítat, to by chtěla!“

Ale Mertka jí odpovídala: „Co bys mluvila, hodná je, poslušná, a je to přec taky dceřino dítě!“

Jindy zas, jako by ji byla náhle chytla prudká láska k tomu dítěti, tiskla je, chovala, líbala, hladila a sténala: „Ach, ty má děvečko roztomilá!“

Ale to vzpomínala na Jozífka...

Ačkoli kancelistka již u Klikarů nezůstávala, ale jen od Matyld k nim zabíhala, přece si pro Jozífka chodila, a také s novou maminkou cupával vystrojen, červený, dovádívý.

Vídali Dlaškovou, vídala ona je a láskou k těm dětem se zrovna předbíhaly.

A vyzvídala Dlašková, kde mohla, jak to u Klikarů chodí, a slyšíc i od paní Rejtárkové, jež ve svém starém křesle, pletouc punčochu s dlouhou visící holení, mohla celé náměstí od rána do večera zpytovat, i od paní Brunclice i Jodasky, že všecko prý jde tuze pěkně, jen stahovala obličej a říkala: „Po novotě — po novotě — jenom počkejme!“

Ale když přišly zimavé dni, když děti bývaly za světla ve škole a jenom za tmy doma, chodívaly Dlašková i kancelistová samy. Když pak se Dlaška nadobro vrátil z Jablonce, žena vycházela zřídka, protože se teď v zimě žilo skromněji...

V té době zas u Brabců sháněli svatbu. Pan Librcaj si potom Málinku odvedl na náměstí a zařídil si také obchod, s „porcunálem“; celá dvě okna krámu měl plna hrníčků, talířů, mis, cukřenek, konvic, všecko krásné jako ve velkých městech, v nejslavnějších obchodech...

Ku podivu, že i potom na podjaří chodily paničky kancelistová a Dlašková, jako by si byly řekly, na koupi jen samy...

Na ptačích křídlech přiletěla vesna, rozpučela země, vyskočily květy; po vesně létem rozkypěl všecken kraj — a zas jeseň zadýchala do strnišť.

Od Klikarovy svatby uběhl rok.

Malešická dolina byla již po žních i po senách všecka ostrojena. Žlutá strniska ležela mrtva, jen někde hospodáři klusali za ruchadly, krávy na pastvinách i v poli bučely do zpustošeného kraje, jímž se vítr časem rozhvízdal, šustě suchým listím, jímž rozpustile točil. Černá hejna špačků s hlučným štiřikáním ulétala na jih, zástupy vraní kvákajce, přelétaly z lesa do lesa...

Na širých obecních lukách se páslo hejno krav, a pasáčkové se krčili u ohníčka, v němž si pekli bandory.

Honza Mádlů tu ležel, bradu maje podepřenu pěstmi, rozbitou čepici v týle,

bos, oděn jenom v štruksky a lehkou kazajku. Tonda Pečenků tu byl, umouněn, pořád se olizoval a oči vykuloval proti ohníčku, nemoha se dočkati, až bude zas čerstvou pečenku mít mezi zuby. Jozífek Klikarů skrčen seděl v příkopě, starý klobouček na hlavě, obut, ale také umouněn, ne již, jak býval, jako z kastle. Červený byl, tváře měl jako nadité, ale oči divočejší, vlásky zpoceny a uši jako by mu byly ještě více odstály. Byla tu i Stuchlíkova Tonička a Ferdík, Flanderků Váša, kluk jako buk.

Najednou se Honza bystře posadil a křikl: „Už budou — nhrabej mi do toho, počkej!“ a dřívkem počal ze žhava vytahovat bandory učuzené, kornaté, ale mezi korou zlatově rozpuklé.

„Tak — tuhle máš, Toničko — Ferdíku — Vášo — „

Jozífek se taky hnal po bandoře.

„Počkej, Jožko, až co dostaneš — na a jez — tohle já s Vaškem!“ A foukali, ukusovali, sykali, převalovali na jazyku, všickni zamounění, oči dychtivostí vykulené.

„A ty, Jožko, — ty dnes bandory bereš, ale zejtra nepřineseš nic, vid’?“ leže zas na bříše, rýpal Honza.

„Co bych nepřinesl?“ a Jozífek se usmál.

„Co — ještě se ptej — počkej, Toničko, že tobě taky nepřinese, jen se tak naoko dělá, ale lepší sní sám. Co — vždyť máte zejtra křtiny, ne?“ a Honzův pohled byl zas všecek špičatý.

Jozífek vycenil zuby a vesele zamrkal.

„Máte?“ tázal se Ferdík.

„Přinesla vám vrána děťátko?“ též Tonička se ptala.

Jozífek pořád jen pomrkáváním přisvědčoval, ale Honza se s ryčným křikem divě rozkoulel po louce, až se krávy přestaly pást a udiveny sem obrátily hlavy. A řičel Honza:

„Jé — jé — Tonka hloupá myslí, že vrána nosí děti — smějte se Tonce hloupé!“

„A přinesla, vid, Jozífku —“ a všecka rozhněvána, zardělá obrátila se k němu.

„Babička povídala, že liška — „

Ale Honza zas halekal a chechtal se, až se to v lesích rozléhalo.

Ostatní si ho už nevšímali, ale Ferdík se ptal Jozífka: „Jak mu budete říkat?“

„Pavlíček — ale on je ještě tuze maličký —“

„Já vím, my jsme loni taky měli —“ a Váša stříkl mezi zuby.

Honza vida, že nebude už pozornosti, přikoulel se k nim a špičatý pohled obrátil na Jozífka:

„Tak přineseš, Pepku?“

„Když dostanu, přinesu!“

„Ó, ty kluku, — sní všecko sám a potom řekne, že nic nedostal. Ale počkej, teď nebudeš běhat, kolíbat budeš, sedět doma, kolíbat a zpívat!“

Jozífek sedě skrčen, usmíval se, ale mlčel.

„Jen se štiř, uvidíš — však si tě už bába nevodí jako princátko — „

„Bodejť, nevodí — a s tatínkem chodím,“ bránil se Jozífek.

„A k nám chodí, vid, k babičce Mertce,“ přidával Ferdík.

„Ale nebudeš, počkej!“

„Kdo bude u vás za kmotry?“ dotazovala se Tonička.

„Strejček učitel a tetička.“

Vášek zatím zas natahal bandot' a nasypal je do uhlí. Přiložil pejřavky, natí, ohníček zahulil čpavě, až se děti rozkuckaly, a mrak čoudu je na chvíli zahalil.

Honza, jako by se byl rozpomněl, že prve Jozífkovi ublížil, náhle k němu přiskočil a křikl:

„Pepku, na ramena!“ a již s ním pobíhal a poskakoval po louce, až se Jozífek rozkvičel a úzkostně se držel Honzových ježin...

Když pasáčkové za soumraku hnali domů a táhli po silnici vedle školy, starý pan učitel s paní stáli ještě na zahrádce. A tu se pan učitel zadíval na Jozífka, jak klusal hlavu v ramenou, všecek skrčen, a povídal choti: „Tak u Klikarů budou křtiny — však jsem už nějaký čásek hochu pozoroval — vidíš ho?“

„A co by ses divil — zle mu nebude — a jináč to na světě nechodí.“

„I já jen; že jsem si pomysllil, že hoch je vlastně sirotkem teprve teď.“

Dobře paní učitelová řekla, že jináč to na světě nechodí — — Nanynčin hrob také toho roku ještě jakž takž rozkvétal, ale v příštím jaře zůstával nepovšimnut a zapadal víc a více.

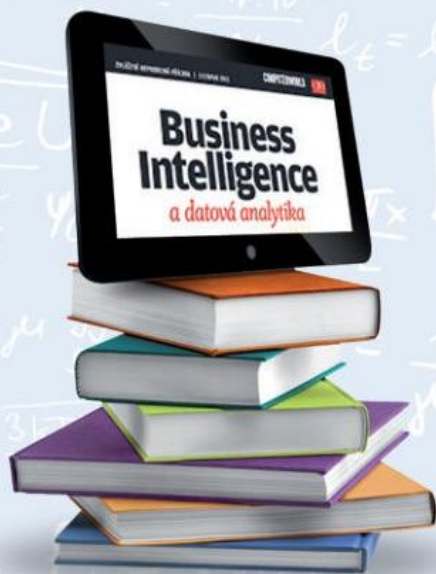
Jináč to na světě nechodí — — hroby musí zapadati..

Zadarmo tisíc kníh online

 na stiahnutie

eKnizky.sk sú poprednou digitálnou publikačnou platformou a prinášajú výnimočné zážitky z čítania elektronických kníh, časopisov, katalógov a novín. Umožnili sme veľmi ľahkou formou zdieľať a objavovať zábavné, informatívne a originálne písomné obsahy na webe. Našou víziou je oslobodiť písané slovo, spojiť ľudí s informáciami a nápadmi, ktoré sú pre nich najdôležitejšie.

Najjednoduchším spôsobom, ako túto stránku definovať, je pomenovať ju Youtube pre dokumenty. Ľudia si tu môžu nahrať textové dokumenty, knihy, časopisy a noviny vo formáte PDF, ktoré chcú a môžu ďalej ľahko zdieľať s ostatnými. Možno nimi listovať, zoomovať, vytlačiť ich na papier, alebo v nich fulltextovo vyhľadávať.

eKnizky.sk sú miestom, kde váš obsah nájde svoje publikum a kam prichádza množstvo ľudí každý deň čítať, diskutovať a hodnotiť. Dávame čitateľom ešte viac možností pre čítanie a zdieľanie.

Naším poslaním je posilniť jednotlivcov, firmy a inštitúcie zverejňovať svoje dokumenty v digitálnej platforme.